
NEDL TRANSFER
HN 3EFC +

List izlazi svakoga prvoga u mjesecu. — Pretplata mu je za cijelu godinu zajedno s poštarinom K 1·—. Rukopisi se ne vraćaju. - - - - - - Za oglase plaća se pristojba prema cjeniku. - Kod višekratne uvrzdbe daje se popust.

HRVATSKI UDRUGAR

LIST ZA UDRUGARSTVO I NARODNO GOSPODARSTVO.

Odgovorni urednik: JOSIP CVETKO.

Pretplate i stojbe za o plative su i u u Zagrebu. ništvo i up Zagreb, Pre vićeva ulica I. kat, zgrada poljodjel. ba Vlasnik i iz telj: Hrvatsk ljodjelska - u Zagreb

God. IX. | Zagreb, 1. siječnja 1914. | Broj

U novo ljeto!

Dani ginu, mjeseci prolaze, nižu se godine! Vrijeme leti, a s njime i naš život hiti svojoj svrsi. Sve je užurbano, sve prolazi brže i brže i tko hoće, da ostavi i mrvu traga iza sebe, iza svojeg kratkog vijeka, treba da se upre svom snagom, da svojim radom ostavi biljeg o svojem životu, da ga opravda.

Nesamo u zadrugarstvu, u čitavom ljudskom društvu treba da vlada vasionska misao solidarnosti, misao, na kojoj su sagradjene sve naše ustanove, sva naša uljudba, na kojoj počiva sav naš život.

Teške i gorke su godine prolazile, teške godine, stoljeća i tisućljeća nad ljudskim rodom, koji se je radom svakog pojedinca dizao sve više i više, dok je sagradio ovu našu baštinu, o kojoj živimo, koju nadogradjujemo i usavršujemo, te ostavljamo našim potomcima.

Koliko li smo se odmakli od prvotnog teškog živovanja, koliko li smo koraknuli unaprvo, a koliko smo malo zadovoljni s današnjim našim stanjem! Daleko, daleko pred nama lebde naši ciljevi, naši ideali, daleko u vremenskom prostranstvu, daleko u novim i novim godinama! . . .

Velikog i teškog se rada hoće, rada svih nas, koji nijesmo zadovoljni i tražimo bolje, rada svih nas, kojima nije samo do lične probiti, do svojeg napredovanja, nego do orijaškog koracanja širokih redova narodnih unaprvo u bolji i ljepši život.

Pa kad prodje godina, kad osjetin nam je i opet izmakao, proletio, pr nad nama golemi jedan komad naš vota, treba da se i sami zapitamo, tražimo od sebe računa, kako ju ljamo, koliko smo pokročili, kako s radeći za one, koji će doći iza nas, onima, koji su radili prije nas.

Neprekidan, beskonačan je naš ski život i prelijeva se iz godine u g iz koljena u koljeno. Svaki dionik u preuzimlje na sebe dužnost, veliku lj dužnost, da radi, da iz ukupnosti svih ljudi nikne sve to bolja buduć za nas i za buduća pokoljenja.

Pogotovo to vrijedi za nas, ko zla sudbina pritisla olovnom svojon nom i zaustavila na stoljeća iza na nijih i boljih od nas. Za našeg hrvatskog čovjeka, što ima da održi utakmicu susjeda, koji su se živeći ljim prilikama oboružali bolje za p djivanje i život i od kojih se — uslije jeg stanja — ne može braniti potr zaštitnim zidom. Mi ne ćemo nego na život, život dostojan naših žrta prošlosti za ukupnost. Mi hoćemo svoje! Al to svoje treba uzdržati, niti, ojačati, pridići, da uzmogne o utakmicu . . . Dvostrukog se rada jer treba da dostignemo ono, što sn kasnili te zaostasmo i da pored tog racamo uporedo jednakim korako našnjeg napredovanja naših susjeda. je jedina obrana rad, narodni rad nas, koji vjerujemo, da je i našem n

dosudjeno, da u novim godinama zauzme dostojno mjesto u kolu naroda, na koje je podijeljeno čovječanstvo.

Taj rad može da donese uspjeha i da dodje do živog izražaja samo zajedničkim djelovanjem, samo ujedinjenjem naših sila, da im dadnemo jedan pravac.

Okupimo se stoga oko našeg prirodnog središta. Dižimo naše zadruge, te kule narodnog rada, učvršćujmo ih, izgradjujmo ih u novom ljetu i sve dalje i dalje.

U tome radu treba da saradjuje svaki zadrugar, jer vojska drži kule, bez vojske kula i nije kula, bez zadrugara, bez njihove suradnje nema zadruge.

»Za zadrugu!« To neka nam je lozinka u novom ljetu! Za zadrugu!, da nam našim radom uzmogne postati i ognjište i štit i obrana i žarište za cijelokupno napredovanje našeg sela i seljačkog svijeta! Za zadrugu!, da nam osigura našu samostalnost i budućnost!

Tako stupimo u novo ljeto! Tako prionimo uz svoje u korist sviju nas! Stanimo u jedno kolo, da radimo za zadrugu, da po našoj snazi bude dosta jaka, da obavi svoju narodnu zadaću i u novom ljetu!

Sipanje umjetnih gnojiva.

Još uvijek ne znaju naši gospodari, kada valja sipati umjetni gnoj, naročito ne znaju, koja se umjetna gnojiva sipaju jeseni, koja opet u proljeće. Držim s toga, da ne će biti zgorega, ako ovdje ukratko navedem, kada se koje umjetno gnojivo upotrebljuje i sipa. Počnimo s fosfornim gnojivima.

Fosforna su gnojiva ona, koja sadržavaju fosfornu kiselinu. Za praktične gospodare dolaze u obzir dva takova gnojiva i to Thomasova drozga i superfosfat. Fosforna kiselina u Thomasovoj drozgi topiva je u četrunskoj kiselini, a ona u superfosfatu u vodi. Razlika je izmedju jedne i druge vrsti ta, da se fosforna kiselina topiva u četrunskoj kiselini rastvara polagano (rastapa), dočim se fosforna kiselina topiva u vodi odmah i brzo rastvara. Što odavle proizlazi? Odavle proizlazi to, da će fosforna kiselina topiva u četrunskoj kiselini d u l j e, a l i p o l a g a n i j e djelovati, dok će fosforna kiselina topiva u vodi b r z o, a l i k r a t k o vrijeme djelovati. Pita se sada, kad se mora sipati Thomasova drozga, a kada superfosfat? Thomasovu drozgu valja upotrijebiti kod onakih usjeva, koji imaju dugu vegetacionu periodu, jer se Thomasova drozga polagano rastapa i što se rastopi, odmah biljka prime. Thomasova drozga upotrijebiti će se s uspjehom n. pr. kod ozimina, livada itd., dok superfosfat kod bilja, koje treba brzo fosfornu kiselinu i koje ju brzo upotrebljuje kao jarine, okopavine i t. d. Uslijed toga, što se Thomasova drozga polagano rastvara, valja ju dati već jeseni ili zimi ili opet samo u proljeće, dok superfosfat u proljeće. Dakako da se superfosfat može dati i jeseni te će dobro doći oziminama osobito onda, ako smo superfosfat posipali neposredno prije sjetve. No tečajem zime fosforna se kiselina rastapa iz superfosfata dalje, jer je topiva u vodi i onda se izgubi u donjim slojevima. Prema tome bi bilo ispravno, da se superfosfat sipa istom u proljeće, a ne jeseni, jer bi u protivnom slučaju gospodar štetovao i ne bi imao nagrade za svoj trud i za svoj novac, što ga je uložio u superfosfat. S toga valja po mogućnosti izbjegavati tim pogriješkama. Ima dodaše listova, (ali to nisu stručni), koji zagovaraju i preporučuju sipanje superfosfata već jeseni. To je krivo i služi samo za reklamu, a nipošto za probitak gospodara, jer ovakvo loše baratanje umjetnim gnojem donaša gospodaru više štete, nego li koristi.

Sad je upravo pravo vrijeme, da pognojimo naše livade s Thomasovom drozgom, jer je već sa stotinu pokusa dokazano, da je djelovanje Thomasove drozge na livadama osobito dobro i uspješno, a smo se gnojivo već kod prvog od-

kosa isplaćuje. Ako superfosfat upotrebljujemo, onda ga valja posipati istom u proljeće.

Kakogod je s fosfornim gnojivima, isto je tako i s dušičnatim gnojivima, t. j. s gnojivima, kojima mi zemlji dovadjamo dušik, a to je čilska salitra i amonijeva sol. Čilska se salitra topi vrlo brzo, pa prema tome djeluje **brzo i kratko**, amonijeva sol otapa se polagano, pa prema tomu djeluje **sporo i dugotrajnije**. Uslijed toga valja čilsku salitru davati za vrijeme vegetacije (rasta) bilja i to u više obroka. Tako n. pr. kod ozimina jedan obrok jeseni pri sjetvi, jedan obrok u proljeće, kad počinje biljka opet rasti, a jedan obrok možda mjesec dana kasnije. Kad bismo inače dali čitavu količinu čilske salitre najedanput, dogodilo bi se, da bi se sva čilska salitra naglo otopila; a biljka svu tu količinu ne bi mogla korijenjem najedanput primiti, nego bi velika količina te otopine prešla u donje slojeve, odkuda biljka to hranivo ne može više uzimati. Mi dakle ne bismo mogli postići ono, što želimo, t. j. ne bismo dobili željeni prirod, nego bi dapače štetovali. Amonijevu sol možemo dati odmah najedanput, takodjer već jeseni, jer se polagano rastvara i polako djeluje.

Isto je tako i s kalijevim solima, kod kojih se preporuča, da se kainit po mogućnosti daje već jeseni, dok 40%tna kalijeva sol u proljeće, ali tu nema tolikih razlika kao kod fosfornih i dušićnih gnojiva.

Svaki gospodar, koji naručuje umjetna gnojiva, treba da traži takodjer garanciju t. j. da mu se garantira, koliko se postotaka dotičnog hraniva nalazi u 100 kg. Dužnost mi je, da to spomenem stoga, što su prošle godine, a i ljetos došla u trgovinu takva gnojiva, koja sadržavaju vrlo maleni postotak hraniva, pa agenti, koji okolo idu, nagovaraju gospodare na takvu robu, koja je doduše nešto jevtinija, ali daleko lošija od garantiranih gnojiva. Tako se dogodilo, da su prodavali Thomasovu drozgu, koja je sadržavala s[illegible] 2—5% fosforne kiseline, dočim gara[illegible] rana sadržaje 16—17%. Ovo je dakle [illegible] lika razlika, i gospodar kod toga vrlo [illegible] tuje. S toga valja umjetna gnojiva na[illegible] čivati isključivo samo kod hrvat[illegible] seljačkih zadruga, jer ove imaju najb[illegible] robu, za koju takodjer i stanoviti po[illegible] tak hraniva u dotičnom gnoju garant[illegible]

Naglašujem još i to, da se gospo[illegible] ne daju zavaravati od takvih a[illegible] nata, koji prodavaju razne smj[illegible] umjetnih gnojiva, pa vele: to je gnoj[illegible] za kukuruz, to je gnojivo za krumpir, [illegible] opet gnojivo za pšenicu i t. d. To je sa[illegible] prevara, a tko si hoće nabaviti gnoj[illegible] korun, kukuruz i pšenicu, taj će i znati [illegible] ručiti stanovitu količinu čilske salitre, s[illegible] novitu količinu fosforne kiseline i kal[illegible]

Budemo li dakle na oprezu kod ku[illegible] vanja i sipanja umjetnog gnoja, imati [illegible] mo za to nagradu: **visoki priro[illegible] čisti prihod!**

Dr. Mandekić

Rudolf Galjer.

Stoka u zimi.

Nedavno potužio mi se jedan gospod[illegible] kako je prošle zime na blagu izgubio [illegible] K 20.000.—. On je vagao svojih 130 [illegible] mada goveda u studenom prošle godin[illegible] opet u travnju ove godine, te opa[illegible] premda je pohranio svu zalihu krme, [illegible] mu je blago izgubilo na težini oko [illegible] mtc. ili 8400 kg. Računamo li, da 1 kg. [illegible] vedjeg mesa stoji K 1.20, iznosi taj gubi[illegible] na težini K 10.080.—. No moramo još [illegible] pomenuti, da su tih 130 komada bili sa[illegible] junci od 1½ do 2½ godine, dakle bla[illegible] koje je jošte u razvitku i koje treba [illegible] pribire na težini, te prema tome nije [illegible] bitak, što ga je spomenuti stočar nav[illegible] ni najmanje pretjeran.

Kako je nastao taj gubitak? Evo kak[illegible] Kad je spomenuti stočar vidio, da mu [illegible] liha krme neće dostajati, smanjio je bla[illegible]

nešto obroke. Uslijed toga je blago na težini izgubilo. Premda blago nije bilo baš mršavo, ipak je gubitak ogroman. A koliko naših stočara gubi na taj način još i veće svote, a da si ni sami nijesu svijesni toga, jer ništa ne računaju. Kod naših stočara je taj gubitak još kud i kamo veći, jer oni puste, da im blago kroz zimu omršavi tako, da na njem ne ostaje nego kost i koža. Općenito je pak poznato, koliko se dobre i najbolje hrane potroši, dok se tako omršavjelo marše dovede opet u prijašnje stanje. Postupamo li tako, ne ćemo nikad u našem stočarstvu dotjerati do uspjeha, koji bi se dali postići. Treba znati, i o tom se uvjeriti, da manje blaga dobro hranjenog pruža više koristi, nego više blaga loše hranjenog.

Uzmimo np. da imademo 13 krava, a zaliha krme da je tolika, da na jednu kravu otpada dnevno 12 kg. sijena. (Ova množina računa se kao najmanja količina, koja dostaje, da se krava prehrani). Kraj takove hrane dobit ćemo dakle vrlo malo mlijeka od naših krava, a kraj toga će nam krave još i omršaviti. Prodamo li mi 3 krave, pa na njih otpadajuću hranu podijelimo na preostale krave, t. j. 3 puta 12 kg. = 36 kg. na 10 krava otpada na svaku 3.60 kg. više nego dosada, ukupno dakle 15.60 kg., a s tom množinom hrane davat će nam krave više mlijeka, a moći će pribrati što i na težini.

Ne preostaje dakle drugo, nego da svaki stočar pred zimu uzme olovku i papir u ruke, te da računa. Treba znati zalihu krme, koju posjedujemo, te potrebu krme odnosno broj pojedinih vrsta blaga (koliko teladi, mladine, krava muzara, tegleće stoke itd.), prema kojima se računa potreba krme, pak ako zaliha ne pokriva potrebu **treba ili krmu nabaviti s jeseni dok je još jevtina, ili pak jedan dio blaga prodati (unovčiti).** N e d r ž i p r e k o z i m e v i š e s t o k e, n e g o i m a d e š k r m e. Glavna zimska hrana za goveda je sijeno, slama i pljeva. Kao najmanji obrok uzima se za odraslu kravu 12 kg. sijena na dan. Ostale hrane uzima se razmjerno, uz to je dobro dodavati bundeva ili gomoljača te nešto krepke hrane, osobito za muzare, hoćemo li dobivati dosta mlijeka. Svakako treba uzeti u obzir, da steonim kravama i teladi valja davati bolju i izdašniju hranu, da mogu plod odnosno svoje tijelo normalno (pravilno) izgradjivati. Uvaživši sve to kod proračunavanja potrebe krme, mora stočar uvijek imati na umu još i onu poslovicu: Obilna hranidba je prištednja i korist, mršava pako hranidba je rasipnost. Prema svemu tome neka sastavi onda dnevni obrok, koji treba da bude izdašan, jer se izdašnom hranom povećava i izdašnost stočnih proizvoda (mesa, mlijeka, snage). Sračunavši tako potrebu krme, sravnimo ju sa zalihom, a prema tome odredimo, koliko blaga ćemo zadržati na zimskoj hrani. Višak blaga prodamo. Odredivši tako broj blaga, koje ćemo zadržati treba, da uočimo i druge neke okolnosti, prema kojima se mora naš rad udesiti, da uštedimo što više a da blago ipak uzdržimo u dobroj kondiciji. Životinja najme treba neku stanovitu množinu hrane za svoj život (uzdržna hrana) t. j. za rad oko disanja, za probavu, za gibanje i za proizvod tjelesne topline. Razumnim postupkom možemo ovu množinu hrane za te neproduktivne svrhe smanjiti.

U hladnoj staji n. p. troši se mnogo više tjelesne topline, a po tom i hrane potrebne za proizvodnju te topline. Treba dakle staju urediti tako, da bude dovoljno topla, ali kraj toga ne smijemo zaboraviti na zdravlje našega blaga, za koje je, ako ga hoćemo uzdržati, potrebna dovoljno visoka, prostrana, suha i zračna staja. Nadalje se nesmije blago zimi napajati odviše hladnom vodom, jer će blago za ugrijavanje te vode potrošiti vrlo mnogo vlastite topline, a za toliku množinu topline trebat će govedo i dosta sijena da potroši. Koliko se pak sijena potroši za tu toplinu, toliko će od pohranjenog sijena manje doći u korist drugog pro-

izvoda blaga (mesa, mlijeka). I krmu treba pripraviti, da bude tečna, da je marva radje jede, a gdjekoju teško probavljivu treba pariti, da bude lakše probavljiva, jer se jedan dio hrane troši i na samu probavu, kako smo to gore spomenuli, Isto treba pariti i smrznutu krmu, da se odmrzne i da ne prouzrokuje blagu nahladu želudca i druge bolesti, koje umanjuju blagu sposobnost probave.

Uoče li naši stočari sve ove okolnosti i s njima počnu računati postići će siguno u svom stočarstvu i većih uspjeha.

Bagrena ili akacija.

Napredno se vinogradarstvo neda zamisliti u većem opsegu bez dobra kolja. Hrastovih je šuma svakim danom sve manje, a dok druge uzrastu, traje preko 100 godina, pak će stoga i takovo kolje biti sve skuplje. Upravo radi toga treba, da si vinogradari sami uzgajaju nužno kolje. Nekad su naši posjednici i vlastelini imali posebne k o l o s j e k e, gdje je rasla jalša, grabar, ljeskovina, a tu i tamo kesten. Drugi su opet sadili vrbe i jagnjede po livadama uz jarke ili u kakovim gudurama, s kojih su sjekli nužno kolje. Kad je filoksera uništila vinograde, ponestalo je i tih kolosjeka, a s njima i kolja, nu sad su svi propali vinogradi opet obnovljeni, a kolja nema. Pita se sad, kako da se dodje do dobra i jevtina kolja, jer hrastovo i kestenovo vrlo je skupo, a ono, što se na trg dovaža, tako je loše, da ga i neznatna nepogoda kao i teret ploda s rozgvama lako prelomi.

Ta okolnost prisilila je nas vinogradare, da se pozabavimo pokusima o uzgoju vinogradskog kolja. Pred nekoliko godina zasadio sam dvije vrsti drveća za kolje, i to: kesten i akaciju. Akacije je zasadjeno oko tri četvrtine jutra, a kestena pol jutra. Taj kolosjek star je kojih 10 godina.

U tih 10 godina sječeno je kolje od akacije već četiri puta, a dobiveno ga je do sada preko 20.000 komada. Samo prošle godine dobiveno je 6000 komada čvrstog i debelog kolja, a 4000 komada opet nešto tanjeg za kolenje lucnjeva. Dočim iz pol jutra kestenovog kolosjeka nije još niti jedan kolac usječen, makar da je tlo isto, jer se jedan kolosjek drži drugoga.

Ova okolnost svjedoči, da je to uspjeh upravo sjajan, pak se ne može dosta vinogradarom preporučiti, da sade akaciju i uzgajaju u kolosjecima od nje kolje.

Akacija je godine 1635. donešena u Evropu iz Amerike po francuskom vrtljaru Ivanu Robinu, pa odatle joj i znanstveno ime: »Robinia pseudoacacia«. Goji se danas skoro po cijeloj Evropi. Sade je u vinogradske svrhe po sjevernoj Italiji, Njemačkoj, Ugarskoj i u našoj domovini.

Akacija ne samo što daje izvrsno vinogradsko kolje, nego je njezin cvijet dobra paša za pčele, drvo izvrsno gorivo, a osim toga dobro se preradjuje u razne tehničke svrhe. Rabe ju osobito rado stolari, jer se lako lašti, pak kolari, buduć da je dosta tvrda. I za gospodarstvo je od neprocijenive vrijednosti. Suhi pašnjaci, gdje trava slabo raste, ako se zasade akacijom, brzo se poprave. Strmi obronci, na kojima drveće uopće slabo uspijeva, mogu, ako se akacijom zasade, ipak odbacivati lijep prihod. Gdje ima mnogo pjeskulja kao u Ugarskoj i našoj Podravini nema boljeg drveta za vezanje pijeska nego je akacija. U nizinama, gdje drugo drveće ne uspijeva — raste akacija bujno, nu nizine ne smiju biti vlažne, jer ona ne podnaša odveć vlage. Akacija je prema tomu vrlo korisno drvo. Osim toga ima i još jedno dobro svojstvo, što ima mnogo lišća, koje blago rado ždere. Ne troši li se to lišće, pada na zemlju, a tim se tlo jako popravlja (gnoji). Nu uz ta dobra svojstva ima i jedno loše, a to je, što izbija mnogo izdanaka. Žilje akacije ne prodire duboko u tlo, nego se širi više vodoravno ispod površine tla, pak uslijed toga stvara te izdanke i jako iscrpljuje tlo. Radi toga ne smije se gojiti blizu oranica ili livada. Ako

se slučajno goji, a da ne prodre u te kulture, neka se pred redom akacije iskopa odublji jarak, u kojem se sakuplja voda. Preko tog jarka ne će žilje akacije.

Što se pako tiče trajnosti akacijinog kolja, dolazi ono odmah nakon hrastovog, kestenovog i arišovog, ako se prije uporabe nije impregniralo. Impregnira li se prije, tad je tako trajno kao i hrastovo.

Trajnost pako akacije kao drveta upravo je neograničena. Jedamput zasadjena traje vrlo dugo ne zahtjeva skoro nikakove njege, a zadovoljava se sa najmršavijim tlom.

Akacije ima dvije vrsti, i to o b i č n a i b e z t r n j a. Prva je bolja i bujnije raste, nu malo je neprilike sa sječom kolja poradi trnja. Tko se trnja boji, neka sadi onu bez trnja. (Robinia Besoniana), jer i ona bujno uspijeva.

Zemljište, koje će se zasaditi akacijom, da se dobije kolosjek, treba na 30—40 cm. duboko prekopati. Kad je tlo prekopano, zasade se jedno ili dvogodišnje sadjenice u redove i to red od reda i u redovima 1.5 metra. Jame, u koje će se saditi mlade biljke, ne smiju biti duboke, već se zasadjuju onako duboko, kako su bile u sjemeništu ili gnojilištu. Sve se žilje ima prikratiti, osobito ono, koje je ozlijedjeno. Stabalce se ne obreže prve godine. Ako je tlo kamenito ili laporasto, sade se mlade biljke tako, da se oko korijenja metne dobre zemlje. Kad su sve sadjenice zasadjene, dobro je, da se okolo stabalaca u okrugu pokriju dobrim stajskim gnojem. Iz gnoja će kiša ispirati hranive tvari, a te će dopirati do korijenja, koje će se tad dobro hraniti i tim bujno uspijevati.

U drugoj se godini odrežu stabalca tik zemlje ili kojih 10 cm. nad zemljom. Uslijed toga izbiti će iz onog obrezanog stabalca više mladica, a ove će za 3—5 godina biti tako jake, da se mogu uporabiti za kolje.

Tko ima mnogo vinograda ili tko hoće proizvadjati kolja na veliko za prodaju, taj neka kolosjek razdijeli u t u r n u s t. j da ga ne nasadi na jednom, nego u tri godine. Radeći tako. sjeći će svake godine iz tog kolosjeka kolje.

Kolje se sječe u jeseni, kad je lišće opalo, ili pak u zimi. Da se ne ozlijedi panz, iz koga su izbili mlazovi, najbolje je kolje odpiliti pilom. Ogranci se i trnje čiste kosirom. S kolja neka se oguli kora, jer se poslije, kad se osuši, težko oguli. S druge pako strane, kora je skrovište raznim kukcima, koji čine u vinogradu štetu.

Nesječeno se kolje podšilji i sve neka je jednako visoko t. j. od 2—2.5 m. Da kolje bude trajnije, dobro ga je impregnirati. To se pako čini tako, da se obžge ili naugljeni. Nu taj postupak nije baš zgodan, jer ima drugih sredstava, kojima se polučuje veća trajnost kolja, a ta su rastopina modre galice i vrući katran. Na 100 l. vode uzme se 5—8 kg. modre galice. Ta se smjesa priredi u petrolejskoj bačvici, koja je dosta visoka. U tu se bačvicu metne zašiljeno kolje, gdje ostane namakati se 3—6 dana. U tom roku upilo je kolje dosta galice, te se izvadi i slaže na hrpe, da se osuši. Mjesto modre galice dobra je i z e l e n a, koja je mnogo jeftinija.

Osim impregniranja s galicom, rabi se i vrući katran ili karbolineum. Katran se ili karbolineum u kotlu razvrući i u nj se osovce poslaže kolje, koje se preko pol sata u njemu kuha. Nakon toga vadi se kolje van a drugo se opet meće. Da je kolje osovce u kotlu, neka se s jednog i drugog kraja kotla zabije u zemlju rašljast čvrst kolac, preko kojih se metne drugi čvrsti kolac, a na ovaj se nasloni kolje. Kolje mora biti barem 60 cm. visoko impregnirano, jer kolac sagnije najprije pri površini tla. Toga radi mora se kolje 40 do 50 cm. duboko zabiti.

Tko zasadjuje kolosjek sadjenicama može ih kupiti u kr. gospodarskom učilištu u Križevcu ili u Lovrečini u tamošnjoj voćarskoj školi.

Tko ima volje i vremena, može si i sam uzgojiti biljaka. U tu se svrhu zemljište dobro priredi t. j. prekopa na 40 cm.

duboko, razdijeli na 2—4 gredice između kojih neka su putevi od 25 cm. široki. Sjeme se na gredicama sije u redove, i to red od reda 20—30 cm. Posijano sjeme, pokrije se rahlom zemljom. Za kojih 14 dana niknuti će sjeme. Da sjeme brže nikne, neka se prije sjetve kvasi 2—4 dana u vodi. Kad su mlade biljke niknule, dobro ih je češće zalijevati i čistiti gredice od korova.

Mlade se biljke presadjuju bud u prvoj ili drugoj godini. Ako je tlo dobro prirediено t. j. prekopano i pognojeno, uzrasti će u prvoj godini tako visoko, da se mogu iskapati i prodavati, t. j. presadjivati.

I. R.

Društvo sv. Rafaela.

Amerika! To je riječ, koja mnogom našem čovjeku ljepše zvuči, nego kakva zamamna glazba. I zaista, vuče ona danomice stotine našeg svijeta iz domovine, a ne daje mu ono, što mu obećaje.

Nije u tom glavno zlo, što naš čovjek ide u tudji svijet, samo kad bi i tamo ostao vjeran svojoj sv. vjeri i domovini. Veće je pak zlo u tom, što se jedva jedna polovina našeg naroda vraća u domovinu. I još kakvi se vraćaju? Išli su u svijet, da obogate, a vraćaju se često još siromašniji, jer tamo nisu ništa zaslužili, a ovdje se zadužili za putni trošak. U duševnom pogledu bude to i gore. Mnogi ode tamo kao pošten čovjek, a vraća se kao bezbožac, bundžija, uopće kao izgubljen čovjek, dočim je malen broj onih, kojima je Amerika zaista pomogla.

Nije to tako samo kod naših iseljenika; tako se dogadja i kod drugih naroda. Mladi vatreni trgovac katolik Petar Pavao Cahensly, posmatrajući sam, što sve mora da na gorkom putu odijelenja od mile domaje pretrpi siromašan iseljenik, nije prije mirovao, dok se nije u Njemačkoj osnovalo »Društvo sv. Rafaela za zaštitu iseljenika«. Bilo je to u Mainzu g. 1871. To je društvo upozorivalo zakonodavce i moćna parobrodarska društva na nevolje i nepogode iseljenika. Time je iseljenicima vrlo mnogo pomoženo u moralnom i materijalnom pogledu, kako kod ukrcavanja i putovanja, tako i kod iskrcavanja u tudjem nepoznatom svijetu. Za Nijemcima se povedoše Belgijci, Austrijanci i Talijani.

Budući da našega naroda seli godimice do 40 hiljada, a sad ga se tamo nalazi oko pol milijuna, a da nema u nijednom pogledu pravog vodstva, to je presvj. g. nadbiskup-koadjutor dr. Bauer potaknuo misao, da se i kod nas osnuje društvo sv. Rafaela. U tu je svrhu sazvao više vrlih i uglednih muževa, da se o tom dogovore. Oni se sastadoše 6. ožujka o. g., sastaviše pravila, koja je visoka vlada brzo odobrila. 18. svibnja bila je konstituirajuća skupština, na kojoj se društvo osnovalo, izabrao odbor i odmah se počelo raditi.

Svrha je društvu: »Odvraćati od iseljivanja« (§ 2a.) Ovo je upravo nuždan paragraf za opstanak hrvatskog naroda, jer nam odlazi narod u Ameriku iz najboljih krajeva: iz lijepe Podravine, iz ravne Slavonije, iz plodnog Srijema. Pa da bi išli samo siromaci! Ne, nego odlazi žalibože sve, upravo kao iz objesti. Koliko je žena ostalo udovicama, a da im muž nije umro, koliko je djece postalo sirotama, a da im je otac živ; — odoše muževi i oci u Ameriku i zaboraviše na svoje. Zar nije onda potrebno, da si je društvo sv. Rafaela uzelo za prvu dužnost: **odvraćati narod od iseljivanja.**

Praktična svrha društva sv. Rafaela jest: »One, koji su se unatoč odvraćanja odlučili na iseljivanje, u potrebnim stvarima upućivati, te ih moralno i duhovno na put i boravak u tudjem svijetu pripravljati«. (§ 2b.)

Nadalje je svrha društva sv. Rafaela: »Nastojati, da naš narod imade u stranim krajevima redovitu i dobro uredjenu duhovnu pastvu (§. 2e); (f) osnivati za iseljenike hrvatske škole; (g) osnivati vjerska, prosvjetna, gospodarstvena društva i uredbe; jednom riječi: brinuti se za duhovno i društveno dobro iseljenika.«

Kako se iz ovoga vidi, društvo sv. Rafaela ima uzvišenu bogoljubnu i domoljubnu svrhu. Naš čovjek, u onoj slobodnoj zemlji, prepušten sam sebi, opkoljen premnogim zamkama: »salunima«, nevaljalim ljudima itd., lako sidje s pravoga puta. Ovo društvo će mu biti vodja i Angjeo čuvar.

Društvo je već počelo lijepo djelovati. Za sad se radi tako, da iseljenici prije odlaza dodju u franjevačku crkvu. Tu im tajnik društva franjevac, drži govor, kojim ih opominje, da ostanu katolici i Hrvati. Ganutljivo je gledati te ljude; mnogomu orosi suza lice. Potom idu u uredovnu sobu, gdje ih se upozori na razne neprilike na putu i tudjem svijetu, te im se dade uputa i preporuka na društvene povjerenike u lukama, po koja lijepa knjiga za čitanje na putu itd. Ako se tko nije ispovjedio kod kuće, dade mu se ovdje prilika, jer je put opasan. Nadalje imamo u Americi već više svećenika franjevačkih i svjetovnih, koji preuzimaju daljnu brigu za naš svijet. — U Americi nije dakako još svagdje to potpuno ure-

društvo žilavo radi i nema sumnje, da . željeni uspjeh.
moram još spomenuti, otkud sebi dru-ıvlja sredstva. To se prikuplja iz no-ih plaćaju članovi, i to redoviti na god. emeljitelji jednom za uvijek 50 K. Mo-vatko, komu novčane prilike ikako do-ostane članom ovog društva. Komu je ieka nam se javi za povjerenika, da :lanove.
mo se tim putem na sve, koji kane pu-ımeriku, da se prije svakako obrate na vo, koje će im u svem rado ići na ruku. : »Društvo sv. Rafaela, fra-:i samostan, Zagreb. F.

Gollner.

kovni blagajnički tečaj.

. zaključku upravnog vijeća Hrvatske ke banke održan bi i godine 1913. stru-gajnički tečaj za izaslanike Hrvatskih zadruga, koje stoje u poslovnoj svezi om poljodjelskom bankom. Okružnica, pozivaju Hrvatske seljačke zadruge, na taj tečaj ili svoga blagajnika ili člana zadružne uprave, bila je oti-Hrv. Udrugaru« od 1. studenoga 1913., u »Hrvatskom Udrugaru« od 1. siječ-shodnim načinom istaknuta želja cen-Hrvatske poljodjelske banke — u po-ora polaznika tih tečajeva. Na ove bo madu u prvom redu dolaziti mladji Hrvatskih seljačkih zadruga, osobito osnovanih, al valja da dodju i članovi tva, nadzornog odbora ili koji ini član, e kod zadruge vazda našle po dvije-tri e bi u slučaju potrebe bile vješte, spo-oljne preuzeti blagajničke poslove. To dobro, jer je iskustvo dokazalo, da ge, gdje su po dvojica-trojica upućeni zadruge, mnogo sigurnije i postoja-acaju putem napretka, nego li one, gdje i leže na ledjima samo jednoga ra-

orom ovogodišnjih polaznika blagaj-:aja bila je centrala zadovoljna, jer su isustvovali blagajnici mladjih zadruga, ravnateljstva i nadzornog odbora sta-uga, gdje se je pokazala nužda, da se nika zadruge uvješti u vodjenju za-poslova još koja ina zgodna osoba. njem blagajničkom tečaju prisustvo-2 izaslanika, pa je prema tomu dan od najbolje posjećenih tečajeva. Od ove 32 bilo je 11 zadružnih blagajnika, dočim su ostali bili birani izmedju članova zadružne uprave. Po zanimanju bila su 2 učitelja, 4 obrtnika i 26 seljaka. Svi su tečaj marljivo polazili, te su pažljivo pratili predavanja i savjesno izradjivali svoje pismene radnje.

Ovogodišnji strukovni blagajnički tečaj započeo je u ponedjeljak, 24. studenoga 1913. u 9 sati prije podne, a otvorio ga je g. Edo Marković, predstojnik zadružnog odjela, zgodnim pozdravnim govorom, u kojem je istaknuo cilj i svrhu blagajničkog tečaja, kao i želju centrale, da ovaj što bolje uspije. — Tečaj je potrajao u neprekidnom radu sve do 6. prosinca 1913., te je taj dan i završen, a prisustvovali su mu ovi izaslanici:

Franjo Cirkvenac, izaslanik H. S. Zadruge u Novigradu-Podravskom, Ivan Erdeljac, izaslanik H. S. Zadruge u Novigradu kod Karlovca, Ivan Ferderbar, izaslanik H. S. Zadruge u Sunji, Mato Gjipalo, izaslanik H. S. Zadruge u Šandrovcu, Josip Gjurin, izaslanik H. S. Zadruge u Vojnom Križu, Antun Jager, izaslanik H. S. Zadruge u Sv. Martinu pod Okićem, Filip Jugović, izaslanik H. S. Zadruge u Jazavici, Franjo Horvat, izaslanik H. S. Zadruge u Goli, Martin Horvatinović, izaslanik H. S. Zadruge u Novigradu-Podravskom, Josip Karas veliki, izaslanik H. S. Zadruge u Dugomselu, Mijo Kovačević, izaslanik H. S. Zadruge u Čuntiću, Vencl Krupa, izaslanik H. S. Zadruge u Badljevini, Josip pl. Kunović, izaslanik H. S. Zadruge u Beli, Pavao Kuzmić, izaslanik H. S. Zadruge u Gradecu, Juraj Mateša, izaslanik H. S. Zadruge u Demerju, Josip Matišin, izaslanik H. S. Zadruge u Virj. Konacima, Marko Medjimorec, izaslanik H. S. Zadruge u Kutnjaku, Blaž Meštrović, izaslanik H. S. Zadruge u Zablatju, Antun Orlić, izaslanik H. S. Zadruge u Krapju, Gjuro Ožeg, izaslanik H. S. Zadruge u Donjoj Vrijeski, Gjuro Pavleković, izaslanik H. S. Zadruge u Bedeniku, Jakob Pavlic, izaslanik H. S. Zadruge u Kašini, Fabijan Petrović, izaslanik H. S. Zadruge u Levanjskoj varoši, Stjepan Pleško, izaslanik H. S. Zadruge u Čepelovcu, Stjepan Podgajac, izaslanik H. S. Zadruge u Aljmašu, Vid Sabol, izaslanik H. S. Zadruge u Vrbovcu, Tomo Spudić, izaslanik H. S. Zadruge u Leskovcu, Stjepan Svetac, izaslanik H. S. Zadruge u Palanjku, Antun Šainčević, izaslanik H. S. Zadruge

u Oprisavcima, Mato Šprišić, izaslanik H. S. Zadruge u Hrastelnici, Mijo Valečić, izaslanik H. S. Zadruge u Purgariji i Fabijan Valetić, izaslanik H. S. Zadruge u Satnici. Od tih izaslanika nije nijedan izostao, već su svi tečaj dovršili, što je takodjer osobito povoljan znak.

Ovaj je blagajnički tečaj rukovodio i ove godine g. Julije Gollner, tajnik zadružnog odjela prema točno i unaprijed ustanovljenom rasporedu, uz pripomoć i sudjelovanje g. Vladoja Veselića, nadzornika H. S. Zadruga.

Budući da je dosadanje iskustvo pokazalo, da je veoma dobro, ako prisutni izaslanici pojedinih zadruga sačinjavaju jednu posebnu zadrugu, to je prema tomu i sastavljena osnova za ovaj tečaj, a ovaj je puta uzeto, da izaslanici predstavljaju Hrvatsku seljačku zadrugu u Osekovu, koja je nedavno osnovana, — dakle najmladja naša zadruga. Polaznici ovogodišnjeg blagajničkog tečaja morali su u prvom redu izraditi sve nužne spise i priloge za protokolaciju zadruge, a tad se je nastavilo sa sustavnim provadjanjem svega poslovanja ove zadruge tečajem cijele jedne poslovne godine, dok se konačno nijesu na dan 31. prosinca zaključile propisno sve poslovne knjige. Tad se je pristupilo sastavu razmjere i svih priloga, koji su nužni za računarski zaključak.

Polaznicima ovoga blagajničkog tečaja nastojalo se je prikazati svestrano poslovanje naših zadruga, pa tako se nije ni poslovanje ove zadruge ograničilo samo na izdavanje zajmova i primanje kamata i otplata, već su uzete u obzir — prema okviru rada i vremena — i sve druge vrste poslovanja, koje su dosada provadjane kod naših zadruga. Tako je svestrano proučeno poslovanje s ulošcima, te u opće naglašena razumna štednja; — zatim nabava razne robe i gospodarskih potrebština; promet s nekretninama; prodaja zemaljskih plodina na veliko, te način zakupa i podzakupa. Polaznici ovoga tečaja dobili su time pravu sliku o zadružnom radu koli na polju novčanom, toli i na gospodarskom, dočim su im o zadaći zadružnog djelovanja gledom na prosvjetni i ćudoredni napredak dane više puta nužne i iscrpive pouke i upute. Ukratko rečeno mora se naglasiti, da se je učinilo sve, kako bi polaznici ovoga tečaja imali prave i trajne koristi koli za se, toli i za naše cijelo zadrugarstvo. Kad se imade na umu, da su polaznici primili potpunu uputu gledom na narav i vodstvo zadružnih poslova, — da im se je svaka malenkost točno protumačila, da je svaki odmah sve i praktično radio, te da sve gradivo, — napisano bilo u zadružnim poslovni[m] knjigama bilo u posebnoj bilježnici — čini v[e]liku zalihu svega, što je nužno kod poslovan[ja] s našim zadrugama, tad se može reći, da su ci[lj] i svrha, za kojim se je išlo priredjivanjem ovog tečaja — potpuno postignuti.

Osim ovog svestrano korisnog, a uz to i za[]nimivog gradiva, kojim su polaznici ovog tečaj[a] proširili svoje znanje, čuli su i druge zgodne [i] korisne pouke. Napose moramo istaknuti, da j[e] predstojnik zadružnog odjela g. Edo Mar[]ković, održao predavanje o strukovnom rad[u] za gospodarsko unapredjenje zadrugara, te j[e] istaknuo, kako se imade nabavljati razna rob[a] i gospodarske potrepštine, a posebno je upo[]zorio polaznike na proračunavanje dobave i troš[]kova, a potom i ustanovljivanja cijene za na[]bavljenu robu. Ujedno je istaknuo, koji je naj[]zgodniji način za raspačavanje robe. Osim tog[a] održao je g. prof. Dr. Gustav Bohutinsk[y] veoma uspjelo predavanje o uzgoju bilja, koj[e] je temelj cijelom gospodarskom napretku. Na[]pose je g. predavač istaknuo važnost žitarica [i] krmnog bilja, te je predočio, kako se dolazi d[o] sve plemenitijih odlika pojedinih vrsti bilja. — Napokon je tajnik pravnog odjela, g. dr. Iva[n] Ćebuhar, protumačio polaznicima ovoga te[]čaja pravne poslove i podneske, koji su nužni [u] zadružnom poslovanju. Držimo, da će sva t[a] predavanja, koja su polaznici saslušali najvećom pažnjom i zanimanjem, biti njima od velike ko[]risti u budućem zadrugarskom radu. — Moram[o] još istaknuti, da su polaznici ovoga tečaja jed[]noga popodneva razgledali pod vodstvom upra[]vitelja, g. Simića, nadbiskupsko dobr[o] u Maksimiru, gdje su vidjeli mnogo lijep[a] i dobra, što će ih sigurno potaknuti, da i on[i] uznastoje, kako bi svoja gospodarstva najbolj[e] i najprikladnije uredili i razumno vodili. — Na[]kon toga razgledali su nadbiskupsko [pi]vničarstvo u Vlaškoj ulici, gdje im je pivničar, [g.] Vuković, protumačio razumno baratanje s vinom a na posljedku bili su izletnici po odredbi ravna[]teljstva nadbiskupskih dobara podvoreni prija[t]nim zalogajem i pravom naravnom hrvatsko[m] kapljicom.

Iz svega se ovoga razabire, da se je nastoja[]lo za ovaj blagajnički tečaj opredjeljeno vrijem[e] najkorisnije upotrijebiti, i dati polaznicima tečaj[a] širi pogled ne samo gledom na zadrugarstvo, ve[ć] i na gospodarstveno unapredjenje zadrugara!

Kad se je cijelo gradivo proučilo i zaokružil[o] završen bi ovaj tečaj u subotu, 6. prosinca 191[3]. Taj dan prije podne sačinili su ponajprije polaz[]nici — na temelju diktiranih im zaključnih svot[a]

knjige blagajne — jednu razmjeru, a tad je uslijedilo ispitivanje, kojemu je prisustvovao ravnatelj Hrvatske poljodjelske banke, g. Josip Cvetko i predstojnik zadružnog odjela, g. Edo Marković. Mora se sa zadovoljstvom istaknuti, da su polaznici tečaja u velikom dijelu razmjeru točno sastavili, te da su na stavljena pitanja redovito točno i jasno odgovarali tako, da su prisutni poglavari bili s uspjehom ovog tečaja posve zadovoljni. Nakon ispitivanja primili su svi polaznici tečaja ukusno izradjene svjedodžbe s ocjenom njihovog napredka i pismenih radnja.

Kao što svake godine, tako je i ove Hrvatska poljodjelska banka nosila sve troškove toga tečaja, — a to ona kao matica svih hrvatskih seljačkih zadruga rado i čini, jer joj je živo stalo do pravog i zdravog razvitka naših zadrugara. Osim toga priredila je centrala prije rastanka i razlaza svih polaznika tečaja oprosni objed, pa su se izaslanici naših zadruga tom zgodom zahvalili ravnateljstvu Hrvatske poljodjelske banke na posebnoj brizi i ustupljivosti, te velikom trošku oko priredbe ovog blagajničkog tečaja, a voditelju tečaja i njegovom suradnku na trudu i naporu, te na lijepim poukama i savjetima, koje su čuli i primili za vrijeme tečaja, te koje će ponijeti kući u svojim srcima.

Nadamo se, da će ovaj blagajnički tečaj ostati u trajnoj i ugodnoj uspomeni svim polaznicima, koji će znati što više izrabiti primljene nauke i pouke na korist i procvat hrvatskog zadrugarstva. Tomu će se pak radovati matica svih hrvatskih seljačkih zadruga — Hrvatska poljodjelska banka — kojoj je mnogo stalo do toga, da se zadružni poslovi vode skladno i propisno, te da su zadrružne knjige vazda pravo ogledalo zadruge i njezinog rada i nastojanja!

Bilješke i vijesti.

Sjednica glavnog odbora Središnje sveze hrvatskih seljačkih zadruga održala se dne 29. prosinca 1913. u 4 sata poslije podne u prostorijama Hrvatske poljodjelske banke u Zagrebu. Sjednici je predsjedao presvjetli gosp. Milan pl. Kiepach, a prisustvovali su joj odbornici: gg. Milan Strahinšćak, Dr. Mirko pl. Antolković, Josip Cvetko, Juraj Čvek, Krešimir Mifka i Tomo Jalžabetić, dok se je g. David Marinić brzojavno ispričao. Predsjednik otvarajući sjednicu pozdravlja prisutne, a osobito gospodu, koja su prviputa u ovom odboru. Iza pozdrava pročitao je tajnik Središnje sveze g. Edo Marković pomno i svestrano sastavljen izvještaj o radu Središnje sveze u drugom polugodištu ove godine. Taj je izvještaj s odobravanjem primljen na znanje. Zatim su raspravljeni zaključci skupinskih odborskih sjednica te zaključci zborova. Od tih su zaključaka prihvaćeni: prijedlog g. Čveka, da se na svezadružnu skupštinu puštaju samo zadrugari, a ako dodju gosti, da se za njih odredi posebno mjesto; prijedlog g. Čveka, da se učini predstavka na kr. zemaljsku vladu, da u svakoj županiji uredi jedno uzorno dobro; prijedlog g. Kiepacha, da posebni stručnjaci ispitaju diljem cijele zemlje, koje bi vrsti voćaka odgovarale pojedinim krajevima, pa da se prema tomu sastavi kataster voćaka; zaključak stvoren na sva 4 zbora, da se zadruge, koje još dosada nisu pristupile u Središnju svezu, još jednom na glavnim skupštinama pozovu po predsjednicima skupina, da to učine, a ako ni onda to ne učine, neka centrala prema svojoj uvidjavnosti prekine svezu s njima; prijedlog g. Marinića, da se kod kr. zemaljske vlade požuri pitanje obradjivanja ličke vrištine; zaključak zborova, da se pozovu zadrugari posebnom okružnicom, da suradjuju u listu; prijedlog g. Jalžabetića, da Središnja sveza podupre osnutak tvornice ulja iz bundeva u Gjurgjevcu; prijedlog g. Perovia, da se za hrvatske seljačke zadruge isposluju iste pogodnosti, koje uživaju vjeresijske udruge (oprost od plaćanja biljegovine, poštarine itd.); prijedlog, da se na ispite u analfabetičkim tečajevima pošalju odbornici odnosnih skupina. Napokon je pretresano pitanje suradnje g. Koste Ilibašića u strukovnom radu kod hrvatskih seljačkih zadruga u Srijemu. Nato predsjednik zahvaljujući se prisutnima sjednicu zaključuje.

Izbor predsjednika zagrebačko-varaždinske skupine hrvatskih seljačkih zadruga. Budući da prometne prilike nisu dozvolile, da se za vrijeme skupinskog zbora u Samoboru konstituira novo izabrani upravni odbor zagrebačko-varaždinske skupine, obavljen je izbor predsjednika pismeno, te je većinom glasova predsjednikom izabran vel. gosp. Juraj Čvek, župnik i blagajnik hrvatske seljačke zadruge u Ivancima. Prema tomu se i sjedište skupine po pravilima premješta iz Zaboka u Ivance.

Sjedište virovitičko-srijemske skupine hrvatskih seljačkih zadruga nalazi se sada u Hr kanovcima, gdje obitava novo izabrani predsjednik skupine g. Krešimir Mifka.

Nove zadruge. Još prošlog mjeseca održana je osnovna glavna skupština nove hrvatske seljačke zadruge u Purgariji kraj Zdenčine, dok je sredinom mjeseca prosinca održana glavna osnovna skupština hrvatske seljačke zadruge u Križovlja-

nu kraj Varaždina. Hrvatska pak seljačka zadruga u Hrašćini-Trgovištu, koja je g. 1909. istupila iz sveze s nama, zamolila je opet pristup u svezu, koji joj je i dozvoljen.

Pristup u Središnju svezu hrvatskih seljačkih zadruga najavile su hrvatske seljačke zadruge u Svinjarevcima i Golubincima.

Pivničarski tečaj u Samoboru. Kr. zemaljska vlada dozvolila je na temelju zamolbe Središnje sveze hrvatskih seljačkih zadruga, da se za skupinu hrvatskih seljačkih zadruga u okolici Samobora upriliči pivničarski tečaj u Samoboru od 19. do uključivo 24. siječnja 1914.

Pristup k tomu tečaju imadu osim članova hrvatskih seljačkih zadruga i drugi vinogradari, gostioničari i trgovci vinom, te se imadu radi prisustvovanja tečaju prijaviti najkasnije do početka tečaja kod g. Pavla Cesara, vladinog putujućeg učitelja za vinogradarstvo i voćarstvo u Samoboru.

Teoretska obuka trajati će svaki dan od 9—12 sati prije podne, a praktične vježbe oko istraživanja vina i mošta, te naučni izleti preduzet će se svako poslije podne od 3—5 sati.

Svakom polazniku tečaja izdat će se na koncu tečaja potvrda o polasku, ako će to zatražiti kod spomenutog g. Cesara.

U tečaju predavat će gg. Gjuro Kaitner i Pavao Cesar.

Tim je udovoljeno zaključku prošlogodišnjeg zbora zagrebačko-varaždinske skupine hrvatskih seljačkih zadruga u Krapini, kao i ovogodišnjeg u Samoboru.

Analfabetski tečajevi. U zadnja dva broja pisali smo o tečaju za učitelje analfabeta, koji se je održao u Zagrebu. Danas možemo javiti, da su neki od ovako izučenih učitelja analfabeta započeli s podučavanjem. Na prvom nam je mjestu istaći izaslanika hrvatske seljačke zadruge u Lugu g. Vida Vugrinca, koji je započeo s tečajem 25. studenog s 40 polaznika. Poduka se obavlja svaki dan i to naizmjence za muške i ženske po jedan sat. Kod hrvatske seljačke zadruge u Velemeriću doljnjem otvoren je tečaj s 7 polaznika, kod hrvatske seljačke zadruge u Radoboju s 10 polaznika, kod hrvatske seljačke zadruge u Farkaševcu s 10 polaznika i kod hrvatske seljačke zadruge u Kraljevom Vrhu s 8 polaznika kod hrvatske seljačke zadruge u Sv. Križu-Začretju s 4 polaznika.

Kad nam stignu matice polaznika, moći ćemo donijeti potanjih vijesti.

Zimska gospodarska škola u Lukovdolu. Kako je poznato, obdržava se u području hrvatske seljačke zadruge u Lukovdolu zimska gospodarska škola. Škola je započela dne 30. studenoga. Broj polaznika iznosi 64 i to 48 muških i 16 ženskih. Po zanimanju: 59 seljaka, 3 učitelja, 1 svećenik i 1 općinski blagajnik. Po dobi: 8 ispod 30 godina, 49 izmedju 30 i 60, a 7 iznad 60 godina. Članova hrvatske seljačke zadruge ima 43. Zanimivo je još, da je 21 polaznik veo u Americi.

Vinski sajmovi. Veoma povoljna berba, što ju imadoše vinogradari okolice Belovar-Moravče, ponukala ih je, da priređe vinski sajam, kako bi ovom priredbom upoznali domaće i strane vinotršce s osobitom kakvoćom svojih vina. Vinogorje, koje se prostire uz spomenute krajeve, nije trpjelo nikakove elementarne nepogode, te je grozdje potpuno dozorilo, pa se je berba pokazala osobito povoljnom. Taj se je vinski sajam održao dne 22. i 23. studenog. Na sajam je bilo dovezeno uzoraka od oko 5.000 hektolitara upivničenih raznih vrsti vina sa sadržajem od 7 do 12% alkohola i to većinom novih vina, a bilo je nešto i iz prošlih godišta. Cijene su se kretale izmedju 28—34 kruna po hektolitru, a prodano je po prilici oko 1000 hektolitara, što se može označiti veoma povoljnim uspjehom.

Potaknuto tim uspjehom odlučilo je gospodarsko društvo kao zadruga u Sv. Ivanu Zelini, da takodjer priredi ovakav vinski sajam. Taj se je sajam održao dne 11. i 12. prosinca.

A prisustvoalo mu je 717 izložitelja sa 750 uzoraka od upivničenih 13.000 hektolitara Cijene su se kretale od K 28—36 po hl. Prodano je i predbilježeno oko 2.500 hektolitara.

I jedna naša hrvatska seljačka zadruga u blizini Zagreba namjerava prirediti ovakav vinski sajam, ali radi same stvari ne ćemo danas iznašati potankosti.

Pčelarsko predavanje u Ivancu na 23. studenoga 1913. Danas je posredovanjem naše centrale hrvatske poljodjelske banke po visokoj kr. zemalj. vladi izaslan k nama gosp. Pavao Witman, da drži predavanje o pčelarstvu. Rečeni gospodin je u kući našega pčelara gosp. Josipa Miklaužića odnosno u njegovom pčelinjaku držao u prisutnosti oko 30 pčelara prekrasno shvatljivo predavanje o pčelarstvu. Naročito je tumačio raznovrsne košnice i upravljanje s ovima; pokazivao nam razne za pčelarenje nužne sprave, tumačio i pokazivao najnoviju vrst vrcaljke i upravljanje s njome; govorio o rojenju i hranjenju pčela. U svemu je dao rečeni gospodin predavač shvatljivu poduku i zainteresirao pčelare za napredno pčelarenje tako, da su odlučili ustrojiti u Ivanci pčelarsku podružnicu. Sve ide napokon danas za tim, da se udružuje i da u svakoj gospodarskoj grani napreduje i pomaže si nositi odnosno privredjivati, da se laglje snašaju razni izdatci i tereti. Pčelarstvo je osobito privredna gospodarska grana; jer s malo

oška i nešto truda se može izbiti kod pčelarstva osta velika dobit.

Poslije podne išao je gosp. predavač u selo raševac i tamo davao pčelarima upute a odvraao od raznih mana kod pčelarenja. Mi smo gospodinu predavaču zahvalni za trud pa ga prepoučamo drugim, koji se za pčelarstvo zauzimlju.

Zadrugar.

Predavanje iz pčelarstva bilo je održano dne 6. studena kod Hrv. seljačke zadruge u Virju. Hrvatska poljodjelska banka odaslala je na predavanje lijepu i veliku zbirku pčelarskih sprava i košnica. O načinu pčelarenja u ovim košnicama, zatim o vrlo lijepim i praktičnim spravama, koje su baš u svrhu pučkih predavanja nabavljene kao zorna pomagala mnogo bi se dalo govoriti. Vanredno je zanimala zbirka sprava naše vrijedne Podravce, a osobito pojedince, koji su o pčelarstvu već više toga čitali, pa im je dana ovaj puta prilika, da sve u naravi zorno promatraju. — Od košnica pokazane su hrvatska položena košnica, hrv. nastavljača sa polunastavci, hrvat. nastavljača s visokim plodištem, hrv. uspravna košnica itd., Košnice kao i razne pčelarske sprave naručene su od trgovine F. P a a r, V a r a ž d i n, koja će doskora izdati hrvatski cijenik za pčelarstvo, pa će svakom biti moguće najnužnije si nabaviti.

Pred večer iza svršenih razgovora otišli smo na pčelinjake Ivana i Šimuna Barbereca, gdje smo vidjeli lijepo konstruirane košnice pomičnog saća, koje ovi vrijedni pčelari sami izgradjuju. Stranice ovih košnica izgradjene su od čvrsto prešane slame, u kojem su poslu spomenuti pravi vještaci, uopće na njihovim pčelinjacima vlada divan sklad i red kao malo gdje u Hrvatskoj. U Virju kao i svuda u Podravini uvjeti pčelinje paše su posve dobri, toga radi valja svuda uvadjati što veće košnice sa velikim okvirima. Konačno dužnost mi je ovdje zahvaliti se vrijednom blagajniku seljačke zadruge gosp. Gj. Vraniću, koji se je pobrinuo za prevoz sanduka i zornih pomagala za obučavanje pčelarstva.

P. Wittmann.

Razdioba zemaljskih pastuha. Kr. nam zemaljska vlada javlja, da će se razdioba zemaljskih pastuha na pripusne postaje za godinu 1914. obaviti kod 1. pastuharske postaje u Galdovu kod Siska, dne 10. siječnja, a kod II. pastuharske postaje u Kutjevu kod Požege dne 12. siječnja 1914. svaki put u 10 sati prije podne .

Nabava rasplodnih svinja čistokrvnih pasmina. Za zimski rok ima na razpoložbi rasplodnih svinja yorkhirske (bijele engleske), bijele i lasaste mongolica pasmine te westfalske pasmine i to:

1. yorkshirske pasmine 26 nerastova i 30 krmačica iz cijenu od 2 K po kilogramu životne težine;
2. bijelih mongolica 34 nerastova i 25 krmača uz cijenu po 1 K 50 fil. po kilogramu životne težine;
3. lasastih (srijemskih) mongolica 55 nerastova uz cijenu od 2 K po kilogramu životne težine;
4. westfalskih 15 nerastova i 20 krmačica uz cijenu od 3 K po kilogramu životne težine;

Yorkshirske svinje mogu se nabaviti neposredno kod ravnateljstva kr. višeg gospodarskog učilišta u Križevcu, kod ravnateljstva zemaljskog dobra u Božjakovini i kod ravnateljstva kr. zemaljske kaznione u Lepoglavi; bijele mongolice kod ravnateljstva kr. zemaljske ratarnice u Požegi; lasaste mongolice kod ravnateljstva kr. zemaljske kaznione u Mitrovici, a westfalske kod Josipa Kolenca, vlastelina u Bidružici, posljednja pošta Desini.

Sve te rasplodne svinje mogu općine i gospodarske korporacije naručiti neposredno kod prije spomenutih gojitelja ili putem kr. zemaljske vlade uz prije navedene cijene i uz odštetu, odnosno povratak željezničkih i veterinarskih troškova iz zemaljskih sredstava. Drugih popusta kr. zemaljska vlada ne pruža.

Za polučenje povratka željezničkih troškova potrebno je, da se nakon preuzeća rasplodnih svinja predloži propisanim putem tovarni list i potvrde o plaćenim veterinarskim troškovima. Kod naručivanja svinja o trošku općinskih veterinarskih zaklada potrebno je, da se zatraži dozvola kr. zemaljske vlade za takav izdatak, pa treba dotičnim molbama priložiti zaključak odnosnoga zastupstva uz izkaz imovinskoga stanja dotične općinske veterinarske zaklade.

Pojedinim privatnicima ne vraćaju se željeznički dopremni i veterinarski troškovi iz zemaljskih sredstava, ako to kr. zemaljska vlada nije u izgled stavila na pojedine predložene joj molbe prigodom naručbe rasplodnih svinja.

Narudžbe za pridjelbu napred spomenutih rasplodnih svinja prima kr. zemaljska vlada do konca siječnja 1914.

Zadružni rasplodni bikovi. U svojem strukovnom radu mnoge naše zadruge nabavljaju za svoje zadrugare i potrebito rasplodno blago, ponajviše po kojeg bika. Naše zadruge na taj način oplemenjuju domaće blago i koriste svojim članovima.

Obično zadruga kupljenog bika daje na držanje dobrom kojem članu uz ugovor i to tako, da nakon trogodišnjeg držanja držaocu pripadne bik, dok se do toga vremena s njime služe zadrugari u rasplodne svrhe.

Način je ovaj posve zgodan, samo što počesto zadruga ne može naći pokrića za svoj izdatak za bika, jer ih ne ubire skokovim uopće ili u nedostatnoj mjeri. Da se tomu izbjegne i zadruga ne ostane na gubitku, najzgodnije je da zadrugari unaprijed naplate cijelog bika. Najpravedniji je postupak, da zadruga ustanovi broj članova, pa da onda kad joj stigne račun za bika ustanovi prema njegovoj cijeni, koliki trošak (odnosno prinos) otpada na svaku kravu. Koliko koji zadrugar ima krava onoliko puta bi imao izračunani prinos uplatiti zadruzi. Na temelju te uplate imao bi pravo, da se služi tri godine besplatno zadružnim bikom. Tako bi zadruga našla svoj račun, a želi li, da štogod i zaradi mogla bi i nečlanovima uz neku veću otštetu dozvoliti skok.

Bikovski sajmovi. Kr. nam zemaljska vlada javlja, da će se nabava bikova potrebitih u zemaljske rasplodne svrhe preduzimati u mjesecima siječnju-travnja 1914. na posebnim u tu svrhu odredjenim bikovskim sajmovima.

Dani tih sajmova bit će putem nadležnih upravnih oblasti u pojedinim brojevima pravodobno oglašeni.

Nabava rasplodne peradi. U zadnje su nam vrijeme stale stizati mnoge naručbe hrvatskih seljačkih zadruga za orpingtonske kokoši, zatim za endemske guske i pekinške patke. Budući da je Hrvatska poljodjelska banka svoju zalihu orpingtonskih kokoši u kratko vrijeme raspačala, obratili smo se na neke gojitelje plemenitih pasmina peradi, pa smo se i dalje u stanju naručbama zadrugara udovoljiti, ali uz daleko veće cijene, nego što su naše bile. Tako stoji jedan pijetao orpingtonske pasmine K 10.—, jedna kokica K 8.—, jedna endemska guska K 10.—, jedna pekinška patka K 6.—. Naravno, da ćemo i na te cijene dati stanovit popust od doprinosa Putnikova, ukoliko još nije iscrpljen.

Tržne cijene. Po više zadruga traži od našeg »Hrvatskog udrugara« da im donosi tržne cijene blaga, žitka i ostalih poljoprivrednih proizvoda, da u trgovini budu na čistu o cijeni, koja vlada na tržištu. »Hrvatski udrugar« na žalost nije kadar da zadovolji toj potrebi, jer kao mjesečnik ne može biti pouzdan savjetnik. Tržne cijene poljoprivrednih proizvoda tako su promjenljive, da bi mjesečni izvještaji, koji često ubrzo zastare, mogli samo zavesti u bludnju zadrugare. Ta je opasnost toliko veća, što »Hrvatski udrugar« ide u štampu već 20. prošlog mjeseca, izlazi 1. u mjesecu, a mnogim i mnogim zadrugarima uslijed zlosretnih poštanskih prilika putem općine stiže tek 10. u mjesecu. Već na početku mjeseca, kad 10. dan list zadrugaru stigne tržne cijene od 20. prošlog mjeseca nemaju nikakove vrijednosti, a koncem dotičnog mjeseca pogotovo nijesu ni za što.

Ovakovo objelodanjivanje cijena moglo bi biti zadrugarima samo na štetu, a »Hrvatski udrugar« hoće, da koristi a ne da škodi svojim čitaocima.

Da bismo medjutim zadovoljili golemoj potrebi poznavanja tržnih cijena, spremna je naša matica »Hrvatska poljodjelska banka« svaku zadrugu odnosno zadrugara, koji to zatraži pismeno izvijestiti o najnovijoj cijeni pojedinih poljoprivrednih proizvoda.

Hrvatska seljačka zadruga u Plavnicama gornjim, nabavila je u zadnje vrijeme našim posredovanjem i djelomice uz doprinos Putnikov ovu stoku: jednog bika simentalske pasmine, 5 krmača i 1 nerasta plemenite jorkširske pasmine, 13 komada orpingtonskih kokoši i endemskih gusaka. Osim toga je njezinim nastojanjem nabavila hrvatska seljačka zadruga u Trojstvu Velikom 13 komada orpingtonskih kokoši. Vlašićke ovce nabavile su još hrvatske seljačke zadruge u Perjasici i Saborskom.

Trgovačko-obrtnička komora u Zagrebu upozoruje nas, da bi one hrvatske seljačke zadruge, odnosno zadrugari, koji imaju na zalihi većih količina dugačkih poljskih ugoraka, mogli iste izvoziti u Česku, odakle ih potražuje tvrtka Heinrich Vanek, trgovina sjemenja, Prag, Wenzelsplatz 13., na koju se uz poziv na ovu komoru neposredno mogu obratiti.

Ista nas komora upozoruje da se hrvatske seljačke zadruge, odnosno zadrugari, koji žele u Rusiju izvoziti veće količine jabuka, napose t. zv. tirolskih, jave trgovačko-obrtničkoj komori u Zagrebu.

Novčano tržište.

Od našeg posljednjeg izvještaja o novčanom tržištu, što smo ga iznijeli u broju od lipnja, položaj se je bitno promijenio. Teško očekivana olakšica ipak je jednom nastupila, premda se je poradi nesretnog drugog balkanskog rata i upada Arnauta u Srbiju dugo zavlačila.

Prvi poticaj zato došao je ovaj puta iznimno iz Njemačke. Njemačka je državna banka uslijed povoljnog svog polažaja snizila kamatnjak prvi puta dne 27. listopada od 6% na $5^1/_2$%, a drugi puta dne 12. prosinca od $5^1/_2$% na 5%.

Sniženje kamatnjaka u Njemačkoj bilo je neposrednim povodom, da je i austro-ugarska banka na 27. studenoga snizila svoj kamatnjak od 6% na $5^1/_2$%.

Površnom motriocu pričiniti će se ovo sniženje kamatnjaka državnih banki kao vrlo povoljan znak o stanju općeg narodnog gospodarstva, no uistinu ono to nije.

Upravo nekako početkom ovog polugodišta nastupio je zastoj najprije u željeznoj industriji, a onda kasnije protegnuo se i na industriju ugljena, zatim na tekstilnu, a manje više i na ostale industrije.

Naravna posljedica ovoga zastoja bila je, da je industrija trebala znatno manje novaca nego prošle godine. Isto tako kao što je industrija trebala manje novaca, nije ove jeseni ni trgovina imala tako velikih potreba kao lani, pa je poradi ove okolnosti novac jesenas državnim bankama u znatno većoj mjeri priticao nego oticao.

Slabo uposlenje industrije kao što i slaba trgovina nepovoljni su znaci u narodnom gospodarstvu uopće pa je i naš seljački svijet napose potonju okolnost u ovoj godini veoma neugodno osjetio.

Na sniženje kamatnjaka djelovale su ovaj puta osim gornjih uzroka i same države. Veliki ratovi, koji su se u ovoj godini vodili tako rekuć pred našim vratima, bitno su promijenili nesamo kartu Balkana, nego su znatno utjecali i na medjusobni odnošaj velevlasti. Opreke medju pojedinim državama su se znatno zaoštrile, a naravna posljedica toga jest, da se nitko ne osjeća dosta sigurnim i da se svatko želi pojačanim naoružanjem osigurati za svaki slučaj rata, koji je ovaj puta bio tako blizu. A zato treba novaca — silnih novaca tako, da se sveukupne potrebe država računaju danas na 6 milijarda.

Sve će to morati novčano tržište namaknuti time da preuzme od države rente (državne obveznice).

Naravno, dok je novac skup, mora ga i država — osim toga što ga uopće teško dobije — skupo plaćati.

Papiri, koji nose stalne kamate 4% do 4½%, imadu u ovakovo vrijeme veoma niske cijene, jer ih nitko rado ne kupuje, budući da može na drugi način u svoj novac bolje ukamatiti. Zato, da navrati općinstvo na kupovanje svojih papira, nastoji država poticati sniživanje službenog bankovnog kamatnjaka. Time misli prirediti ujedno put za bolju prodju novih renta, koje kani u najskorije vrijeme izdati.

Iz ovog razloga snizila je na 27. studenoga austro-ugarska banka svoj kamatnjak za ½%, premda njezin položaj nije bio onda tako povoljan, da bi to opravdavao pa je zato ovo sniženje došlo preko očekivanja. Ostali veliki zavodi nisu se poveli za austro-ugarskom bankom te su svoje kamatnjake snizili jedva za ⅛%, a najviše ¼%. U našoj domovini možemo reći, da je bila jedina Hrvatska poljodjelska banka, koja je istodobno sa austro-ugarskom bankom snizila kamatnjak hrvatskim seljačkim zadrugama za ½%, pa je time i opet jasno pokazala, da shvaća svoju narodnu zadaću i da joj je kadra udovoljiti.

Pred Božićem očekivali su neki ponovno sniženje kamatnjaka austro-ugarske banke za daljnih ½%, nu to se očekivanje nije ispunilo.

Kakav je danas položaj novčanog tržišta imade ipak nade, da će austro-ugarska banka početkom nove godine sniziti svoj kamatnjak za daljni ½%, t. j. na 5%, nu pri tom će onda kamatnjaku zacijelo dulje vremena ostati.

U isto vrijeme izdati će naša država svoje rente, a po svoj prilici će i na francuskom i njemačkom tržištu doći do velikih izdavanja renta. Dok ne budu raspačane ove nove rente raznih država, dotle se ne može očekivati potpuno sredjenje i olakšanje novčanog tržišta. Kada će biti udovoljeno ovim velikim potrebama država, viditi će se, koliko će nakon toga ostati za trgovačke, industrijalne i poljodjelske potrebe pa će tek onda biti položaj na novčanom tržištu jasniji.

Gospodarski pabirci.

Vrijeme žetve. Nema mjeseca, u kojem se ne bi ma bilo u kojem predjelu zemlje želo. U siječnju, kada je još zemlja kod nas snijegom i ledom pokrivena, žanje se u Australiji, Novoj Selandiji, jednom dijelu Chile-a, a isto tako u nekim predjelima argentinske republike. (Amerika). U veljači počimlje žetva u Indiji i gornjem Egiptu; u ožujku u dolnjem Egiptu. U travnju se žanje na Cipru, u Perziji, Maloj Aziji, Meksiku i na otoku Kubi. — U svibnju dolazi na red žetva u Algiru, srednjoj Aziji, Kini, Japanu i sjevero-američkim državama Teksasu i Floridi. U lipnju se žanje u podunavskim državama, Grčkoj, južnoj Ruskoj, Ugarskoj, Italiji, Španjolskoj, Portugalskoj, u južnoj Francuskoj i sjevero-amerikanskim državama: Kaliforniji, Lousiani, Missisipiu, Alabami, Georgiji, Tenesseu, Virginiji, Utahu, Koloradu i Misouriu. U srpnju se pobira plod žitarica kod nas, u Njemačkoj, Austriji, sjevernoj Franceskoj, Švicarskoj, Ruskoj, Poljskoj, Engleskoj i sjevernim sjedinjenim državama. U kolovozu dolazi red na Belgiju, Holandiju, sjevernu Englesku, Kolumbiju i Manitobu. U rujnu dolazi Norvežka, Škotska, Švedska, te sjeverna Ruska, ujedno počimlje u Americi branje kukuruza. — U listopadu se završuje žetva u sjeverenoj Škotskoj. U studenom i prosincu žanje se u sjevernoj Australiji, u Peru, južnoj Africi i zadnjoj Indiji. **Edmundo Križnjak, učitelj.**

Da se snijeg kopita ne hvata, namaži kopito iznutra sapunom. Dobro je i mašću namazati kopito iznutra. Još je bolje i sigurnije, ako nabaviš gutaperke u debljini kože, te ju izrežeš i u kopito

uložiš. Prije moraš gutaperku u mlakoj vodi ugrijati, isto tako moraš u mlaku vodu utaknuti i noge konja i tek onda uloži gutaperku.

Konjima, koji imadu meka kopita, uloži takodjer gutaperku. **Edmundo Križnjak.**

Prije nego se kopito maže, treba ga temeljito očistiti i oprati čistom vodom, zatim pustiti, da se osuši i onda tek mazati. **Ur.**

Što je nova po svijetu.

Povratak ustava Hrvatskoj. Izvanredno stanje uvedeno dne 3. travnja 1912. u Hrvatskoj napokon je dne 30. studenoga ove godine ukinuto, te je dosadanji kraljevski povjerenik barun Ivan Skrlecz imenovan banom. Dne 3. prosinca raspisani su izbori za dne 16. prosinca. Izborna je borba bila veoma živahna, te je u svemu bilo od svih stranaka postavljeno do 240 kandidata. U 84 kotara proveden je izbor već 16. prosinca, a samo u 4 kotara došlo je do užih izbora, koji su obavljeni dne 17. prosinca. Izabrana su 48 zastupnika na programu koalicije, 12 zastupnika bivše narodne stranke (madžaroni), 14. zastupnika stranke prava i to grupe, koja se kupi oko »Hrvata« t. zv. Milinovci, 9 zastupnika grupe oko »Hrvatske« ili t. zv. Frankovci, 3 zastupnika seljačke stranke i 2 zastupnika središnjeg kluba. Još prije nove godine sastao se je sabor, da produlji financijalnu nagodbu s Ugarskom, jer joj je koncem prošle godine istekao rok.

Mir na Balkanu. Napokon čini se, da će ipak doći do potpunog mira na Balkanu. Još uviek doduše dolazi do manjih sporova izmedju pojedinih balkanskih država i pojedinih evropskih velevlasti, ali ti bivaju riješavani diplomatskim putem i ne prouzrokuju nikakvih uzrujavanja. Da se je položaj poboljšao, vidi se i potom, što su gotovo sve državne banke snizile svoje kamatnjake. U Bugarskoj već su provedeni i novi izbori, te je dosadanja vlada prošla s vrlo malenom većinom od par glasa. Srbija je uvela već u nove svoje krajeve ustav pa su gotovo svi zakoni, koji vrijede u kraljevini protegnuti i na nove krajeve. Crnagora i Srbija nagodile su se glede granica, pa je i Crnagora pristupila uredjenju novih svojih krajeva. Grčka kani pripojiti materi zemlji otok Kretu, koji joj i onako po žiteljstvu pripada. Imenovanje jednog njemačkog generala zapovjednikom 1. vojnog sbora u Carigradu proizvelo je nezadovoljstvo u Francuskoj i Ruskoj, no ima nade, da će se i taj spor mirno riješiti. Napokon je i novo osnovana kneževina Albanija dobila svoga vladara. Velevlasti su se sporazumile i takvim izabrale njemačkog kneza Wieda, koji će doskora prijestolje nastupiti.

U Njemačkoj je u malom mjestu Savernu (Zabernu) došlo do velikih nemira. Mjesto Savern leži u pokrajini Elsas, koja je nekada pripadala Francuskoj, pa je još i danas pučanstvo veoma priklono Francuskoj. Takvo pučanstvo nazivaju Nijemci poruglјivim izrazom Wackes, što znači u njihovom narječju: smet. Taj je izraz upotrijebio jedan časnik tamošnje vojničke posade prema vojnicima. To je došlo u javnost i radi tog su nastali veliki nemiri protiv vojništva. Kad je vojničtvo stalo oštro postupati protiv pučanstva, nemiri su se povećali, pa je cijela stvar došla i pred državni njemački sabor u Berlinu. Kad su njemački državni kancelar i ratni ministar branili postupak vojske, izraženo im je u saboru nepovjerenje s velikom većinom. Napokon je cijela stvar riješena na taj način, da je dotična pukovnija premještena iz Saverna, a časnik, koji je prouzročio nemire, došao je pred ratni sud. Pred ratni sud su došli i vojnici, koji su iznijeli cijelu stvar u javnost, ali su blago kažnjeni, dok protiv časnika još osuda nije pukla.

Otvorenje sabora. Dne 27. prosinca otvoren je svečano hrvatski sabor. Još istog dana došlo je do bučne opstrukcije opozicionalnih stranaka, te je druga sjednica, koja je započela dne 27. prosinca u 6 sati poslije podne svršila poslije tri sata u jutro. Konačno je uspjelo, da se sabor konstituira, te je predsjednikom izabran dosadanji predsjednik dr. Bogdan Medaković, potpredsjednicima dr. Pero Magdić i dr. Edmund Lukinić, a bilježnicima dr. Ivan Ribar, Giga Jović, dr. Simeonović-Čokić, Večeslav Vilder i Ivan Zatluka, koji se je medjutim kasnije zahvalio. Verifikacioni odbori proglasili su prepornima izbore u Krapini, Šidu, Jaski, Garčinu i Ludbregu.

U Bosnoj se takodjer dne 29. prosinca nakon odulje stanke sastao sabor. Kako je poznato, zahvalili su se pred neko tri mjeseca svi saborski zastupnici Srbi na mandatu. Zemaljska je bosanska vlada raspisala nove izbore, te su ovi obavljeni dne 8. prosinca. Od starih zastupnika Srba nije nijedan ponovno izabran, već su izabrani pristaše novo ustrojene srpske stranke pod vodstvom dra. Dimovića. Ova stranka ne će biti u opoziciji prema vladi, već će je podupirati. Tim je konačno došla bosanska vlada do radne većine u saboru. Jedno od najtežih pitanja, koje ima da riješi bosanski sabor, jest jezično pitanje, koje je na dnevnom redu, otkako je Bosna dobila ustav.

Tečaj za poduku u maslinarstvu. Kr. zemaljska vlada odlučila je, da se početkom mjeseca veljače 1914. održe dva osamdnevna tečaja za poduku u maslinarstvu u našem Hrvatskom Primorju pod rukovodstvom praktično izučenih kljaštrioca maslina. Ti će se tečaji obdržavati u kotaru sušač-

kom za mjesta Kostrenu sv .Luciju i sv. Barbaru, a u kotaru crikveničkom za mjesta Selce, Novi i Crikvenicu.

Tko želi tim tečajevima prisustvovati, neka se prijavi svojoj nadležnoj kotarskoj oblasti najkasnije do konca mjeseca prosinca.

Budući da se ti tečajevi mogu samo onda s uspjehom obdržavati, budu li voditeljima njihovim stajale na raspolaganje potrebite masline za kljaštrenje, čišćenje i pomladjivanje, svakako je od potrebe, da vlasnici nasada maslinskih u pomenutim mjestima prepuste svoje nasade voditeljima tečaja za kljaštrenje. Zato se pozivaju vlasnici takvih nasada, koji su ih voljni prepustiti u gornju svrhu, da to isto tako prijave kr. kotarskoj oblasti.

Stanje žetve u austro-ugarsko monarkiji u g. 1912. i 1913. Zadnji Bulletin medjunarodnoga gospodarskoga zavoda u Rimu iznaša statističke podatke o žetvi u g. 1913. u svim gotovo evropskim državama, te ih usporedjuje s onima iz g. 1912. Mi prenašamo ovdje statističke podatke za našu monarkiju.

P š e n i c e bilo je g. 1912. zasijano na površini od ,137.626 hektara, a g. 1913. 4,713.540 hektara; urodilo je g. 1912. 69,204.045 metričkih centi, a g. 1913. 61,591.752 metr. c.

J e č m a bilo je g. 1912. zasijano na površini od 3,272.477 hektara, a g. 1913. 3,137.754 hektara; urodilo je g. 1912. 44,159.832 metričkih centi, a g. 1913. 41,371.166 metričkih centi.

R a ž i bilo je g. 1912. zasijano na površini od 2,182.643 hektara, a g. 1913. 2,316.909 hektara; urodilo je g. 1912. 32,767.663 metričkih centi, a g. 1913. 34,659.988 metričkih centi.

Z o b i bilo je g. 1912. zasijano na površini od 2,974.494 hektara, a g. 1913. 3,168.487 hektara; urodilo je g. 1912. 35,957.506 metričkih centi, a g. 1913. 41,698.661 metričkih centi.

K u k u r u z e bilo je g. 1912. zasijano na površini od 2,741.401 hektara, a g. 1913. 2,894.133 hektara; urodilo je g. 1912. 48,767.752 metričkih centi, a g. 1913. 50,308.056 metričkih centi.

Kod Hrvatske poljodjelske banke u Zagrebu može se nabaviti dok zaliha traje sve vrsti robe, koju seljački gospodari trebaju, i to:

1. Sjemena domaće crvene djeteline i lucerne, potpuno čistog od viline kose, plombirano sa križevačkom plombom.
2. Sjeme potpuno čisto i garantiranom klijavosti sviju vrsti trave.
3. Zajamčene ausiške modre galice u najmanjim količinama od 50 kg.
4. Najbolje vrsti rafije (liko) »Majunga«.
5. Prve vrsti sumpor dvostruko rafinirani, te prve vrsti sumpor »Ventilator«.
6. Prve vrsti »Trisin« gumi trakova za oplemenjivanje loze.

Razna krmiva, kao posije grube i fine.

8. Raznog žitka za hranu.
9. Koruna.
10. Svih vrsti umjetnog gnojiva i to:

17%	Thomasovu drozgu (s vrećom) po	K 7.60
16%	superfosfata (s vrećom) po	K 8.50
40%	kalijeve soli (s vrećom) po	K 14.50
16%	čilske salitre (s vrećom) po	K 30.—
20%	Amonijeve soli (s vrećom) po	K 34.—
12%	Kainita (s vrećom) po	K 6.50

sve po 100 kg. postavno Zagreb.

11. Preporuča se medjutim zadrugarima, da se kod Thomasove drozge, superfosfata, kukuruza, koruna i poslije odluče za nabavu potpunog vagona od 100 metričkih centi, jer će ih ovako potrepštine doći i gledom na cijenu, kao i na otpremni trošak znatno jeftinije.

»Thomasova drozga 17%« može se nabaviti na vagone uz cijenu od K 6.80 po 100 kg. postavno vagon Rijeka.

»Superfosfat« 16% može se nabaviti na vagone uz cijenu od K 7.60 po 100 kg. postavno vagon svaka željeznička postaja u Hrvatskoj.

Upozoravaju se gospodari, neka posrednicima, koji rade s umjetnim gnojivima, ne nasjedaju, jer ovi obično prodavaju gnojivo s malim postotkom hranivih kemičkih sastojina, dok mi jamčimo za navedenu sadržinu, dajući analizirati svaki stigli vagon.

12. Strojeve. Centrala pruža osobito seoskim gospodarima sve vrsti strojeva u najboljoj kakvoći uz tako izvanredno povoljno cijene, kako ih nije nigdje drugdje moguće dobaviti. Cijene, kao i uvjete za strojeve, koji ovdje nisu naznačeni, mogu se saznati kod centrale.

Osobito preporučamo zadrugarima, da se što prije predbilježe na rafiju, ausišku modru galicu i sumpor, budući se zaliha ove robe sve više primiče kraju, pa bi se moglo desiti, da vam kasnije ne bi više mogli tom robom poslužiti.

List izlazi svakoga prvoga u mjesecu. — Pretplata mu je za cijelu godinu zajedno s poštarinom K 1·—. Rukopisi se ne vraćaju. - - - - - - Za oglase plaća se pristojba prema cjeniku. - Kod višekratne uvrzdbe daje se popust.

HRVATSKI UDRUGAR

LIST ZA UDRUGARSTVO I NARODNO GOSPODARSTVO.

Odgovorni urednik: JOSIP CVETKO.

Pretplate i pristojbe za oglase plative su i utužive u Zagrebu. Uredništvo i uprava: Zagreb, Preradovićeva ulica br. 5, I. kat, zgrada Hrv. poljodjel. banke. - Vlasnik i izdavatelj: Hrvatska poljodjelska banka - u Zagrebu. -

God. IX. Zagreb, 1. veljače 1914. Broj 2.

Na zajednički rad!

Našemu je »Hrvatskom udrugaru« namijenjena velika i važna zadaća u našoj zadrugarskoj organizaciji. On je glasilo 40.000 zadrugara, pa bi imao da sve zadrugare spaja i veže, da ne ostanemo osamljeni po našim seoskim zabitima, nego da osjećamo, da smo svi mi, koji se sklonismo pod okrilje »Hrvatske seljačke zadruge«, da se borimo pod zastavom: »Svi za jednoga, a jedan za sve« za našu svetu stvar — jedna jedinstvena sila, koja nesamo hoće, nego i može.

Želi li »Hrvatski udrugar« da izvrši tu veliku zadaću, potrebno je, da bude glas svih zadrugara, da bude jeka, gromka i glasna jeka s jednoga kraja domovine na drugi, s krajnjih točaka naše zadrugarske organizacije do srca svakoga i posljednjega zadrugara. Samo tako ćemo se po njemu upoznati i znati, da zajedno učestvujemo u radu čitave naše organizacije. Samo tako će nam iskočiti pred duševne naše oči istovetnost naših interesa, gdjegod nas ima, samo tako ćemo upoznati potrebu zajedničkoga rada.

Da uzmogne naš »Hrvatski udrugar« u tom smislu postati odraz našega ukupnog djelovanja, potrebno je, da svi učestvujemo u radu oko njega, da mu poručimo koji glasak i sa svoje strane, da uzmogne postati snažna jeka čitavoga zadrugarstva, pravo glasilo svih hrvatskih zadrugara.

Danas naš »Hrvatski udrugar« nije takvo glasilo. To mi svi osjećamo, i iz redova zadrugara javljaju se počesto glasovi, koji traže neku izmjenu. Redovno se traži, da izmjena dodje iz samoga glasila, iz samoga »Hrvatskog udrugara«. Ovogodišnji su skupinski zborovi konačno došli do uvjerenja, da se povoljna izmjena u značenju »Hrvatskoga udrugara« može provesti samo zajedničkom suradnjom svih zadrugara. Samo kao glasilo svih zadrugara može on biti odraz života u našem zadrugarskom svijetu i zadovoljiti sve zadrugare.

Prema svojemu značenju kao glasilo hrvatskih zadrugara morao bi naš »Hrv. udrugar« biti zastupnikom staleških interesa našega malog poljoprivrednika zadrugara.

U njemu bi se morali zrcaliti gospodarski jadi, prilike i neprlke svakoga našega kraja, u njemu bismo morali upozoravati mjerodavne faktore na stanje našega seljačkog svijeta. A to je sve moguće općom suradnjom zadrugara.

Prema svojoj zadaći imao bi »Hrvatski udrugar« da donosi strukovne upute zadrugarima. Te upute i strukovne sastavke iznose većinom u »Hrvatskom udrugaru« teoretici, pojedini naši strukovnjaci. Pa ako su teorije i nikle iz prakse, ipak se one ne mogu primijeniti svakome kraju ni svakoj prilici. Naročito to vrijedi za nas, koji dobivamo svoje teorije dobrim dijelom iz tudjine. Za pravu bismo uputu svakako trebali svojega domaćega iskustva. »Hrvatski bi udrugar« upravo morao biti riznicom takvoga iskustva. Svaki razumni go-

spodar stječe svojim radom novih korisnih iskustava. Mnogo i mnogo puta bilo bi od velike koristi, da se takva iskustva rasprostrane, ali ona redovno ostanu svojinom samo jednoga čovjeka, jer se ne razglašuju bližnjemu u korist. »Hrvatski udrugar« je pozvan, da sabira takova dobra iskustva i da ih rasprostranjuje. Stoga bi se gospodari, koji trebaju iskustva u kojem strukovnom pitanju, morali obraćati na svoje glasilo, da ih obavijesti. U tom bi obavješćivanju mogli sudjelovati svi zadrugari u posebnom odjeljenju lista za: »Pitanja i odgovore«.

I kao čisto zadrugarsko glasilo treba »Hrvatski udrugar« suradnje zadrugara. Naše je zadrugarstvo i njegov rad plod naših posebnih odnosa, pa se i s našim iskustvom priljubljuje našim prilikama i usavršuje. U golemom programu našega zadrugarstva svaka zadruga gaji najživlje koju granu, usavršuje se u njoj i može da poposluži uzorom drugoj. Za svaki se rad hoće neka tehnika, zgodan način izvodjenja. O njemu često zavisi sav uspjeh.

Da zadruge ova svoja iskustva iznose u našemu »Hrvatskom udrugaru«, mogle bi se njima koristovati sve naše organizacije, koje bi na taj način crple iz svojega glasila pobude za sličan rad, jer bi se uvjerile, da ima družica, koje takovim djelovanjem i uspijevaju.

Samo ovakovim zajedničkim radom moći će naše glasilo u staleškom i u strukovnom i u zadrugarskom pogledu postati duševna svojina svih zadrugara i njihova prava potreba.

Na suradnju je pozvan svatko, tko je kadar svoje mišljenje izreći jasno i jezgrovito, kratko i cjelovito; svatko, tko je kadar gospodarski važne dogadjaje i iskustva pismom obraditi tako, da time koristi općoj našoj stvari.

Tako će se zajdničkim radom okupiti oko našega lista četa suradnika, a naša će se zadrugarska vojska priljubiti našemu »Hrvatskom udrugaru« kao svojem prijatelju i savjetniku, kao glasniku svojih interesa i svojega dobra.

Edo Marković.

Glavne skupštine.

Hrvatske su seljačke zadruge osnovane, da djeluju u interesu hrvatskoga malog čovjeka — poljoprivrednika. One su osnovane kao udruženja seljaka, da same po sebi, bez tudje pomoći, snagom samoga udruženja, bratskim medjusobnim pomaganjem i ljubavlju koriste svojim članovima — zadrugarima. Osnovane na temelju ljubavi prema bližnjemu Hrvatske seljačke zadruge daju svakom zadrugaru jednako pravo u zadruzi, da se koristi plodovima zadružnoga rada, ali i svakom pojedincu nameću jednake zadrugarske dužnosti. Na demokratskom pučkom načelu jednakih prava i dužnosti svih sudionika počiva naša zadruga. Na njemu je osnovan sav rad u zadruzi, prema njemu je uredjena sva zadružna uprava, koja rukovodi tim radom. Zadrugom prema tomu ravnaju svi zadrugari. Svatko jednako odlučuje o radu u zadruzi, pa je i jednako odgovoran za zadrugin rad. Dakako svaki zadrugar ne može uvijek ravnati zadrugom, jer bi takvo pojedinačno upravljanje zadrugom onemogućilo valjanu upravu u jednakom pravcu. Stoga zadrugari mogu ravnati zadrugom samo, kad se sastanu na glavnu skupštinu, jer samo u svojoj ukupnosti kao cjelina predstavljaju zadrugu i ukupne zadružne interese, a ne svoje pojedinačne. U rukama glavne skupštine leži sudbina zadruge. Ona treba da daje smjer i pravac čitavom radu u zadruzi. Ona bira prve i najbolje zadrugare, da u ime svih zadrugara upravljaju zadrugom kao zadrugino ravnateljstvo. Ona postavlja nadzorni odbor, koji u ime svih zadrugara budno pazi na djelatnost ravnateljstva, da se ne bi kosila s temeljnim

mislima i pravcem rada, koji odredjuje glavna skupština. I ravnateljstvo i nadzorni odbor polažu račun o svojem djelovanju svim zadrugarima na glavnoj skupštini. Glavna skupština kao zastupnik svih zadrugara zaključuje, hoće li pristati na tako djelovanje, hoće li ga odobriti. Ona na temelju stečenih iskustava odredjuje izmjene i nove pravce te otvara nove vidike za dalji rad odgovornih zadruginih časnika za iduću godinu *do nove glavne skupštine*.

Zadruga sama o sebi nije ništa. To je samo ime i prazna riječ. *Zadrugari tek čine zadrugu.* Kakovi su oni, takova je i zadruga. Stoga svaki zadrugar, koji prigovara radu zadruginu, prigovara i sebi, jer je on sudionik toga rada, a svojim neradom opravdava nerad zadruge. Uvijek i na svakom mjestu treba da valjani zadrugar misli i radi o dobru zadruge, jer je dobro zadruge ukupno, pa i njegovo. Svojim savjetom treba da prilaže zadruzi, jer zadrugari mogu crpsti iz zadruge samo onoliko, koliko su joj svojim radom pridonijeli. Ako je svaki zadrugar općenito pozvan, da zajedno radi u svako vrijeme na zadružnom dobru, kolika mu je tek dužnost, da se odazove pozivu na skupštinu, da u zajednici sa svojom braćom, u pobratimskom kolu odlučuje o sudbini svoje zadruge, o svojem dobru. Na skupštini se zadrugari upoznavaju. Tamo se objašnjuju sporna pitanja, koja su možda nastala, i glade se opreke. Zadrugari upoznaju svu teškoću rada u zadruzi, te se ispravnim shvaćanjem primiču bliže zadružnom ognjištu. Mnogi žalci tako otupe, te zadruga kao cjelina postaje sposobnija za rad.

Skupštine raspravljaju velika pitanja i odlučuju o velikim ciljevima zadrugarskim. Skupštine naših zadruga mali su seljački sabori, koji ne rješavaju samo o računskim uspjesima zadruge, nego zauzimlju stanovište o staleškim i strukovnim pitanjima svojega područja. U tim raspravama mora da sudjeluje svaki zadrugar. Zato i zadruga mora tako udesiti glavnu skupštinu, da se skupštinski rad ne iscrpe jednoličnim nabrajanjem računa. Imajući na pameti šire ciljeve zadruge treba da tako sastavi svoj izvještaj, da njime ne dade samo sliku svojega računskog posla, nego da svestrano raspravi svu djelatnost zadruge i zadrugarima otvori vidike u budući rad. Tako treba zadružna uprava udesiti i svoje prijedloge, te svaku skupštinu spojiti s kojim strukovno-poljoprivrednim, zadrugarskim ili kojim općim predavanjem, da se svaki skupštinar koristuje važnim skupštinskim danom. Svaka skupština Hrvatske seljačke zadruge treba da dade vjernu sliku svojega kraja. Sve se te slike skupljaju u našoj »Središnjoj svezi hrvatskih seljačkih zadruga«, koja onda uz pomoć skupinskih organizacija može biti pravim zastupnikom interesa čitavoga našega zadrugarskog svijeta. *Samo ako se na glavnim skupštinama okupi cio naš zadrugarski svijet, moći će one zaista predstavljati naše zadrugarstvo i omogućiti i našoj središnjoj organizaciji uspješan rad za sve zadrugare.*

To treba da ima pred očima svaki zadrugar.

Zadrugarske su skupštine zadrugarska slava, zadrugarski blagdan. Svaki zadrugar treba da jedva dočeka taj veliki zadrugarski dan, dan obračuna o svojem zadrugarskom radu u prošavšoj godini i radu čitave zadruge. Svak treba da razmisli i razračuna, koliko se sam približio zadrugarskom cilju, za kojim ide, a koliko mu se približila zadruga našim dalekim uzorima. Svak treba da promisli, što mu je učiniti da bude bolje napaćenom seljačkom svijetu, njemu i bratu njegovu, i koliko bi tomu morala u idućoj godini pridonijeti zadruga. Svatko je zvan, da u tom

pravcu ispravlja, pomaže i predlaže.

Pored tolikih velikih zadataka zadruge sramota bi bila, da se ma itko ne odazove pozivu na glavnu skupštinu, na rad za opće dobro, dobro zadrugino. Svatko tko misli, da je u općem dobru i njegovo dobro — a to treba da misli svaki zadrugar — svatko tko ima svijest o visokom pozivu našega zadrugarstva u svojim grudima, treba da dodje na glavnu skupštinu, da zajedno radi na poštenom zadrugarskom poslu, da zadovolji svoju dužnost.

Dr. Krunoslav Janda.

Kada počinje i kada prestaje služba članova ravnateljstva.

Ovo pitanje nabacile su već neke naše seljačke zadruge, i mi želimo ovdje svima na ravnanje na nj da odgovorimo.

Kako je poznato svako dioničarsko društvo i svaka zadruga mora biti protokolirana t. j. upisana u trgovački registar, što ga vode trgovački sudovi. I dok taj upis nije obavljen, društvo ili zadruga ne postoji. Štoviše prema trećim osobama ne postoji društvo sve dotle, dok ne bude upis u trgovačkom registru proglašen u službenim novinama.

To jasno odredjuje § 160. trgovačkoga zakona, koji veli:

»Dioničarsko društvo ne smatra se kao postojeće prije obavljenoga upisa u registar tvrtka trgovačkih i obnarodovanja.« To isto vrijedi i za zadruge.

No mi znamo, da valja i članove ravnateljstva prijaviti sudu radi upisa u trgovački registar. Sada nastaje pitanje, da li i za članove ravnateljstva vrijedi isto, što i za samo društvo, da li i njihova služba počinje tek upisom u registar i proglašenjem ili već samim izborom, i obrnuto, da li prestaje služba tek nakon toga, pošto su iz registra brisani, ili već onda, kada istupe, zahvale, umru itd.

O tom trgovački zakon ništa ne veli. § 184. trg. zakona veli: »Članovi ravnateljstva imadu se radi upisa u registar tvrtka trgovačkih bez odvlake prijaviti nadležnom sudbenom stolu. Istodobno s prijavom tom dužni su članovi ravnateljstva pri istom sudbenom stolu legalizovati potpise svoje ili ih predložiti u ovjerovljenom obliku.

Svaka promjena članova ravnateljstva imade se istim načinom prijaviti nadležnom sudbenom stolu.

Glede pravne kreposti takovih promjena prema trećim osobama imaju upravu odredbe održane u § 42. ovoga zakona.«

I to je sve.

Budući da zakon na to pitanje ne odgovara, moramo sami na nj odgovarati i to onako, kako će to biti u duhu trg. zakona i kako nas pravna znanost uči.

Odgovor pak glasi:

Služba člana ravnateljstva počinje onim časom, kada je izabran, a prestaje onim časom, kada istupi iz ravnateljstva.

Ustanova dakle zakona, da je dioničarsko društvo počelo postojati tek nakon upisa u trg. registar, ne ima se jednako primijeniti na početak službe člana ravnateljstva. Kod protokolacije dioničarskoga društva sud o d o b r a v a pravila i odredjuje upis u trgovački registar, obavlja dakle — kako bismo mi pravnici rekli — jedan konstitutivni akt, jedan ustanovljujući čin. Kod protokolacije člana ravnateljstva sud ništa ne odobrava, ništa ne sankcionira, već samo provodi volju dioničara i zadrugara.

Članovi dakle ravnateljstva mogu vršiti svoju službu, potpisivati firmu, čim su izabrani, ne čekajući upisa u trgovački registar i proglašenja toga upisa, a ne smiju više nijedan čin člana ravnateljstva vršiti, čim iz ravnateljstva istupe. To slijedi jasno odatle, što zakon ništa drugo ne traži, nego da se izabrani članovi ravnateljstva b e z o d v l a k e prijave nadležnom sudu. Baš ovo »bez odvlake« dokazuje, da zakon smatra člana ravnateljstva ovlaštenim na

obavljanje službe, čim bude izabran, i hoće samo to, da se što prije formalna strana — upis — dovede u sklad i faktičnim izborom. Dokazuje to napokon i sama nužda na narav stvari, jer kad bi služba članova ravnateljstva počinjala tek upisom u trg. registar ili čak proglašenjem toga upisa, moglo bi se dogoditi — pogotovu kod tek osnovanih društava — da društvo ili zadruga neko vrijeme bude bez svoga zastupstva, bez predstavništva, a to ne može i ne smije biti.

No pitat će tko, pa čemu onda upis u registar tvrtka, čemu obnarodovanje, kad ovo i onako ne vrši nikakav utjecaj na službu člana ravnateljstva. Nije tako. Vrši ono i te kakov utjecaj na službu člana ravnateljstva, ali samo prema trećim osobama.

Svrha protokolacije članova ravnateljstva je ta, da se svaka osoba, koja dolazi u dodir s dioničarskim društvom i zadrugom, može na lak i siguran način uvjeriti, tko je ovlašten tvrtku potpisivati, kako on to obavlja i tko je uopće ovlašten za društvo pravne poslove sklapati.

Ako koji član ravnateljstva nije protokoliran, onda nitko nije dužan vjerovati, da je on doista član ravnateljstva, nije dakle dužan s njim pregovarati, primati dopise i isprave od takvoga člana potpisane itd. No zato ipak vrijedi i obvezatno je za dioničarsko društvo i zadrugu sve, što takav još neprotokolirani član ravnateljstva potpiše.

Obrnuto, ako je tko prestao biti članom ravnateljstva, a nije još brisan iz trgovačkoga registra, tad za dioničarsko društvo i zadrugu nastaju obveze prema trećim osobama iz poslova sklopljenih po takvom članu, ali samo koliko su te treće osobe u dobroj vjeri postupale. N. pr. dva člana ravnateljstva istupe iz zadruge. Zadruga ih ne daje brisati iz trgovačkoga registra, a ovi se domognu negdje štampilje zadružne i potpišu jednu ispravu, kojom zadruga preuzima prema trećoj osobi kakove obveze. U tom slučaju ta isprava veže zadrugu, osim ako zadruga može dokazati, da je ta treća osoba pri sklapanju posla znala, da ta dvojica nijesu više članovi ravnateljstva.

Potreba vinarskih udruga.

Još se nije nikada nigdje tako opazila potreba vinarskih udruga kao ove godine u križevačkoj okolici. Mislim, da ne ću krivo ustvrditi, ako kažem, da je naš vinogradar u križevačkoj (i kalničkoj) okolici ove godine upravo na najprostiji način bio izrabljen od tudjinskih trgovaca. Ti su agenti (većinom od bečkih trgovaca) diktirali našim ljudima cijenu od 21 K za hektolitar vina sa 7 i pô do 8 i pô volumnih procenata alkohola, dok je slabije vino u drugim krajevima domovine imalo gotovo dva puta veću cijenu. Ta evo n. pr. Sveti Ivan, Moravče, Voloder postigli su cijene od 36 do 40 K po hektolitru, a uza to su prodali ipak znatne količine vina.

Mi smo naše vinogradare nagovarali, da ne dadu svoje vino ispod cijene. »Ta voda je gotovo na apatovačkom vrelu ispod Kalnika skuplja!« dobro je rekao jedan seljak, kada su mu nudjali za vino 10 novčića od litre! Ipak smo nažalost vidjeli, da su naši selaci napokon sami vozili vino do tih agenata, te ga istima u bescjenje nudjali. Pritisli su porezi, došla je zima, a s njom veliki sveci; narod treba što prije novaca. S tim su činjenicama ovi tudjinci računali. Oni su nastojali, da ne dodju drugi kupci u te krajeve, pa su širili lažne vijesti, da u tom kraju nema dobroga vina. A je li mogao pojedini vinogradar učiniti nešto protiv tih ljudi i protiv ovih lažnih vijesti? Nije, jer je pojedinac čovjek slab, nemoćan, a i ne dospije na to. I tako je došlo do onoga, do čega je moralo doći, to jest — ljudi su davali vino pošto poto i time se dali prevariti od ljudi, koji crpaju korist samo od našega neznanja i naše nesloge.

Istina je, da bi mogle i oblasti učiniti nešto protiv ovakova izrabljivanja, no kod

nas još slabo mare za potrebe maloga gospodara; agrarna se politika u nas tek počela razvijati. Zato, braćo, nema druge, već treba da mi sami sebi pomognemo na taj način, da se udružimo. Osnivajmo u vinorodnim krajevima vinarske udruge, kakove su već mnogi naši napredniji vinogradari (n. pr. u Voloderu) osnovali, a susjedni ih narodi već davno imadu.

Udruga nesamo da nas štiti od izrabljivanja različnih agenata, već je ona i potrebna, da se one malene količine vina, râdi kojih se nikome ne isplati doći do vinogradara, skupe na jednom mjestu, pa da se zajednički prigrednjuju za trgovinu. Trgovina traži jednolična vina — vina jednoga tipa — a ne malene količine vina različne boje, različne jakosti i različne cijene.

Priznati moramo, da se naš vinogradar ne može ravnati prema potražbi, a on i ne zna, kakvo se vino traži na tržištu. Stručnjak, koji će voditi poslove udruge, dobro će znati, kakvo se vino koje godine traži u trgovini, pak će prema tome manipulirati kod prešanja i dozrijevanja vina — dakako u onoj mjeri, kako nam to vinski zakon dopušta.

Jedino na taj način možemo popraviti naše zanemareno pivničarstvo. Možemo reći, da se nigdje tako zlo s vinom ne postupa, kao u nekim našim krajevima. Kratki pivničarski tečajevi — kakovi se u novije doba kod nas drže u nekim mjestima — ne pomažu mnogo. Brzo se može pomoći našem zanemarenom pivničarstvu jedino vinarskim udrugama, gdje će moći svaki čovjek vidjeti, kako se s vinom postupa i što nam sve zakon kod manipulacije vina dopušta.

Vinarska udruga dobro će znati, kakove cijene vladaju na trgu, pa će i ona prema tome odlučivati i cijenama. Na taj način ne će izrabljivači diktirati našim vinogradarima cijene. Ovi su danas kod nas sporazumni, pa čekaju, dok nužda našega vinogradara ne pritisne, da popusti, pa da se preda tim agentima na milost i nemilost.

Ako vino nema cijene, ili ako je vinogradar prisiljen radi gore opisanih prilika prodavati vino ispod cijene, e onda mu se ne isplati, da se muči s vinom niti da troši na kojekakve pivničarske sprave (dobre preše, filtre itd); štoviše mnogi će misliti: ako mi ne daš više za moje dobro vino, nego baš toliko daješ, koliko za najlošiju robu, e onda ću ja vino malo pokrstiti vodom ili slično. Time mislim reći, da preniske cijene dovode pojedinca do nedopuštenih manipulacija i patvorenja. Tako vidimo, da se baš u Dalmaciji — radi niskih cijena — počelo uveliko priredjivati malo vino — to jest petiot ili pikola. Vinogradar nije mogao za nisku cijenu dati svoje dobro vino, pa je posegnuo za vodom. Ali to je veoma pogibeljan posao; na taj način se odgajaju patvarači, koji mogu škoditi cijeloj jednoj vinskoj zemlji. Za te se nedopuštene manipulacije prije ili kasnije ipak dozna pa se u trgovini brzo raširi vijest, da imade u tom kraju patvorenih vina. U takve krajeve ne ide više nitko po vino, a oblasti nesmiljeno sekiraju râdi pojedinaca sve vinogradare. To su dakako pogibeljne manipulacije, koje mogu cijelim krajevima naškoditi — gotovo kao kakova filoksera.

Radimo dakle pošteno; učinimo sve. da nam vino dobije cijenu, da bude dobro, zdravo i naravno.

Protiv izrabljivanja mogu nas zaštititi jedino vinogradarske udruge. One će veoma dobro djelovati, da se pridigne naše zanemareno pivničarstvo. —y.

Kakvo sjeme — takav plod.

Primiču se dani sjetve. Uz ostale uvjete, koji su potrebni, da se sjetva valjano provede, mora gospodar osobito paziti, kako će izabrati sjemenje. Valjano sjeme povećava nesamo množinu polučenoga priroda, nego i prirod popravlja i usavršuje.

Kod izbora sjemena moramo u prvom redu paziti na veličinu, težinu i oblik zrna.

Veliko, teško i jedro zrno bolje je od sitnoga i malenog. Veliko i teško sjeme sadržaje više pričuvne hrane, kojom se biljka hrani za prvih dana života, dok se ne razvije toliko, da može crpsti hranu korijenjem iz zemlje. Ta se prednost očituje osobito onda, kad rast biljke poradi nepogodnoga vremena sporo napreduje. Sjeme s malo pričuvne hrane brzo je iscrpe, a budući da se korijenje još nije tako razvilo, da bi moglo dovoditi hranu iz zemlje, mora takva mlada biljka da ugine. To se ne može dogoditi kod velikoga i teškog zrna, koje ima mnogo pričuvne hrane, a osim toga ima i jaču klicu, čega radi se jače i brže razvija korijenje, koje dovodi biljki hranu iz zemlje.

Razlučiti veliko i teško sjeme od sitnoga možemo na taj način, ako sjeme metnemo u vodu. Teška će zrna potonuti, dok će laka plivati po površini. To isto možemo učiniti i vjetrenjačama, trijerima i sličnim spravama, kod kojih vjetar odvaja sitno sjeme od velikoga i krupnog.

U drugom redu moramo uzeti u obzir klijavost sjemenja, pod kojim razumijevamo onaj postotak zrnja, koji može isklijati. Što je taj postotak veći, bit će i prirod veći.

Staro sjeme klije lošije nego svježe. Moć klijavosti sjemena ne traje dugo, obično po nekoliko nedjelja, ali ima slučajeva, gdje je žito po više godina zadržalo klijavost. Na suhom i prozračnom mjestu sjeme će dulje uzdržati klijavost nego na vlažnom. Namoči li se sjeme za žetve, može već na polju izgubiti klijavost. Zrelo zrno prije isklije nego zeleno. Oštećeno zrno može da sasvim ili djelomice izgubi klijavost. Na klijavost djeluje i toplina.. Suho sjeme može da izdrži i 75 stupnjeva C., dok vlažno tim više trpi, što je veća toplina. Niska toplina takodjer ne može da naškodi klijavosti sjemena. Klijavot je napokon zavisna o veličini zrna. **jer velika zrna brže iskliju nego malena i sitna.**

Da li je sjeme klijavo ili ne, pozna u mnogo slučajeva po boji zrna, jer što sjeme tamnije, stim je klijavost manja. T se osobito dade lako raspoznati kod sjem nja crvene djeteline, koje je u svježem st nju jasnožute boje, dok je taro sjeme sm dje boje. Kod djeteline može da služi zn kom zasvježost i sjaj zrna. Da dadu djet lini taj sjaj, mnogi pomiješaju sjeme uljem. No to možemo lako raspoznati mirisu, ili ako metnemo takvo sjeme prah, taj će ga se uhvatiti, ili ako ga m tnemo na papir, ostat će ovaj proziran. I mirisu možemo razlikovati pljesnivo sje od vježega.

To su u glavnome znakovi, po koji možemo da ustanovimo valjanost sjem nja. Osim na ove znakove, moramo paz i na čistoću sjemenja, kao i na to, da na u trgovini dadu ono sjeme, koje smo zah jevali. Zato preporučamo zadrugarima, sjeme nabavljaju vazda putem svoje z druge od centrale, jer će tako najsigurn dobiti valjano sjeme. Osobito pak moran paziti onda, kad bilo s kojega uzroka m jenjamo svoje sjeme, jer s novim sjemen možemo dovući bolesti. Novo sjeme mo te bolesti donijeti sa sobom ili ih može k nas dobiti, jer nije tako otporno protiv b lesti kao ono naše prijašnje. Zato se u t kvim slučajevima mora postupati s najv ćim oprezom. **Dragutin Ružić.**

Dr. Mirko pl. Antolković.

Pijanstvo glavni uzročnik krvav zločinstva.

Novine donose od dana u dan po j dan, a više puta dva i više slučajeva onih tužnih slika iz života našega naro u domovini, a i onoga, koji je pošao u Am riku na zaradu. Ove slike narod naš n zivlje »krvava zločinstva«, a kazneni z kon označuje ih kao tjelesne ozlede, ub stva i umorstva, koja počinjaju naši lju na svojim bližnjima.

U ovakovim **izvještajima** čitamo uv jek, da su se **počinitelj i povrijedjeni** sast

li u krčmi, da su ondje dobrano pili, pri tome se porječkali i posvadili, a najzad jedan drugoga udarili kolcem ili kojim tupim i tvrdim predmetom, ili je jedan drugoga izranio nožem, ili je jedan zgrabio sjekiru i drugoga na mjestu usmrtio ili puškom sa zemljom sravnio.

Ovi izvještaji s malim izuzetkom puni su takovih grozota, u kojima naši ljudi počinjaju takova nedjela, da se moramo zgražati, ali te nam grozote nažalost pružaju nepobitan dokaz, da tim zločinstvima, ako im i jest uzročnik pijanstvo, ipak početni izvor leži u surovosti i osvetljivosti našega naroda.

Zar nije skrajna surovost, zar nije zvjerska osvetljivost, zar nijesu grozote nad grozotama dokazane u slijedećemu krvavom činu, koji zabilježiše novine u prošavšoj godini ovako:

Zadrugari kućne zadruge Brkić u Punitovcima kraj Djakova živjeli su već preko godinu dana u mržnji s Andrijom Gjanićem, a to zbog toga, što je taj Gjanić oteo vjenčanu ženu Miška Brkića, člana ove zadruge.

Medjutim taj član Miško Brkić sastajao se na vašaru u Djakovu sa svojom ženom, pa otišavši s njom u krčmu, dobrano su pili, a pošavši kasnije s njom kući, dovabio je k sebi svoju nevjernu ženu, pa da joj se osveti i da je drugi ne uživa, nožem joj proburazio trbuh, od čega je ona umrla, a on sada radi ovoga čina sjedi u kaznioni u Mitrovici.

Naravski, neki zadrugari zadr. Brkić, radi čina Miška Brkića počinjenoga na svojoj ženi, zbog kojega on čami u zatvoru, označiše u svojoj bjesomučnosti krivcem Andriju Gjanića i odlučiše, da mu se osvete, gdje se prva prilika pruži. A priliku nije teško naći, kada ima kod nas dosta krčmara, a u krčmama vina i rakije.

Zadrugari Ilija i Jakob Brkić pošli su po starom adetu u nedjelju popodne u krčmu, i tu su dobrano pili i. Oko šet sati uvečer došao je u krčmu već nešto nakresan Andrija Gjanić. Nakon kratkoga vremena došlo je izmedju Ilije i Jakoba Brkića pa Andrije Gjanića najprije do rječkanja, zatim do svadje, a onda do šakanja.

Kada su se dobro uhvatili, zavikao je Ilija bratu: »Udri Jakobe!« I Jakob uzeo nož i zatjerao ga Gjaniću u ličnu kost, ali tako žestoko, da je prodro kroz nepce i taknuo se jezika.

Gjanić je kušao, da nož izvadi, no nije ga mogao.

Pokušali su i drugi, no jedva jedvice izvadio mu ga iz lica neki spretniji čovjek. vjek.

S tim istim nožem potrčao je Gjanić pred krčmu, i čim je opazio Iliju Brkića, stao ga je tim istim nožem bosti svuda, gdje je samo dohvatio. A dohvatio je glavu, vrat, prsa, trbuh i noge, jednom riječi cijelo tijelo.

Kada se Ilija Brkić sav izranjen srušio mrtav na tle, Andrija Gjanić, opojen vinom, omamljen mržnjom, osvetom i zvjerstvom, što mu je sve dušu ispunilo, potrčao je kući po pušku s tvrdom namjerom, da ubije Jakoba Brkića.

S tom puškom sjeo je u zasjedu nasuprot kući Brkića. I tu e čekao držeći pušku na cilju, i kad se na vratima kuće Brkića pokazao jedan čovjek, on opali dva puta u njega u vjeri, da je to Jakob Brkić. No na svoju nesreću to nije bio Jakob, nego Ferdo Brkić. Kada je Andrija Gjanić po zapomaganju razabrao, da nije pogodio Jakoba već Ferka, ostao je na svom mjestu čekajući dalje. I opet se na vratima kuće pokazao muškarac sa ženskima, a Andro Gjanić i opet opali dva puta pušku i pogodi teško Fabijana Brkića i Anu Ervačić, a lako Evu i Cilu Brkić, koje su bile istrčale, da brzo zatvore vrata od hodnika.

Ovaj put je mislio Andrija, da je pogodio onoga, kome su hitci bili namijenjeni,

te je otišao posve miran kući, a da mu nije ni nakraj pameti bilo, da se pokaje.

Kuća zadruge Brkić nalik je na pravu bolnicu, u jednoj sobi njih pet ranjeno, od tih 3 u smrtnim bolovima a sitna djeca ozledjenika plaču, a dvije ostarije žene kukaju i vuku se iz jednoga ugla sobe u drugi i gledaju, što je nečovjek uradio.

Nakon ove novinske vijesti donesoše dan iza toga dnevnici slijedeću nadopunjenu vijest:

»Ferko i Fabijan Brkić podlegoše ranama, a kako se čini, mogle bi uz ove i uz Iliju Brkića, koji je na mjestu ostao mrtav, još dvije žene podleći svojim ranama, tako da će se to nedjelo Andre Gjanića krstiti peterostrukim umorstvom.

Ako istražimo ovaj priopćeni slučaj krvnoga zločina u svim pravcima i smjerovima, dolazimo do zaključka, da se ovi zločini, ako im i jest surovost prvi a osveta drugi izvor, imadu najviše pripisati utjecaju prekomjernoga pića ili drukčije rečeno pijanstvu, tako da potpunim pravom možemo reći, da je pijanstvo bilo glavni uzrok postanku toga peterostrukoga umorstva.

Ako sada prijedjemo iz općenitosti na sam predmet, možemo Vam kazati, da je kao što kod drugih naroda, tako i kod nas istraživanjem uglavljena kao nepobitna činjenica, da je pijanstvo u vrlo malim izuzecima glavni uzrok krvavih zločina, koji se počinjaju.

Kod naroda naime naprednih i onih, koji stoje na višem stepenu obrazovanosti, već se odavna poklanjala osobita pažnja pitanju o uživanju žestokih pića ili pitanju o pijanstvu, pa se uporedo s tim pitanjem tražio način i lijek, kako bi mu se na put stalo.

U novije doba počelo se i kod nas u javnosti pretresivati to pitanje. Mi ćemo vam prema rezultatima, do kojih se došlo u proučavanju toga pitanja, pa prema onome, što je iznio Dr. Milan Kostić, ravnatelj mitrovačke kaznione, u svojoj knjizi pod natpisom: »Alkohol i kriminalitet«, »Statistika kriminaliteta u mitrovačkoj kaznioni«; zatim prema knjizi Dr. Franje Seiferta, ravnatelja lepoglavske kaznione pod natpisom »Slike iz lepoglavske kaznione«, dalje prema onom, što je napisao Dr. Ante Biankini, liječnik u Chicagu i naš zemljak i dobar poznavalac našega naroda, koji se iselio u Ameriku, u knjizi »Zločin i pijanstvo Hrvata u Sjedinjenim državama«; napokon prema knjizi sveučilišnoga profesora kaznenoga prava Dr. Josipa Šilovića »Uzroci zločina« — prikazati i otkriti ljute rane, koje nastaju pijanstvom u našem narodu, te ćemo vam na temelju razlaganja profesora Šilovića kazati i travu, koju treba staviti na te rane, ako hoćemo, da ih izliječimo.

Svi su ovi pomnjivim iztraživanjem u svim pravcima došli do toga jedinstvenoga zaključka, da su surovost i osveta prvi početni izvori ovim zločinima, a jedan od glavnih uzročnika upravo je pijanstvo.

(Naslavit će se.)

Gospodarski razgovori Priše Stevana sa stricom Gršom.

Drugi razgovor o gizdi.

Priša Stevan: Već sam ti, striče, u prvom razgovoru spomenuo, da je i naš narod počeo zemlju sve bolje obradjivati i na stoku sve bolje paziti! No ima kod našega naroda još dosta drugih pogrješaka, navlastito u kućanstvu.

Priša Stevan: Ja te, striče, ne trebam puno pripovijedati. Dosta je, da ti kažem, da naš svijet jako nerazumno živi. Eto samo da spomenem gizdu!

Stric Grša: Za gizdu se brine mladjarija, pa joj nije ni zamjeriti. Kad čovjek ostari, prodje ga želja za gizdom.

Priša Stevan: Kad bi to samo tako bilo, ali meni se čini ta gizda mnogo zamašnijom.

Stric Grša: Ti si već taki čovjek! Tebi je sve i uvijek crno pred očima!

Priša Stevan: A kako mi, striče, ne će i biti? Eto uzmi samo našega Iliju. Ti znaš dobro, da se odijelio od zadruge, da je dobio 8 jutara zemlje, i da na tom posjedu živi samo on sa snašom i jednom djevojčicom od 10—12 godina.

Stric Grša: Dobro, to znadem, pa šta je s njim?

Priša Stevan: Neki dan dodjem ja, striče, k njemu u kuću, da vidim, kako sada živi, otkako je sam gospodar u svojoj kući. Ja sam znao, da će početak i njemu i snaši, makar da su vrijedni ljudi, biti težak, no opet, mislio sam, već su prošle 3—4 godine, kako se podijelio, pa je valjda već prekububrio ono, što je bilo najteže. Dodjem dakle ja k njemu, pa ću baš ravno da ga zapitam: No, Ilija, je li bolje ovako sam, ili je bolje bilo u zadruzi?

Nato će mi on: »Ne bi, veli, ovako bilo rdjavo, samo mi je teško djevojku odijevati!« Pa kako to, nato ću ja, ta ti si barem vrijedan, i snaša je dobra radenica, a mala je još curetak, pa ti valjda ne će biti teško tvoju jedinicu odijevati! »Ne bi veli Ilija, bilo teško, kad ne bi bilo velike gizde!«

Stric Grša: Vjerujem ja, da mu je teško! Ti i sam znaš, kako je kod nas običaj! Za svaki veći svetac mora biti nova oprema; tu ti je vila, zlato i dukati. Gdje bi to siromah čovjek i mogao da sve nabavi?!

Priša Stevan: Ala ste mi vi čudni ljudi! Vi vidite da zbog gizde propadate, pa ipak ne možete, da je se okanite; no nesamo to, vi i ne ćete da je se okanite, nego je još i povećavate, pa ste već dotle došli, da se nadmećete, tko će bolje svoju kćer ili ženu zaodjenuti, pa makar otišla i zemlja i kuća na bubanj.

Stric Grša: Sve je to, sinovče, istina, što ti govoriš ali vidiš oko gizde vode brigu žene, a sa ženom u kući ne možeš uvijek ratovati; tako, da čovjek dobije mira u svojoj kući, pokori se ženama i pusti im na volju. Osimtoga jedan ne će da se pokaže lošijim od drugoga, pa se tako nadmećemo.

Priša Stevan: Kamo, striče, naših devedeset i devet sreća, kad bi se naši ljudi tako nadmetavali u pametnom poslu, kao što se nadmeću u rdjavom i nepametnom! Koliki nerazbor vlada medju našim svijetom, to je upravo čudo. Ja sam toliko puta pitao naš svijet: zašto orete zemlju? »Šta bi svijet,« rekoše, »kazao, da je moja zemlja nepoorana?« A zašto idete u crkvu? »Šta bi svijet,« odgovaraju »da ja ne idem u crkvu?« I tako uvijek svijet i uvijek svijet! Nijedan posao ne radite zbog posla samoga i zbog toga, da tim poslom što više zaslužite, nego uvijek i sve radi svijeta! To već ide i tako daleko, da vam ni najmanje ne smeta, ako ste po vašim kućama siromašni kao crkveni miševi, samo ako se možete pred selom pokazati, da ste vi dobri gazde! I dužni možete biti u štedionicama, da svaki čas može i kuća da vam na bubanj dodje, ali zato, kad se selom vozite, onda moraju kola biti farbana, orma na konjima u redu, a konji usrpitih vratova kao labudovi. Vi eto uživate, ako svijet o vama misli, da ste vi valjani gospodari, makar da i sami znate, da to nije istina i da je ono, što imate, već odavna tudje! Baš tako je i s gizdom! Nije zato čudo, što ste vi izmislili onu pjesmu: »Prodaj, babo, livadu, pa ćeš dobiti hiljadu, pa je metni u šparkasu, da budem na glasu!«

Stric Grša: Sinovče, sinovče, danas si nas strašno uzeo na nišan! No ja mislim, da bi bolje bilo, da nam kažeš, kako da se gizde otresemo, nego da nas samo grdiš!

Priša Stevan: Ne boj se, striče, ni u tome ne ću ti ja ostati dužan! Ja sam našem Iliji odmah kazao, kako će napraviti, da uzmogne svoju djevojčicu lakše odijevati. Dobro, Ilija, rekoh, ti si pametan čovjek i napravi ovako, kako ću ti kazati. Kadgod tvoja mala zatraži, da joj kupiš

svilenu pregaču, suknju ili maramu ili što drugo, a ti nemoj da ne nabaviš one novce, što bi to stajalo. No mjesto svilenih i skupih stvari kupi najprostije i najjednostavnije, a sve što pri tome zaštediš, to lijepo metni na knjižicu u štedionicu na ime tvoje male. Na taj način mučit ćeš se ti za tvoje dijete, no muku tvoju ne ćeš dati židovu ili drugomu trgovcu, nego će ostati tvojem djetetu. A ako budu drugarice tvojem djetetu prigovarale, što je tako priprosto obučena, onda će ona moći uvijek drugaricama odgovoriti, da njihovi ocevi podupiru židove i trgovce, a njezin otac podupire nju; ako nema na sebi, ima zato u štedionici. Kad bi tako Ilija radio do udaje svoje kćeri, zacijelo bi zaštedio barem 2000 K, a ta bi joj svota dobro došla kao miraz, pa se ne bi trebala svadjati s bratom, koji će ostati na posjedu, za očevinu.

Stric Grša: Vrlo dobro, sinovče! Kad bismo mi još zaveli, da poslije očeve smrti ostaje jedan samo sin na očevini, a da drugu braću i sestre isplati u novcu, onda bi ona braća i sestre, koje bi očevinu dobile u novcu, štedeći tako mogli osnivati nove kuće i kupovati tu pustu zemlju, pa se ne bi mogao k nama više seliti ni Švaba ni Madžar. Ovako, kako je sada, baš je zlo! Mi ostajemo svi u jednoj kući i na jednom posjedu, nas biva više, a posjed ne povećavamo, nego samo dijelimo na sve više i sve manje dijelove; pri tome rušimo još i zgrade, rasprodamo marvu, pa moramo onda bivati sve siromašniji i podliježati Švabi i Madžaru.

Poljoprivredni računi.

Teško čovjeku bez računa! Teško seljaku, koji gospodari napamet, koji svaki posao ne omjeri računski, da vidi, kako će mu se isplatiti. Poljoprevrednikov je posao doduše, kao malo koji, izložen prirodnim nepogodama, uvijek u opasnosti, da će se izjaloviti, ali to ne znači, da poljoprivredniku zato ne treba računa. Poljoprivrednik ne smije svojim nerazumnim radom uvećavati opasnosti, koje mu prijete od prirode, nego mora nastojati, da zavede što veću sigurnost u svoje gospodarstvo. Zato se razuman poljoprivrednik ne bavi samo jednom granom poljoprivrede, nego ih njeguje po više, da se s jednim poslom osigura protiv neuspjeha kod drugoga, jer je vjerojatno, da se baš svi ne će izjaloviti. A u svakom pojedinom poslu treba da je račun glavna stvar, jer nepametno gospodarenje bez računa može počesto donijeti veću nesreću, nego najveća prirodna nepogoda. Gospodarenje bez računa to je lutrija, a lutrija nije za pametna poljoprivrednika, za stalež poljoprivredni, koji hrani čitavu zemlju. Zato je dužnost, da se naši zadrugari u svojem privrednom poslu priuče računanju. Da bi i »Hrvatski udrugar« štogod pridonio toj nauci, donosit će u svakome broju po jedan račun, da ga zadrugari promisle i riješe. Za svaki ispravno riješeni račun odredjena je nagrada od K 5.—, koja će se isplatiti onomu od natjecatelja, čije rješenje stigne uredništvu »Hrv. udrugara« najkasnije do 20. dotičnoga mjeseca.

Natjecati se pri tom mogu samo zadrugari seljaci, koji svoja rješenja neka pošalju putem svoje »Hrvatske seljačke zadruge«. Riješi li više natjecatelja ispravno odnosni račun, pripast će ustanovljena nagrada onome od njih, za kojega odluči ždrijeb.

Nadamo se, da će zadaci, koje će iznositi »Hrvatski udrugar«, potaći naše zadrugare nesamo na to, da rješavaju ove pojedine račune, nego da će ih ponukati, da uopće kod svakoga svojega posla računaju, da ga ne odmjere od oka, nego računom.

U ovom broju našega lista iznosimo pred zadrugare slijedeći zadatak:

1. Koliko vrijedi 100 kg. guana,*) ako je cijena

1% dušika	K 1.72
1% fosforne kiseline	K 0.42
1% kalija	K 0.40

a navedeno gnojivo sadržaje 8% dušika, 10% fosforne kiseline i 2% kalija?

2. Vrijedi li za 100 kg. spomenutoga gnojiva prema gornjemu računu platiti 20 kruna?

*) Guano je smiesa izmetina različitih morskih ptica s ostacima obamrlih morskih životinja i ptica, te se nalazi u golemim naslagama u južnoj Americi u primorju države Peru. Te se izmetine melju i kao žućkasti prah šalju u trgovinu, pa služe kao gnojivo.

Gospodarski pabirci.

Izvoz peradi i jaja u g. 1912. Kr. zemaljska vlada poslala nam je iskaz o izvozu peradi i jaja željeznicom iz Hrvatske i Slavonije u g. 1912.

Ovaj nas iskaz, ako nam i ne može pružiti potpunu i jasnu sliku o našem peradarstvu, uvjerava nas, da bi peradarstvo uz jedinstvenu i čvrstu organizaciju moglo biti veoma unosnom sporednom granom gospodarstva našemu seljaku. Šteta, da nam ovaj iskaz ne donosi podatke o izvozu peradi po vrstama, kao i podatke o mjestima, kamo se ta perad i jaja izvoze, jer bi ovako popunjen iskaz mogao služiti podlogom za organiziranje peradarstva u pojedinim krajevima naše domovine.

Prema iskazu izvezlo se g. 1912. jaja:

u modruško-riječkoj županiji 155.590 kg. u vrijednosti od K 93.354;

u zagrebačkoj županiji 970.580 kg. u vrijednosti od K 582.348;

u varaždinskoj županiji 1,344.351 kg. u vrijednosti od K 806.611;

u bjel.-križevačkoj županiji 765.710 kg. u vrijednosti od K 459.426;

u požeškoj županiji 867.438 kg. u vrijednosti od K 520.463;

u virovitičkoj županiji 1,028.016 kg. u vrijednosti od K 616.809;

u srijemskoj županiji 1,333.456 kg. u vrijednosti od K 800.074 —

što čini ukupno 6,465.141 kg. u vrijednosti od K 3,879.085

a ne kako iskaz navodi vrijednost s K 3,726.387. Za odredjenje vrijednosti računa sa 1 kg. brutto težine po 60 filira. Prema gornjim podacima izvezlo se najviše jaja iz županije varaždinske, a najmanje iz županije modruško-riječke, dok za županiju ličko-krbavsku i nema podataka, jer nema ni željeznice. Najviše se izvezlo sa željezničkih stanica u Osijeku, Krapini i Kostajnici.

U isto se vrijeme izvezlo peradi:

u modruško-riječkoj županiji 58.030 kg. u vrijednosti od K 58.030;

u zagrebačkoj županiji 540.751 kg. u vrijednosti od K 540.751;

u varaždinskoj županiji 125.882 kg. u vrijednosti od K 125.882;

u bjel.-križevačkoj županiji 727.774 kg. u vrijednosti od K 727.774;

u požeškoj županiji 233.631 kg. u vrijednosti od K 233.631;

u virovitičkoj županiji 84.859 kg. u vrijednosti od K 84.859;

u srijemskoj županiji 546.341 kg. u vrijednosti od K 546.341 —

što čini ukupno 2,317.268 kg. u vrijednosti od K 2,317.268.—

Prema tomu se najviše izvezlo iz županije bjelov.-kri., a najmanje iz županije modruško-riječke. Najviše se izvelo sa stanica Koprivnica, Kostajnica i Sunja. Vrijedno je spomenuti, da je sa svake pojedine ove stanice otpremljeno više nego iz cijele županije varaždinske, premda je ova dosta na glasu s peradarstva. Tomu bi mogla biti ova 3 uzroka: 1. što se narod u Zagorju voli baviti prodajom jaja nego uzgojem peradi, što dokazuje i ovaj iskaz, jer se iz ove županije izvezlo najviše jaja; 2. što ovaj kraj oskrbljuje Zagreb i najbližu okolicu s peradi i 3. možda se izvoz željeznicom kreće s postaje Koprivnica, koja je u neposrednoj blizini, a zgodnija je kao pogranična stanica od ostalih zagorskih stanica.

Iskaz napokon donosi podatke za izvoz peradi i jaja posljednjih 10 godina. Za tih se 10 godina izvezlo peradi u vrijednosti od K 22,208.546, a jaja u vrijednosti od K 40,220.799. Prema tomu otpada prosječno na godinu za perad K 2,220.854, a za jaja K 4,022.080. Iznad prosjeka za perad izvezlo se samo gg. 1905., 1910. i 1913., a iznad prosjeka za jaja gg. 1908., 1909., 1910. i 1911. Najbolja je ipak bila g. 1910., kad se izvezlo peradi i jaja u vrijednosti od preko 10 milijuna kruna. Vrijednost je izvoza peradi nadmašila vrijednost izvoza jaja samo g. 1903. i 1905. i to za neznatnu svotu, dok od g. 1905. neprestano vrijednost izvoza jaja znatno nadmašuje vrijednost izvoza peradi. Iz toga možemo zaključiti, da naš narod voli prodavati jaja nego se baviti uzgojem peradi, pa bi u tom pravcu imala krenuti i organizacija izvoza jaja.

Dražba simentalskih junica. Zemaljska gospodarska uprava nabavila je prošle jeseni u Švicarskoj simentalske junice, 14—18 mjeseci stare, koje su dopremljene u Božjakovinu, gdje se prehranjuju i oplodjuju po naročito u tu svrhu nabavljenim bikovima.

Od tih je junica do sada zabredjalo oko trideset grla.

Te bredje junice razdijeljivat će se putem javne dražbe seljačkim stočarima dne 16. veljače 1914. na zemaljskom dobru u Božjakovini počevši od 10 sati prijepodne.

Pravo dražbovati imadu u prvom redu članovi marvogojskih zadruga, a zatim i drugi stočari, koji su iz takovih krajeva, u kojima se goje goveda simentalske pasmine.

Za junice jamči kr. zemaljska vlada, da su bredje ili da će u roku od jedne godine zabredjati i da su proste od tuberkuloze, t. j. da na potkožno uštrcani tuberkulin nijesu reagirale.

Junice, koje u roku od jedne godine ne zabredjaju ili koje će na ponovni tuberkulinski pokus, što ga treba učiniti u mjesecu listopadu 1914., pokazati reakciju, kr. će zemaljska vlada natrag preuzeti i dotičnom stočaru povratiti za nju uplaćenu kupovninu.

I dražbovanu kupovninu dužni su stočari isplatiti odmah nakon dražbe.

Nabavljene junice dužni su stočari, koji će ih nabaviti, upisati dati u matičnu knjigu najbliže marvogojske udruge te ih upotrebljavati u rasplodne svrhe prema pravilniku zadruge.

Prigodom dražbe kupljene junice otpremati će se nabavljačima odmah, čim bude uglavljena kupovnina isplaćena i to do njihove najbliže željezničke postaje o trošku zemlje. S odredišne postaje dužan je kupac, da o vlastitom trošku junicu otpremi u svoje obitavalište.

Isklična cijena pojedinim junicama je njihova nabavna cijena uz pribrojenje prehrambenih troškova od dana ustajenja u Božjakovini do dana dražbe.

Za junice, koje se ne će na dan dražbe otpremiti, morat će nabavljač podmiriti još i prehrambene troškove od dana dražbe do dana otpreme s 1 K 50 fil. po danu i grlu.

Bilješke i vijesti.

Nove hrvatske seljačke zadruge. Dne 11. siječnja održana je osnovna glavna skupština hrvatske seljačke zadruge u Mahićnom kraj Karlovca. U toku su predradnje za održavanje osnovnih glavnih skupština hrvatskih seljačkih zadruga u Hampovici kraj Gjurgjevca i u Subockoj kraj Novske.

Pristup u Središnju svezu hrvatskih seljačkih zadruga najavila je hrvatska seljačka zadruga u Novskoj.

Predavanje o umjetnim gnojivima održao je dne 16. siječnja kod hrvatske seljačke zadruge u Čajkovcima g. Car, županijski gospodarski izvjestitelj u Osijeku.

Vinski sajam kod hrvatske seljačke zadruge u Kašini. Hrvatska seljačka zadruga u Kašini htjela je prirediti u Kašini vinski sajam. Medjutim je na molbu Saveza gostioničara odlučila sajam održati u Zagrebu prigodom glavne skupštine saveza gostioničara, koja će se održavati dne 3. i 4. ožujka.

Kr. zemaljska vlada doznačila je zadruzi za troškove oko priredjivanja sajma potporu od K 150 i ujedno odredila, da vladin povjerenik za vinogradarstvo g. Viktor Nemčanin sudjeluje kod priprava za vinski sajam.

Da pouči tamošnje žitelje o načinu izlaganja vina, predavao je g. Nemčanin dne 25. siječnja u Kašini o svrsi i koristi vinskih sajmova.

U slijedećem ćemo broju donijeti potanki program sajma.

Pivničarski tečaj u Samoboru. Kako smo u posljednjem broju javili, odredila je kr. zemaljska vlada, da se u Samoboru održi pivničarski tečaj od 19. do uključivo 24. siječnja. Tečaju je prisustvovalo 40 polaznika. Od tih je bilo 12 zadrugara i to 9 članova hrvatske seljačke zadruge u Sv. Martinu pod Okićem, 2 člana zadruge u Sv. Nedjelji i 1 član zadruge u Lugu. Tečaju bi prisustvovao mnogo veći broj zadrugara, da nije baš tih dana zapao veliki snijeg, koji je zapriječio udaljenije zadrugare, da tečaj u Samoboru posjećuju. Interes je za predavanja bio vanredan, pa je po mnijenju strukovnjaka, koji su tečaj vodili, taj tečaj jedan od najuspjelijih.

Zimske gospodarske škole. U posljednjem smo broju javili broj polaznika u zimskoj gospodarskoj školi u Lukovdolu, a danas možemo javiti broj polaznika i u ostalim zimskim gospodarskim školama, osim one u Buču. U zimskoj gospodarskoj školi u Kupčini donjoj iznosi broj polaznika prosječno 70, u Stubici donjoj 100, a medju tima ima oko 45 naših zadrugara, u Peterancu je posjet škole najbrojniji tako, da je na 5. predavanju bilo 176 polaznika, u Glini 62 polaznika i u Oborovu 87 polaznika (prema Gospodarskom listu),

Na ovom mjestu treba da spomenemo i zimsku gospodarsku školu u Petrinji, koja se razlikuje od gore navedenih time, da se predavanja drže dnevno, a polaznici su na potpunoj oskrbi u internatu voćarske i vinogradarske škole u Petrinji. Broj polaznika iznosi 23. I ta će škola trajati 13 nedjelja.

Pomanjkanje zarade u Americi. U Sjedinjenim Državama Sjeverne Amerike ograničilo je i obustavilo radnju posljednje vrijeme više velikih industrijalnih pothvata.

Time je veliki broj ovozemaljskih pripadnika, koji je u tim radnjama bio zaposlen, ostao bez zarade, pa su se mnogi obratili na ces. i kr. zastupstva, da budu repatriirani (kući povraćeni).

Da se njihovoj molbi uzmogne udovoljiti, otvorila je kr. zem. vlada iz iseljeničkoga fonda predbježno rečenim zastupstvima kredit u iznosu od 40.000 K, s molbom, da zaista siromašne iseljenike, koji bi u domovini htjeli raditi, otpreme kući, i to preko Rijeke, gdje će ih dočekati te za njih besplatno posredovati radi zarade.

Tim povodom pozivljemo naše zadruge na molbu kr. hr. zem. vlade, da nas izvijeste, da li

trebaju radnika, gdje, kakve vrste, kolik broj te uz kakvu nadnicu.

Porast zadruga u g. 1913. U g. 1913. osnovane su i unesene u trgovački registar ove zadruge, poredjane po svojim centralnim organizacijama: 1. Hrvatske seljačke zadruge u Trojeglavi, Brestovcu, Vrijeski donjoj, Zablatju, Rači, Kutnjaku, Voloderu (vinarska), Levanjskoj varoši, Hrastelnici i Novigradu kraj Karlovca, svega 10 zadruga.

2. Srpske zemljoradničke zadruge u Strmenu, Radovici, Malom Grdjevcu, Kreštelovcu, Jasenašu i Stupovači, svega 6 zadruga.

3. Gospodarska društva kao zadruge u Glini, Petrijancu, Oroliku, Ivankovu, Bregima kod Koprivnice, Blatnici, Virovitici, Bogdanovcima, Mavrincima, Mužilovčici, Hercegovcu, Vukovaru, Šidu, Kukujevcima, Beravcima, Vrbovskom, Gjurićima, Račinovcima i Topuskom, svega 19 zadruga.

4. Vjeresijske udruge u Pašianu, Galovcu, Kaptolu, Farkaševcu, Severinu, Brestovcu, Bebrini, Oriovcu, Jakšiću, Okučanima, Kobašu, Stražemanu, Buku i Humjanima, svega 14 zadruga.

Pribrojimo li k tomu još 6 novo osnovanih zadruga, koje ne pripadaju ni jednome od ovih saveza, osnovalo se u prošloj godini svega 55 zadruga. Ove ćemo godine u svakom broju donositi one zadruge, koje su unesene u trgovački registar.

Zadrugarstvo u Turskoj. I u ovoj su se nesretnoj zemlji stali pokazivati znaci zadrugarstva, ali su i brzo nestali. Do osnivanja prvih zadrugama sličnih ustanova došlo je g. 1908. za vrijeme revolucije. Te su ustanove imale značaj konzumnih zadruga, a zadaća im je bila, da oskrbe neke činovničke razrede najnužnijim kućnim potrepštinama. Odmah je na početku otvoreno nekoliko velikih zadružnih dućana i sva sila manjih. Veliki su se dućani nekako par godina uzdržali, dok su manji redom nestajali. Uzroci su tomu bili neupućenost i loša uprava zadružnih organa, nikakav nadzor, a glavni je uzrok bio taj, što ovakvi dućančići nijesu mogli odolijevati utakmici grčkih, tih po cijelom svijetu poznatih trgovaca. Oni veći dućani zapravo i nijesu bili zadruge nego više dionička društva, i tako je zadrugarstvo nakon dvije tri godine potpuno iz Turske nestalo. Medjutim čini se, da su posljednji strašni dani i Turke opametili, pa sad nastoje sve svoje uredbe preurediti i priljubiti mišljenju i postupku ostaloga evropskog svijeta. Tako je došlo do osnutka posebnoga pododbora za proučavanje zadrugarstva u inozemstvu, pa ima nade, da će se Turska takodjer jednom naći u kolu zemalja, koje se mogu podičiti jakim zadrugarstvom. To je stim više potrebno, što turski niži staleži žive upravo u bijedi, a zadrugarstvo je ustanova, koja je baš stvorena za ovakove slojeve pučanstva.

Zadrugarstvo u Rusiji. Zadružni je pokret u Rusiji započeo g. 1865., kad je utemeljena prva štedna i predujmovna udruga i prva konzumna zadruga. Taj se pokret polako razvijao, a veliki se napredak pokazao tek posljednjih deset godina, kako se može razabrati iz ovoga:

Vjeres. zadruga ruskoga sustava bilo je g. 1913. 378, 1913. 9.200; vjeres. zadruga Schultze-Delitzscheva sus. god. 1903. 852, 1913. 3.300; konzumnih zadruga god. 1903. 930, 1913. 7.500; gospodarskih društva god. 1903. 700, 1913. 4.000; gospodarskih zadruga god. 1903. 75, 1913. 900; nabavnih zadruga god. 1903. 70, 1913. 600; zadružnih žitnica god. 1903. 70, 1913. 500; zadružnih mljekara god. 1903. 80, 1913. 2.500; svega god. 1903. 3.085, 1913. 28.500.

Ovamo moramo još pribrojiti oko 2000 zadruga u Finskoj, od kojih je oko 1000 vjeresijskih, 400 zadružnih mljekara, a ostale su gospodarske, konzumne, nabavne i dr. zadruge. Prema tomu možemo računati, da u Rusiji ima oko 30.500 zadruga. Po tom broju zauzima Rusija drugo mjesto na svijetu obzirom na broj zadruga. Na prvom je mjestu Njemačka.

Uzroci tako brzomu i velikom porastu i napretku su različni, ali je najvažniji taj, da se u tamošnjem pučanstvu, a osobito medju seljacima, stala buditi svijest i spoznaja zajedničkih ciljeva i probitaka, a potom i čuvstvo samopomoći.

U Rusiji dvije su vrste vjeresijskih zadruga: 1. vjeresijske zadruge po načelima Schultze-Delitzscha i 2. vjeresijske zadruge po ruskom sustavu. Te ruske zadruge ne povode se niti po načelima Schultze-Delitzscha niti po načelima Raiffeisena. One ne dijele dividende niti imaju glavnice kao zadruge Schultze-Delitzscheve, a od zadruga sustava Raiffeisenova razlikuju se time, što im je jamstvo ograničeno, članovi uprave bivaju plaćeni i zajmovi se dijele na kratke rokove.

Gospodarska društva idu za unapredjenjem gospodarstva i poljoprivrede svojih članova i to jedna općenito, a druga promiču neku stanovitu granu gospodarstva kao: pčelarstvo, vrtljarstvo, živinogojstvo, ribogojstvo itd.

Gospodarskim je zadrugama svrha posredovati kod nabave i prodaje gospodarskih proizvoda svojih članova. Zadružnih mljekara ima najviše u Sibiriji, ali ih ima i u drugim gubernijama. Većinom uživaju potpore od vlade i zemstva.

Dom i svijet.

Hrvatski sabor započeo je nakon izbora predsjednika raspravu o produljenju financijalne na-

godbe s Ugarskom na daljnu jednu godinu i pô. Za te je rasprave došlo do burnih prizora Zatim je obavljen izbor delegacije za peštanski sabor i izbor regnikolarne deputacije, koja će vijećati s delegacijom, koju u tu svrhu odredi peštanski sabor, o obnovi financijalne nagodbe, kojoj je prošle godine istekao rok. Oko 10. prošavskoga mjeseca započela je rasprava o zemaljskom proračunu, pa je u jednoj od prvih sjednica ban barun Skerlecz razvio svoj program. Medju mnogim osnovama, koje je ban u svojem govoru navijestio, zanimat će nas ona o osnivanju gospodarskoga odjela kod kr. zemaljske vlade, o uredjenju luknarskoga pitanja, o seljačkom nasljednom pravu, o iseljivanju, o gospodarskoj naobrazbi svih slojeva, a osobito seljaštva itd. Neke od ovih osnova već su predložene saboru na pretresanje.

Grof Stjepan Tisza u Zagrebu. Magjarski ministar predsjednik grof Stjepan Tisza pohodio je u nedjelju dne 18. siječnja Zagreb. To je treći magjarski ministar predsjednik, koji je pohodio Zagreb, otkada je g. 1867. sklopljena nagodba izmedju Hrvatske i Ugarske. Grof je Tisza u Zagrebu pregledao različne znamenitosti, primio odaslanstva činovništva, svećenstva i vojništva. Prisustvovao je i svečanoj predstavi u kazalištu. Kad se povratio u Budimpeštu, veoma se pohvalno izrazio o Zagrebu i njegovim znamenitostima.

Vrenje u Albaniji. Na Balkanu i opet nema mira. U novo osnovanoj kneževini, kojoj je za kneza odredjen od velevlasti njemački knez Wied, skoro je došlo do prevrata. Neki Albanci, osobito iz muhamedanskih krugova, nijesu bili zadovoljni, da na prijestolje dolazi knez Wied, nego su htjeli za kneza bivšega turskog ministra rata Izet-pašu. Kad su se njegovi pristaše htjeli iskrcati u albanskom gradu Valoni, bili su uhvaćeni, i tako je prevratu odmah spočetka učinjen kraj. Za dolazak kneza Wieda, koji je prvobitno bio odredjen za početak siječnja, ali se odgodio na početak veljače, čine se velike pripreme. Možda će se njegovim dolaskom i u tu zemlju povratiti mir.

U Turskoj je imenovan ministrom rata mladi Enver-beg, koji se junački borio u Tripolisu protiv Talijana, ali je morao Tripolis napustiti, kad je na Balkanu buknuo rat. U prvom se dijelu balkanskoga rata nije mogao istaknuti, jer je na vladi bila politička protivustranka. Kad je poslije prvoga balkanskog rata došlo do prevrata u Carigradu i njegova stranka pobijedila, imenovan je zapovjednikom jednoga zbora. On je sa svojim zborom htio prijeći iz obrane u navalu na Bugare, ali mu taj pokušaj nije uspio. Medjutim je za rata izmedju Srbije i Bugarske upotrijebio zgodu i zauzeo natrag Drinopolje, i tako spasio ipak nešto za Tursku. Sada je kao ratni ministar umirovio veliku množinu starijih generala i časnika pa imenovao mladje, medju njima i nekoliko Nijemaca.

Spor radi egejskih otoka. Za vrijeme rata u Tripolisu zauzela je Italija nekoliko otoka u Egejskom moru, koji su bili vlasništvo Turske. Kad je uglavljen izmedju Turske i Italije mir, imala je Italija te otoke povratiti Turskoj. Medjutim je buknuo balkanski rat, i Italija je sve te otoke zadržala u svojim rukama. Po zaključku velevlasti imali bi neki od tih otoka pripasti Grčkoj, što ne želi ni Italija ni Turska. Turska je vrlo bojovne volje, osobito otkad je na vladi Enver-beg, pa se mnogo govori o trećem balkanskom ratu izmedju Turske i Grčke.

U Bugarskoj su obavljeni u mjesecu prosincu prošavše godine izbori, na kojima je bugarska vladina stranka doživjela poraz, jer su opozicionalne stranke došle u većini u »sobranje« (sabor). Prošavšega se mjeseca sobranje prvi put sastalo, ali je odmah nakon druge sjednice bilo raspušteno. Novi će izbori biti provedeni u mjesecu ožujku.

Novčano tržište.

Prvi mjesec u novoj godini svršio je s daljnim olakšicama na novčanom tržištu. Na 20. siječnja snizila je naime naša Austro-ugarska banka svoj kamatnjak za $1^1/_2$%, t. j. od $5^1/_2$% na 5%, a malo zatim snizile su ponovno svoje kamatnjake: engleska banka od $4^1/_2$% na 4% i njemačka banka od 5% na $4^1/_2$%. Po tom se vidi, da je nova godina 1914., što se tiče novčanih prilika, otpočela s mnogo povoljnijim nadama nego zlosretna g. 1913. Poželjno bi bilo, da se ovi povoljni znaci ne preokrenu, da nam se nade na bolja vremena ne izjalove.

Žalibože privatni novčani zavodi nijesu se ni sada poveli za primjerom državnih banki te su uzdržati svoje upravo neprirodno visoke kamatnjake ili su ih tek u neznatnoj mjeri snizili. Svi ovi zavodi s rijetkim izuzecima nastoje, što je više moguće, izrabiti prilike, u kojima se dade dobro zaslužiti, pa se zato teško odlučuju na popustanje ukamatnjacima i zato pojevtinjenje novca prodire vrlo sporim korakom do širokih slojeva naroda. Posljednjih dana dopao nam je ruku izvorni obračun jedne privatne banke u Zagrebu, prema kojemu je ta banka jednoj poznatoj tvrtki izvan Zagreba računala kamate, proviziju i troškove još na 15. siječnja o. g. s punih 25%.

Unatoč sniženju kamatnjaka Austro-ugarske banke nije se ovaj put i naša centrala mogla od-

lučiti na daljno sniženje zadružnoga kamatnjaka, jer joj to prilike, na koje je upućena, nikako ne dopuštaju. Čim joj to njezine poslovne prilike dopuste, snizit će zacijelo opet kamatnjak zadrugama, kako je to i dosele činila bez ičijega poziva vlastitom svojom pobudom. I mi iskreno želimo u interesu naših zadrugara, da to bude što prije!

Natječaj.

Hrvatska poljodjelska banka raspisuje ponovni natječaj za 10 nagrada ili potpora po K 50 za izgradnju uzornih gnojišta prema naputku, što ih je iznio ovogodišnji zadrugarski kalendar »Zadrugar« u radnji poznatog strukovnjaka profesora Gustava Bohutinskoga: »O stajskom djubru (gnoju).«

Nagrade ili potpore mogu dobiti samo oni članovi »Hrvatskih seljačkih zadruga«, kod kojih izaslanik centrale ustanovi, da su uzorno gnojište izgradili točno prema navedenom naputku.

U izuzetnim slučajevima i na naročitu preporuku dotične zadruge podijelit će se spomenuta potpora i unaprijed kao predujam zadrugarima, koji se obvežu najkasnije u roku od 3 mjeseca dovršiti izgradnju uzornoga gnojišta prema naputku.

Molbe imaju pojedini zadrugari podnijeti putem svoje zadruge najkasnije do 1. travnja 1914. na adresu »Središnje sveze hrvatkih seljačkih zadruga«.

Gornji je natječaj bio već raspisan početkom prošavše godine, ali do nagradjivanja nije došlo, jer natjecatelji nijesu imali potrebni naputak i uzorak, po kojem bi pristupili izgradnji uzornoga gnojišta.

Ovogodišnji naš kalendar zadovoljio je i tu potrebu, pa se nadamo doličnom odzivu, tako, da će se natječaj »Hrvatske poljodjelske banke« u interesu valjanoga haratanja stajskim gnojem, doskora iscrpiti.

Objava.

»Hrvatska poljodjelska banka« odredila je početkom prošavše godine iz prinosa iseljeničke poslovnice »Putnik« svotu od K 2500 kao pripomoć za nabavu rasplodnih svinja i peradi napose u Zagorju.

Nažalost je samo malen dio te svote iscrpljen, pa stoga »Hrv. poljodjelska banka« ponovo pozivlje sve hrvatske seljačke zadruge, a naročito one u Zagorju, da medju svojim zadrugarima nastoje predobiti bolje gospodare za nabavu rasplodnih svinja i peradi, da omoguće centrali, da tu nabavu primjerenim prinosom podupre.

Na taj će način zadrugari uz vrlo jevtine cijene doći do plemenitih pasmina svinja i peradi, a zadruga će poraditi za unaprijedjenje tih važnih grana privrede u svojem području.

Kod Hrvatske poljodjelske banke u Zagrebu može se nabaviti dok zaliha traje sve vrsti robe, koju seljački gospodari trebaju, i to:

1. Sjemena domaće crvene djeteline i lucerne, potpuno čistog od viline kose, plombirano sa križevačkom plombom.
2. Sjeme potpuno čisto i garantiranom klijavosti sviju vrsti trave.
3. Zajamčene ausiške modre galice u najmanjim količinama od 50 kg.
4. Najbolje vrsti rafije (liko) »Majunga«.
5. Prve vrsti sumpor dvostruko rafinirani, te prve vrsti sumpor »Ventilator«.
6. Prve vrsti »Trisin« gumi trakova za oplemenjivanje loze.

Razna krmiva, kao posije grube i fine.

8. Raznog žitka za hranu.
9. Koruna.
10. Svih vrsti umjetnog gnojiva i to:

17%	Thomasovu drozgu (s vrećom) po	K 7.60
16%	superfosfata (s vrećom) po	K 8.50
40%	kalijeve soli (s vrećom) po	K 14.50
16%	čilske salitre (s vrećom) po	K 30.—
20%	Amonijeve soli (s vrećom) po	K 34.—
12%	Kainita (s vrećom) po	K 6.50

sve po 100 kg. postavno Zagreb.

11. Preporuča se medjutim zadrugarima, da se kod Thomasove drozge, superfosfata, kukuruza, koruna i poslije odluče za nabavu potpunog vagona od 100 metričkih centi, jer će ih ovako potrepštine doći i gledom na cijenu, kao i na otpremni trošak znatno jeftinije.

»Thomasova drozga 17%« može se nabaviti na vagone uz cijenu od K 6.80 po 100 kg. postavno vagon Rijeka.

List izlazi svakoga prvoga u mjesecu. — Pretplata mu je za cijelu godinu zajedno s poštarinom K 2·—. Rukopisi se ne vraćaju. — Za oglase plaća se pristojba prema cjeniku. - Kod višekratne uvrzdbe daje se popust.

HRVATSKI UDRUGAR

LIST ZA UDRUGARSTVO I NARODNO GOSPODARSTVO.

Odgovorni urednik: JOSIP CVETKO.

Pretplate i pri stojbe za oglas plative su i utuživ u Zagrebu. Ured ništvo i uprava Zagreb, Prerado vićeva ulica br. 5 I. kat, zgrada Hrv poljodjel. banke. Vlasnik i izdava telj: Hrvatska po ljodjelska bank - u Zagrebu.

God. IX. Zagreb, 1. ožujka 1914. Broj 3.

POZIV

na

XII. redovitu glavnu skupštinu

Hrvatske poljodjelske banke, dioničarskoga društva u Zagreb

koja će se održavati

dne 12. ožujka 1914.

u 4 sata poslije podne u bankinim prostorijama, Preradovićeva ul. br. 5. I. ka

s ovim dnevnim redom:

1. Godišnje izvješće ravnateljstva.
2. Izvješće nadzornoga odbora o pregledanju računa i bilance.
3. Predloženje zaključnih računa za godinu 1913., pa podijeljen apsolutorija ravnateljstvu i nadzornom odboru.
4. Zaključak o razdiobi čistoga dobitka.

RAVNATELJSTVO

HRVATSKE POLJODJELSKE BANK

Milan Dorčić.

O rezidbi loze.

Rezidba je loze bezuvjetno jedna od najvažnijih radnja u vinogradu, jer se njome regulira forma, uzgoj, rodovitost i duljina života pojedinoga čokota. Ova radnja vrši se u pojedinim vinorodnim krajevima nesamo u različno doba i na različne načine, nego za ovu radnju postoje u svakom kraju drugi običaji i različne teorije. Jedni na pr. režu u jesen, drugi rano, a treći kasno u proljeće. Dalje jedni rezidbom gaje čokote nisko i nakratko (rijez u glavu i na reznike), a drugi ili višegodišnjom rezidbom visoko i vrlo visoko uzgoje i nadugo režu (rijez s lucnjevima). I kod same izvedbe rijeza ima velikih razlika i različitih teorija, pa ću nastojati, da ovim člankom upozorim naše vinogradare na čimbenike, koje treba uvažiti pri rezidbi vinove loze, u namjeri, da naše vinograde najkorisnije izrabimo, a da kod toga sačuvamo dobar uzgoj loze.

Čimbenici, na koje treba da se kod rezidbe i uzgoja loze osvrćemo, jesu:

1. doba rezidbe
2. način uzgoja
3. jakost pojedinoga čokota
4. vrsta loze.

Doba rezidbe zavisi o pojedinom kraju. U južnim i toplijim krajevima, kao na pr. u Srijemu i Hrvatskom Primorju, mogu se vinogradi već u jeseni obrezivati, dok se u sjevernijim i hladnijim krajevima obrezuju vinogradi u proljeće, kad smo preživjeli oštre zime, koje bi mogle nepovoljno djelovati na obrezani vinograd, jer bi zbog zadanih rana kod rezanja lako mogao vinograd ozepsti, ako i ne sav, a to djelomično ili barem pojedine rozge na čokotu.

Sad nastaje pitanje: kada u proljeće da režemo vinograde? da li rano ili kasno u proljeću? Ove će godine biti to pitanje još češće, jer su mnoge uplašili prošlogodišnji mrazovi, pa bi htjeli da se kasnom rezidbom uklone posljedicama mraza uzevši, da kasno obrezani vinograd kasno i tjera, pa da bi se kasnim rijezom spasao od mraza.

Raniji rijez u proljeću bolji je za razvoj vinograda, jer što ranije režemo, to će nam loza manje suziti, jer će ozlede, što smo ih rezidbom proizveli, zasušiti, te ne će moći kroz njih iscuriti onoliko sokova, koliko će iscuriti na svježe ozlede, ako režemo lozu kasno u proljeće, kad je već u mezgi. Osimtoga što nam se ovim drugim slučajem mnogo sokova badava izgubi, učine nam ovi sokovi, što iscure, često puta mnogo štete time, što nam zakaplju i zaliju mnogi pup, iz kojega bi nam izrasla za uzgoj loze potrebna, a često puta i plodna mladica.

Ta ne će valjda biti ni svake godine mrazova! Ove godine možemo se to sigurnije nadati normalnomu proljeću, što nam je zima oštra bila, pa se nadajmo lijepom proljeću bez mrazova. Napokon, zar mi znamo, u koje će vrijeme biti mraza, da li u polovici travnja ili mjesec dana kasnije — u polovici svibnja? Ako u svibnju bude mrazova, ozepst će i oni vinogradi, koji su ma kako kasno obrezani bili, jer su u ovo doba već svuda istjerali pupovi.

Kakove je ono tuge i žalosti bilo dne 14. travnja prošavše godine na onu pozebicu! Pa što je bilo? Imali smo redovito dosta vina, osim onih krajeva, gdje su one jesenske oluje i tuče svoj harač uzele.

Na koncu treba da spomenem, da su na samoj pozebici od mraza i snijega jedne vrste jače, a druge slabije, t. j. jedna vrsta ozebe, a druga ne. Lanjske naime godine opazio sam, da je na istoj površini, istoga položaja ozebla Frankovka, dok na Kraljevini nijesu ozebli niti jedan pup ni mladica, makar su bile jednako potjerale obadvije ove vrste. Takovih razlika bilo je i više.

Dakle, budući da je ove godine bila oštra i duga zima, nadamo se, da ne ćemo imati mrazova, pa budući da nam ta zima nije dopustila da rano režemo, kako se to

inače preporuča (u drugoj polovici veljače), to moramo ove godine početi s rijezom, čim zima popusti, a ne još i dulje čekati, jer će nam se nagomilati i druge radnje t. j. vezidba i kopanje, a osim ovih i druge radnje u ostalom gospodarstvu.

Kad smo se odlučili na rezidbu vinograda, treba da imamo na umu slijedeće:

Nakratko t. j. na reznike možemo rezati sve one vrste loze, koje mnogo rode i krupne grozdove daju, jer će nam i ovako dosta ploda donijeti, a vino će biti bolje.

Nadugo t. j. na lucnjeve režimo sve one vrste loze, koje daju malo ploda i malene grozdiće.

Lucanj treba da je uvijek na najvišem mjestu, t. j. više od reznika. Na taj se način ne ćemo nikada previsoko dignuti s uzgojem loze, i svake ćemo godine moći lucanj, koji je obrodio, sasvim odrezati, a novi s reznika ostaviti.

I za reznike i za lucnjeve uzimajmo samo one mladice, koje su izrasle iz dvogodišnjega drveta, jer kod loze je plodna samo ona lanjska, jednogodišnja mladica, koja je izrasla iz dvogodišnjega drveta.

Ako je vinograd prošavše jeseni gnojen, može se na veći rod rezati nego onaj, koji već dulje vremena nije pognojen, jer će loza imati dovoljno hrane za prehranu onih plodova, štono će se na čokotu takovim rijezom više razviti.

Bujne čokote režimo takodjer na veći rod, da ih izrabimo i da nam se ne razviju odviše debele mladice, dok slabije čokote režimo na manji red, t. j. kratko, da nam se ojačaju za buduću godinu.

Imajmo pred očima i to, da nam je kvalitet vina bolji iz niskoga uzgoja, negoli iz visokoga, t. j. što je grožđje raslo bliže površine zemlje, stim je sladje a manje kiselo, pa je prema tomu i vino od takova grožđja (ako dobro provri) jače i manje kiselo, negoli vino iz visoko uzgojenih čokota, gdje je grožđje daleko od površine zemlje. Stoga nastojmo kod rezidbe v
uzgojenih čokota da ih, ako je mo
već ove godine snizimo, a ako to ne
žemo ove godine, ostavimo im negd
starom drvetu kakav mali rezničić
od 1—2 oka, da takav čokot barem o
godine uzmognemo sniziti na mla
koje će nam iz tih pupova izrasti.

Ne uzgajajmo čokote na više
bala i ogranaka, jer je takav uzgoj
štetan, njime se uzalud gubi mnogo s
va na prehranjivanje tolikih grana. O
toga trebamo za takav uzgoj više ko
kolčića i ostaloga materijala, što po
pljuje uzgoj vinograda, a što je naj
takovi čokoti zasjenjuju jedan drugi
površinu zemlje, što je osobito štet
vrijeme dozrijevanja, kad grožđje na
sunca treba. Grožđje s takovih čokot
držaje manje sladora a više kiselin
grožđja, koje je izraslo s uredno i
uzgojenih čokota od jednoga stabla
ogranaka.

Ovako loše uzgojene, razvučene
kote treba po mogućnosti što više uje
stručiti i sniziti, kao i one prije sp
nute, koji su jednostruki, ali previsoki

Svaki čokot treba da ima
mo jedno stablo, koje neka ne
nikada više od 30—50 cm. iznad pov
zemlje.

Imajući sve ovo pred očima pristu
samoj izvedbi rijeza, kako slijedi:

Odvežimo u prvome redu čoko
kolca, da bude slobodan, t. j. prere
sve one vezove, kojima su prošavše
dine bili povezani čokot, reznik, luc
njihove mladice, da možemo valjano
suditi sve prije navedeno, pa da mo
potpuno razgledati sve izrasle gra
mladice. Tko ovo ne učini, često pu
se pokajati, jer će odrezati ono, što je
balo ostaviti, a ostaviti ono, što je tre
odrezati.

Pošto smo kod pojedinoga trsa
čili, hoćemo li ga rezati na jedan ili na
lucnja, ili ćemo ga rezati samo na rez

pa koliko reznika, i da li je potrebno, da mu gdje na starom drvetu ostavimo tzv. rog od 1—2 pupa — radi toga, da ga do godine snizimo, odrežimo s njega sve ono drugo, t. j. grane i mladice, koje ne trebamo.

Za rezidbu potrebne su nam škare, pilica i nož. Škare treba da su dobre i vrlo oštre, jer inače gnječe drvo i time uzrokuju veću ranu, koja se teže osuši i zacijeli. Pilica treba da je oštra i uska. Uska zato, da možemo s njom doći i medju gusto rastuće grane. Oštar nož služi nam, da prepiljenu ozledu glatko obrežemo, jer bi nam se na hrapavoj, od pile izrezanoj rani zadržavala voda i uzrokovala gnjiljenje, dok će nam nožem popravljena ozleda ostati zdrava i prije će zacijeljeti.

U nekim krajevima reže se još uvijek različnim noževima (kosijerima), jer misle, da je takav rijez bolji, makar je rezidba mnogo sporija.

Kod dobrih škara ne trebamo boljega orudja za rezidbu.

Sve mladice kao i tanje ogranke režimo škarama, dok deblje ogranke, pogotovu one, kada snizujemo čokot, režimo najprije pilicom, a onda popravimo takav rijez oštrim nožem.

Kada smo oslobodili čokot od nepotrebnih ogranaka i mladica, očistimo za rod ostavljene mladice (buduće lucnjeve i reznike) tako, da na njima uklonimo sve zapreke i vitice, zatim ih prikratimo na neku duljinu, t. j. lucnjeve na 8—12 oka, a reznike na 2—4, prema tomu, kako su nam u pojedinom slučaju gusta koljenca. Ove mladice prikratimo tako, da nam iza zadnjega pupa ostane 2—4 cm. drveta, jer ako bismo prerezali nedaleko od samoga pupa, moglo bi se dogoditi, da bi nam se i pup osušio.

Sam prerijez mladica neka se izvodi kod lucnjeva sasvim vodoravno, jer je takova ozleda najmanja, pa će najlakše i zacijeljeti, dok kod reznika valja paziti, na koju nam stranu reznik visi, pa da na onu stranu izvedemo rijez nakoso tako, da nam sokovi, koji budu kroz taj rijez eventualno curili, ne zakaplju i ne zalijepe potrebnih pupova.

Kada smo gotovi s rijezom, t. j. kad je pojedini čokot obrezan, treba da s njega skinemo svu obumrlu staru koru, jer se pod njom skrivaju različni neprijatelji vinove loze i različne gljivice, koje nam poslije u ljetu uzrokuju bolesti lišća i grožđja.

Ova stara kora skida se lako rukama, a možemo se pomoći i škarama, nožem i sličnim orudjem, samo pazimo, da ne ozlijedimo ovim orudjem zdravu koru, drvo i pupove. Imade i posebnih rukavica od žice za ovaj posao.

Odlupljenu koru treba pobrati i sažgati, da se unište svi prije spomenuti neprijatelji loze.

Isto se tako preporuča, da za rezidbe vinograda otkopamo svaki čokot kojih 15 do 20 cm. duboko unaokolo čokota, pa da pri toj prilici obrežemo sve žilice, koje su kroz godinu u ovoj dubini izrasle. To su tzv. »brandusi« ili »uzdušno korijenje«, kojemu ne smijemo dopustiti, da se razvija, jer bi nam oslabilo glavno žilje, pa bi čokot, budući da bi najviše hrane dobivao od brandusa, mogao lako stradati za oštre zime ili velike suše time, što je blizu površine zemlje. Moglo bi mu se naškoditi i za vrijeme kopanja, jer je ovakovo žilje blizu površine zemlje, pa bi ga mogao kopač vrlo lako presjeći.

Sve ovo pripada u obrezivanje vinograda.

Dragutin Ružić.

Kakva sjetva — takva žetva.

Kada smo tlo i sjeme pripravili za sjetvu, ne možemo obično odmah započeti sa samom sjetvom, jer ta zavisi o mnogim prilikama. Želimo li, da polučimo što bolju žetvu, moramo se ravnati i prema tim prilikama. Ne zadovoljimo li točno i potpuno

sve zahtjeve, što ih te prilike na nas stavljaju, stavljamo često u pogibao cijeli naš prirod, a da i ne govorimo o uzaludnjoj muci i trudu i suvišnjim troškovima. Češće se dešava, da naši gospodari, ne bude li im žetva po volji, krive sve i sva za taj neuspjeh, a ne misle na to, da je možda baš njihovom krivnjom došlo do nepovoljne žetve. Zato nam je dužnost nastojati uvažiti sve prilike, koje utječu na kakvoću i množinu našega piroda.

D o b a s j e t v e. Svaki gospodar znade, da razlikujemo jesensku i proljetnu sjetvu i da pravila, koja vrijede za jesensku sjetvu, ne vrijede obično za proljetnu. Svaki će gospodar znati i to, da se u ožujku siju raž, pšenica, djetelina, grahorica itd. u travnju ječam, korun, obična i sladorna repa, lan i repica, a najkasnije heljda i kukuruz. No nije dosta samo to znati, nego mi moramo uvažiti i neke druge prilike, koje utječu na doba sjetve.

Da se biljka što uspješnije razvija, moramo nastojati, da se što dulje razvija, pa zato sijmo, ako to ostale prilike dopuštaju, što ranije. Na tlima, koja brzo gube zimsku vlagu, sijat ćemo ranije nego na tlima, koja je dulje zadržaju. Zato ćemo, da izrabimo zimsku vlagu, na pjeskovitim tlima sijati ranije nego na teškim, humoznim tlima. U krajevima, gdje vlada toplo podneblje, sijat ćemo ranije. Isto tako ćemo ranije sijati na tlima, koja su položena prema jugu ili su od sjevera zaštićena šumama ili bregovima. Na lošim ćemo tlima ranije započeti sa sjetvom nego na dobrim, da se biljka uzmogne što dulje razvijati.

Stalnoga pravila dakle, kada moramo sijati, nema, nego sve zavisi o nama. Uvažimo li sve prilike, koje utječu na doba sjetve, uvijek ćemo pogoditi pravo vrijeme za sijanje.

G u s t o ć a s j e m e n a. Kao što nema za doba sjetve stalnoga pravila, koje bi vrijedilo za sve biljke, za sva tla i krajeve, tako nema ni za množinu sjemena, koju moramo upotrijebiti za sijanje. Tu moramo u prvom redu uzeti u obzir razvojni prostor biljke. Razvojni je prostor biljke onaj prostor, što ga biljka treba za razvoj obzirom na površinu tla, potrebu zraka i svjetlosti. Moramo uvažiti, kako biljka razvije korijenje, a kako opet stabljiku i ostale nadzemne dijelove. Kod biljka, koje trebaju mali razvojni prostor, upotrijebit ćemo za sijanje manje sjemena, nego kod onih s velikim razvojnim prostorom. Najveći razvojni prostor zahtijeva kukuruza, zatim repe, grahorica, grašak, pa djeteline i žitarice, a najmanji trave. No i medju samim tim pojedinim vrstama ima razlika, jer jedne suvrste — n. pr. pšenica — jače busaju — trebaju dakle veći razvojni prostor — nego druge. Dalje moramo uzeti u obzir, da li sijemo za proizvodnju sjemena ili krme. Kada sijemo za proizvodnju krme, sijat ćemo gušće, da postignemo što više mase, a takvo sijanje ima još i tu prednost, da stabljike biljki ostaju nježne i mekane, pa ih blago lako može žderati. U krajevima i tlima, u kojima bi mogle poradi nedostatka vlage pojedine biljke uginuti, sijat ćemo gušće, da se uginule biljke mogu odmah nadomjestiti. Kod velikih i teških zrna sijat ćemo rjedje nego kod sitnih i lakih. Na dobrim tlima sijat ćemo rjedje nego na lošim. Što ranije započnemo sa sjetvom, stim ćemo rjedje sijati. Napokon moramo uzeti u obzir i način sijanja, jer ćemo kod sijanja omaške trebati više sjemena nego kod sijanja u redove.

K a k o ć e m o d u b o k o s i j a t i, zavisi o vlazi, o naravi tla i o veličini zrna. U pravilu sijat ćemo što pliće, da klica može što bolje upotrijebiti zrak i svjetlost, ali na suhim tlima morat ćemo sijati dublje, da klica ima dosta vlage, koja se kod suhoga tla nalazi u dubljim slojevima. Isto tako ćemo sijati velika zrna dublje, jer trebaju više vlage za svoj razvitak. Najdublje ćemo sijati kukuruz i to 5—8 cm, zatim do 3 cm grašak, grahoricu, ječam, zob, pšenicu, raž još pliće, a najpliće trave, kojih je sjeme dosta posipati po površini

Načini sjetve. Sijati se može omaške ili u redove. Kod sjetve u redove razlikujemo sjetvu u redove i u kućice. I jedan i drugi način sjetve možemo vršiti rukom i strojevima. Sjetva u redove bolja je od sjetve omaške, jer 1. sjeme dolazi duboko u tlo, 2. sjeme je jednolično razdijeljeno u zemlji, 3. bilje se dade lakše čistiti od korova i okapati i 4. jer biljke imaju dosta svjetlosti i prostora, ne dobivaju tako lako žuticu i ne polijegaju, što je od osobite važnosti kod žitarica. 5. Time, što se sjeme jednolično razdjeljuje po površini, ujedno ga manje treba, što znači prištednju na sjemenu.

Isplaćuje li se umjetni gnoj na livadama?

Umjetni se gnoj može s uspjehom upotrebljavati za sve gospodarske usjeve, on vrijedi i za oranice i za livade. Kad se kaže, da za jednu vrstu usjeva treba drugi gnoj nego za drugu, onda se pod riječju »drugi« ne misli »gnoj drukčijih sastojina«, nego »gnoj drukčijega omjera pojedinih sastojina«. Tako poimence fosfornu hranu mogu biljke primati samo u obliku fosforne kiseline, a dušičnu u obliku nitrata i amonijevih soli. Kalij je pristupačan biljkama u svakom obliku, samo neka je u vodi rastopljiv. U svakom dakle gnoju, bio on stajski ili umjetni, mora biti fosforna biljna hrana sadržana u obliku soli fosforne kiseline, dušična biljna hrana u obliku nitrata ili amonijskih soli, a kalijska u bilo kojem u vodi rastopljivom obliku. No svaka biljka ne treba od pojedinih ovih tvari jednake količine kao druge biljke. Djetelina na pr. ne treba dušične hrane u gnoju. Kad dakle gospodar upotrebljava umjetna gnojiva, onda treba da zna, u kojem će omjeru morati pojedine vrste gnojiva pomiješati, da oskrbi biljke s dovoljno hrane, a da uza to potroši što manje novca. Da ostanemo kod predjašnjega primjera: za gnojenje djeteline ne će gospodar kupovati dušični gnoj, već samo fosforni i kalijski, a uspjeh će biti potpun. Ovakova racionalna upotreba gnoja moguća je samo kod umjetnoga gnoja, jer samo tu gospodar može da omjer pojedinih sastojina po volji uredi.

Ovo je osobito zgodno kod gnojenja livada. Livade, na kojima ima išto djeteline, zadovoljavaju se samo fosfornim i kalijskim gnojem. Gnojeći livade umjetnim gnojem može dakle gospodar da prištedi dušični gnoj, a taj je razmjerno naskuplji i najvredniji. Naprotiv, ako se livade gnoje stajskim gnojem, tad se znatan dio gnoja upravo potrati, s jedne strane zato, što se stajski gnoj mora na livadi razbacati u jeseni, a na proljeće ostatak opet zgrnuti i maknuti s livade, pa tako mnogo dušične hrane u to vrijeme ode u kvar, a s druge zato, što gnojeći livadu stajskim gnojem gospodar najvredniji dio toga gnoja (dušične tvari i zemlju crnicu) troši na onom mjestu, gdje je to najmanje potrebno.

Poradi toga baš su za gnojenje livada najzgodnija umjetna gnojiva, a kako se ona tu isplaćuju, pokazuju ovi gnojidbeni pokusi:

1. Na livadi općinskoga načelnika i bilježnika u Novigradu Podravskom M. Matuncija načinjen je prošavše godine gnojidbeni pokus superfosfatom i kalijevom 40%-tnom soli.

Na livadi su odmjerene 2 jednako velike i jednolične parcele, svaka od 1000 m². Jedna je parcela ostala negnojena, a druga je pognojena sa 40 kg. kalijeve soli i 50 kg. superfosfata. Mjerenjem priroda (sijena i otave) obiju ovih parcela našlo se, da je pognojena parcela dala sijena i otave zajedno 935 kg., a negnojena samo 555 kg. Gnojenjem se dakle postigao višak priroda od 380 kg. na 1000 m² površine. Otale se računom nalazi, da bi se ovakovim gnojenjem na 1 jutru livade postigao višak priroda od 21¾ metričkih centi, a troškovi gnojenja stajali bi 60—63 K (zajedno s troškovima dovoza). — Iz ovih se podataka vidi, da se gnojenje ove livade super-

fosfatom i kalijevom soli u gornjem omjeru isplatilo, jer višak priroda vrijedi po jutru (ako se računa za 100 kg. sijena 6 K) oko 120 K.

Nekoliko ovakovih gnojidbenih pokusa načinjeno je prošavše godine u različitim mjestima naše domovine, a medju njima ima i ljepših uspjeha. Na pr.

2. Antun Gjukić, posjednik u Radovanju u Slavoniji, načinio je isto takav pokus na svojoj livadi. Obje parcele odmjerene su tu kao i kod prvoga pokusa, a tako i količine gnoja. Kod prve kosidbe dobio je Antun Gjukić na pognojenoj parceli 876 kg. sijena, a na nepognojenoj samo 328 kg., dok je otave dobio na pognojenoj oko 6 metričkih centi, a na negnojenoj tek oko 2 metričke cente. Na toj je livadi bio uspjeh takav, da je već prva trava daleko naplatila troškove gnojenja. A osimtoga bilo je na zagnojenoj parceli kud i kamo bolje sijeno nego na negnojenoj.

Ako se i kod ovoga slučaja uzme vrijednost sijena 5—6 K po metričkoj centi, tad izlazi računanjem iz gore naznačenih podataka, da bi se u ovom slučaju gnojenje livade superfosfatom i kalijevom soli isplatilo s preko 200 K po jutru.

3. Adam Novković i Petar Simić, posjednici u Kraljevčanima, načinili su 1913. jednake gnojidbene pokuse na svojim livadama. Novković je dobio na pognojenoj parceli 445 kg. sijena i 334 kg. otave, a na nepognojenoj 166 kg. sijena i 112 kg. otave. Tu bi se gnojenje isplatilo sa 95 K otprilike po jutru (ako se računa 100 kg. sijena 5 K 50 fil.). — Simić je opet dobio na pognojenoj parceli 398 kg. sijena, a na negnojenoj 124.5 kg. Višak je dakle već kod prve trave toliki, da je naplatio gnojenje sa 20 K otprilike po jutru. Otava nije mjerena, jer je livada iza prve košnje pretvorena u pašnjak. (U obadva ova pokusa bile su pokusne parcele po 900 m², ali su ovdje rezultati već preračunani, kao da je i tu površina svake parcele bila 1000 m²).

Sve su ovo t. zv. dvoparcelni pok[...] Ovakovi pokusi mogu gospodaru po[...] zati, kako umjetni gnoj djeluje na liv[...] ali ne kažu ništa o tom, koja je vrsta gn[...] potrebnija nekoj livadi i koliko od k[...] vrste treba. Ima naime livada, koje ne[...] trebati gnojiti kalijem. I ove je stvari v[...] vrijedno ispitati, jer gospodar samo o[...] može da razumno upotrebljava gnoj, [...] dobro pozna potrebe svojega polja.

U ovu su svrhu potrebni pokusi sa t[...] više parcela. Kod pokusa sa tri parcele [...] livadama ostavi se jedna parcela neg[...] jena, druga se pognoji samo fosforn[...] gnojivom, a treća fosfornim i kalijsk[...] gnojem, pa se na sličan način kao napri[...] iz količine priroda računa, koje se gn[...] nje bolje isplatilo. Kod ovih pokusa sa [...] parcele potrebno je, da se postupa upr[...] ovdje naznačenim redom. Ne bi na pr. [...] dobro drugu parcelu zagnojiti samo k[...] jevim, treću kalijevim i fosfornim gnoj[...] Razlog je tome t. zv. »zakon o najman[...] količini gnojiva«. O količini priroda o[...] čuje naime ona biljna hrana, koje im[...] zemlji najmanje. Kod naših livada na[...] se u razmjerno najmanjoj količini (u »[...] nimumu«) u najviše slučajeva fosforna [...] selina. Na takovoj livadi samo kalij[...] gnojivo ne može djelovati dotle, dokle[...] se ne namiri potreba fosforne kisel[...] (Kad bi neka livada imala u sebi naj[...] nje kalija, onda bi se moralo postu[...] upravo obrnutim načinom. No takav će [...] slučaj rijetko naći).

Da spomenem i par gnojidbenih pok[...] sa tri parcele.

4. Marko Švagelj, posjednik u Ma[...] Potočcu kraj Križevca načinio je oval[...] pokus sa tri parcele na svojoj livadi 1[...] Tu su bile odmjerene 3 parcele, svaka [...] 1000 m², prva je ostala negnojena, dr[...] je pognojena samo sa 50 kg. superfosf[...] a treća sa 50 kg. superfosfata i 40 kg. k[...] jeve 40%-tne soli. Prva je parcela [...] 149 kg. sijena i 72 kg. otave, druga [...] kg. sijena i 171 kg. otave, a treća 285 [...] sijena i 279 kg. otave. U tom se sluč[...]

gnojenje druge parcele isplatilo sa 7 do 8 K otprilike po jutru, a gnojenje treće parcele sa 45 K otprilike po jutru.

5. Kod posve jednakoga pokusa na livadi S. Ferića u Stupniku Slavonskom dobio se zanimljiv uspjeh. Na negnojenoj parceli i na parceli pognojenoj samo superfosfatom nije bilo otave, dok je na parceli pognojenoj superfosfatom i kalijevom soli košena lijepa otava. Kako se u ovom slučaju isplatilo gnojenje, ne može se reći, jer gospodar nije mjerio priroda.

Slični pokusi i s više parcela mogli bi se učiniti i o tom, da se sazna, koliko je kojega gnojiva dosta livadi. Gospodar će u svakom slučaju upotrebljavati one mjere gnojiva, koje mu se najbolje isplaćuju.

U svima ovdje navedenim pokusima upotrijebljen je kao fosforno gnojivo superfosfat. Time se ne kani reći, da se za gnojenje livada ne bi mogla upotrijebiti i Thomasova drozga. U ovim je slučajevima bilo nužno upotrijebiti baš samo superfosfat, a to zato, jer su svi ovi pokusi načinjeni već u proljeće (polovicom ožujka 1913.), kad je za Thomasovu drozgu bilo već prekasno, Thomasova drozga djeluje naime sporije, ali zato i trajnije nego superfosfat.

M. M.

O svilogojstvu.

Putnici vozeći se od Venecije (Mletaka) velikom lombardijskom ravnicom preko Verone do Milana i Turina kao i oni, koji se vraćaju na Gardsko i Komo jezero zašavši i u brda, mogli su opaziti, da su sva polja, bila ona zasijana žitom ili kukuruzom, puna u redove zasadjenoga drveća tako, da je čitav kraj nalik na golemi voćnjak. Iza Milana, pa u kraju zvanom Brianza gusti su ovi redovi tako, kao da nijesu polja već niska šuma. Pogledavši izbliza to drveće ili zapitavši suputnika, što je to, saznajemo, da su to sve sami dudovi, kojih lišće služi kao surovina svilene industrije, jer se dudovim lišćem hrane gusjenice dudova svilca (svilene bube), koje se upredaju u svilene čahurice. Ove svilene čahurice jedini su izvor svile, kojom se danas tako rado kiti i staro i mlado, a osobito krasni spol. Osim za odijela upotrebljava se svila kao tkanina izvanrednih sposobnosti i u tehničke svrhe, n. pr. za krila aeroplana, za zrakoplove itd. Svilarska je industrija u Italiji silno razvijena, no nesamo svilena industrija, već i uzgoj dudova svilca ili svilogojstvo, od kojega imade Italija i njeni stanovnici neizmjerne koristi.

Svilogojstvo, kao jedna unosna privredna grana, počelo se u našim krajevima širiti već u 18. stoljeću, a kasnije su u krajini pod vojničkom vladom zasadjeni bili mnogi dudovi uz ceste, a i u pojedinim općinama po koji kompleks zemljišta kao dudinjaci, za kojih je sadnju stekla osobitih zasluga carica Marija Terezija.

U početku bilo je svilogojstvo kod nas u privatnim rukama različnih poduzetnika, pa kad je oko pedesetih godina prošavšega stoljeća po čitavoj Evropi zavladala bolest svilaca nazvana pebrina, to je i kod nas svilogojstvo gotovo sasvim propalo. Da se u Hrvatskoj i Slavoniji ta privredna grana opet podigne, bilo je predano svilogojstvo za Hrvatsku i Slavoniju u ruke Bezeredyu, punomoćniku ugarske vlade, koji je i u susjednoj Ugarskoj imao monopol za svilogojstvo, na 25 godina, i otada se počelo svilogojstvo bolje razvijati sve do g. 1891. Od g. 1891. pak ovamo svilogojstvo u našim krajevima stagnira t. j. diže se i pada prema povoljnijim ili lošijim prilikama pojedinih godina, ali se sve dosada nije jače razvilo niti uhvatilo dublji korijen u našem narodu.

U g. 1908. preuzele su upravu svilogojstva u svoje ruke centrale naših zadružnih organizacija i to Hrvatska poljodjelska banka i Savez srpskih zemljoradničkih zadruga, te se prvih godina pokazalo, kao da će svilogojstvo nanovo napredovati. Nažalost ostalo je na istom stepenu razvitka ponajviše s razloga, što nema-

mo dovoljno dudova, toga temelja svakoga svilogojstva, a i s nekih drugih razloga, koje ću niže napomenuti.

Svakako su zlo djelovale na svilogojstvo i slabe cijene, koje su kroz nekoliko godina vladale na tržištu s čahurama. To se tržište medjutim popravilo; pa će ove godine i svilogojci za svoje čahure dobivati povišene cijene, tako da će im se ovaj posao, osobito budu li ga kako treba — pomnjivo obaviti, vrlo lijepo naplatiti.

Važnost svilogojstva kao narodne privrede velika je, jer svilogojstvom može jedna porodica da zasluži za kratko vrijeme od nešto preko mjesec dana i uza svoje druge poslove oko K 150—200, koji novac dodje joj baš u pravo vrijeme, prije i najranije žetve t. j. kad je novac, dobiven prodajom posljednje ljetine, već potrošen, a do nastajnih plodina mora se još dugo čekati. Ta svota — to ne može nitko poreći — jest znamenit faktor u kućanstvu jedne porodice to više, što novac, dobiven u pravo vrijeme, imade dvostruku vrijednost. U Italiji zaradjuju svilogojci K 300 do 500, no kako imadu za svilogojstvo povoljnije uvjete, (koje bismo i mi mogli stvoriti), nego što su danas kod nas, nijesam u račun uzeo veću zaradu, nego je zaisto naši svilogojci uz sadašnje prilike zaslužuju.

Zaslužiti za nešto preko mjesec dana K 150—200, a uzato vršiti i druge tekuće gospodarske poslove, jest mnogo. Još više iskače ta zaslužba, kada se uzme u obzir, da je prvih 15 dana gojidbe posao oko svilaca tako neznatan, da je više nalik na zabavu nego na ozbiljan rad.

Novac dobiven svilogojstvom čista je zarada; ne treba tu ulagati glavnicu niti računati s kamatama glavnice uložene u svilogojstvo, jer se niti u same svilce niti u njihovu hranu ne ulaže gotovo nikakav novac, već samo rad. Svileno sjeme dobije svilogojac badava, a dudova imade na cestama i javnim mjestima. Jedino su sprave potrebne kod gojenja pa i u papir treba nešto malo uložiti. No kad znamo, da svilogojac sebi ljese i sam lako sastavi, a papir dobije vrlo jevtino od uprave zem. svilogojstva i plaća ga tek kod unovčenja čahurica, vidimo, da je glavnica, koja se ima uložiti u svilogojstvo, vrlo malena, a i ta, t. j. sprave, služe svilogojcu kroz više godina.

Gornju svotu, koju može seljak uzgojem svilenih buba zaslužiti, mislim, da naš seljak ne smije prezreti, jer dok on dodje do tolike svote na drugi koji način, treba više vremena, muke, a i novca. Uzmimo n. pr. uzgoj svinjâ: on treba svinje kupiti, hranu za njih nabaviti, a to iznosi znatnu svotu, na koju treba i kamate računati pa dosta posla i vremena itd., pa ipak je othranjivanje svinja unosna grana gospodarstva, kojom se bavi gotovo svaki seljak. U svilogojstvo ne treba ulagati novca, kako je to gore spomenuto; sav novac dobiven za svilce čista je dobit rada i to rada žena, staraca i djece, koji mogu vršiti posao oko svilogojstva, a za druge poslove u gospodarstvu se i onako redovito ne upotrebljavaju.

Svilogojstvo se i zato ne razvija, kako bi to bilo poželjno, jer većina nas znade samo prigovarati, umjesto da se latimo ozbiljna rada. Mnogi prigovaraju svilogojstvu omalovažavajući njime stečenu zaslugu iz različnih razloga. Jednima nije dovoljno zaslužiti toliko u jedan mjesec, već bi htjeli da zaslužuju svaki mjesec toliko, pa da se najednom obogate. A zar nema u drugim mjesecima i drugih zaslužba? Za svaki mjesec neka sebi izaberu kakovu uzgrednu zaslužbu, pa će im se želje ispuniti. Drugima je zaslužba od svilogojstva baš zato, jer samo kratko vrijeme traje, premalena, pak vele, da time narodu nije ništa pomoženo, a ne sjećaju se one: zrno do zrna pogača, kamen do kamena — palača!

Čuo sam i takih prigovara, kao da svilogojstvo nije nekud dostojan posao za naš narod, a ti, koji tako govore, ne znaju,

da su se tim poslom i carice bavile hraneći svojom rukom svilce. Taki ljudi drže svilogojstvo presitničavim, pišljivarskim poslom. No mi mislimo, kad je taj posao dostojan za Talijane pa i za bogate Francuze, da ne bi smio biti ni za Hrvate naodmet. Onima, koji onako govore, doviknuo bih, da je svaki rad, kojim čovjek nešto pošteno zaslužuje, daleko odličniji od dangube, kojom se ništa ne zaslužuje.

Kad svilogojstvo donosi porodicama drugih naroda, kod kojih je poljodjelstvo na višem stepenu nego kod nas, lijepu uzgrednu zaslužbu od K 300—500 za mjesec dana, zašto ne bi i nama toliko donosilo. Ali treba u prvom redu posao, kojim se bavimo, razumjeti, da nam uzmogne donijeti prave koristi. Stoga ćemo u »Hrvatskom udrugaru« donijeti nekoliko članaka o uzgoju dudova svilca, kako bi svilogojstvo našim zadrugarima, koji se bave uzgojem svilaca, donijelo što više koristi. Zasada ću spomenuti samo to, da kr. zem. vlada uzgaja dudove i dijeli ih svilogojcima besplatno; treba samo, da se naš čovjek uputi, da na zgodnome mjestu zasadi što više dudova, pak će mu to nositi i koristi kao i drugim narodima. Sadimo dakle što više dudova držeći uvijek na umu onu staru svilarsku: Gdjegod imaš prazna mjesta, dudom ga zasadi — svakog onog čeka sreća, koji tako radi.

R. G.

Dr. Mirko pl. Antolković.

Pijanstvo glavni uzročnik krvavih zločinstva.

(Svršetak.)

Da ne mislite, da vam pričamo koješta, mi ćemo iznijeti podatke, koje je skupio Dr. Milan Kostić na onim osudjenicima mitrovačke kaznione, koji su ondje bili zatvoreni u godini 1908. i koji su došli u kaznionu tijekom godine 1909., 1910. i 1911., a ta se njegova opažanja protežu na broj kažnjenika, koji iznosi 2653.

Za ove četiri godine sastavio je Dr. Milan Kostić o ovoj 2653 kažnjenika različne skrižaljke, od kojih mi kao važne za naš predmet spominjemo:

1. skrižaljku sviju zločina, radi kojih su bili sudjeni na robiju u mitrovačku kaznionu;

2. skrižaljku o broju pijanih i trijeznih kažnjenika;

3. skrižaljku s gledišta pijanstva obzirom na pojedina glavnija zločinstva;

4. skrižaljku, kako su se zločini dogadjali po mjesecima;

5. skrižaljku o zločinima po danima u nedjelji;

6. skrižaljku, gdje su se dogadjala zločinstva;

7. skrižaljku, kojim orudjem su počinjena krvava zločinstva.

Sabravši pisac u skrižaljki pod 1. zločinstva teške tjelesne ozlede, ubojstva i umorstva u jednu grupu kao krvava zločinstva došao je do rezultata, da su ovi kažnjenici počinili 1389 krvavih zločinstva, dakle od sviju zločina preko polovicu krvavih zločinstva.

Po skrižaljki pod br. 2. o broju pijanih i trijeznih kažnjenika došao je do rezultata, da je broj pijanih zločinaca od ovih kažnjenika činio 56.31%, dok je onih trijeznih činio 43.69%, dakle je i opet daleko više od polovice bilo pijanih nego trijeznih.

Po skrižaljki broj 3. ustanovio je, da vrste zločina prema pijanstvu stoje u razmjeru, te su u pijanom stanju počinjena u
72.7% ubojstva;
66.85.% teških tjelesnih ozljeda;
65.08% umorstva;
59% zločina protiv ćudorednosti;
58.04% javnih nasilja;
40.44% kod kradje.

Prema tome je utvrdjeno kao pravilo kod nas, da je pijanstvo, kao što je pretežni i glavni uzrok kod krvavih zločinstva, takodjer i glavni uzrok kod zločina protiv ćudorednosti, kod zločina javnoga nasilja štaviše i kod kradje.

Po skrižaljki pod br. 4 došao je do toga zaključka, da se krvava zločinstva dogadjaju u mjesecu listopadu, studenom, prosincu i siječnju, a to se dade lako razumjeti, jer se kod nas početkom listopada peče rakija i beru vinogradi, a odmah se izatoga pije mlada rakija i novo tek prevrelo vino. Ovo obilje vina i rakije, što ga narod ima u to doba godine, uzrokom je obilnim pijankama, a ovo obilje pijanki uzrokom su silnim mrtvim i krvavim glavama.

Po skrižaljki pod br. 5. ustanovio je, da se krvava zločinstva dogadjaju najviše nedjeljom i svecima, na crkvenim slavama i različnim drugim svetkovinama, kao ženidbama, krsnim imenima, imendanima, rodjendanima, krstitkama i pogrebima, kada se narod sastaje u skupove, dakle i danima, kada ništa ne radi.

Po skrižaljki pod br. 6. došao je do rezultata, da se vrlo rijetko ovakva zločinstva dogadjaju u radu na polju ili u radu kod kuće, već najviše u krčmi ili na cesti, pred krčmom ili pred kućom povrijedjenoga ili počinitelja, ali da i ovi zločini, koji se dogadjaju pred kućom i na cesti, uvijek imadu svoj korijen u pijančovanju po krčmama ili u pijančovanju uopće.

Napokon ispitujući kakovim su orudjem izvedena krvava zločinstva, došao je prema skrižaljki pod br. 7. do rezultata, da je u najviše slučajeva upotrijebljen nož, zatim kolac, pa puška, sjekira, samokres i kamen.

Upravitelj lepoglavske kaznione Dr. Seifert u svojim slikama iz ovoga zavoda nije iznio nikakvih statističkih podataka u takvim pravcima, već nam pripovijeda u njima životopise pojedinih kažnjenika, kako je od njih čuo.

Tu nam predočuje, kako kažnjenici sami priznaju, da je pijanstvo uzročnikom, što sada sjede u kaznioni.

Njihove su izjave otprilike ovakve:

»Oh! oh! Bože moj, da nije bilo onoga prokletog pića, ne bih bio ubio rodjenoga oca«.

Ili: »Da nijesam obilazio birtije, gdje sam dakako našao zločesto društvo i s njim zapio svoj novac, radi čega me je žena prekoravala, kada sam kući došao, što me je tako razljutilo, da sam je nemilice istukao i pri tom joj slomio rebra, ne bih nikada ovdje sjedio.«

Ili: »Meni mnogo ne treba. Kada se malo napijem, izgubim pamet. A tko u me ne dirne, gotov je boj. Tako je onda bilo. Stali oni od drugoga stola zadirkivati, a ja se ne dam vrijedjati, pa udri po njima. To me eto dovelo ovamo.«

Ili: »Ljudi se opijaju, ne znaju onda što čine, i tako je naspuna ova kuća.«

Jest mnogo stotina njih truhnu u tim kućama, koje zovemo tamnicama i kaznionama; mnogo stotina mrtvih glava ostaje na mjestu; a koliko krvavih glava, koliko osakaćenih ljudi ostaje kod kuće, a koliko napokon poradi proste surovosti i zbog pijanstva kukaju žene, majke i djeca kod kuće, što ostaju bez hranitelja? No žalosna je pojava, da tako naš narod radi nesamo kod kuće, nego i u stranom svijetu, a pogotovu onaj, koji se seli u Ameriku. To nam dokazuje Dr. Biankini u svojim razmatranjima, gdje na jednom mjestu kaže: Nažalost jedan dio našega naroda u tudjini ne ćuti duševnih ni umnih potreba; on se podaje materijalnom radu i materijalnim užicima. Okolina ga ništa ne zanima, već u prosto vrijeme jedino krčma. U mamurnom pregnuću, u koje zaluta neki od naših zemljaka, — veli dalje — puška mu je zakon, a psovka razgovor.

Na drugom mjestu veli: Prekomjerni užitak u jelu i pilu jedinim je ciljem života našega iseljenika. Što drugo preostaje tako otupljenom stvoru — nego korak do zločina.

Napokon nam kaže, da je kod austrougarskog konzula u Chicagu proučio ka-

znene spise o slučajevima, koji govore o našem narodu, pa svi slučajevi da su nažalost kadri potkrijepiti njegovu izrečenu tvrdnju, da se zločini medju našim iseljenicima tako uvelike šire, krivnja leži u pijanstvu, pa zato je opravdan naslov njegova članka.

Kako se jasno razabire iz onih brojka Dr. Kostića i crtica Dr. Seiferta i Dr. Biankinija, da najviše mrtvih i krvavih glava biva u krčmi, blizu krčme i na ulici, kada se pijanice vraćaju kući, a najmanje kod posla, bio taj posao poljski ili kućni, to vrlo dobro uzveličava ovo konstatiranje Dr. Šilović na jednom mjestu svoga djela riječima, koje često ponavlja: Blagoslovljen rad, a prokleto bilo piće.«

Zato najbolju travu na svoju ranu može sebi staviti sam narod, a to je, da radi i da više radi i da uvijek radi, jer će u radu zaboraviti na prokleto piće.

Na tako jasnu optužbu protiv krčma i prekomjernoga pića po krčmama na nedjeljne i svetkovne dane mogla bi odgovoriti državna vlast jedinim odgovorom: da broj krčma ograniči i da se krčme nedjeljom i svecem moraju zatvarati.

To bi bio odriješit lijek i najbolje sredstvo: zapriječiti nedjeljno pijančovanje po krčmama. Tako bi se uklonile sve s tim skopčane posljedice, pa i zločini.

Prošavše godine čitali smo u novinama, da su se krčmari i gostioničari u našoj domovini sastali u skupove, u kojima su stvorili rezolucije, koje su poslali vladi, da se zakon o nedjeljnom počinku ne protegne na krčmarski obrt. Po ovom sudimo, da se u krilu vlade razmišlja o tom, da se izda vrhovna oblasna odredba, da bi krčme nedjeljom i svecem ostale zatvorene. Da se vlada odlučila na takav korak, jamačno leži razlog u tome, što su se u drugim državama, gdje je zatvorenje krčma nedjeljom i svecem provedeno, postigli vrlo povoljni rezultati, naime umanjio se broj zločinstva zbog pijanstva.

Dalje, da se toj surovosti i divljaštvu kod sinova, koji dižu ruku na vlastitoga roditelja, i kod otaca, koji propiju svu imovinu i bacaju vlastitu obitelj na prosjački štap, na put stane, ne ima druge pomoći, negoli da i crkva, škola, društvo poradi što više za naobrazbu uma i srca našega naroda.

Nažalost istina je, da veliki dio našega naroda ne ima zahtjeva, da steče naobrazbu. Kada bi i htio da se naobrazi, gdje i kako će to polučiti, kada čitati ne zna? — Kako da se zabavi lijepim i dobrim štivom bilo vjerskoga, bilo gospodarskog ili zadružnog, prosvjetnog, političkog sadržaja, kada mu nedostaje jedino sredstvo za to, a to je pismenost?

Prema tome neima sumnje, da je za napredak naroda od najpreče nužde, da se nauči što prije čitati i pisati.

Nauči li jedno i drugo, on će čitajući lijepa i dobra djela vjerskoga, gospodarskog, zadružnog, prosvjetnog i političkog sadržaja, razmišljati o svima tim pitanjima, koja se raspravljaju u tim djelima, i onda ne će svaki slobodan čas bježati u krčmu, kada mu bude naobrazba uma i srca dala plemenitije zabave i užitka.

No reći će tko: dugo će trebati, dok bude cijeli narod znao čitati i pisati, pa stoga ne ima nade, da bi u skoro doba te crne slike mogle biti bolje i ljepše.

Ako je i istina, da treba početi od osnove, da dodjemo do potpuna rezultata, a to znači, da ovu u velikoj množini nepismenu današnju generaciju našega naroda mora zamijeniti druga generacija pismena, koja ne će i ne smije kao prošavša propustiti da u mladosti svojoj školu polazi, zato, dok se taj proces promjene ne provede skroz naskroz, a vi stari nepismeni polazite nedjeljom mjesto u krčmu prijepodne u crkvu, a popodne se sastanite u skupove na jednom prikladnom mjestu n. pr. gdje je sjedište naših hrv. seljačkih zadruga u sijelu te zadruge, radi zbora i dogovora o korisnim zadružnim stvarima i s ovima spojenim gospodarskim pitanjima, pa vam tu bilo prije bilo poslije takovih razgovora može koji čitanju vješt zadrugar čitanjem

dobrih štiva probuditi razmišljanje o pitanjima gospodarskim, narodnim i kulturnim.

Osnutak IV. narodno-gospodarskoga odjela kr. zemaljske vlade.

Dne 19. veljače o. g. prihvaćena je u posljednjem čitanju zakonska osnova o osnutku narodno-gospodarstvenoga odjela kr. zemaljske vlade.

Tu je osnovu prihvatio hrvatski sabor jednoglasno, pa već to dokazuje, kako je u tom pitanju cio naš narod složan i kako svi narodni predstavnici smatraju naročitu organizaciju naše narodne privrede velikom narodnom potrebom.

I sada je organizaciji naše narodne privrede bio namijenjen jedan odsjek kr. zemaljske vlade unutar njezina unutarnjega odjela, ali taj odsjek nije mogao da u dovoljnoj mjeri zadovolji svoju zadaću, jer već po svojem položaju nije bio kadar da provede cjelovitu sistematsku organizaciju javne uprave u poslovima narodne privrede.

Primljena zakonska osnova doduše u svojoj kratkoći ne govori ništa o samoj toj organizaciji, ali se u savezu s njom već spremaju predradnje u tom pravcu. Po svemu, što je dosada poznato, obuhvatat će novi odio sve grane naše narodne privrede, pa će prema tomu sastojati iz više odsjeka. Tako će u njemu biti poseban odsjek za trgovinu i promet, a poseban za industriju i obrt, pa opet naročiti za našu poljoprivredu. Nas dakako u prvom redu zanima naš odsjek za poljoprivredu, kojemu će i kr. zem. vlada već po njegovoj opće narodnoj važnosti posvetiti najveću pažnju.

U tom će se odsjeku, čim novi odio počne raditi, započeti živi rad oko organizacije javne uprave na poljoprivrednom polju.

U prvom se redu misli na osnivanje što većega broja izvjestiteljskih mjesta za poljoprivredu kod pojedinih naših upravnih kotara tako, da s vremenom svaki kotar dobije po jednoga izvjestitelja za poljoprivredu. Ti će se izvjestitelji imati brinuti za strukovno unapredjenje svojega kotara, a po svoj će im prilici služba biti u savezu s djelovanjem županijskih izvjestitelja, koji će voditi brigu za čitavu županiju.

Na taj će način kr. zem. vlada biti uvijek upućena o potrebama poljoprivrednika u čitavoj zemlji, pa će i sa svoje strane moći razvijati podesan rad.

Da ona to što bolje uzmogne, ponamještit će se u krilu kr. zemaljske vlade potreban broj strukovnjaka specijalista za svaku granu poljoprivrede. Ujedno će se osnovati svi potrebni znanstveni zavodi za poljoprivredu, a oni, koji već postoje, usavršit će se i premjestiti u sjedište kr. zemaljske vlade u Zagreb, gdje će biti središte svega rada na poljoprivrednoj struci.

Osim ovih navedenih organa, kojima će biti zadaća, da unaprijede privredni rad upravnim mjerama, pobrinut će se novi odio za sistematski rad oko poljoprivrednoga školstva i strukovne naobrazbe našega naroda.

U tu će se svrhu osnovati potreban broj zimskih gospodarskih škola, niz putujućih zimskih tečajeva za gospodarstvo, reorganizirat će se naše niže gospodarsko školstvo i osnovati visoka škola za poljoprivredu u Zagrebu.

I u školstvu će se provesti stalan sustav, koji će sve školske ustanove povezati u jednu sredjenu cjelinu.

Ovim golemim osnovama pokročit ćemo, ako se po namisli izvedu, u javnoj upravi poljoprivrede za velik korak naprijed.

Osimtoga će se osnovati i specijalne škole za pojedine grane poljoprivrede, a opću će potrebu najširih poljoprivrednih krugova zadovoljiti organizacija putujućega strukovnog učiteljtva.

Ovi će se uspjesi medjutim samo onda postići, ako u općem tom radu budu sudjelovali i sami interesenti, o kojima se upravo radi. Zato se uporedo s osnutkom narodno-gospodarskoga odjela javljaju i glasovi, da bi se što prije pristupilo osnutku poljoprivrednih komora ili poljoprivrednih vijeća, koja bi bila *zakonom priznati* zastupnici poljoprivrednoga staleža i ovlašteni savjetujući organi novoga narodno-gospodarskog odjela.

Tome se mišljenju i mi posve priključujemo, jer unapredjenje naše poljoprivrede možemo samo zamisliti uz sudjelovanje zaninanih krugova, pa držimo, da će se i do toga skoro doći.

O svim osnovama i koristima, koje će naši privredni krugovi moći iz njih crpsti, bit će dakako istom onda moguće izreći

konačni sud, kad saznamo, s kojim će novčanim sredstvima novi odio, koji će dakako imati svoj vlastiti proračun, imati da radi.

Sve to zavisi o našim zemaljskim financijama i uspjehu pregovora naših regnikolarnih deputacija, koje će imati da odluče o našoj budućoj financijalnoj snazi.

Nadajmo se, da će i u tom pogledu krenuti na bolje, pa da će se velikim osnovama, koje su u savezu s osnutkom našega novoga odjela, moći dati i živa sadržina.

Poljoprivredni računi.

Riješenje 1. zadatka.

Ako 1% dušika stoji K 1.72, onda 8% stoji 8 puta toliko, što čini K 13.76.

Ako 1% fosforne kiseline stoji K 0.42, onda 10% stoje 10 puta toliko, što čini K 4.20.

Ako 1% kalija stoji K 0.40, onda 2% stoji 2 puta toliko, što čini K 0.80 ili ukupno K 18.76. 100 klg. guana vrijedi prema tomu K 18.76, pa bi s 20 K bili preplaćeni za K 1.24.

Ispravno su riješili ovaj zadatak: Marija Krnjak iz Sokolovca, Stjepan Žegrec iz Bedekovčine, Lacko Ivković iz Brdjana, Antun Pečenjak iz Ivankova, Martin Mikles iz Brdjana, Josip Havelka, Tomo Predragović iz Otrovanca, Antun Petrovečki iz Bedekovčine, Franjo Kelek iz Hlebine, Josip Bogdan iz Bistre, Mato Peti iz Molva, Martin Horvatinović, Franjo Vrtar i Franjo Cirkvenac iz Novigrada Podravskoga, Stjepan Cvetković iz Brdovca, Izidor Blažević iz Piljenica, Stjepan Seretinek iz Klenovnika. Juraj Jarčan iz Kraljevog vrha, Ivan Juretić iz Sibinja, Janko Bogdan iz Bukevja, Vid Vugrinec, Filip Trkeš, Ivan Hribar, Marko Matijašić, Martin Regorić, Stjepan Vugrinec, Vid Vačkovec i Franjo Šestak iz Luga.

Na sve ove zadrugare nijesmo mogli uzeti u obzir kod žrijebanja, jer se mnogi nijesu držali uvjeta, koje smo kod zadatka stavili. Mnogi su doduše riješili račun, ali nijesu pravo odgovorili na stavljena pitanja, jer nijesu riješili na cijene, nego rentabilitet. Neki nam nijesu rješenja poslali putem zadruge. Ponovno to zahtjevamo, jer samo na taj način možemo ustanoviti, da li je onaj, koji je zadatak riješio, član zadruge. Zadruge pak molimo, da na svako rješenje metnu bar zadružnu štampilju. Nekoliko smo rješenja dobili s potpisom, ali bez naznake mjesta obitavališta. Zadrugarima, koji nijesu ispravno riješili zadaće, pišemo posebno. Izmedju ostalih, koji su sve uvjete zadovoljili izrijeban je g. Vid Vugrinec iz Luga, pa smo mu odmah poštanskom štedionicom doznačili nagradu od K 5.—.

Drugi zadatak. Koliko stoji 1% u dušičnom vapnu, ako isto sadržaje 17 % dušika, i ako se kod trgovca gnojiva za 100 kg. plati 23 krune? Riješenja se imaju poslati do 20. ožujka.

Bilješke i vijesti.

Nove hrvatske seljačke zadruge. Prošavšega su mjeseca održane glavne skupštine za osnivanje hrvatskih seljačkih zadruga u Svetoj Klari, Odri kraj Zagreba, Sračincu, Staroj Subockoj i Hampovici. Osnutkom zadruga u Svetoj Klari i Odri kraj Zagreba razdijelila se zadruga u Jakuševcu na tri zadruge, a osnutkom zadruge u Sračincu zadruga u Petrijancu na dvije zadruge.

Spremaju se predradnje za osnutak hrvatskih seljačkih zadruga u Moslavini na Dravi, Perkovcima kod Vinkovaca, Kutjevu, Kobašu, Jakšiću, Bogdanovcima, Mikleušu, Kapeli.

Predavanje. Dne 3. veljače održao je predavanje o umjetnim gnojivima kod hrvatske seljačke zadruge u Selima kod Siska g. Dr. Gustav Bohutinsky.

Pokusi umjetnim gnojivima. Kao što prošavših godina, tako će se i ove godine provesti mnogobrojni pokusi umjetnim gnojivima. Za provodjenje su se prijavile hrvatske seljačke zadruge u Banovoj Jaruzi, Čepelovcu, Zablatju, Satnici. Kuli, Levanjskoj Varoši, Jagnjedovcu, Kovačici donjoj, Kutini, Trojeglavi, Kalinovcu, Topolovcu, Volođeru, Sibinju, Novigradu Podravskom, Veliškovcima, Čajkovcima, Selima kod Siska, Prelošćici, Plješivici, Sesvetama Podravskim, Bukevju, Svetoj Nedjelji, Kostajnici, Piljenicama, Otrovancu, Drenovcu Slatinskom, Virju, Županji, Novak-Bapskoj, Rači, Lepoglavi, Brestovcu, Novskoj, Križovljanu, Letovaniću, Plavnicama gornjim, Svetom Martinu pod Okićem, Šumeću, Novigradu kraj Karlovca, Suvoju, Karlovcima Srijemskim, Šandrovcu, Trojstvu Velikom, Knegincu, Saborskom, Svetom Ivanu Žabnu, Orubici. Osekovu, Brinju, Velikom Trgovištu, Nartu, Gradištu i Jezeranama, svega kod 54 zadruge.

Pokusi na Grobničkom polju. Već pred dvije godine poduzela je Središnja sveza na ponuku hrvatske seljačke zadruge u Jelenju korake za provodjenje pokusa na pustom Grobničkom polju. Tim je pokusima svrha istražiti, da li se može

to polje, koje već stoljeća leži pusto i neobradjeno, privesti kulturi. Prošavše je godine kr. zemaljska vlada poslala na molbu Središnje sveze svoje stručnjake gg. profesore Jurića i Bohutinskoga, da istraže tamošnje gospodarske prilike i da ispitaju sastav tla. Na temelju izvještaja tih stručnjaka, kao i na temelju izvještaja zemaljskoga zavoda za istraživanje tla podijelila je kr. zemaljska vlada za provodjenje nekih pokusa potporu od K 500.— i ujedno odredila, da pokuse provodi g. prof. Dr. Bohutinsky, koji je u tu svrhu već onamo otputovao. Spomenuti nam je, da je zemljišna zajednica na Grobniku dopustila, da se na jednom dijelu Grobničkoga polja ti pokusi provode. O pokusima donijet ćemo još potanki izvještaj.

Dražba simentalskih junica. Dne 16. veljače obavljena je u Božjakovini dražba simentalskih junica, koje je prošavše jeseni nabavilo zemaljsko povjerenstvo u Badenskoj. Prodana je svega 41 junica i to uz prosječnu cijenu od 850—900 kruna. Junice nabavili su gospodari iz Oborova, Visokoga, Brega, Virjanskih konaka, Daruvara, Gjurgjevca i Virja.

Predsjednik bjelovarsko - križevačko-požeške skupine hrvatskih seljačkih zadruga i narodni zastupnik g. Tomo Jalžabetić podnio je u saborskoj sjednicu od 10. veljače ovu interpelaciju:

1. Je li visokoj kr. zemaljskoj vladi poznato, da hrvatske seljačke zadruge, koje stoje u svezi s Hrvatskom poljodjelskom bankom u Zagrebu, nijesu tečevna društva?

2. Je li joj poznato, da su slične zadruge pod imenom »Vjeresijske zadruge« u Hrvatskoj, koje rade s madžarskim kapitalom, proste od biljegovine i onda, kada uknjižuju svoje dužnike, kao i od poslovnoga poreza i uopće, da su proste od svakoga podavanja državi kao takovoj?

3. Je li visokoj kr. zemaljskoj vladi poznato, da hrvatske seljačke zadruge, koje stoje u svezi s »Hrvatskom poljodjelskom bankom« u Zagrebu i rade s hrvatskim kapitalom, premda nijesu tečevna društva, ne uživaju onih pogodnosti od države, koje uživaju vjeresijske udruge, t. j. koje rade s madžarskim kapitalom, obzirom na biljegovinu i poslovni porez.

4. Je li visoka kr. zemaljska vlada, budući da ovo sada znade, voljna poduzeti sve mjere i sredstva kod zajedničke vlade u Budimpešti, i zahtijevati od hrvatske delegacije, da u zajedničkom saboru u Budimpešti podupre zahtjev hrvatske vlade i tako omogući ishoditi barem ravnopravnost hrvatskih seljačkih zadruga, koje stoje u svezi s »Hrvatskom poljodjelskom bankom« u Zagrebu s vjeresijskim zadrugama, koje rade s madžarskim kapitalom t. j. da budu i one prve proste od poslovnoga poreza i biljegovine, pa i onda, kada moraju kojega dužnika gruntovno opteretiti.«

Toj interpelaciji dodao je g. Jalžabetić ovo obrazloženje: »Visoki sabore! Ova je interpelacija već sama po sebi dovoljna, i predmet, o kojem se radi, dovoljno je u njoj obrazložen, ali da konstatiram ovu stvar. Kad se osnovala »Hrvatska poljodjelska banka« g. 1900. i kad su se u život imale privesti hrvatske seljačke zadruge, paralelno s osnutkom ovih zadruga osnovale su se i vjeresijske zadruge, koje rade s madžarskim kapitalom. U prvom početku bila je velika utakmica izmedju nekih hrvatskih rodoljuba, od kojih su neki mnogo hvalili vjeresijske zadruge i naglasivali prednost njihovu pred hrvatskim seljačkim zadrugama. Ali u razdoblju od 11 godina pokazalo se, da je narod tamo, gdje je seljaštvo prosvijećeno, odbacio vjeresijske zadruge i prigrlio hrvatske seljačke zadruge. Kraj svega vjeresijske zadruge, premda rade tudjim kapitalom, uživaju pogodnost u plaćanju biljegovine i poslovnih poreza, dok hrvatske seljačke zadruge, koje rade domaćim kapitalom, ne uživaju ove pogodnosti. Ovaj je postupak sličan onoj zemlji, koja bi udarila carinu na svoju vlastitu robu i dala prednost tudjoj robi.

Visoki sabore! Ja držim, da nema nijednoga u kući, koji bi ovaj postupak odobrio, a budući da ustanovljivanje i opraštanje poreza ne spada u kompetenciju ove visoke kuće, to apeliram na kr. zemaljsku vladu i preuzvišenoga gospodina bana, koji je u svom programnom govoru takodjer naglasio, da nije dosta znati hrvatski jezik, nego treba imati i hrvatsko srce. Ja stavljam na njegovo hrvatsko srce ovu interpelaciju i zahtijevam, da on posredovanjem kr. zemaljske vlade upotrijebi sav svoj utjecaj i moć, a na poštovanu većinu hrvatsku delegaciju apeliram, da podupre zahtjev zemaljske vlade u zajedničkom saboru u Budimpešti i da ishodi ravnopravnost hrvatskim seljačkim zadrugama, koje vode najviše hrvatski seljaci i koje rade hrvatskim kapitalom, da budu u svojoj vlastitoj kući barem ravnopravne s onim zadrugama, koje rade tudjim novcem. Ja držim, da to ne trebam dulje razlagati, jer je to samo po sebi jasno, i time svršavam.«

Predsjednik na to javlja, da će se prijepis ove interpelacije dostaviti preuzvišenom gospodinu banu.

Pravni savjetnik. U Zagrebu je početkom ove godine počeo izlaziti list pod naslovom »Pravni savjetnik«, kojemu je vlasnikom i urednikom Dr. Milan Gruber. Sadržaj prvoga broja je ovaj: Pravna pouka štiti vjerovnika. Trgovačka isplata. Pravni slučajevi iz života (Pitanja i odgovori). Uzroci zločina. Listak. Pravne svaštice.

Ovaj list ispunjava veliku prazninu medju našim listovima, čemu je dokazom sadržaj prvoga

broja. Ime urednikovo daje nam pak jamstvo, da će list biti najpomnjivije uredjivan, pa zato ga našim zadrugarima toplo preporučamo. Cijena je na godinu K 5.—. Izlazi svaki mjesec. Uprava se nalazi u Palmotićevoj ulici 52.

Novčano tržište. Prije svega moramo ispraviti tiskarsku pogrješku, koja nam se u posljednjem broju pod gornjim naslovom uvukla. Kamatnjak Austro-Ugarske banke bio je naime onda snižen samo za 1/2%, a ne za 1 1/2%, kako je to pogrješno bilo uvršteno.

U mjesecu veljači je olakšanje novčanih prilika dalje uznapredovalo tako te je i Austro-ugarska banka na 3. veljače odredila ponovno sniženje kamatnjaka za 1/2%. Tim povodom snizila je i naša centrala Hrvatska poljodjelska banka kamatnjak svojim zadrugama za daljni 1/2% t. j. od 6 7/8% na 6 1/8%.

Kako se dakle vidi, novčane su se prilike znatno poboljšale i sredile, pak će se sada, nadamo se, čitav gospodarski život i rad probuditi iz mrtvila, u kom se zbog izvanrednoga položaja tako dugo nalazio. I naši seljaci-zadrugari moći će se kod svojih zadruga nailaziti još na veću potporu obzirom na njihove gospodarske i vjeresijske potrebe, samo treba da i sami paze, da ne zadju ni u jedan neopravdani dug, jer dug je zao drug. Treba dakle da pritom postupamo svi i u svako doba — pametno i oprezno!

Dom i svijet.

Hrvatski sabor nastavio je uz male prekide svoj rad. U prvom je redu iza proračuna riješena osnova o udaji učiteljica, zatim osnova o rasterećenju zbornih sudova, a pod konac mjeseca raspravljena je osnova o ustrojenju IV. odjela kod kr. zemaljske vlade, koji će nositi naslov narodno-gospodarski odjel. Dne 4. i slijedećih dana mjeseca veljače prisustvovali su naši delegati sjednicama zajedničkoga parlamenta u Budimpešti, jer se raspravljala osnova o promjeni željezničarske pragmatike, koja je bila uzrokom sporu izmedju Ugarske i Hrvatske, a po tom i uzrokom komesarijatu. Ni sada nije željezničarska pragmatika potpuno promijenjena, jer će se jezične ustanove raspravljati pred regnikolarnim deputacijama.

Albanija još nije dočekala svoga kneza, premda se već službeno javilo, da će knez Wied već početkom veljače sjesti na albansko prijestolje. Medjutim čini se, da će ipak doskora u Albaniju, jer su već posebne albanske deputacije pošle u Njemačku, da novom svom vladaru ponude krunu i da ga doprate u Albaniju. Vodja je tih deputacija Esad-paša, koji je još nedavno bio najozbiljniji protivukandidat knezu Wiedu za albansko prijestolje.

Iskazi u Švedskoj. U svim, pa i u najmanjim državama razmahao se u posljednje vrijeme pokret, koji ide za tim, da se pojača obrambena sila na kopnu i moru. U kraljevini Švedskoj cijelo je pučanstvo već odavna gotovo isključivo zaokupljeno pitanjem o temeljitom pojačanju narodne obrane. S ovim se pitanjem bave nesamo vlada i politički krugovi, nego takodjer svi ostali slojevi pučanstva. Tako su se polovicom prošavšega mjeseca iz cijele zemlje zgrnuli u Stockholm (glavni grad) seljaci, njih oko 30.000, gdje su priredili veličajne manifestacije za pojačanje narodne obrane. Vodja seljaka naglasio je u svojem govoru, da su voljni pridonijeti svaku nužnu žrtvu, ali se još ove godine mora riješiti pitanje narodne obrane. Kralj je zahvalio seljacima na njihovoj manifestaciji i spomenuo, da je zabrinutost za sigurnost domovine sklonila seljake, da sred zime ostave svoje domove.

Medjutim je radi kraljeva govora došlo do spora u saboru švedskom, pa je ministarstvo moralo odstupiti, jer kralj nije govorio u sporazumu s ministrima.

OBJAVA.

Bugarski vrtlari, zakupnici nadbiskuskoga zemljišta u Zagrebu, primaju u vrtlarski praktički nauk pet do osam hrvatskih mladića, u dobi od 15—18 godina. Za zadrugare u okolici većih gradova velika je potreba, da se nauče razumnom vrtlarenju i tako upotrijebe svoj položaj, da vrtlarskim radom što bolje iskoriste svoju zemlju. Preporučamo stoga, da se natjecatelji što prije prijave Središnjoj svezi hrvatskih seljačkih zadruga, koja će im dojaviti uvjete i posredovati namještenje.

List izlazi svakoga prvoga u mjesecu. — Pretplata mu je za cijelu godinu zajedno s poštarinom K 2·—. Rukopisi se ne vraćaju. - - - - - - Za oglase plaća se pristojba prema cjeniku. - Kod višekratne uvrzdbe daje se popust.

HRVATSKI UDRUGAR

LIST ZA UDRUGARSTVO I NARODNO GOSPODARSTVO.

Odgovorni urednik: JOSIP CVETKO.

Pretplate i pristojbe za oglase plative su i utužive u Zagrebu. Uredništvo i uprava: Zagreb, Preradovićeva ulica br. 5, I. kat, zgrada Hrv. poljodjel. banke. - Vlasnik i izdavatelj: Hrvatska poljodjelska banka - u Zagrebu. -

God. IX. Zagreb, 1. travnja 1914. Broj 4.

XII. red. glavna skupština Hrvatske poljodjelske banke.

Na 12. o. mj. u 4 sata poslijepodne održavala se pod predsjedanjem I. potpredsjednika g. dra. Mirka pl. Antolkovića XII. redovita glavna skupština Hrvatske poljodjelske banke.

Skupštini je prisustvovalo 36 dioničara sa 4794 dionice, koje predstavljaju dioničku glavnicu od K 239.700.—.

Predsjedatelj pozdravlja kratkim govorom prisutne dioničare, a napose presv. gosp. nadbiskupa-koadjutora dra. Antuna Bauera, koji je kao poznati dobrotvor ovoga zavoda prisustvovao skupštini, i otvora skupštinu.

Perovodjom imenuje g. dra. Krunoslava Jandu, a ovjeroviteljima zapisnika gg. Dragutina Bedekovića i Tomu Jalžabetića.

Iza toga je ravnatelj banke g. Josip Cvetko pročitao poslovno izvješće ravnateljstva, kao i izvješće nadzornoga odbora pa zaključne račune za godinu 1913. Sve to skupština je jednoglasno s odobrenjem primila na znanje.

Iz izvješća ravnateljstva prenosimo ove važnije navode:

Banka se nije u prošavšoj godini koristovala skupoćom novca toliko kao drugi novčani zavodi, jer je prema intencijama svojih utemeljitelja smatrala svojom dužnošću prije svega poduprijeti položaj hrvatskoga seljaštva u tim teškim vremenima. Zato je zadrugama, s kojima je vezan najveći dio njezina poslovanja i po kojima dolazi u saobraćaj sa širokim slojevima hrvatskih poljodjelaca, i u vrijeme najveće nestašice i skupoće novca pružala dovoljnu vjeresiju, za koju je u svoju korist zaračunavala tek 1% nad kamatnjakom Austro-Ugarske banke, premda je i sama u to vrijeme za svoj reeskompt znatno više plaćala. Time je omogućila hrvatskim seljačkim zadrugama, da baš u vrijeme krize pokažu osobitu potrebu i korist svoga djelovanja.

Organizacija zadruga napredovala je u minuloj godini vrsnoćom i širinom svoga rada. Uz nužna sredstva davala je svojim članovima poticaj i pouku za napredniji i bolji način obradjivanja tla, pa ih je time povela za korak dalje u njihovu strukovnom radu. Zadružno kolo proširilo se opet za daljnih 16 zadruga.

Prosudjujući poslovanje zadruga i s čisto poslovnoga stajališta mora mu se priznati potpuna kreditna i napose otporna sposobnost, koja se najbolje očitovala izdašnim otplatama zadruga i zadrugara u gotovu novcu kao i time, što nijedna od tolikih zadruga nije zapala u poteškoće plaćanja unatoč općenito lošim gospodarskim prilikama.

Obzirom na ostalo poslovanje zavoda treba naglasiti, da se ono općenito vodilo u nužnim granicama, koje su odgovarale izvanrednim prilikama u minuloj godini, pri čemu se pazilo naročito na to, da se zavod uzdrži vazda mobilnim.

Budući da su tečajevi vrijednosnih papira, napose renta, i u minuloj godini opet nazadovali, zadesio je banku pri tom slučaju gubitak na tečaju, koji je bez tangiranja odnosne zaklade u cijelosti otpisala.

U prometu nekretnina polučila je banka povoljan uspjeh nabavom i brzom prodajom t. zv. Petrova groblja u Zagrebu. Osim toga kupila je na dražbi posjed na Rebru, na periferiji Zagreba, koji je odlučila zasada zadržati, pa ga kasnije u najzgodnije vrijeme parcelirati. Drugih novih poslova u ovoj grani nije pothvaćala, nego je stare nastavljala, a nekoje i finalizirala.

U poslu oko nabave i prodaje gospodarskih proizvoda i potrepština polučila je unatoč lošim gospodarskim prilikama veći promet i bolji uspjeh od prijašnjih godina, što se ima pripisati sve jačoj i široj organizaciji ove važne grane njezina poslovanja.

Zaliha svilenih čahura iz stare kampanje 1912. i prijašnjih godina prodala je u prvoj po

oja. Ime urednikovo daje nam pak jamstvo, da e list biti najpomnjivije uredjivan, pa zato ga nam zadrugarima toplo preporučamo. Cijena je na odinu K 5.—. Izlazi svaki mjesec. Uprava se nazi u Palmotićevoj ulici 52.

Novčano tržište. Prije svega moramo ispraviti skarsku pogrješku, koja nam se u posljednjem roju pod gornjim naslovom uvukla. Kamatnjak ustro-Ugarske banke bio je naime onda snižen amo za ½%, a ne za 1½%, kako je to pogrješno ilo uvršteno.

U mjesecu veljači je olakšanje novčanih rilika dalje uznapredovalo tako te je i Austrogarska banka na 3. veljače odredila ponovno niženje kamatnjaka za ½%. Tim povodom snila je i naša centrala Hrvatska poljodjelska bana kamatnjak svojim zadrugama za daljni ½% j. od 6⅞% na 6⅛%.

Kako se dakle vidi, novčane su se prilike znao poboljšale i sredile, pak će se sada, nadamo e, čitav gospodarski život i rad probuditi iz rtvila, u kom se zbog izvanrednoga položaja tao dugo nalazio. I naši seljaci-zadrugari moći će e kod svojih zadruga nailaziti još na veću potoru obzirom na njihove gospodarske i vjeresijke potrebe, samo treba da i sami paze, da ne adju ni u jedan neopravdani dug, jer dug je zao rug. Treba dakle da pritom postupamo svi i u vako doba — pametno i oprezno!

Dom i svijet.

Hrvatski sabor nastavio je uz male prekide voj rad. U prvom je redu iza proračuna riješena snova o udaji učiteljica, zatim osnova o rasterećenju zbornih sudova, a pod konac mjeseca raspravljena je osnova o ustrojenju IV. odjela kod r. zemaljske vlade, koji će nositi naslov narodnoospodarski odjel. Dne 4. i slijedećih dana mjeseca veljače prisustvovali su naši delegati sjedcama zajedničkoga parlamenta u Budimpešti, jer e raspravljala osnova o promjeni željezničarke pragmatike, koja je bila uzrokom sporu izmeju Ugarske i Hrvatske, a po tom i uzrokom koesarijatu. Ni sada nije željezničarska pragmatika otpuno promijenjena, jer će se jezične ustanove aspravljati pred regnikolarnim deputacijama.

Albanija još nije dočekala svoga kneza, prema se već službeno javilo, da će knez Wied već očetkom veljače sjesti na albansko prijestolje. ledjutim čini se, da će ipak doskora u Albaniju, r su već posebne albanske deputacije pošle u jemačku, da novom svom vladaru ponude krunu da ga doprate u Albaniju. Vodja je tih deputacija sad-paša, koji je još nedavno bio najozbiljniji otivukandidat knezu Wiedu za albansko prijeolje.

Iskazi u Švedskoj. U svim, pa i u najmanjim državama razmahao se u posljednje vrijeme pokret, koji ide za tim, da se pojača obrambena sila na kopnu i moru. U kraljevini Švedskoj cijelo je pučanstvo već odavna gotovo isključivo zaokupljeno pitanjem o temeljitom pojačanju narodne obrane. S ovim se pitanjem bave nesamo vlada i politički krugovi, nego takodjer svi ostali slojevi pučanstva. Tako su se polovicom prošavšega mjeseca iz cijele zemlje zgrnuli u Stockholm (glavni grad) seljaci, njih oko 30.000, gdje su priredili veličajne manifestacije za pojačanje narodne obrane. Vodja seljaka naglasio je u svojem govoru, da su voljni pridonijeti svaku nužnu žrtvu, ali se još ove godine mora riješiti pitanje narodne obrane. Kralj je zahvalio seljacima na njihovoj manifestaciji i spomenuo, da je zabrinutost za sigurnost domovine sklonila seljake, da sred zime ostave svoje domove.

Medjutim je radi kraljeva govora došlo do spora u saboru švedskom, pa je ministarstvo moralo odstupiti, jer kralj nije govorio u spo[illegible] s ministrima.

OBJAVA.

Bugarski vrtlari, zakupnici [illegible] zemljišta u Zagrebu, primaju u [illegible] nauk pet do osam hrvatskih [illegible] 15—18 godina. Za zadrugare [illegible] dova velika je potreba, da [illegible] vrtlarenju i tako upotrijeb[illegible] skim radom što bolje [illegible] poručamo stoga, da [illegible] jave Središnjoj sv[illegible] koja će im do[illegible] štenje.

Hr[illegible] prod[illegible] Hor[illegible] sta[illegible] vrlo [illegible] zin[illegible] pro[illegible]

Z[illegible] oko [illegible] šum[illegible] I sa[illegible] obi[illegible] mož[illegible] kat. [illegible] uz v[illegible] rujen[illegible] se n[illegible] Zagr[illegible]

·24

..39.54

..128.26

,001.969..67

41,017.132.99

...enih podataka

...nke rad i u pro-

obzirom na opće

...se kao i obzirom na

...prijedlog o razdiobi či-

...i:

... čistoga do-

. . . .	K 150.024.94
. K 90.000.—	
. K 38.000.—	
... 11.492.22	
3.500.—	K 142.992.22
. . . .	K 7.032.72

...obitka za godinu 191...

...jednoglasno prihvaće...

... 16. ožujka ove go...

...br. 12 dionica jedini...

...ica sa K 30.— t. j. 6%...

...iznosit će:

. . . . . K	428.000.-
. . . . . . K	12.000.-
. . . . K	5.000.-
. . . . . K	125 000.-
. . . . . K	570.000.-

...a spomenuta je toplim ... ...h članova ravnateljstva M... ...ana Banjavčića, kojima sku... ...ik, a potom je skupština z...

...ri, primajte prosvjetu!

... više puta u ovom listu pisa... ...prosvjeti, t. j. kako treba naš... ...cijeli narod — poučavati u svi... ...ma ljudskoga znanja.

...anas se već, hvala Bogu. u svakom... ...znade za školu, a naš se čoviek sv... ...više uvjerava, da je škola potrebna sva... ...tome, jer bez znanja smo kao slijepc... pred kojima se razvija cijeli sviet, a o... o tom razvoju ne znaju ama baš ništa.

Tko ne zna danas za mnoge privremen... ne škole i tečajeve, koji se drže u narod... samo zato, da se narod pouči i prosvijeti...

Vlada, poljodjelska udruženja, učitelj... mladi sveučilišni djaci obilaze sela, uč... narod čitati i pisati (u tako zvanim ana... fabetskim tečajevima), daju mu knjige... uredjuju pučke knjižnice, pučka predava... nja i različne druge pouke. A ipak imad... ljudi, koji se ne dadu nikamo, mimo koj... to sve prolazi, a da to oni ili ne vide... ne će da vide.

Vi, braćo gospodari, koji obradjuje... zemlju, gojite blago i žitarice, sami ste s... već uvjerili, da danas više ne ide onak... kako je to negda bilo. Zemlja je iscrpena... izmučena, a životna je borba sve teža! Da... nas moramo iz zemlje gotovo dva put... više priroda dobiti, ako hoćemo da sasta... vimo kraj s krajem, t. j. ako hoćemo o... oskrbimo sebe i svoju obitelj.

lovici minule godine uz razmjerno niske cijene, poradi čega je i uspjeh toga računa, koji je knjižen na račun robe, bio slab. Niske su cijene na tržištu čahura djelovale nepovoljno i na kvantitavni uspjeh ove produkcije u posljednjim godinama. Polovicom minule godine popravilo se znatno ovo tržište, pa je zalihu čahura iz nove kampanje 1913. djelomično prodala uz dobre cijene. Kako su te cijene i sada povoljne, pokazat će se na računu svilogojstva u bilanci za godinu 1914. za cijelo povoljan rezultat. Zajedno s tim porasli su i općenito izgledi za bolji razvitak ove lijepe privredne grane.

Poslovanje njezine riječke podružnice kao i ispostava u Bribiru, Čabru i na Hreljinu porasio je opet kako prometom tako i poslovnim uspjehom, a jednako je i afiliirana Hrvatska banka u Sarajevu napredovala svojim poslovanjem, koje se udesilo prema prokušanim načelima njezine organizacije.

U iseljeničkoj poslovnici »Putnik« bio je promet s putnicima manji nego u god. 1912. poradi zabrane iseljivanja vojnih obvezanika, a kasnije još i više radi palih industrijalnih konjunktura u Sjev. Americi. Poslovnica zaključila je ipak i minulu godinu s povoljnim rezultatom, od kojega je na banku otpalo K 24.000.—. Ova svota nije medjutim kao dobitak uopće uvrštena u njezinu bilancu, nego je u cijelosti odredjena u iseljeničke, zadrugarske i opće narodno-gospodarske svrhe kao i prošavše godine.

O stanju i razvitku pojedinih glavnih bankinih poslova i računa spominjemo ove podatke:

Ulošci na knjižice iznosili su koncem godine 1912. ukupno	K	10,294.595.43
uloženo i pripisano na kamatima u god. 1913.	K	4,375.700.76
Ukupno	K	14.670.296.19
povraćeno u god. 1913. . .	K	3.506.261.79
pa je prema tomu bilo stanje na 31. prosinca 1913. . .	K	11,164.034.40
koje pokazuje porast tih uložaka u god. 1913. za . . .	K	869.438.97
Na tekućim računima bilo je uloženo koncem god. 1912.	K	881.598.42
uloženo i pripisano na kamatima u god. 1913.	K	624.197.18
ukupno	K	1,505.795.60
povraćeno u god. 1913. . . .	K	538.395.93
pa je prema tome bilo stanje na 31. prosinca 1913. . . .	K	967.399.67
koje je veće od onoga u godini 1912. za	K	85.801.25
Stanje uložaka na knjižice i na tekući račun zajedno veće je od onoga u god 1912. za	K	955.240.22
Stanje svih mjenica koncem god. 1912. bilo je . . .	K	9,162.965.91
eskomptirano u god 1913. . .	K	20,554.291.96
ukupno	K	29.717.257.87
unišlo i ustupljeno u g. 1913. .	K	19.876.203.58
stanje na 31. prosinca 1913. .	K	9,841.054.29
veće je dakle od stanja u god. 1912. za	K	678.088.38
Uknjižene parcelarne tražbine iznosile su koncem god. 1912.	K	1,804.051.20
pridošlo u god. 1913.	K	144.287.99
ukupno	K	1,948.339.19
otplaćeno u god. 1913. . . .	K	364.105.92
stanje na 31. prosinca 1913.	K	1,584.233.27
iznosi manje od stanja u god 1912. za	K	219.817.93

Ovo je stanje unatoč znatnim novim parcelarnim tražbinama palo radi izdašnih otplata.

Čitavi promet robe i svilogojstva iznosio je . . . . . K 3,965.630.4

Ukupni je pak promet poslovanja u god. 1913. kod centrale u Zagrebu, podružnice na Rijeci, pa ispostave u Bribiru, Čabru i na Hreljinu iznosio K 368.051.184.14

Iz poslovanja hrvatskih seljačkih zadruga, kojima je banka maticom i centralom, spominjemo ove značajne podatke:

Zadruga bilo je u njezinoj svezi koncem godine 1912.	252
tečajem god. 1913. osnovano je novih zadruga 16, dok je ponovno pristupila 1 zadruga, a istupila iz sveze 1, pa je prema tome broj zadruga u godini 1913. porastao za	16
tako te ukupni broj zadruga u našoj svezi na 31. prosinca 1913. iznosi	268

Ukupni broj članova zadružnih bio je koncem minule godine 38.215 t. j. za 438 članova veći od god. 1912.

Stanje glavnih računa kod zadruga bilo je koncem minule godine slijedeće:

zadružni dijelovi	K	424.127.—
ulošci	K	3,888.508.98
pričuve bez dotacije za g. 1913.	K	676.513.95

Prema tome rade zadruge vlastitim sredstvima u iznosu od	K	4,989.149.93
Po zadrugama izdani zajmovi njihovim članovima iznose	K	11,437.610.98
Kod banke iscrple su zadruge vjeresiju:		
eskomptom svojih prihvata (zadružne mjenice) sa	K	7,790.637.—
izvanrednim zajmovima na tekućem računu uz uknjižbu na nekretninama kupljenima od zadruga u svrhu rasprodaje medju članove sa	K	297.215.64
Tečajem g. 1913. otplatili su članovi zadrugama na zajmove u gotovu	K	1,472.839.74
a zadruge vratile su banki tečajem minule godine na račun dane im vjeresije u gotovu	K	627.000.—
Blagajničke promet zadruge iznosio je:		
u ulošcima	K	6,630.378.24
u nekretninama	K	1,067.039.54
u gospodarskim potrepštinama i nabavi stoke	K	1,926.128.26
u gospodarskim (konzumnim) zadrugama i različnim pothvatima	K	1,001.969..67
a ukupni promet svih zadružnih računa	K	41,017.132.99

Na osnovi svih ovdje iznesenih podataka može se ustvrditi, da je ove banke rad i u prošavšoj godini bio uspješan obzirom na opće narodno-gospodarske interese kao i obzirom na interese samoga zavoda.

Izatoga je iznesen prijedlog o razdiobi čistoga dobitka, koji glasi:

da se od iskazanoga čistoga dobitka od		K 150.024.94
dopita:		
za dividendu	K 90.000.—	
pričuvnoj zakladi	K 38.000.—	
mirovinskoj zakladi	K 11.492.22	
za dobrotvorne i narodne svrhe	K 3.500.—	K 142.992.22
a ostatak od		K 7.032.72

da se prenese na račun dobitka za godinu 1914.

I ovaj je prijedlog jednoglasno prihvaćen, pak se prema tomu danom 16. ožujka ove god. počeo isplaćivati kupon br. 12 dionica jedinica sa K 3.—, a dionica desetica sa K 30.— t. j. 6%.

Pričuve pak bankine iznosit će:

redovita pričuva	K	428.000.—
tečajna pričuva	K	12.000.—
gospodarska zaklada	K	5.000.—
mirovinska zaklada	K	125 000.—
sve pričuve zajedno	K	570.000.—

Na koncu izvješća spomenuta je toplim riječima smrt zaslužnih članova ravnateljstva Matije Kolara i dra. Ivana Banjavčića, kojima skupštinari kliču »Slava!«, a potom je skupština zaključena.

Gospodari, primajte prosvjetu!

Već smo više puta u ovom listu pisali o pučkoj prosvjeti, t. j. kako treba naše ljude — i cijeli narod — poučavati u svim granama ljudskoga znanja.

Danas se već, hvala Bogu, u svakome selu znade za školu, a naš se čoviek sve više uvjerava, da je škola potrebna svakome, jer bez znanja smo kao slijepci, pred kojima se razvija cijeli sviiet, a oni o tom razvoju ne znaju ama baš ništa.

Tko ne zna danas za mnoge privremene škole i tečajeve, koji se drže u narodu samo zato, da se narod pouči i prosvijeti? Vlada, poljodjelska udruženja, učitelji, mladi sveučilišni djaci obilaze sela, uče narod čitati i pisati (u tako zvanim analfabetskim tečajevima), daju mu knjige i uredjuju pučke knjižnice, pučka predavanja i različne druge pouke. A ipak imade ljudi, koji se ne dadu nikamo, mimo koje to sve prolazi, a da to oni ili ne vide ili ne će da vide.

Vi, braćo gospodari, koji obradjujete zemlju, gojite blago i žitarice, sami ste se već uvjerili, da danas više ne ide onako, kako je to negda bilo. Zemlja je iscrpena i izmučena, a životna je borba sve teža! Danas moramo iz zemlje gotovo dva puta više priroda dobiti, ako hoćemo da sastavimo kraj s krajem, t. j. ako hoćemo da oskrbimo sebe i svoju obitelj.

A može li zemlja davati više, nego nam je dosada davala?

Može i mora! Ali za to treba znanja, jer bez znanja nema baš nigdje napretka.

Pruski kralj Fridrik, kojega su radi njegove mudrosti nazvali poslije smrti »velikim«, rekao je pri jednoj zgodi: »Kad bih našao čovjeka, koji bi mjesto jednoga klasa na žitu znao proizvesti dva, proglasio bih ga najmudrijim čovjekom.« Zašto je to taj veliki vladar rekao? Fridrik je dobro znao, da sreća, jakost i sloboda svakoga naroda zavisi o njegovu gospodarstvu. Država, u kojoj su ljudi siromašni, u kojoj nema pravoga gospodarstva, ta je slaba, nesretna, u njoj nema ni veselja, ni bogatstva, ni slobode. Želimo li dignuti državu, moramo početi od temelja. Temelj državi je narod — seljak i ratar.

Seljaku treba pomoći, treba ga gospodarski podignuti, pa će onda biti i domovina bogata i jaka. Eto, braćo, sada vam je jasno, zašto pravi rodoljubi nastoje o tome, da pouče seljaka, da ga gospodarski ojačaju. Sada znamo, zašto je Fridrik Veliki tražio čovjeka, koji bi proizvodio na žitu mjesto jednoga — dva klasa.

Još nije prošlo ni dvije stotine godina, što je taj vladar poželio, da se u njegovu narodu podvostruči prirod, a mi možemo reći, da njemačkomu seljaku i zaisto žito već dvostruko rodi.

Taj čovjek, koji je iz jednoga klasa proizveo dva, jest sam njemački seljak, koji je rado primao znanje i pouke od njemačkih prosvjetitelja i rodoljuba i učitelja.

Znanja treba svakome, ali baš najviše gospodaru. Njemu se svaki dan nudjaju kojekakovi agenti s različnim sredstvima, da mu što jevtinije iznude prirod: tudjinci prodiru i u najzabitnija sela, počinju kao kramari i vrebaju, kako će zasjesti na zemlju domaćega seljaka. Gdje nije narod prosvijetljen, gdje narod ne uči, ne radi, tu ga brzo takav stranac istisne, a nužda ga otjera u Ameriku.

Naši gospodari treba da se udružuju, da zajednički rade protiv narodnih neprijatelja, jer se jedino na taj način mogu obraniti od daleko naprednijega tudjinca, koji uvijek uči i marljivo radi. Jedno je još zlo za našega čovjeka, što se u mnogim krajevima takvi tudjinci podupiru, mjesto da se naš čovjek od njih zaštiti. Naš čovjek mora da je isto tako pametan, a uza to marljiviji, pa će onda moći obraniti svoj dom i onu grudu zemlje, na kojoj se rodio. Ne puštajte, braćo, rodjenu vašu grudu u tudje ruke!

Nadje se gdjekad i čovjek, koji će tvrditi, da je zapušten i nenaobražen čovjek sretniji, jer ne zna ništa, nema nikakovih potreba i ne brine se za ništa, osim da se dobro najede, a gdjekad i napije. Pomislite, braćo, kako bi bilo, da smo takovi? Brzo bi nas napredniji naši susjedi iz vlastitoga doma izbacili i žedne preko vode prevezli. Ludaka i neznalicu lako je prevariti i nadmudriti, ali ded kušaj nadmudriti razumnoga čovjeka!

Istina je, da s civilizacijom (obrazovanošću) dolaze u narod mnoge pretjerane potrebe kao: udobnost, različne nepotrebne zabave, karte i kojekakova zamamna alkoholna pića, pa gizda i majmunsko natjecanje žena u nošnji. Naobražen, pametan i prosvijetljen čovjek znat će se tome oprijeti, pa mu ne će kuća propadati poradi gizde, nemorala ili alkohola (pijanstva).

Razborit i otvoren čovjek ne će trošiti zdravlje i imutak kod rakije ili medju pokvarenom ženskom čeljadi; a mudra domaćica i mudar otac ne će dati, da mu se djeca odgajaju u gizdi i neradu.

Za sve to treba pameti i uvijek treba biti na oprezu pa primati dobre pouke i čitati knjige.

Što radije narod prima prosvjetu i pouku, to je napredniji, to je imućniji. Mnogi naši ljudi ne znadu svoj prirod unovčiti, premda je taj naš prirod često daleko bolji od onoga, koji prodire na svjetsko tržište. Pitajte samo vaše vinogradare! Dok su njihovi podrumi puni vina, dotle se po gostionicama našim toči strano vino. Danas mora gospodar biti i dobar trgovac.

on mora znati, gdje i kako će svoju robu i svoj prirod unovčiti. Bez znanja, bez čitanja i bez pouke nema danas nikome više mjesta medju dobrim gospodarima.

Gospodari! Prilika vam se sada svaki dan pruža — primajte nauku, puštajte vašu djecu u škole, u tečajeve i na predavanja, jer to vas naobražava i prosvjećuje.

Prosvjeta je ona luč, koja vam rasvjetljuje nepoznate krajeve i daje vam moć, da vidite jasno ono, što nenaobraženi i zapušteni ljudi ne vide i o čemu nemaju ni pojma. **M.**

Dr. Mirko pl. Antolković.

Uputa o mirazu s obrascem pogodbe o mirazu.

U posljednjoj sjednici glavnoga odbora središnje sveze hrv. selj. zadruga iznio je g. Tomo Jalžabetić prijedlog, da se u »Hrvatskom udrugaru« donese obrazac pogodbe o gotovini, koju pri udaji donese žena mužu, s pravnom uputom za porabu našega seljačkog naroda.

Ovaj svoj prijedlog obrazložio je on otprilike ovako:

»U Podravini, u mojem kraju, zavladao je običaj, da se seljačke djevojke udaju samo onda, ako pri udaji donesu veću svotu novaca svomu mužu. No budući da se — barem u Podravini — rodi više djevojaka negoli dječaka, pa budući da mnogi dječaci ostanu stalno u vojništvu ili odlaze na različne zarade i službe, ostane ih vrlo malo kod kuće za ženidbu. Stoga je nastala prava utakmica djevojaka i njihovih roditelja kod podavanja gotovine pri udaji, samo da djevojka dobije muža.

Obično biva, da koja rodjakinja djevojke tu gotovinu preda prije ženidbe vjereniku ili njegovu ocu, a biva i to, da se takova gotovina u cijelosti ili dijelom potroši za samu svadbu i odijelo, pa i za druge kućne potrepštine nesamo novovjenčanih, nego i drugih ukućana.

Ako nakon nekoga vremena nastane u kući prijepor i svadja, što obično radja posljedicom diobe imovine izmedju oca i sina, to vazda u takovim slučajevima traži snaha od muževa oca: »Dajte mi moje novce, što sam u kuću donesla«... Mužev otac gotovo uvijek odvraća: »Novac se potrošio, ja ga ne imam.« Ili iz jala odvraća: »Ja ga ne dam, jer nijesam dužan šta dati.«

Svrši se ta svadja time, da snaha sa svojim ocem ode k sudu i tuži. Sud po dovršenoj raspravi, budući da nema pravnoga naslova za povratak novca, odbija tužitelje s tužbom.

Imade opet i takvih slučajeva, da kod našega seljačkog naroda dodje do prijepora a i parnice radi ove gotovine izdane pri udaji kćeri, najčešće ako umre otac kćerin. Nakon smrti oca traži udana kći, bez obzira na onu pri njezinoj udaji izdanu gotovinu, da s braćom dijeli očevu ostavinu na jednake dijelove. Tomu se protive braća, pa opet imadu sudovi posla s parnicama započetim na tužbu braće radi priznanja, da se ima uračunati u zakoniti nasljedni dio ono, što je otac pri udaji svojoj kćeri dao.

I ovakove se parnice svršavaju obično osudom, koja, budući da nema pravnoga naslova, odbija tužitelje s tužbom.

I eto upravo radi toga, da se našemu seljačkom narodu pomogne pravnom uputom i predloženjem zgodnoga obrasca pogodbe o takovoj gotovini, koja se daje pri udaji, stavljam moj prijedlog na prihvat«. —

Nakon svestrano provedene rasprave o tome prijedlogu, u kojoj su utjecali svi odbornici glavnoga odbora središnje sveze, primljen je isti prijedlog jednoglasno.

Nema sumnje, da se prema zakonskim ustanovama, koje su na snazi, takova gotovina, o kojoj je predlagatelj govorio u obrazloženju svoga prijedloga, ima smatrati mirazom.

Upravo zato držimo za zgodno, da najprije progovorimo, što odredjuje zakon o mirazu.

1. Najprije odredjuje, da se ona imovina, koju daje ili obećava vjerenica ili za nju tko treći vjereniku obzirom na buduću ženidbu, ima smatrati mirazom.

2. Zatim odredjuje zakon: ako vjerenica imade svoju vlastitu imovinu i k tome je punoljetna, zavisi od nje i vjerenika, da se pogode medju sobom radi miraza. **Akoli je pak vjerenica maloljetna, pogodbu valja da sklopi otac ili tutor, i da pristane na nju tutorski sud.**

3. Dalje odredjuje zakon, da sve, što se može otudjiti i upotrijebiti, može služiti za miraz.

4. Uzato odredjuje zakon, da uživanje i upravljanje mirazom, dok traje ženidbena zajednica, pripada mužu, a ako se miraz sastoji iz gotova novca ili iz stvari potrošnih, tad pripada mužu potpuna vlasnost, dok se pri mirazu, koji se sastoji od nepokretnina ili nepotrošnih pokretnina, smatra žena vlasnicom, a muž uživaocem miraza.

5. Zatim odredjuje zakon, da miraz u slučaju razvrgnuća ženidbene zajednice ili poslije smrti muževe pripada opet ženi, a ako bi ova prije njega umrla, pripada njezinim nasljednicima.

6. Napokon odredjuje zakon, da miraz dan kćeri ili unuki imadu ove u svoj nasljedni zakoniti dio staviti u račun.

Iz ovih glavnih zakonskih odredaba o mirazu slijedi, da nema sumnje, da predmetom miraza može biti svaka stvar bila ona nepokretna ili pokretna, a ova druga bila potrošna ili nepotrošna. Samo što se tiče miraza, koji se sastoji iz nepokretnine, pripadaju mužu sve koristi a i cijeli priraštaj od takova miraza, ali tako, da u samo bivstvo miraza ne smije dirati. Prema tomu se imade on smatrati uživaocem takova miraza s pravima i dužnostima, koje takovom pripadaju, dok se kod stvari potrošnih, koje sačinjavaju miraz, smatra kao zajmoprimalac, te ima prava i dužnosti, koje ovomu pripadaju.

(Nastavit će se.)

Je li potrebno, da se prije sadnje američke loze ispita tlo vinograda?

Kako je filoksera uništila naše stare vinograde, došlo se do toga, da se stari vinogradi ne mogu nikakim sredstvima uzdržati (uštrcavao se u zemlju sumporougljik), već da se mora k nama uvesti američka loza, kojoj filoksera ne može nauditi.

To je bilo sasvim jasno, jer je na toj lozi filoksera i donesena ovamo.

No pošto su vinogradari počeli saditi američku lozu, opazili su, da ona ne uspijeva svuda jednako. Vidjeli su, da je na nekim tlima bujna, zelena, da mnogo rodi, a na drugima da je slaba, žuta s vrlo slabim prirodom. I sada su sasvim naravno vinogradari morali istraživati razloge toga nejednolikoga uspijevanja, pa su ih i pronašli. Oni su našli, da je vapno u tlu glavni razlog neuspijevanju Riparije, koja se u ono vrijeme jedina upotrebljavala. I sada su vinogradari morali da sebi nadju druge američke podloge, koje će moći na vapnenim tlima uspijevati. Te su i nadjene u Americi, a ujedno je za svaku ustanovljeno, na kakom tlu najbolje uspijeva.

Tako na primjer Riparia Portalis uspijeva najbolje na dubokom, svježem, na hranivima bogatom (djubrenom) tlu bez vapna, a podnosi nešto malo vapna; Rupestris monticola na dubokim, vapnenim, mršavim (s malo hraniva), koja nijesu izvrgnuta suši; Berlandieri na vrlo vapnenim i suhim tlima; Solonis na vlažnijim, zbitim tlima.

Ove bi četiri vrste bile u glavnome dovoljne za obnovu vinograda, no upotrebljavaju se samo dvije prve, dok su druge dvije morale biti križane s drugim vrstama, da im se uklone neke pogrješke. Tako

Berlandieri ima pogrješku, da mu se ključići vrlo teško ukorjenjuju, a Solonis teško prima cijepljenje. Te su pogrješke uklonjene križanjem s onakim vrstama, kojima se ključići dobro ukorjenjuju i koje dobro primaju cijepljenje tako, da se sada ključići Riparije Berlandieri dobro ukorjenjuju, a ujedno ona uspijeva na vapnenim tlima. Riparia Solonis prima dobro cijepljenje, a uspijeva na zbitim, vlažnim tlima.

Sada, kada znamo, da ima američkih podloga za gotovo sva tla, treba znati, koju ćemo za naše tlo odabrati. A da možemo za tlo pravu podlogu izabrati, valja to tlo najprije poznati, valja ga istražiti.

U prvom redu valja istražiti, da li ima vapna, zatim da li ima dosta hraniva, je li vlažno ili suho, je li zbito ili rahlo. Tek na temelju istraživanja moći će se odabrati podloga, a ujedno i tlo onako urediti, kako je za koju podlogu najbolje.

Recimo: netko ima u zgodnom položaju jedno rahlo tlo, koje ne trpi od suše, a vapna u njemu nema. Na tom tlu bi dakle najbolje uspijevala Riparija, ali je istraživanjem ustanovljeno, da ima malo hraniva. Za Ripariju znamo, da traži mnogo hraniva tako reći pretvara gnoj u grožđe, pa će se to tlo morati djubriti.

Drugi imade opet u zgodnom položaju tlo, koje nije odviše zbito, sa srednjim sadržajem vapna, no opet ima malo hraniva. To je tlo za Rupestris, no ovoga neće trebati gnojiti, jer Rupestris na gnojenom tlu odviše tjera u rozgve i manje rodi.

Iz ovoga se vidi, da je prijeko potrebno, da se prije sadnje američke loze dade tlo istražiti, pa ćemo sada navesti naputak, kako se uzimlju uzorci tla, koje će se slati na istraživanje.

Kod vadjenja uzoraka valja paziti, da li je tlo rigolano ili ne.

U rigolanom vinogradu obavlja se prije uzimanja uzoraka pregledba vinograda zato, da se odredi po vidu, je li tlo svuda jednako. Tu se gleda, je li tlo gdje vlažno, prevlažno, da li imade svjetlijega tla, i ako je na njemu već vinograd, gleda se, gdje loza žuti. Ovakva mjesta, gdje loza najjače žuti, označe se, pa se sa svakoga uzimlje uzorak.

Ako je vinograd ravnoga položaja, a tlo je po boji, vlazi jednolično, dovoljno je od svakoga jutra uzeti uzorak na dva mjesta. Od svakoga se uzorka uzme 1 i pô do 2 kg. u čistu platnenu vrećicu, ili ako te nema, može se uzeti dvostruka papirnata vrećica. Vrećica se označi, a u nju se metne cedulja s oznakom; pod istom oznakom se uzorak uvrsta u popis. Na primjer I. uzorak iz dubine od 25 cm, I. uzorak iz dubine od 50 cm.

Sam uzorak se uzima ovako. Na odabranom mjestu ukloni se s površine drač i pokrov do 3 cm dubine, zatim se iskopa lopatom jama duga 1.20 m, široka 60 cm. Ponajprije se vadi zemlja do 25 cm; zatim do 50, a onda do 75, t. j. do dna rigola.

Svaki se od uzoraka za sebe promiješa na čistom platnu, i od svakoga se uzme 1 i pô do 2 kg u posebnu vrećicu. Mijenja li se zemlja prema dubini, što se opaža po boji, vlazi itd. treba u popisu tu promjenu označiti. To vrijedi osobito onda, ako se u dubini od 25 i 50 cm. promijeni zemlja u boji t. j. ako postane svjetlija. Ako se kod rigolanja moralo vaditi čvrsto kamenje ili ako se još na površini nalazi kamenje, ili ako rigolano tlo na njemu leži, treba i to zabilježiti i maleni uzorak kamenja priložiti.

Uzorci, koji imadu služiti za odredjivanje vlage, neka se stave u staklenke sasvim do vrha, a ove se zavežu pergamentnim papirom, da se vlaga putem ne gubi.

Na još nerigolanom zemljištu otvore se nakon pregledavanja opet jame 120 × 60 cm, i ako je tlo prema dubini jednolično, uzmu se uzorci od 25, 50 i 75 cm.

Poslu vješte osobe mogu skupljati uzorke ovako: lopatom se najprije zasiječe okomito oznaka širine i duljine, onda se kopa koso protiv uže stijene do 25 cm. Sada se uža stijena očisti, okomito se prireže i jednim okomitim zabodom se odreže komad debeo kojih 5 cm. To je uzorak do 25 cm. Zatim se nastavi kopanje prema 50 cm, odreže se tu odrezak, koji služi kao uzorak do 50 cm i konačno postupamo slično do 75 cm dubine.

Mijenja li se prema dubini tlo drukčije, to će se uzorci vaditi iz drugih dubina na primjer iz dubine 0—15, zatim 15 do 60 cm i 60 do 75.

Uzorci se šalju kr. hrv.-slav. zemaljskom zavodu za istraživanje tla u Zagrebu.

M. Grlоci.

Gospodarski razgovori Priše Stevana sa stricom Gršom.

Treći razgovor:

o vodjenju računa u gospodarstvu.

Stric Grša: Dobro jutro, sinovče!

Priša Stevan: Bog dao, striče! Koje tebe dobro vodi, striče, tako rano k meni?

Stric Grša: Baš ću ti pravo kazati! Zaželio sam se malo razgovora, pa kô mislim, idem ja mom Stevanu, da se malo podivanimo.

Priša Stevan: Živio, striče! Tako valja! Kad bi samo i drugi naši liudi taki bili pa dolazili pametnim ljudima na razgovor.

Stric Grša: Idi, sinovče! Ta valjda nijesmo ni mi baš najgori ljudi na svijetu? Uvijek imaš nešto da nam prigovaraš! Kad ti ne bi bio baš moj, znaš, da bih ti ja već kaz'o, da si ti kô i rdjava žena! Samo da ti je prigovarati!

Priša Stevan: Polagano, striče, i nemoj da se već odmah na početku ljutiš. Da si ti toliko toga doživio s našim svijetom kao ja, i ti bi još gore mislio o našim ljudima od mene.

Stric Grša: Uh, gle ti staroga čovjeka! Pripovijeda tu, kao da mu je već 100 godina, a onamo još nije pravo ni škola svršio!

Priša Stevan: Samo se ti rugaj, striče! Vidjet ćemo mi naposljetku, ide li pamet baš uvijek s godinama?!

Stric Grša: Pa dašto da ide?! Valjda ne ćeš, da bude jaje pametnije od kokoši?

Priša Stevan: Kazao sam ja već toliko puta, da su naši seljaci neozbiljan svijet. Kadgod štogod, a oni ti odmah sve preokrenu u šalu i lakrdiju. Ti, striče, k'o misliš, da jaje ne može biti pametnije od kokoši?! Pa dobro, sad ćemo vidjeti! Ti si, striče, svakako već stariji čovjek, a evo ja sam još golobrado momče. Daklem sastala se stara koka i friško jaje. Kažider ti, striče, onda meni, je li ti znaš, da bi i seljak gospodar morao voditi račune o svom gospodarstvu, i kaži ti meni sad, je li ti take račune baš i vodiš?

Stric Grša: Drago si! Što će meni knjige i računi, kad i bez njih znadem, da sam sirota i da sve, što preko godine zaslužim, moram dati za gospodu?

Priša Stevan: Striče, striče, ti si doduše po godinama zaista već stara koka, no ne govoriš ni najmanje pametnije, nego što bi moglo govoriti jedno jaje. Već po tome, striče, vidiš, da ne mora koka baš uvijek biti pametnija od jajeta, no mi ćemo se još jedamput na to povratiti. Ti dakle, striče, veliš, da ne trebaš u tvom gospodarstvu ni knjiga ni računa, jer i onako znaš, da ništa nemaš! Oprosti, striče, tu si malko pretjerao! Ta ti imaš kuću. imaš i jedno 20 jutara grunta, imaš zgrade, a imaš nešto i marvice. Dakle baš nijesi tako uboga sirota!

Stric Grša: Pa šta onda, sinovče, što ja to nešto imutka imam? Zar ti misliš, da sam ja onda već i bogat? Sav taj imutak, koji ja imam, taj je samo zato tu, da ja imam više brige i više tereta s njim. Šta ja imam od kuće i od zgrada. kad ih potrošiti ne mogu, a ne nose mi ni filira kirije? Jest, kuća u gradu, to je imutak i bogatstvo, jer je gazda dade u najam, pa

svakoga prvog u mjesecu pobire novac. Od moje vlastite kuće imam je samo to, da joj se zovem gazda, da je moram uzdržavati i porez od nje plaćati. Sa svim time nije ni meni kvartir u mojoj vlastitoj kući baš jevtin. A isto je tako i sa zemljom! Ja sam joj se nazvao gazdom, a dok je obradim, dok poplaćam sluge, nadničare, lukno, porez, kovača i kolara ili mi šta ostane ili ne ostane. Još ako računam nadnicu strini i sebi, i ako računam kamate od glavnice, koja je u mom gospodarstvu uložena, onda nit dobivam kakih kamata nit kake nadnice, nego se samo svake godine uludo mučim, da mogu kojekake propalice, dok na mom gruntu rade, platiti i nahraniti. Tako je to, moj sinovče! No vi gospoda nama seljacima nikada ne vjerujete, nego uvijek mislite, da nikom na svijetu nije tako dobro kao nama seljacima. Pa što drugi tako misle, neka ih, al što si i ti veći prijatelj gospodi nego nama seljacima, eto to mi je krivo. Kad bi nama seljacima na selu bilo tako dob- pa što onda i vi, gospodo, ne dodjet- sela, da s nama zajedno gazite ovo bla-o i gutate ovu prašinu, da nikad ništa lijepa ne navučete i nikad ništa nit dobra pojedete nit valjana popijete?! Eh da, vi gospodo, a i ti sinovče, jedno mislite, a drugo govorite.

Priša Stevan: Zar baš tako, striče?

Stric Grša: Baš tako, sinovče, i nikako drugačije!

Priša Stevan: Bez zamjere, striče, ja nijesam ni u snu sanjao, da ti je srce tako otrovano! I dok ti, striče, i vi svi drugi tako govorite, onda vam ne može valjati nit škola nit vjera. Kolikogod se ti, striče, ljutiš, ipak imaš krivo. Jer evo niti sam ne možeš poreći, da imaš kuću, zgrade, marvu i 20 jutara zemlje. Je li tako, striče?

Stric Grša: Pa kazao sam, sinovče, već jedamput, da sve to imam, no kazao sam i to, da od svega toga koristi nemam.

Priša Stevan: Dobro, dobro, striče! Ti dakle i sam priznaješ, da imaš priličan imutak, a ja opet znam, da si valjan i radin, pa veliš da ipak nemaš koristi ni od tvoga imutka ni od tvoga truda! Šta misliš, šta bi tome moglo biti krivo?

Stric Grša: Ja ne znam, sinovče, što bi tome bilo krivo! Sve je nekako kô prokleto. Je li to samo tako kod nas ili je to tako i kod drugih, to ćeš ti morati bolje znati od mene, jer si više svijeta prolazio.

Priša Stevan: Eto vidiš, striče, šta bi ti kazao kojem mašinisti, kad mu mašina ne bi išla u redu? Zacijelo bi mu kazao, da je slab majstor. A šta misliš, striče, što ću ja tebi reći, ako tvoje gospodarstvo ne nosi onoliko, koliko bi moralo? Slab si majstor, striče! To i ništa drugo. Da ti, striče, vodiš o tvom gospodarstvu knjige i račune, onda bi ti već odavna znao, što je krivo, da od gospodarstva nemaš prave koristi, al onda bi, striče, i ti u gospodarstvu već odavna bio drugi majstor. Eto, striče, zbog toga su knjige i računi potrebni za svakoga gospodara, a najpotrebniji su računi baš za one naše male seljačke gospodare.

Stric Grša: Nek bi i bilo, sinovče, kako ti kažeš! Ja ipak još ne vidim prave koristi za nas seljake od računa.

Priša Stevan: Znam ja, striče, da ja moram s tobom drugačije govoriti. Ti ne vjeruješ kô Turčin. Šta ti misliš, striče, šta bi bilo od trgovca, koji ne bi znao, što ga roba stoji i po što je prodaje?

Stric Grša: Brzo bi odnio gaće na štapu.

Priša Stevan: A šta misliš, striče, šta biva s vama seljacima, kad bez računa ne znate, što vam se isplaćuje, a što ne?

Stric Grša: Ostajemo sirotinja.

Priša Stevan: Nesamo to, striče! Vi seljaci ne propadate doduše tako brzo ko trgovci, vi ostajete i dalje na svom gruntu, no ostajete ne ko gazde nego ko najlošije plaćeni nadničari, a to nije ništa drugo,

nego vi ostajete roblje i radite za druge, kao što si i sam malo prije kazao.

Stric Grša: Dobro, dobro, sinovče, samo ja još uvijek pravo ne vjerujem, da bi tome vašem zlu pomogli baš računi!

Priša Stevan: Striče, striče, baš si tvrd! Kad svemu tome ne vjeruješ, možda ćeš onda vjerovati ovom istinskom dogodjaju, koji sam ja sam doživio, dok sam bio upraviteljem u Božjakovini. Oko toga zemaljskog dobra ima par sela siromašnih seljačkih gospodara. Meni se ljudi smilili, pa rekoh sam sebi, tim ljudima treba pomoći. I smislio ja, da ih nagovorim, da počnu malo više raditi oko mlijeka, mlijeko da nose k meni u mljekarnu, a ja ću ga prodavati zajedno s mlijekom zemaljskoga dobra i ljudima svakoga prvog isplaćivati novce za mlijeko. Dodjem ja dakle medju ljude i počnem ih nagovarati i ovako i onako. Prvo je bilo, da su me ljudi pitali: »A koliko ćete vi, gospodine, plaćati za litru mlijeka?« »Ljudi, rekoh, ja mislim, da ćemo se u tome lako pogoditi! Ima medju vama ljudi, koji i onako prave od mlijeka maslac i sir, pa to onda nose u Zagreb na prodaju. Ded, rekoh, vi, koji to radite, sastavite račun, pa izračunajte, koliko vi sad dobivate za litru mlijeka. Kad to bude gotovo, onda ćemo se lako pogoditi.

Stric Grša: Pa što rekoše ljudi?

Priša Stevan: Isto, striče, što i ti. Ljudi rekoše, nije glavno, da mi vodimo račun, nego je glavno, da vi nama mlijeko što bolje platite.

Stric Grša: Pa i pravo rekoše.

Priša Stevan: Nije pravo, striče! Jer vidiš, dok ljudi prave maslac i sir, onda sam ja siguran, da ne dobiju u maslacu i siru za litru mlijeka više od 8—10 fil., a ja bih im zacijelo platio za svaku litru mlijeka dvostruko. To ti je vidiš, striče, nerazuman svijet. Dok se radi o tome, da proda mlijeko, onda traži za njega, kao da mu je suho zlato, a dok se radi o tome, da se krave hrane, muzu i mlijekom gospodari, onda naši ljudi tako gospodare mlijekom, kao da ne vrijedi ni filira. I sve moje nastojanje, striče, ostalo bi bez koristi, da se nije našao jedan čovjek, koji me je poslušao.

Stric Grša: Ipak se našao jedan?!

Priša Stevan: Jest, striče, i to jedan od najmladjih, pa ćeš onda i po tome vidjeti, da može kadgod i jaje biti pametnije od stare koke. Taj čovjek imao je tri kravice. Prvoga dana jednoga mjeseca počne ti taj čovjek donositi mlijeko u mljekarnu. Ja sam pustio čovjeka na miru, a kad se prvi mjesec dana svršio, dobije ti taj čovjek za mlijeko 105 K. Kod isplate reći ću ja tome čovjeku: »No, prijatelju, kako si zadovoljan s ovim našim poslom?« »Dobro, reče, i baš sasvim dobro.« Kako to? »Eh, gospodine, evo ovako: Ja nijesam budala kao oni drugi. Ja sam najprije sastavio račun, koliko dobijem za svaku litru mlijeka, ako pravim maslac i sir i ako to nosim u Zagreb na prodaju. Dakle za nedjelju dana upotrijebio sam ja upravo 140 litara mlijeka. Za sir i maslac od toga mlijeka dobio sam u Zagrebu ravno 14 K. Pri tome sam morao platiti 2 K za željeznicu, 1 K ja sam potrošio sam, a još sam izgubio jedan potpuni radni dan. Kad to sve uzmem u račun, onda mi nije ostalo po litri mlijeka ni 8 filira, a kod vas sam, gospodine, dobio za litru mlijeka 16 filira, dakle dvostruko. Dakle vidite, da sam ja sa svim tim, što vi hoćete, baš sasvim zadovoljan, pa hvala vama, gospodine, što ste vi to otpočeli.

Stric Grša: Baš je pametan bio taj momak!

Priša Stevan: I jest, striče, bio pametan, a s tom pameti pomogao je i drugim svojim seljanima, te je zaslužio, da mu podignu spomenik. Kad su drugi ljudi za taj račun saznali, počeli su i oni nositi mlijeko u našu mljekarnu, pa smo mi u prvoj godini primili jedno 60.000 litara seljačkoga mlijeka i za njega isplatili seljacima preko 10.000 K. Da nije bilo onoga malog

računčića našega prvog seljačkog momka, nikada ti ljudi ne bi vidjeli onih 10.000 K, a to još nije, striče, sve! K nama na Božjakovinu dolazi mnogo naroda iz cijele Hrvatske i svima pripovijedam ja o tom malom računu kao i tebi, pa sam siguran, da će i drugi naši ljudi početi mlijekom drugačije gospodariti, a to će im, striče, donijeti ne tisuće, nego milijune! Vjeruješ li sada, striče, u to, da i našim seljacima može račun biti od pomoći, i vjeruješ li, striče, da i jaje može biti pametnije od stare koke?

Stric Grša: Vjerujem, sinovče! Pamet svemu sudi, a ne lude godine! Zbog toga oprosti mi, sinovče, ako sam ti možda kazao koju i oštriju.

Priša Stevan: Ništa, ništa, striče! Ti znaš, da je meni milije, ako se mi malo i porječkamo, nego ako na svaku moju riječ rečeš »Amin«, a poslije toga ipak radiš onako, kako si radio i prije. Ja volim istinu, ali volim još više to, da od ovoga razgovora bude, striče, koristi i tebi i drugim našim seljacima.

Ignac Kolarek-Peteranec.

Pogrebni svatovi kod naroda našega.

Čitalac, neupućen u naše seljačke običaje, čitajući naslov ovoga članka, držat će, da je to u današnje napredno doba nemoguće, no žaliboże to ipak stoji, jer se medju nama seljacima neumjesni, zločesti i bogumrski običaj održavanja tako zvanih daća ili »karmina«, tih pravih pogrebnih svatova — dočuvao sve do dana današnjega u svoj snazi svojoj. Pa zasada ne ima nade, da bi se taj rastrošni i nećudoredni običaj dokinuo, dogod se naš narod bude držao rečenice — da je bolje »da propadne selo — negoli običaj.« — Ma koliko bilo medju našim narodom lijepih rečenica, ova bome nimalo ne odgovara današnjemu zahtjevu vremena, a najmanje se može protegnuti na održavanje tih pogrebnih svatova.

Seljaštvo se diobom pocijepalo na tolike dijelove, da jedno selo, koje je prije 30—40 godina brojilo 100 kuća, danas broj 4—5 stotina kuća, pa se prema tome i gruntovni posjed pojedinih kuća znatno umanjio, te nije dovoljno, da ga ma kako razumno i marljivo obradjujemo, ako uza to još i pošteno ne štedimo, a održavanje se karmina ne može okrstiti štedljivošću već vrlo velikom narodnom rastrošnošću.

Ne znam, kako bi se moglo okrstiti imenom »štedljivosti«, kad se kod pojedinoga smrtnog slučaja zakolje 10—20 kokica, iz mesnice donese 15—20 kilograma mesa, iz dućana nabavi 20—30 kilograma brašna br. 0, a k tomu se donese raznovrsnih mirodija, pa rakije, a uza to još — ako nema u vlastitoj pivnici — prikupi hekto — dva vina?

Izračunavši sav ovaj potrošak dobivamo lijepu svoticu od kakovih 150 kruna, koje su imali čast strpati rodjaci i prijatelji pokojnikovi na njegovu uspomenu, a na štetu i račun ukućana pokojnikovih — u svoj nezasitni želudac.

A napokon, zašto i ne bi! Išli su na groblje, da isprate ostatke pokojnikove, a tada su se siromaci morali opet s groblja vraćati kući; pa nakon ovakove vrlo mučne rabote ne bi ni u redu bilo, da ih ukućani pokojnikovi ne podvore jelom i pićem, da se malo porazgovore, razvesele, pa gdjegdje i zapjevaju, sve na slavu i čast pokojnika, a na račun njegovih ukućana, koji će to — ako su i sve potrebito u kući imali — dobrano vremena osjećati. A ako su pak bili prinudjeni za tu svrhu posuditi 100—200 kruna, tad, braco, radi i štedi, da ti kosti pucaju, samo da što prije podmiriš račun pogrebnih svatova, koje nijesi trebao držati. Ali što ćemo! običaj je običaj, pa bi bila najveća sramota ovu »narodnu svetinju«, bolje rečeno — narodnu glupost napustiti.

Dogadja se gdjekom, da se kroz godinu dogode karmine i po dva puta u istoj kući, pa tad računajmo, prijatelji, što to stoji? Nije to porez nametnut od države, nije to

nerodica, tuča, nije to požar ili pošast na blagu, već je to jedna grdna pošast na pameti našoj, kojom znatice i hotice uništujemo svoje blagostanje.

Ili zar rodjaci i prijatelji pokojnikovi, nasitivši se kod tebe na karminama nijesu trebali više da jedu ili su time postali debljí? — Ne! Oni su trebali već slijedeći dan ponovno jesti, a ni deblji nijesu postali, ali si zato ti, moj dragi brate karminašu, postao znatno laglji.

Ili — zar je to lijepo, kad nam umre otac, majka, brat, sestra, žena ili dijete, za kojim vrlo žalimo, — ta kad pomislimo samo na nj, već nam suza žalosti zasja u oku našemu! — a onamo moramo dvoriti veselo društvo, koje se sakupilo kod nas, te što mi više u vrču nosimo, tim društveno raspoloženje karminaša bolje raste, dok se gdjegdje na koncu konca i, — vesela mu majka! — ne zapjeva.

Seljačka braćo! Ne dolazi sve zlo od Boga, a ni od države, već je mnogo i mnogo toga zla, kojega bismo se mogli, a i poradi vlastite koristi morali otresti, — sadržano u našim narodnim običajima, koje smo u sebe već kao djeca usisali, te držimo za nekakovo svetogrdje prekinuti ih, premda vrlo dobro osjećamo, da su se ti običaji preživjeli, da održavajući ih gospodarstveno štetujemo. Sve je to badava, mi se ipak — kao turica hlača — držimo sveudilj naše rečenice: »Bolje da propane selo, negoli običaj«.

Uzmimo olovku u ruku pa računajmo: Jedno selo imade pet stotina kuća. Kod tih pet stotina kuća dogodi se kroz godinu dana pedeset smrtnih slučajeva. Za svaki smrtni slučaj računajmo za pogrebne svatove jednu stotinu kruna, dakle 50 × 100 kruna jest 5.000 kruna.

Dakle jedno jedino selo u roku od jedne godine dana izbaci uludo lijepu svoticu od pet tisuća kruna. — A koliko li sela imade naša lijepa domovina? Kolike li stotine hiljada našega narodnoga novca potroši naša glupost na ove pogrebne svatove?

Hrvatske seljačke zadruge, pa i gospodarska društva kao zadruge, rasiiane su u lijepom broju diljem naše domovine, te bi ponajprije ova društva sa svojim članovima morala povesti oštru borbu protiv držanja tih pogrebnih svatova, i ne ima sumnje, da bi malo pomalo i ostali suseljani pristajali za ovima uvjerivši se, da se i bez toga dade pokojnik otpremiti u vječni mir, a da njegovi ukućani nijesu za karmine potrošili ni — filir!

Poljoprivredni računi.

Rješenje 2. zadatka.

Ako 17% dušika u 100 kg. dušičnoga vapna stoji K 23.—, onda 1% stoji 23.17, što čini K 1.35.

Ispravno su riješili ovaj zadatak: Stjepan Seretinek iz Klenovnika, Franjo Vrtar, Franjo Cirkvenac, Martin Horvatinović i Mijo Šestak iz Novigrada Podravskoga; Janko Mušnjak iz Velemerića, Jos. Bogdan iz Bistre, Vid Šafar iz Zablatja, Franjo Konrad iz Oprisavaca, Antun Pečenjak iz Ivankova, Ivan Ferderbar i Joso Videković iz Sunje, Antun Petrovečki iz Bedekovčine, Stjepan Petričec iz Virja, Martin Bradić iz Gole, Juraj Jarčan iz Kraljeva Vrha, Mato Peti iz Molva, Stjepan Cvetković iz Brdovca, Vid Vugrinec iz Luga i Franjo Kelek iz Hlebina, dok smo zadrugarima, koji nijesu ispravno ovaj zadatak riješili, pisali posebno.

Od tih je zadrugara za nagradu žrijebom izvučen Ivan Ferderbar iz Sunje, pa smo mu odmah poštanskom štedionicom doznačili K 5.— u ime nagrade.

Treći zadatak. Trgovac gnoja prodaje Thomasovu drozgu sa 15% fosforne kiseline. Koliko vrijedi 100 kg. ove Thomasove drozge, ako svaki postotak vrijedi 40 filira?

Rješenja se imadu poslati do 20. travnja.

Bilješke i vijesti.

Prinos za svezadružnu organizaciju. Sve hrvatske seljačke zadruge ovim pozivamo, da marljivo ubiru od članova prinos za svezadružnu organizaciju i da nam ga svake četvrt godine doznačuju.

Prinos je odredjen prema broju članova, koje su hrvatske seljačke zadruge javile centrali na blagajničkom odresku početkom godine.

Nove hrvatske seljačke zadruge. Prošavšega su mjeseca održane osnovne glavne skupštine novih hrvatskih seljačkih zadruga u Kapeli kod Bjelovara, Požeškim Sesvetama, Kutjevu, Vivodini i Štitaru.

Pristup u Središnju svezu hrvatskih seljačkih zadruga najavila je hrvatska seljačka zadruga u Novigradu Podravskom i Zagorju.

Predavanja održana su prošavšega mjeseca kod ovih hrvatskih seljačkih zadruga: u Oprisavcima iz marvogojstva po kr. županijskom gospodarskom izvjestitelju g. Dušanu Kraljeviću, u Bobovcu iz marvogojstva po kr. županijskom gospodarskom izvjestitelju dru. Milanu Krištofu, u Voloderu iz vinogradarstva po zemaljskom vinogradaru g. Milanu Dorčiću, u Jelenjskoj gornjoj o umjetnim gnojivima po kr. županijskom gospodarskom izvjestitelju g. Otonu Navratilu, u Kapeli iz vinogradarstva, u Kalju iz vinogradarstva i marvogojstva, u Martinskoj Vesi iz vinogradarstva i marvogojstva.

Osimtoga dopustila je kr. zemaljska vlada, da ravnatelj kr. voćarske i vinogradarske škole u Iloku g. A. Erber održi predavanje iz vinogradarstva kod hrvatskih seljačkih zadruga u Iloku, Tovarniku, Ilači, Gibarcu, Srijemskim Karlovcima i Novom Slankamenu.

Vinski sajam hrvatske seljačke zadruge u Kašini održavao se dne 3. i 4. ožujka u Zagrebu i to u prostorijama gostionice Vukić. Izložena su bila vina pretežno iz kašinskoga vinogorja, a vrlo malo iz Čučerja i Vugrovca, i to velikom većinom iz g. 1913., a tek nešto iz g. 1912. Izložitelja bilo je u svemu 169, od čega otpada na nova vina 159, a na stara 10. Izloženi uzorci novih vina predstavljali su količinu od 2581 hektolitra, a uzorci starih vina količinu od 384 hektolitra. Cijene su varirale izmedju K 28—36 po hektolitru.

Uspjeh sajma nije bio onakav, kakav smo očekivali obzirom na to, da se sajam održavao u Zagrebu i da je tih dana Savez gostioničarskih zadruga održavao svoju glavnu godišnju skupštinu. Tek drugi dan poslijepodne došlo je do nešto živijega posjeta i trgovine, pa je uz tu zgodu što na mjestu prodano, što predbilježeno preko 500 hektolitara vina uz prosječnu cijenu od K 30.— po hektolitru. Ta bi količina još porasla, da nije nestrpljivost izložitelja prekinula i završila svaku daljnu trgovinu.

Medjutim držimo, da će ovaj sajam, ako i nije na licu mjesta donio mnogo uspjeha, ipak uroditi dobrim plodom, jer su mnogi konzumenti upozoreni na kašinska vina, pa su i obećali posjetiti Kašinu u tu svrhu, dok su se izložitelji produktivci uvjerili, da bez valjanoga pivničarenja ne mogu računati na dobru prodju svojih vina.

Protivualkoholni pokret. Jedno od najvećih zala u našem narodu bez sumnje je pijanstvo. Ono upropašćuje naš narod i privredno i zdravstveno i ćudoredno. Uvjerivši se o tom naše su zadruge medju ostale svoje zadatke uvrstale i dužnost, da pobijaju pijanstvo. Dosada medjutim nijesu zadruge u tom pravcu mnogo učinile, jer se i za taj posao hoće spreme i valjanoga, smišljenog rada. Sada, hvala Bogu, kao da je u našoj domovini krenulo nabolje, jer se za pobijanje pijanstva osnovalo posebno društvo: »Društvo apstinenata u Hrvatskoj i Slavoniji«, koje ima samo tu jednu jedinu zadaću. Nakon 1 godine djelovanja pokazalo je to društvo, da mu je ozbiljno do rada u narodu. Ono izdaje svoje novine mjesečnik »Novi život« u tu svrhu, a ovih je dana u Zagrebu otvorilo svoju stalnu protivualkoholnu izložbu, kojoj je zadaća, da zorno prikazuje strašne posljedice uživanja žestokih pića (alkohola). Materijal (izloženi predmeti itd.) s te izložbe bit će doskora umnožen, pak će društvo osim stalne zagrebačke izložbe priredjivati i putujuće izložbe, koje će diljem naše domovine prikazivati štete i zla, što ih nanosi našemu narodu alkohol.

Naš protivualkoholni pokret, koji je danas okupio oko sebe već lijep broj pristalica i nekoliko uvaženih liječnika, predstavlja organiziranu borbu protiv žestokih pića. U svojoj akciji traži apstinentsko društvo oslona na narodne organizacije, koje već postoje, pa se stoga zaključilo, da pozove i naše zadrugarske organizacije, da bi po njima pokrenuo pokret u najširim slojevima seljačkoga našega svijeta. Objavljujući to svojim zadrugarima izjavljujemo, da će naša organizacija rado poduprijeti ova nastojanja, koja se podudaraju i s ciljevima našega zadrugarstva. Zadruge treba samo da zatraže u tom pogledu bilo predavanja, bilo izložbe, centrala će rado posredovati, da nam naše zadruge sudjeluju u borbi protiv najvećega narodnoga neprijatelja: pijanstva i alkohola!

Gospodarski praktički nauk zadrugara. Na sjednici upravnoga odbora bjelovarsko-križevačko-požeške skupine hrvatskih seljačkih zadruga, koja se održala dne 20. listopada pr. g. u Sunji, zaključeno je medju ostalim, da se pozove Središnja sveza, da se interesira, kod kojih bi zadruga u zapuštenim krajevima zadrugari bili voljni izaslati svoju djecu na naprednija gospodarstva i uz koje uvjete, a s druge strane, da se kod zadruga u naprednijim krajevima interesira, koji bi valjani gospodari htjeli primiti ovakvu djecu na svoja gospodarstva i uz koje uvjete. Na temelju toga upra-

dica, tuča, nije to požar ili pošast na
ı, već je to jedna grdna pošast na pa-
našoj, kojom znatice i hotice uništu-
svoje blagostanje.

i zar rodjaci i prijatelji pokojnikovi,
:ivši se kod tebe na karminama nijesu
ali više da jedu ili su time postali de-
— Ne! Oni su trebali već slijedeći
ponovno jesti, a ni deblji nijesu postali,
i zato ti, moj dragi brate karminašu,
ao znatno laglji.

i — zar je to lijepo, kad nam umre
majka, brat, sestra, žena ili dijete,
ojim vrlo žalimo, — ta kad pomislimo
na nj, već nam suza žalosti zasja u
našemu! — a onamo moramo dvoriti
lo društvo, koje se sakupilo kod nas,
o mi više u vrču nosimo, tim društve-
ıspoloženje karminaša bolje raste, dok
djegdje na koncu konca i, — vesela
najka! — ne zapjeva.

eljačka braćo! Ne dolazi sve zlo od
, a ni od države, već je mnogo i mno-
oga zla, kojega bismo se mogli, a
di vlastite koristi morali otresti,
:ano u našim narodnim običa
smo u sebe već kao djeca usi
ıo za nekakovo svetogrdje
'emda vrlo dobro osjećamo,
ičaji preživjeli, da odr
odarstveno štetujemo. S
mi se ipak — kao t
ıo sveudilj naše rečen
ıne selo, negoli običa

zmimo olovku u ruk
selo imade pet sto
otina kuća dogodi s
:deset smrtnih sl
i slučaj računajm
jednu stotinu kru
jest 5.000 kruna

ıkle jedno jedin
dana izbaci
ıuća kruma. —
ijepa domovina
našega narodnoga novca potrosi na-
post na ove pogrebne svatove?

Hrvatske seljačke zadruge, pa i
darska društva kao zadruge, ras
lijepom broju diljem naše domov
ponajprije ova društva sa svo
vima morala povesti oštru
držanja tih pogrebnih svat
sumnje, da bi malo pom
ljani pristajali za ovima
i bez toga dade pokojn
mir, a da njegovi uk
mine potrošili ni —

Poljopri

Rješe

Ako 17%
vapna stoj
što čini K
Ispr
pan Se
Fra
Mi
J

nam ga

... u
... e-
... e-
... e i

... užna
... sveze
... se o
... se hrv.
... osla. Da
... zadrugar-
... ska ban-
... ovih dana
..., da će taj
... e se dosada
... svojim zadru-
... kruga, kako bi
... rugarskom cilju,
... dovolje sve svoje

... godišnju sjetvu po-
... priskrbi svojim za-
... enjene vrste naročito

... ugama:
... okrugli kukuruz.
... antin i bolje vrste s kr.
... e.
... ac s vlastelinstva grofa Pe-

... daje centrala posebno popuste
... vnice »Putnik« tako, da će sje-
... skuplje od tržne cijene običnoga

... e dobave i naputke dojavila je cen-
... na.

... ku ističemo, da je na izložbi kuku-
... je početkom ovog mjeseca otvorilo
... ospodarsko društvo u Budimpešti, uz-
... ni zubac s vlastelinstva rumskoga iznio
... prvih odlikovanja.

... **ava modre galice, sumpora, rafije i gumije.** ... rujemo svoje zadrugare, da se kod svojih ... ga što prije predbilježe za najvažnije po- ... svojih vinograda: modru galicu, sumpor, ra- ... niju. Ne predbilježi li se na vrijeme, stići ... ali i narudžba zadruge prekasno, pa je ... moći izvršiti, a onda će zadrugari mo-

... naručiti nepouzdanu robu s druge strane. Pri- ... mo, da će naše zadruge i ove godine ras- ... avati samo zajamčenu našišku modru galicu, ... dvostruko rafinirani sumpor, najbolju I. ... rafiju i gumijske trakove prve vrsnoće.

Zadruge u vinorodnim krajevima bezuvjetno su dužne, da svojim zadrugarima omoguće, da kod svoje zadruge pokriju i svoje potrebe na vinogradarskim potrepštinama.

Dobava strojeva. Razumni se poljoprivredni rad danas ne može ni zamisliti bez strojeva. Strojevima se poljoprivredni poslovi vrše i bolje i lakše i jevtinije i jednostavnije. Stoga je upravo dužnost zadruga, da među svojim zadrugarima rasprostranjuju strojeve za sve grane poljoprivrede. U raspačavanju strojeva ne smiju zadruge gledati samo čisti trgovački posao prodavanja, nego moraju računati s tim, da se svakim strojem, koji dođe u selo, zaista diže privredni napredak. Širenjem valjanih plugova, brana, valjaka itd. podjedno zadruga širi i bolje obrađivanje tla, rasprostranjivanjem sijalica uči zadrugare pametnijemu i boljem načinu sijanja i prištedjuju im sjeme. Prodajom čistilica, vjetrenjača i vršalica prištedjuje ona zadrugarima radno vrijeme i omogućuje im, da na tržište donesu bolji, čistiji i ljepši prirod, koji mogu daleko bolje i povoljnije unovčiti. To i slično vrijedi dakako i za sve druge strojeve. Rasprostranjivanje poljoprivrednih strojeva u narodu je dakle kulturni privredni zadatak naših zadruga, koje idu za svestranim unapređenjem svojih zadrugara. Na to sve upozorujemo upravo sada svoje zadruge, da bi pred proljetne radove razvile živu akciju oko raspačavanja strojeva, koje mogu zadrugari dobaviti od svoje centrale uz najpovoljnije uvjete uz vladin prinos i u garantiranoj kakvoći. Naročitu važnost treba pritom položiti na činjenicu, kako zadružno kupovanje strojeva pruža seljaku posebnu garanciju za vrsnoću stroja, koju ne može dobiti od agenata, koji ne nose nikakovu moralnu odgovornost za dobavljeni stroj. Dobavljati stroj putem centrale znači tvornicu strojeva staviti pod kontrolu širokoga kruga čitave naše zadrugarske organizacije. Zato je sigurno, da će tvorničari dobavljati centrali strojeve daleko sigurnije i bolje nego pojedincima, jer im je kod velike organizacije glas u daleko većoj opasnosti. Pored toga se dakako kod centrale dobavljaju strojevi znatno jevtinije već i stoga, što je potreba centrale za sve zadruge znatno veća, pa centrala za veće dobave postizava i znatno povoljnije uvjete dobave.

Preporučamo stoga svim svojim zadrugarima, da se posluže dobrom prilikom i strojeve naručuju samo putem svoje zadruge, kojoj je dužnost, da se posebnom pomnjom posveti poslu oko širenja strojeva kao glavnih pomagala napredne poljoprivrede.

je Središnja sveza interesiranim zadrugama u stalim krajevima okružnice u tom predmetu, kako se posljednji rok za prijavu zadrugara u pravcu primiče kraju, konstatiramo žalosnu enicu, da su se našemu pozivu odazvali samo rugari iz naprednih krajeva, te ih se njih 15 iz apredních zadruga sve po izbor najboljih gospoa prijavilo, da će rado preuzeti uz najpovolj- uvjete sinove zadrugara iz zaostalih krajeva auk i službu. Iz zaostalih se krajeva medjutim ada nije javio nijedan zadrugar, koji bi htio jega sina izaslati na koje napredno gospodaro, da na njemu štogod nauči i tako unaprijedi je očinstvo.

Teško je vjerovati, da nazadniji krajevi tako bo osjećaju želju, da se unaprijede. Zato upozoemo ponovno sve zadrugare — posebice one zaostalijim krajevima — na ovu lijepu i vele žnu akciju naše Središnje sveze, da razmisle o isti praktičnoga gospodarskog nauka, pa da se služe prilikom. Sinovi će im doći njihovoj braći drugarima, koji jedva čekaju, da pouče zaostaga. da nam domovina podje na svim krajevima šega zadrugarskog svijeta junačkim korakom prijed.

Naše okružnice. Matica hrvatskih seljačkih zaiga »Hrvatska poljodjelska banka« i »Središnja eza hrvatskih seljačkih zadruga« razašilju zaugama za sve važnije zadružne poslove okruice. Te su okružnice po svojem sadržaju vandno važne za naše zadrugarstvo, štoviše vaije nego drugo dopisivanje, koje stiže na pojee zadruge, jer se odnose na ukupnu organizau i počesto tiču koristi svih zadrugara. A ipak dogadja, da zadruge tim okružnicama posveju vanredno malo pažnje i da se, gdje se to aži, ne proglašuju ostalim zadrugarima. Na taj čin počesto propadne i najljepša akcija cenale, jer ne nalazi dovoljno obzira sa strane zaužnih organizacija, koje primaju okružnice. Isto ko počesto zadrugari ne crpu od svoje organiicije one pogodnosti, koje bi mogle crpsti, jer ne aju za okružnice, koje ih na to pute i upozoraju. Upozorujemo stoga sve zadružne uprave, da šim okružnicama posvete potrebnu brigu, da ih svojim sjednicama svestrano rasprave i o njima vore zaključke i prema njima udese svoj zaužni rad.

Prijelaz u bolji način gospodarenja s usjevnim dom. Pod ovim je naslovom nedavno svojim oškom izdao broširu (knjižicu) od 16 stranica rodni zastupnik i praktični gospodar-seljak To- o Jalžabetić. Pisac je broširu namijenio našim rivredno zaostalim krajevima kao naputak, kako prešli sa sadašnjega tropoljskoga na t. zv. mjeneno (bolje izmjenično) gospodarenje. Napuci u oj dobrim su dijelom iz prakse, pa bi se njima ogao koristiti seljački svijet, kojemu je namijenjeno. Prema svojoj namjeni broširа nije polagala suviše pažnju na eksaktnost (n. pr. karakterizaciju različnih načina gospodarenja itd.). Označujući izbliže »mjenbeno« gospodarenje, pisac navodi (str. 2.), da se kod takvoga gospodarenja »ž i t a r i c a n i k a d a n e s m i j e s i j a t i z a ž i t a r i c o m«, a u svojoj ophodnji, koju (na str. 6.) preporuča, goji ipak u 5. godini pšenicu, a u 6. raž, zob itd Ovakova su protivuslovlja nezgodna. Isto je tako nezgodno reći, da na sječkarici rezano l o š e s i j e n o (str. 7.) u proljeće pomiješano s malo trave podaje blagu v r l o d o b r u k r m u. U pohvalu inkarnatke iznosi pisac na istoj strani, da ne napuhava, premda u tom pogledu izmedju nje i drugih djetelina nema razlike. — O umjetnim gnojivima nijesu piscu još posve raščišćeni pojmovi, kako je to vidjeti iz njegove generalne primjedbe: »da je dvojba, da li se ta gnojiva isplaćuju«. S uredjenjem jame za gnojnicu, kako ga pisac (str. 14.) preporuča, ne bismo se takodjer mogli složiti. Koliko se inače cijela broširа odlikuje jasnoćom, to tu hvalu ne možemo izreći za misli, izražene u zaglavku (str. 15.), koje medju ostalim i opet pokazuju, da pisac ne uvažava umjetni gnoj kao važno pomagalo razumne poljoprivrede.

Pored svega toga ovu broširu našega prijatelja i vrloga zadrugara T. Jalžabetića valja s veseljem pozdraviti, jer ona jasno i glasno govori, kako sebi i seljak naukom i čitanjem *može unaprijediti* svoje gospodarstvo. Zato će *ona i kraj* navedenih omašaka dobro doći našemu seljačkom svijetu, jer će joj on, kao plodu zbiljskoga iskustva, podati dosta vjere, bez koje nema nasljedovanja.

Knjižica stoji 20 fil., te je može svatko u našem uredništvu nabaviti. Mi je ovim toplo preporučamo.

Obranički sudovi kod naših zadruga. Naši hrvatski zakoni daju svakome pravo, da izbjegne skupom parbenom postupku izvanparbenim sudovanjem t. zv. obraničkih sudova.

Tu je pogodnost i naša organizacija naumila iskoristiti za naše zadrugarstvo, pa je stoga u pravilima naših zadruga u §. 71. i 72. predvidjena ustanova obraničkih sudova, kojima je svrha, da rješavaju nesamo sporove zadrugara, koji su nastali u odnosu prema zadruzi. nego i sporove izmedju zadrugara, koji ne potječu iz zadružnih odnosa.

U tu svrhu zadruge biraju i potrebne obraničke suce. — Ali pored svega toga ostala je dosada ustanova zadružnih pravila o obraničkim sudovima mrtvim slovom, jer zadruge i suci nijesu imali potrebne naputke.

Da bi se konačno navedene ustanove zadružnih pravila ostvarile, razaslala je početkom o. mj. Hrv. poljodjelska banka svim hrvatskim seljačkim zadrugama naročiti naputak za obraničke sudove,

koji je sastavio g. dr. Mirko pl. Antolković, prema kojem će naši zadrugari moći svoje medjusobne sporove rješavati unutar zadruge bez posredovanja redovnoga suda.

Nadamo se, da će naši zadrugari znati, da se koristuju ovom važnom i velikom pogodnosti, koju im pruža njihova zadruga i da će zadruge sa svoje strane putiti zadrugare što više na rješavanje sporova putem obraničkoga suda zadruga, da i u tom pravcu djeluju na svoje članove i privredno, čuvajući novac i vrijeme zadruga i ćudoredno, uklanjajući mržnju i svadju izmedju braće i suseljana.

Naputak o poslovanju s robom. Naša zadružna organizacija postaje od osnutka zadružne sveze sve to svestranijom u svojem radu. Uvjerivši se o koristi zajedničke dobave robe interesiraju se hrv. seljačke zadruge sve više za tu granu posla. Da bi se taj posao provodio sustavno i po zadrugarskim načelima, izdala je hrvatska poljodjelska banka naročiti naputak u tu svrhu, koji je ovih dana razaslan svim zadrugama. Nadamo se, da će taj naputak skloniti i one zadruge, koje se dosada nijesu odlučile na dobavljanje robe svojim zadrugarima za proširenje svojega djelokruga, kako bi se što više približile našemu zadrugarskom cilju, da zadrugari u svojoj zadruzi zadovolje sve svoje privredne potrebe.

Kukuruz za sjetvu. Za ovogodišnju sjetvu pobrinula se naša centrala, da priskrbi svojim zadrugama i zadrugarima oplemenjene vrste naročito uzgojenoga kukuruza.

Centrala dobavlja zadrugama:

1. oplemenjeni domaći okrugli kukuruz.
2. oplemenjeni činkvantin i bolje vrste s kr. zem. dobra Božjakovine.
3. uzgojni žuti zubac s vlastelinstva grofa Pejačevića u Rumi.

Na sve tri vrste daje centrala posebno popuste iz iseljeničke poslovnice »Putnik« tako, da će sjeme biti neznatno skuplje od tržne cijene običnoga kukuruza.

Pobliže uslove dobave i naputke dojavila je centrala zadrugama.

Uz tu priliku ističemo, da je na izložbi kukuruza, koju je početkom ovog mjeseca otvorilo ugarsko gospodarsko društvo u Budimpešti, uzgojni zlatni zubac s vlastelinstva rumskoga iznio jedno od prvih odlikovanja.

Dobava modre galice, sumpora, rafije i gumije. Upozorujemo svoje zadrugare, da se kod svojih zadruga što prije predbilježe za najvažnije potrebe svojih vinograda: modru galicu, sumpor, rafiju i gumiju. Ne predbilježi li se na vrijeme, stići će centrali i narudžba zadruge prekasno, pa je ona ne će moći izvršiti, a onda će zadrugari morati naručiti nepouzdanu robu s druge strane. Primjećujemo, da će naše zadruge i ove godine raspačavati samo zajamčenu ausišku modru galicu, najfiniji dvostruko rafinirani sumpor, najbolju I. Majunga rafiju i gumijske trakove prve vrsnoće.

Zadruge u vinorodnim krajevima bezuvjetno su dužne, da svojim zadrugarima omoguće, da kod svoje zadruge pokriju i svoje potrebe na vinogradarskim potrepštinama.

Dobava strojeva. Razumni se poljoprivredni rad danas ne može ni zamisliti bez strojeva. Strojevima se poljoprivredni poslovi vrše i bolje i lakše i jevtinije i jednostavnije. Stoga je upravo dužnost zadruga, da medju svojim zadrugarima rasprostranjuju strojeve za sve grane poljoprivrede. U raspačavanju strojeva ne smiju zadruge gledati samo čisti trgovački posao prodavanja, nego moraju računati s tim, da se svakim strojem, koji dodje u selo, zaista diže privredni napredak. Širenjem valjanih plugova, brana, valjaka itd. podjedno zadruga širi i bolje obradjivanje tla, rasprostranjivanjem sijalica uči zadrugare pametnijemu i boljem načinu sijanja i prištedjuju im sjeme. Prodajom čistilica, vjetrenjača i vršalica pristedjuje ona zadrugarima radno vrijeme i omogućuje im, da na tržište donesu bolji, čistiji i lepši prirod, koji mogu daleko bolje i povoljnije unovčiti. To i slično vrijedi dakako i za sve druge strojeve. Rasprostranjivanje poljoprivrednih strojeva u narodu je dakle kulturni privredni zadatak naših zadruga, koje idu za svestranim unapredjenjem svojih zadrugara. Na to sve upozorujemo upravo sada svoje zadruge, da bi pred proljetne radove razvile živu akciju oko raspačavanja strojeva, koje mogu zadrugari dobaviti od svoje centrale uz najpovoljnije uvjete uz vladin prinos i u garantiranoj kakvoći. Naročitu važnost treba pritom položiti na činjenicu, kako zadružno kupovanje strojeva pruža seljaku posebnu garanciju za vrsnoću stroja, koju ne može dobiti od agenata, koji ne nose nikakovu moralnu odgovornost za dobavljeni stroj. Dobavljati stroj putem centrale znači tvornicu strojeva staviti pod kontrolu širokoga kruga čitave naše zadrugarske organizacije. Zato je sigurno, da će tvorničari dobavljati centrali strojeve daleko sigurnije i bolje nego pojedincima, jer im je kod velike organizacije glas u daleko većoj opasnosti. Pored toga se dakako kod centrale dobavljaju strojevi znatno jevtinije već i stoga, što je potreba centrale za sve zadruge znatno veća, pa centrala za veće dobave postizava i znatno povoljnije uvjete dobave.

Preporučamo stoga svim svojim zadrugarima, da se posluže dobrom prilikom i strojeve naručuju samo putem svoje zadruge, kojoj je dužnost, da se posebnom pomnjom posveti poslu oko širenja strojeva kao glavnih pomagala napredne poljoprivrede.

Sniženje kamatnjaka. Prilike na novčanom tržištu sada su se konačno toliko poboljšale, da je Austro-ugarska banka ponovno snizila svoj kamatnjak za ½%. Slijedeći ovaj primjer snizila je i naša centrala Hrvatska poljodjelska banka počevši od 1. travnja 1914. opet kamatnjak svojim zadrugama takodjer za ½%, t. j. na 5½%, ali to samo onima, koje su potpuno pristupile u organizaciju središnje sveze hrvatskih seljačkih zadruga te udovoljavaju svima odnosnim dužnostima.

Dom i svijet.

U hrvatskom saboru vodi se već gotovo mjesec dana t. zv. adresna debata ili rasprava. Adresom se naime nazivlje predstavka, koju sabor upravlja Njegovu Veličanstvu kralju kao odgovor na kraljevsku poruku, kojom je otvoren sabor. Svaka veća stranka u saboru podnosi svoju predstavku na raspravljanje, ali se Njegovu Veličanstvu šalje samo ona, koju sabor primi većinom glasova. I pri ovoj su zgodi podnesene u našemu saboru tri adrese i to od koalicije, pa dvije pravaške adrese. Osim ove rasprave podnesena je saboru množina interpelacija, od kojih se neke tiču i naše zadružne organizacije.

U zajedničkom je parlamentu u Budimpešti iznesena zakonska osnova o izvlazbi (ekspropriaciji) morske obale. Budući da mi nemamo svoga zakona o izvlazbi, imao bi se ovaj zakon protegnuti i na područje obala našega mora. Veliki je dio javnosti radi toga zakona veoma uzbudjen, jer u njemu vidi pogibao za našu samostalnost u tom predmetu, pa je to uzbudjenje došlo do izražaja na javnim skupštinama na Sušaku, Zagrebu i Osijeku, koje su oštro prosvjedovale protivu toga zakona. U Zagrebu je poradi toga došlo i do žešćih uličnih iskaza. U hrvatskom je saboru to pitanje takodjer veoma iscrpno i živo pretresano, a mnijenja su ostala podijeljena.

Albanski knez ili, kako ga Albanci nazivlju, kralj Vilim I. konačno je 7. ožujka prispio u Drač, koji je odabran za privremenu prijestolnicu nove kneževine. Prije svoga puta u Albaniju posjetio je albanski knez sve dvorove evropskih velevlasti, koje su ga učinile knezom. Odmah iza dolaska u Albaniju imenovao je turskoga poslanika u Petrogradu Turkan-pašu, koji je rodjeni Albanac, ministrom predsjednikom. Ovaj je sastavio ministarstvo, u kojem se medju ostalima nalazi u svojstvu ministra rata i financija Esad-paša.

Atentati. Na Rijeci je u noći izmedju 2. i 3. ožujka počinjen ponovni atentat bombom na gubernatorovu palaču, ali je ostao bez ikakvih posljedica, jer je bomba pala medju drveće u perivoju. Počinitelj je atentata jedan radnik, ali se drži, da je atentat počinio po nečijem nagovoru ili nalogu, pa se u tom smjeru dalje istražuje.

U Debrecinu je počinjen atentat na grčko-katoličkoga biskupa Miklossya. Dne 23. veljače primio je biskup pošiljku, kojoj je vrijednost bila označena s K 1300.—. Kada su pošiljku stali otvorati, pozvan je biskup k telefonu u drugu sobu i na taj je način umakao smrti. U pošiljci se naime nalazila bomba, koja je pri otvoranju eksplodirala, tri prisutnika ubila, nekoliko ih ranila, a osimtoga uništila dio zgrade, u kojoj biskup stanuje. Počinitelje nijesu mogli uhvatiti, jer su za vremena pobjegli preko granice. Pošiljka je bila odaslana iz Černovica, glavnoga grada Bukovine, a poslao ju je neki Cataran. Zašto je bombu poslao, nije se moglo ustanoviti.

Otrovanja plinom u Osijeku. Dne 8. ožujka nadjena je u svojem stanu u Osijeku, donjem gradu, kućevlasnica Danica Kostić mrtva, a njezina prijateljica Julijana Hiller u besvijesnom stanju. Liječnici su ustanovili, da je otrovanje rasvjetnim plinom prouzročilo nesreću. To je u zadnjih par nedjelja šesti slučaj otrovanja plinom, pa je medju cijelim pučanstvom u donjemu gradu u Osijeku nastala velika uzbudjenost. Oblasti su odredile najodlučnije mjere, da se daljnim nesrećama na put stane, pa su u tu svrhu zatvorene plinske cijevi u nekoliko ulica. Plin je izlazio iz cijevi, jer su od slaboga materijala.

List izlazi svakoga prvoga u mjesecu. — Pretplata mu je za cijelu godinu zajedno s poštarinom K 2·—. Rukopisi se ne vraćaju. - - - - - - Za oglase plaća se pristojba prema cjeniku. - Kod višekratne uvrzdbe daje se popust.

HRVATSKI UDRUGAR

LIST ZA UDRUGARSTVO I NARODNO GOSPODARSTVO.

Odgovorni urednik: JOSIP CVETKO.

Pretplate i pristojbe za oglase plative su i utužive u Zagrebu. Uredništvo i uprava: Zagreb, Preradovićeva ulica br. 5, I. kat, zgrada Hrv. poljodjel. banke. - Vlasnik i izdavatelj: Hrvatska poljodjelska banka - u Zagrebu. -

God. IX. Zagreb, 1. svibnja 1914. Broj 5.

Pokrovitelj naše organizacije — zagrebački nadbiskup.

Danom 26. travnja ove god. sjeda na slavnu stolicu zagrebačkih nadbiskupa jedan od najživljih osnivača i stupova hrvatske zadružne organizacije, pokrovitelj »Središnje sveze hrvatskih seljačkih zadruga« nadbiskup dr. Ante Bauer. Njegovim nastupom naslova, časti i službe nadbiskupa zagrebačkoga dolazi na čelo hrvatske hijerarhije uvaženi učenjak, pravi dušobrižnik i odlični hrvatski rodoljub, a osimtoga i uvjereni — zadrugar. Presvijetli g. nadbiskup Bauer pravi je demokrat i narodni čovjek, koji vidi spas našemu narodu u zajedničkom radu za zajedničko dobro. Ime dra. Ante Bauera napose je usko skopčano s našim zadrugarstvom, za koje je on kao apostol i obični radnik-zadrugar obašao čitavu našu domovinu skraja nakraj. Svetim uvjerenjem zalagao se on svagda i na svakom mjestu za velike ideje i ideale zadrugarstva, koje je uvijek smatrao temeljem vaskolikom privrednom i ćudorednom radu u n a r o d u. Stoga se kao pravi svećenik svoga naroda smatrao dužnim, da djeluje na polju zadrugarstva za narod. Svojim radom znao je sebi nadbiskup dr. Ante Bauer steći ljubav i opće štovanje u našem zadrugarskom svijetu, pa se i naša zadrugarska organizacija stavila pod njegovo moćno pokroviteljstvo, koje on vrši svom snagom svojega položaja i s ljubavi, koja ga je tako čvrsto privezala uz zadružnu misao.

Zato će vijest o nastupu našega pokrovitelja na prvo mjesto u crkvenoj hijerarhiji naše domovine zatalasati redove naših zadrugara iskrenim i toplim osjećajima, jer o taj glas naša organizacija upirući svoje oči u prvoga i najuglednijeg svojeg zadrugara veže velike nade u budućnost, kojoj s pouzdanjem gleda u susret.

Da živi pokrovitelj »Središnje sveze hrvatskih seljačkih zadruga« nadbiskup zagrebački dr. Ante Bauer!

Sniženje kamatnjaka. Prilike na novčanom tržištu sada su se konačno toliko poboljšale, da je Austro-ugarska banka ponovno snizila svoj kamatnjak za 1/2%. Slijedeći ovaj primjer snizila je i naša centrala Hrvatska poljodjelska banka počevši od 1. travnja 1914. opet kamatnjak svojim zadrugama takodjer za 1/2%, t. j. na 5 1/2%, **ali to samo onima, koje su potpuno pristupile u organizaciju središnje sveze hrvatskih seljačkih zadruga te udovoljavaju svima odnosnim dužnostima.**

Dom i svijet.

U hrvatskom saboru vodi se već gotovo mjesec dana t. zv. adresna debata ili rasprava. Adresom se naime nazivlje predstavka, koju sabor upravlja Njegovu Veličanstvu kralju kao odgovor na kraljevsku poruku, kojom je otvoren sabor. Svaka veća stranka u saboru podnosi svoju predstavku na raspravljanje, ali se Njegovu Veličanstvu šalje samo ona, koju sabor primi većinom glasova. I pri ovoj su zgodi podnesene u našemu saboru tri adrese i to od koalicije, pa dvije pravaške adrese. Osim ove rasprave podnesena je saboru množina interpelacija, od kojih se neke tiču i naše zadružne organizacije.

U zajedničkom je parlamentu u Budimpešti iznesena zakonska osnova o izvlazbi (eksproprijaciji) morske obale. Budući da mi nemamo svoga zakona o izvlazbi, imao bi se ovaj zakon protegnuti i na područje obala našega mora. Veliki je dio javnosti radi toga zakona veoma uzbudjen, jer u njemu vidi pogibao za našu samostalnost u tom predmetu, pa je to uzbudjenje došlo do izražaja na javnim skupštinama na Sušaku, Zagrebu i Osijeku, koje su oštro prosvjedovale protivu toga zakona. U Zagrebu je poradi toga došlo i do žešćih uličnih iskaza. U hrvatskom je saboru to pitanje takodjer veoma iscrpno i živo pretresano, a mnijenja su ostala podijeljena.

Albanski knez ili, kako ga Albanci nazivlju, kralj Vilim I. konačno je 7. ožujka prispio u Drač, koji je odabran za privremenu prijestolnicu nove kneževine. Prije svoga puta u Albaniju posjetio je albanski knez sve dvorove evropskih velevlasti, koje [illegible] iza dolaska u Alba-

drži, da je atentat počinio po nečijem nagovoru ili nalogu, pa se u tom smjeru dalje istražuje.

U Debrecinu je počinjen atentat na grčko-katoličkoga biskupa Miklossya. Dne 23. veljače primio je biskup pošiljku, kojoj je vrijednost bila označena s K 1300.—. Kada su pošiljku stali otvorati, pozvan je biskup k telefonu u drugu sobu i na taj je način umakao smrti. U pošiljci se naime nalazila bomba, koja je pri otvoranju eksplodirala, tri prisutnika ubila, nekoliko ih ranila, a osimtoga uništila dio zgrade, u kojoj biskup stanuje. Počinitelje nijesu mogli uhvatiti, jer su za vremena pobjegli preko granice. Pošiljka je bila odaslana iz Černovica, glavnoga grada Bukovine, a poslao ju je neki Cataran. Zašto je bombu poslao, nije se moglo ustanoviti.

Otrovanja plinom u Osijeku. Dne 8. ožujka nadjena je u svojem stanu u Osijeku, donjem gradu, kućevlasnica Danica Kostić mrtva, a njezina prijateljica Julijana Hiller u besvijesnom stanju. Liječnici su ustanovili, da je otrovanje rasvjetnim plinom prouzročilo nesreću. To je u zadnjih par nedjelja šesti slučaj otrovanja plinom, pa je medju cijelim pučanstvom u donjemu gradu u Osijeku nastala velika uzbudjenost. Oblasti su odredile najodlučnije mjere, da se daljnim nesrećama na put stane, pa su u tu svrhu zatvorene plinske cijevi u nekoliko ulica. Plin je izlazio iz cijevi, jer su od slaboga materijala.

List izlazi svakoga prvoga u mjesecu. — Pretplata mu je za cijelu godinu zajedno s poštarinom K 2·—. Rukopisi se ne vraćaju. Za oglase plaća se pristojba prema cjeniku. - Kod višekratne uvrzdbe daje se popust.

HRVATSKI UDRUGAR

LIST ZA UDRUGARSTVO I NARODNO GOSPODARSTVO.

Odgovorni urednik: JOSIP CVETKO.

Pretplate i pristojbe za oglase plative su i utužive u Zagrebu. Uredništvo i uprava: Zagreb, Preradovićeva ulica br. 5, I. kat, zgrada Hrv. poljodjel. banke. - Vlasnik i izdavatelj: Hrvatska poljodjelska banka - u Zagrebu. -

God. IX. Zagreb, 1. svibnja 1914. Broj 5.

Pokrovitelj naše organizacije — zagrebački nadbiskup.

Danom 26. travnja ove god. sjeda na slavnu stolicu zagrebačkih nadbiskupa jedan od najživljih osnivača i stupova hrvatske zadružne organizacije, pokrovitelj »Središnje sveze hrvatskih seljačkih zadruga« nadbiskup dr. Ante Bauer. Njegovim nastupom naslova, časti i službe nadbiskupa zagrebačkoga dolazi na čelo hrvatske hijerarhije uvaženi učenjak, pravi dušobrižnik i odlični hrvatski rodoljub, a osimtoga i uvjereni — zadrugar. Presvijetli g. nadbiskup Bauer pravi je demokrat i narodni čovjek, koji vidi spas našemu narodu u zajedničkom radu za zajedničko dobro. Ime dra. Ante Bauera napose je usko skopčano s našim zadrugarstvom, za koje je on kao apostol i obični radnik-zadrugar obašao čitavu našu domovinu skraja nakraj. Svetim uvjerenjem zalagao se on svagda i na svakom mjestu za velike ideje i ideale zadrugarstva, koje je uvijek smatrao temeljem vaskolikom privrednom i ćudorednom radu u n a r o d u. Stoga se kao pravi svećenik svoga naroda smatrao dužnim, da djeluje na polju zadrugarstva za narod. Svojim radom znao je sebi nadbiskup dr. Ante Bauer steći ljubav i opće štovanje u našem zadrugarskom svijetu, pa se i naša zadrugarska organizacija stavila pod njegovo moćno pokroviteljstvo, koje on vrši svom snagom svojega položaja i s ljubavi, koja ga je tako čvrsto privezala uz zadružnu misao.

Zato će vijest o nastupu našega pokrovitelja na prvo mjesto u crkvenoj hijerarhiji naše domovine zatalasati redove naših zadrugara iskrenim i toplim osjećajima, jer o taj glas naša organizacija upirući svoje oči u prvoga i najuglednijeg svojeg zadrugara veže velike nade u budućnost, kojoj s pouzdanjem gleda u susret.

Da živi pokrovitelj »Središnje sveze hrvatskih seljačkih zadruga« nadbiskup zagrebački dr. Ante Bauer!

u vješte osobe mogu skupljati ovako: lopatom se najprije za-komito oznaka širine i duljine, on-kopa koso protiv uže stijene do 25 da se uža stijena očisti, okomito se i jednim okomitim zabodom se komad debeo kojih 5 cm. To je do 25 cm. Zatim se nastavi kopa-ma 50 cm, odreže se tu odrezak, ži kao uzorak do 50 cm i konačno mo slično do 75 cm dubine.

nja li se prema dubini tlo drukčije, e uzorci vaditi iz drugih dubina na iz dubine 0—15, zatim 15 do 60) do 75.

rci se šalju kr. hrv.-slav. že-kom zavodu za istraži-tla u Zagrebu.

M. Grlocl.

odarski razgovori Priše Ste-ana sa stricom Gršom.

Treći razgovor:

odjenju računa u gospodarstvu.

c Grša: Dobro jutro, sinovče!

a Stevan: Bog dao, striče! Koje bro vodi, striče, tako rano k meni?

c Grša: Baš ću ti pravo kazati! Za-am se malo razgovora, pa kô mi-dem ja mom Stevanu, da se malo nimo.

a Stevan: Živio, striče! Tako va-d bi samo i drugi naši liudi taki bili zili pametnim ljudima na razgovor.

c Grša: Idi, sinovče! Ta valjda ni-ni mi baš najgori ljudi na svijetu? imaš nešto da nam prigovaraš! Kad bio baš moj, znaš, da bih ti ja već da si ti kô i rdjava žena! Samo da igovarati!

a Stevan: Polagano, striče, i ne-se već odmah na početku ljutiš. i toliko toga doživio s našim svije-o ja, i ti bi još gore mislio o našim od mene.

c Grša: Uh, gle ti staroga čovjeka! ijeda tu, kao da mu je već 100 go-dina, a onamo još nije pravo ni škola svršio!

Priša Stevan: Samo se ti rugaj, striče! Vidjet ćemo mi naposljetku, ide li pamet baš uvijek s godinama?!

Stric Grša: Pa dašto da ide?! Valjda ne ćeš, da bude jaje pametnije od kokoši?

Priša Stevan: Kazao sam ja već toliko puta, da su naši seljaci neozbiljan svijet. Kadgod štogod, a oni ti odmah sve pre-okrenu u šalu i lakrdiju. Ti, striče, k'o misliš, da jaje ne može biti pametnije od kokoši?! Pa dobro, sad ćemo vidjeti! Ti si, striče, svakako već stariji čovjek, a evo ja sam još golobrado momče. Daklem sastala se stara koka i friško jaje. Kaži-der ti, striče, onda meni, je li ti znaš, da bi i seljak gospodar morao voditi račune o svom gospodarstvu, i kaži ti meni sad, je li ti take račune baš i vodiš?

Stric Grša: Drago si! Što će meni knji-ge i računi, kad i bez njih znadem, da sam sirota i da sve, što preko godine zaslužim, moram dati za gospodu?

Priša Stevan: Striče, striče, ti si do-duše po godinama zaista već stara koka, no ne govoriš ni najmanje pametnije, ne-go što bi moglo govoriti jedno jaje. Već po tome, striče, vidiš, da ne mora koka baš uvijek biti pametnija od jajeta, no mi ćemo se još jedamput na to povratiti. Ti dakle, striče, veliš, da ne trebaš u tvom gospodarstvu ni knjiga ni računa, jer i onako znaš, da ništa nemaš! Oprosti, stri-če, tu si malko pretjerao! Ta ti imaš kuću. imaš i jedno 20 jutara grunta, imaš zgrade, a imaš nešto i marvice. Dakle baš nijesi tako uboga sirota!

Stric Grša: Pa šta onda, sinovče, što ja to nešto imutka imam? Zar ti misliš, da sam ja onda već i bogat? Sav taj imutak, koji ja imam, taj je samo zato tu, da ja imam više brige i više tereta s njim. Šta ja imam od kuće i od zgrada, kad ih po-trošiti ne mogu, a ne nose mi ni filira ki-rije? Jest, kuća u gradu, to je imutak i bogatstvo, jer je gazda dade u najam, pa

svakoga prvog u mjesecu pobire novac. Od moje vlastite kuće imam je samo to, da joj se zovem gazda, da je moram uzdržavati i porez od nje plaćati. Sa svim time nije ni meni kvartir u mojoj vlastitoj kući baš jevtin. A isto je tako i sa zemljom! Ja sam joj se nazvao gazdom, a dok je obradim, dok poplaćam sluge, nadničare, lukno, porez, kovača i kolara ili mi šta ostane ili ne ostane. Još ako računam nadnicu strini i sebi, i ako računam kamate od glavnice, koja je u mom gospodarstvu uložena, onda nit dobivam kakih kamata nit kake nadnice, nego se samo svake godine uludo mučim, da mogu kojekake propalice, dok na mom gruntu rade, platiti i nahraniti. Tako je to, moj sinovče! No vi gospoda nama seljacima nikada ne vjerujete, nego uvijek mislite, da nikom na svijetu nije tako dobro kao nama seljacima. Pa što drugi tako misle, neka ih, al što si i ti veći prijatelj gospodi nego nama seljacima, eto to mi je krivo. Kad bi nama seljacima na selu bilo tako dob-- pa što onda i vi, gospodo, ne dodjet-- sela, da s nama zajedno gazite ovo bla-- i gutate ovu prašinu, da nikad ništa lijepa ne navučete i nikad ništa nit dobra pojedete nit valjana popijete?! Eh da, vi gospodo, a i ti sinovče, jedno mislite, a drugo govorite.

Priša Stevan: Zar baš tako, striče?

Stric Grša: Baš tako, sinovče, i nikako drugačije!

Priša Stevan: Bez zamjere, striče, ja nijesam ni u snu sanjao, da ti je srce tako otrovano! I dok ti, striče, i vi svi drugi tako govorite, onda vam ne može valjati nit škola nit vjera. Kolikogod se ti, striče, ljutiš, ipak imaš krivo. Jer evo niti sam ne možeš poreći, da imaš kuću, zgrade, marvu i 20 jutara zemlje. Je li tako, striče?

Stric Grša: Pa kazao sam, sinovče, već jedamput, da sve to imam, no kazao sam i to, da od svega toga koristi nemam.

Priša Stevan: Dobro, dobro, striče! Ti dakle i sam priznaješ, da imaš priličan imutak, a ja opet znam, da si valjan i radin, pa veliš da ipak nemaš koristi ni od tvoga imutka ni od tvoga truda! Šta misliš, šta bi tome moglo biti krivo?

Stric Grša: Ja ne znam, sinovče, što bi tome bilo krivo! Sve je nekako kô prokleto. Je li to samo tako kod nas ili je to tako i kod drugih, to ćeš ti morati bolje znati od mene, jer si više svijeta prolazio.

Priša Stevan: Eto vidiš, striče, šta bi ti kazao kojem mašinisti, kad mu mašina ne bi išla u redu? Zacijelo bi mu kazao, da je slab majstor. A šta misliš, striče, što ću ja tebi reći, ako tvoje gospodarstvo ne nosi onoliko, koliko bi moralo? Slab si majstor, striče! To i ništa drugo. Da ti, striče, vodiš o tvom gospodarstvu knjige i račune, onda bi ti već odavna znao, što je krivo, da od gospodarstva nemaš prave koristi, al onda bi, striče, i ti u gospodarstvu već odavna bio drugi majstor. Eto, striče, zbog toga su knjige i računi potrebni za svakoga gospodara, a najpotrebniji su računi baš za one naše male seljačke gospodare.

Stric Grša: Nek bi i bilo, sinovče, kako ti kažeš! Ja ipak još ne vidim prave koristi za nas seljake od računa.

Priša Stevan: Znam ja, striče, da ja moram s tobom drugačije govoriti. Ti ne vjeruješ kô Turčin. Šta ti misliš, striče, šta bi bilo od trgovca, koji ne bi znao, što ga roba stoji i po što je prodaje?

Stric Grša: Brzo bi odnio gaće na štapu.

Priša Stevan: A šta misliš, striče, šta biva s vama seljacima, kad bez računa ne znate, što vam se isplaćuje, a što ne?

Stric Grša: Ostajemo sirotinja.

Priša Stevan: Nesamo to, striče! Vi seljaci ne propadate doduše tako brzo ko trgovci, vi ostajete i dalje na svom gruntu, no ostajete ne ko gazde nego ko najlošije plaćeni nadničari, a to nije ništa drugo,

vi ostajete roblje i radite za druge, što si i sam malo prije kazao.

Stric Grša: Dobro, dobro, sinovče, sa-a još uvijek pravo ne vjerujem, da bi vašem zlu pomogli baš računi!

Priša Stevan: Striče, striče, baš si! Kad svemu tome ne vjeruješ, možda onda vjerovati ovom istinskom dogo-u, koji sam ja sam doživio, dok sam upraviteljem u Božjakovini. Oko toga aljskog dobra ima par sela siromašnih ačkih gospodara. Meni se ljudi smilili, rekoh sam sebi, tim ljudima treba po-ći. I smislio ja, da ih nagovorim, da nu malo više raditi oko mlijeka, mli-o da nose k meni u mljekarnu, a ja ću prodavati zajedno s mlijekom zemalj-ga dobra i ljudima svakoga prvog is-čivati novce za mlijeko. Dodjem ja da-medju ljude i počnem ih nagovarati i ako i onako. Prvo je bilo, da su me li pitali: »A koliko ćete vi, gospodine, ćati za litru mlijeka?« »Ljudi, rekoh, mislim, da ćemo se u tome lako pogo-! Ima medju vama ljudi, koji i onako ave od mlijeka maslac i sir, pa to onda se u Zagreb na prodaju. Ded, rekoh, vi, i to radite, sastavite račun, pa izraču-te, koliko vi sad dobivate za litru mli-a. Kad to bude gotovo, onda ćemo se o pogoditi.

Stric Grša: Pa što rekoše ljudi?

Priša Stevan: Isto, striče, što i ti. Ljudi ošc, nije glavno, da mi vodimo račun, o je glavno, da vi nama mlijeko što je platite.

Stric Grša: Pa i pravo rekoše.

Priša Stevan: Nije pravo, striče! Jer iš, dok ljudi prave maslac i sir, onda n ja siguran, da ne dobiju u maslacu i i za litru mlijeka više od 8—10 fil., a ja im zacijelo platio za svaku litru mlijeka ostruko. To ti je vidiš, striče, nerazu-n svijet. Dok se radi o tome, da proda jeko, onda traži za njega, kao da mu uho zlato, a dok se radi o tome, da se ve hrane, muzu i mlijekom gospodari, onda naši ljudi tako gospodare mlijekom, kao da ne vrijedi ni filira. I sve moje nastojanje, striče, ostalo bi bez koristi, da se nije našao jedan čovjek, koji me je poslušao.

Stric Grša: Ipak se našao jedan?!

Priša Stevan: Jest, striče, i to jedan od najmladjih, pa ćeš onda i po tome vidjeti, da može kadgod i jaje biti pametnije od stare koke. Taj čovjek imao je tri kravice. Prvoga dana jednoga mjeseca počne ti taj čovjek donositi mlijeko u mljekarnu. Ja sam pustio čovjeka na miru, a kad se prvi mjesec dana svršio, dobije ti taj čovjek za mlijeko 105 K. Kod isplate reći ću ja tome čovjeku: »No, prijatelju, kako si zadovoljan s ovim našim poslom?« »Dobro, reče, i baš sasvim dobro.« Kako to? »Eh, gospodine, evo ovako: Ja nijesam budala kao oni drugi. Ja sam najprije sastavio račun, koliko dobijem za svaku litru mlijeka, ako pravim maslac i sir i ako to nosim u *Zagreb na* prodaju. Dakle za nedjelju dana upotrijebio sam ja upravo 140 litara mlijeka. Za sir i maslac od toga mlijeka dobio sam u Zagrebu ravno 14 K. Pri tome sam morao platiti 2 K za željeznicu, 1 K ja sam potrošio sam, a još sam izgubio jedan potpuni radni dan. Kad to sve uzmem u račun, onda mi nije ostalo po litri mlijeka ni 8 filira, a kod vas sam, gospodine, dobio za litru mlijeka 16 filira, dakle dvostruko. Dakle vidite, da sam ja sa svim tim, što vi hoćete, baš sasvim zadovoljan, pa hvala vama, gospodine, što ste vi to otpočeli.

Stric Grša: Baš je pametan bio taj momak!

Priša Stevan: I jest, striče, bio pametan, a s tom pameti pomogao je i drugim svojim seljanima, te je zaslužio, da mu podignu spomenik. Kad su drugi ljudi za taj račun saznali, počeli su i oni nositi mlijeko u našu mljekarnu, pa smo mi u prvoj godini primili jedno 60.000 litara seljačkoga mlijeka i za njega isplatili seljacima preko 10.000 K. Da nije bilo onoga malog

računčića našega prvog seljačkog momka, nikada ti ljudi ne bi vidjeli onih 10.000 K, a to još nije, striče, sve! K nama na Božjakovinu dolazi mnogo naroda iz cijele Hrvatske i svima pripovijedam ja o tom malom računu kao i tebi, pa sam siguran, da će i drugi naši ljudi početi mlijekom drugačije gospodariti, a to će im, striče, donijeti ne tisuće, nego milijune! Vjeruješ li sada, striče, u to, da i našim seljacima može račun biti od pomoći, i vjeruješ li, striče, da i jaje može biti pametnije od stare koke?

Stric Grša: Vjerujem, sinovče! Pamet svemu sudi, a ne lude godine! Zbog toga oprosti mi, sinovče, ako sam ti možda kazao koju i oštriju.

Priša Stevan: Ništa, ništa, striče! Ti znaš, da je meni milije, ako se mi malo i porječkamo, nego ako na svaku moju riječ rečeš »Amin«, a poslije toga ipak radiš onako, kako si radio i prije. Ja volim istinu, ali volim još više to, da od ovoga razgovora bude, striče, koristi i tebi i drugim našim seljacima.

Ignac Kolarek-Peteranec.

Pogrebni svatovi kod naroda našega.

Čitalac, neupućen u naše seljačke običaje, čitajući naslov ovoga članka, držat će, da je to u današnje napredno doba nemoguće, no žalibože to ipak stoji, jer se medju nama seljacima neumjesni, zločesti i bogumrski običaj održavanja tako zvanih daća ili »karmina«, tih pravih pogrebnih svatova — dočuvao sve do dana današnjega u svoj snazi svojoj. Pa zasada ne ima nade, da bi se taj rastrošni i nećudoredni običaj dokinuo, dogod se naš narod bude držao rečenice — da je bolje »da propadne selo — negoli običaj.« — Ma koliko bilo medju našim narodom lijepih rečenica, ova bome nimalo ne odgovara današnjemu zahtjevu vremena, a najmanje se može protegnuti na održavanje tih pogrebnih svatova.

Seljaštvo se diobom pocijepalo na tolike dijelove, da jedno selo, koje je prije 30—40 godina brojilo 100 kuća, danas broji 4—5 stotina kuća, pa se prema tome i gruntovni posjed pojedinih kuća znatno umanjio, te nije dovoljno, da ga ma kako razumno i marljivo obradjujemo, ako uza to još i pošteno ne štedimo, a održavanje se karmina ne može okrstiti štedljivošću, već vrlo velikom narodnom rastrošnošću.

Ne znam, kako bi se moglo okrstiti imenom »štedljivosti«, kad se kod pojedinoga smrtnog slučaja zakolje 10—20 kokica, iz mesnice donese 15—20 kilograma mesa, iz dućana nabavi 20—30 kilograma brašna br. 0, a k tomu se donese raznovrsnih mirodija, pa rakije, a uza to još — ako nema u vlastitoj pivnici — prikupi hekto — dva vina?

Izračunavši sav ovaj potrošak dobivamo lijepu svoticu od kakovih 150 kruna, koje su imali čast strpati rodjaci i prijatelji pokojnikovi na njegovu uspomenu, a na štetu i račun ukućana pokojnikovih — u svoj nezasitni želudac.

A napokon, zašto i ne bi! Išli su na groblje, da isprate ostatke pokojnikove, a tada su se siromaci morali opet s groblja vraćati kući; pa nakon ovakove vrlo mučne rabote ne bi ni u redu bilo, da ih ukućani pokojnikovi ne podvore jelom i pićem, da se malo porazgovore, razvesele, pa gdjegdje i zapjevaju, sve na slavu i čast pokojnika, a na račun njegovih ukućana, koji će to — ako su i sve potrebito u kući imali — dobrano vremena osjećati. A ako su pak bili prinudjeni za tu svrhu posuditi 100—200 kruna, tad, braco, radi i štedi, da ti kosti pucaju, samo da što prije podmiriš račun pogrebnih svatova, koje nijesi trebao držati. Ali što ćemo! običaj je običaj, pa bi bila najveća sramota ovu »narodnu svetinju«, bolje rečeno — narodnu glupost napustiti.

Dogadja se gdjekom, da se kroz godinu dogode karmine i po dva puta u istoj kući, pa tad računajmo, prijatelji, što to stoji? Nije to porez nametnut od države, nije to

ca, tuča, nije to požar ili pošast na
već je to jedna grdna pošast na pa-
našoj, kojom znatice i hotice uništu-
svoje blagostanje.

zar rodjaci i prijatelji pokojnikovi,
ši se kod tebe na karminama nijesu
i više da jedu ili su time postali de-
— Ne! Oni su trebali već slijedeći
onovno jesti, a ni deblji nijesu postali,
zato ti, moj dragi brate karminašu,
znatno lagliji.

— zar je to lijepo, kad nam umre
majka, brat, sestra, žena ili dijete,
im vrlo žalimo, — ta kad pomislimo
na nj, već nam suza žalosti zasja u
ašemu! — a onamo moramo dvoriti
društvo, koje se sakupilo kod nas,
mi više u vrču nosimo, tim društve-
položenje karminaša bolje raste, dok
iegdje na koncu konca i, — vesela
ajka! — ne zapjeva.

jačka braćo! Ne dolazi sve zlo od
a ni od države, već je mnogo i mno-
ga zla, kojega bismo se mogli, a i
vlastite koristi morali otresti, —
no u našim narodnim običajima,
mo u sebe već kao djeca usisali, te
za nekakovo svetogrdje prekinuti
emda vrlo dobro osjećamo, da su se
čaji preživjeli, da održavajući ih
darstveno štetujemo. Sve je to ba-
mi se ipak — kao turica hlača —
sveudilj naše rečenice: »Bolje da
e selo, negoli običaj«.

nimo olovku u ruku pa računajmo:
selo imade pet stotina kuća. Kod tih
tina kuća dogodi se kroz godinu da-
deset smrtnih slučajeva. Za svaki
slučaj računajmo za pogrebne sva-
ednu stotinu kruna, dakle 50 × 100
jest 5.000 kruna.

kle jedno jedino selo u roku od jedne
dana izbaci uludo lijepu svoticu od
uća kruna. — A koliko li sela imade
jepa domovina? Kolike li stotine hi-
našega narodnoga novca potroši na-
post na ove pogrebne svatove?

Hrvatske seljačke zadruge, pa i gospodarska društva kao zadruge, rasijane su u lijepom broju diljem naše domovine, te bi ponajprije ova društva sa svojim članovima morala povesti oštru borbu protiv držanja tih pogrebnih svatova, i ne ima sumnje, da bi malo pomalo i ostali suseljani pristajali za ovima uvjerivši se, da se i bez toga dade pokojnik otpremiti u vječni mir, a da njegovi ukućani nijesu za karmine potrošili ni — filir!

Poljoprivredni računi.

Riješenje 2. zadatka.

Ako 17% dušika u 100 kg. dušičnoga vapna stoji K 23.—, onda 1% stoji 23.17, što čini K 1.35.

Ispravno su riješili ovaj zadatak: Stjepan Seretinek iz Klenovnika, Franjo Vrtar, Franjo Cirkvenac, Martin Horvatinović i Mijo Šestak iz Novigrada Podravskoga; Janko Mušnjak iz Velemerića, Jos. Bogdan iz Bistre, Vid Šafar iz Zablatja, Franjo Konrad iz Oprisavaca, Antun Pečenjak iz Ivankova, Ivan Ferderbar i Joso Videković iz Sunje, Antun Petrovečki iz Bedekovčine, Stjepan Petričec iz Virja, Martin Bradić iz Gole, Juraj Jarčan iz Kraljeva Vrha, Mato Peti iz Molva, Stjepan Cvetković iz Brdovca, Vid Vugrinec iz Luga i Franjo Kelek iz Hlebina, dok smo zadrugarima, koji nijesu ispravno ovaj zadatak riješili, pisali posebno.

Od tih je zadrugara za nagradu žrijebom izvučen Ivan Ferderbar iz Sunje, pa smo mu odmah poštanskom štedionicom doznačili K 5.— u ime nagrade.

Treći zadatak. Trgovac gnoja prodaje Thomasovu drozgu sa 15% fosforne kiseline. Koliko vrijedi 100 kg. ove Thomasove drozge, ako svaki postotak vrijedi 40 filira?

Rješenja se imadu poslati do 20. travnja.

Bilješke i vijesti.

Prinos za svezadružnu organizaciju. Sve hrvatske seljačke zadruge ovim pozivamo, da marljivo ubiru od članova prinos za svezadružnu organizaciju i da nam ga svake četvrt godine doznačuju.

Prinos je odredjen prema broju članova, koje su hrvatske seljačke zadruge javile centrali na blagajničkom odresku početkom godine.

Nove hrvatske seljačke zadruge. Prošavšega su mjeseca održane osnovne glavne skupštine novih hrvatskih seljačkih zadruga u Kapeli kod Bjelovara, Požeškim Sesvetama, Kutjevu, Vivodini i Štitaru.

Pristup u Središnju svezu hrvatskih seljačkih zadruga najavila je hrvatska seljačka zadruga u Novigradu Podravskom i Zagorju.

Predavanja održana su prošavšega mjeseca kod ovih hrvatskih seljačkih zadruga: u Oprisavcima iz marvogojstva po kr. županijskom gospodarskom izvjestitelju g. Dušanu Kraljeviću, u Bobovcu iz marvogojstva po kr. županijskom gospodarskom izvjestitelju dru. Milanu Krištofu, u Voloderu iz vinogradarstva po zemaljskom vinogradaru g. Milanu Dorčiću, u Jelenjskoj gornjoj o umjetnim gnojivima po kr. županijskom gospodarskom izvjestitelju g. Otonu Navratilu, u Kapeli iz vinogradarstva, u Kalju iz vinogradarstva i marvogojstva, u Martinskoj Vesi iz vinogradarstva i marvogojstva.

Osimtoga dopustila je kr. zemaljska vlada, da ravnatelj kr. voćarske i vinogradarske škole u Iloku g. A. Erber održi predavanje iz vinogradarstva kod hrvatskih seljačkih zadruga u Iloku, Tovarniku, Ilači, Gibarcu, Srijemskim Karlovcima i Novom Slankamenu.

Vinski sajam hrvatske seljačke zadruge u Kašini održavao se dne 3. i 4. ožujka u Zagrebu i to u prostorijama gostionice Vukić. Izložena su bila vina pretežno iz kašinskoga vinogorja, a vrlo malo iz Čučerja i Vugrovca, i to velikom većinom iz g. 1913., a tek nešto iz g. 1912. Izložitelja bilo je u svemu 169, od čega otpada na nova vina 159, a na stara 10. Izloženi uzorci novih vina predstavljali su količinu od 2581 hektolitra, a uzorci starih vina količinu od 384 hektolitra. Cijene su varirale izmedju K 28—36 po hektolitru.

Uspjeh sajma nije bio onakav, kakav smo očekivali obzirom na to, da se sajam održavao u Zagrebu i da je tih dana Savez gostioničarskih zadruga održavao svoju glavnu godišnju skupštinu. Tek drugi dan poslijepodne došlo je do nešto živijega posjeta i trgovine, pa je uz tu zgodu što na mjestu prodano, što predbilježeno preko 500 hektolitara vina uz prosječnu cijenu od K 30.— po hektolitru. Ta bi količina još porasla, da nije nestrpljivost izložitelja prekinula i završila svaku daljnu trgovinu.

Medjutim držimo, da će ovaj sajam, ako i nije na licu mjesta donio mnogo uspjeha, ipak uroditi dobrim plodom, jer su mnogi konzumenti upozoreni na kašinska vina, pa su i obećali posjetiti Kašinu u tu svrhu, dok su se izložitelji produ... uvjerili, da bez valjanoga pivničarenja ne mogu računati na dobru prodju svojih vina.

Protivualkoholni pokret. Jedno od najvećih zala u našem narodu bez sumnje je pijanstvo. Ono upropašćuje naš narod i privredno i zdravstveno i ćudoredno. Uvjerivši se o tom naše su zadruge medju ostale svoje zadatke uvrstale i dužnost, da pobijaju pijanstvo. Dosada medjutim nijesu zadruge u tom pravcu mnogo učinile, jer se i za taj posao hoće spreme i valjanoga, smišljenog rada. Sada, hvala Bogu, kao da je u našoj domovini krenulo nabolje, jer se za pobijanje pijanstva osnovalo posebno društvo: »Društvo apstinenata u Hrvatskoj i Slavoniji«, koje ima samo tu jednu jedinu zadaću. Nakon 1 godine djelovanja pokazalo je to društvo, da mu je ozbiljno do rada u narodu. Ono izdaje svoje novine mjesečnik »Novi život« u tu svrhu, a ovih je dana u Zagrebu otvorilo svoju stalnu protivualkoholnu izložbu, kojoj je zadaća, da zorno prikazuje strašne posljedice uživanja žestokih pića (alkohola). Materijal (izloženi predmeti itd.) s te izložbe bit će doskora umnožen, pak će društvo osim stalne zagrebačke izložbe priredjivati i putujuće izložbe, koje će diljem naše domovine prikazivati štete i zla, što ih nanosi našemu narodu alkohol.

Naš protivualkoholni pokret, koji je danas okupio oko sebe već lijep broj pristalica i nekoliko uvaženih liječnika, predstavlja organiziranu borbu protiv žestokih pića. U svojoj akciji traži apstinentsko društvo oslona na narodne organizacije, koje već postoje, pa se stoga zaključilo, da pozove i naše zadrugarske organizacije, da bi po njima pokrenuo pokret u najširim slojevima seljačkoga našega svijeta. Objavljujući to svojim zadrugarima izjavljujemo, da će naša organizacija rado poduprijeti ova nastojanja, koja se podudaraju i s ciljevima našega zadrugarstva. Zadruge treba samo da zatraže u tom pogledu bilo predavanja, bilo izložbe, centrala će rado posredovati, da nam naše zadruge sudjeluju u borbi protiv najvećega narodnoga neprijatelja: pijanstva i alkohola!

Gospodarski praktički nauk zadrugara. Na sjednici upravnoga odbora bjelovarsko-križevačko-požeške skupine hrvatskih seljačkih zadruga, koja se održala dne 20. listopada pr. g. u Sunji, zaključeno je medju ostalim, da se pozove Središnja sveza, da se interesira, kod kojih bi zadruga u zapuštenim krajevima zadrugari bili voljni izaslati svoju djecu na naprednija gospodarstva i uz koje uvjete, a s druge strane, da se kod zadruga u naprednijim krajevima interesira, koji bi valjani gospodari htjeli primiti ovakvu djecu na svoja gospodarstva i uz koje uvjete. Na temelju toga upra-

vila je Središnja sveza interesiranim zadrugama u zaostalim krajevima okružnice u tom predmetu, pa kako se posljednji rok za prijavu zadrugara u tom pravcu primiče kraju, konstatiramo žalosnu činjenicu, da su se našemu pozivu odazvali samo zadrugari iz naprednih krajeva, te ih se njih 15 iz 6 naprednih zadruga sve po izbor najboljih gospodara prijavilo, da će rado preuzeti uz najpovoljnije uvjete sinove zadrugara iz zaostalih krajeva u nauk i službu. Iz zaostalih se krajeva medjutim dosada nije javio nijedan zadrugar, koji bi htio svojega sina izaslati na koje napredno gospodarstvo, da na njemu štogod nauči i tako unaprijedi svoje očinstvo.

Teško je vjerovati, da nazadniji krajevi tako slabo osjećaju želju, da se unaprijede. Zato upozorujemo ponovno sve zadrugare — posebice one u zaostalijim krajevima — na ovu lijepu i vele važnu akciju naše Središnje sveze, da razmisle o koristi praktičnoga gospodarskog nauka, pa da se posluže prilikom. Sinovi će im doći njihovoj braći zadrugarima, koji jedva čekaju, da pouče zaostalijega, da nam domovina podje na svim krajevima našega zadrugarskog svijeta junačkim korakom naprijed.

Naše okružnice. Matica hrvatskih seljačkih zadruga »Hrvatska poljodjelska banka« i »Središnja sveza hrvatskih seljačkih zadruga« razašilju zadrugama za sve važnije zadružne poslove okružnice. Te su okružnice po svojem sadržaju vanredno važne za naše zadrugarstvo, štoviše važnije nego drugo dopisivanje, koje stiže na pojedine zadruge, jer se odnose na ukupnu organizaciju i počesto tiču koristi svih zadrugara. A ipak se dogadja, da zadruge tim okružnicama posvećuju vanredno malo pažnje i da se, gdje se to traži, ne proglašuju ostalim zadrugarima. Na taj način počesto propadne i najljepša akcija centrale, jer ne nalazi dovoljno obzira sa strane zadružnih organizacija, koje primaju okružnice. Isto tako počesto zadrugari ne crpu od svoje organizacije one pogodnosti, koje bi mogle crpsti, jer ne znaju za okružnice, koje ih na to pute i upozoravaju. Upozorujemo stoga sve zadružne uprave, da našim okružnicama posvete potrebnu brigu, da ih u svojim sjednicama svestrano rasprave i o njima stvore zaključke i prema njima udese svoj zadružni rad.

Prijelaz u bolji način gospodarenja s usjevnim redom. Pod ovim je naslovom nedavno svojim troškom izdao broširu (knjižicu) od 16 stranica narodni zastupnik i praktični gospodar-seljak Tomo Jalžabetić. Pisac je broširu namijenio našim privredno zaostalim krajevima kao naputak, kako bi prešli sa sadašnjega tropoljskoga na t. zv. mjenbeno (bolje izmjenično) gospodarenje. Napuci u njoj dobrim su dijelom iz prakse, pa bi se njima mogao koristiti seljački svijet, kojemu je namijenjeno. Prema svojoj namjeni brošira nije polagala suviše pažnju na eksaktnost (n. pr. karakterizaciju različnih načina gospodarenja itd.). Označujući izbliže »mjenbeno« gospodarenje, pisac navodi (str. 2.), da se kod takvoga gospodarenja »**ž i t a r i c a n i k a d a n e s m i j e s i j a t i z a ž i t a r i c o m**«, a u svojoj ophodnji, koju (na str. 6.) preporuča, goji ipak u 5. godini pšenicu, a u 6. raž, zob itd Ovakova su protivuslovlja nezgodna. Isto je tako nezgodno reći, da na sječkarici rezano l o š e s i j e n o (str. 7.) u proljeće pomiješano s malo trave podaje blagu v r l o d o b r u k r m u. U pohvalu inkarnatke iznosi pisac na istoj strani, da ne napuhava, premda u tom pogledu izmedju nje i drugih djetelina nema razlike. — O umjetnim gnojivima nijesu piscu još posve raščišćeni pojmovi, kako je to vidjeti iz njegove generalne primjedbe: »da je dvojba, da li se ta gnojiva isplaćuju«. S uredjenjem jame za gnojnicu, kako ga pisac (str. 14.) preporuča, ne bismo se takodjer mogli složiti. Koliko se inače cijela brošira odlikuje jasnoćom, to tu hvalu ne možemo izreći za misli, izražene u zaglavku (str. 15.), koje medju ostalim i opet pokazuju, da pisac ne uvažava umjetni gnoj kao važno pomagalo razumne poljoprivrede.

Pored svega toga ovu broširu našega prijatelja i vrloga zadrugara T. Jalžabetića valja s veseljem pozdraviti, jer ona jasno i glasno govori, kako sebi i seljak naukom i čitanjem može unaprijediti svoje gospodarstvo. Zato će ona i kraj navedenih omašaka dobro doći našemu seljačkom svijetu, jer će joj on, kao plodu zbiljskoga iskustva, podati dosta vjere, bez koje nema nasljedovanja.

Knjižica stoji 20 fil., te je može svatko u našem uredništvu nabaviti. Mi je ovim toplo preporučamo.

Obranički sudovi kod naših zadruga. Naši hrvatski zakoni daju svakome pravo, da izbjegne skupom parbenom postupku izvanparbenim sudovanjem t. zv. obraničkih sudova.

Tu je pogodnost i naša organizacija naumila iskoristiti za naše zadrugarstvo, pa je stoga u pravilima naših zadruga u §. 71. i 72. predvidjena ustanova obraničkih sudova, kojima je svrha, da rješavaju nesamo sporove zadrugara, koji su nastali u odnosu prema zadruzi, nego i sporove izmedju zadrugara, koji ne potječu iz zadružnih odnosa.

U tu svrhu zadruge biraju i potrebne obraničke suce. — Ali pored svega toga ostala je dosada ustanova zadružnih pravila o obraničkim sudovima mrtvim slovom, jer zadruge i suci nijesu imali potrebne naputke.

Da bi se konačno navedene ustanove zadružnih pravila ostvarile, razaslala je početkom o. mj. Hrv. poljodjelska banka svim hrvatskim seljačkim zadrugama naročiti naputak za obraničke sudove,

koji je sastavio g. dr. Mirko pl. Antolković, prema kojem će naši zadrugari moći svoje medjusobne sporove rješavati unutar zadruge bez posredovanja redovnoga suda.

Nadamo se, da će naši zadrugari znati, da se koristuju ovom važnom i velikom pogodnosti, koju im pruža njihova zadruga i da će zadruge sa svoje strane putiti zadrugare što više na rješavanje sporova putem obraničkoga suda zadruga, da i u tom pravcu djeluju na svoje članove i privredno, čuvajući novac i vrijeme zadruga i ćudoredno, uklanjajući mržnju i svadju izmedju braće i suseljana.

Naputak o poslovanju s robom. Naša zadružna organizacija postaje od osnutka zadružne sveze sve to svestranijom u svojem radu. Uvjerivši se o koristi zajedničke dobave robe interesiraju se hrv. seljačke zadruge sve više za tu granu posla. Da bi se taj posao provodio sustavno i po zadrugarskim načelima, izdala je hrvatska poljodjelska banka naročiti naputak u tu svrhu, koji je ovih dana razaslan svim zadrugama. Nadamo se, da će taj naputak skloniti i one zadruge, koje se dosada nijesu odlučile na dobavljanje robe svojim zadrugarima za proširenje svojega djelokruga, kako bi se što više približile našemu zadrugarskom cilju, da zadrugari u svojoj zadruzi zadovolje sve svoje privredne potrebe.

Kukuruz za sjetvu. Za ovogodišnju sjetvu pobrinula se naša centrala, da priskrbi svojim zadrugama i zadrugarima oplemenjene vrste naročito uzgojenoga kukuruza.

Centrala dobavlja zadrugama:

1. oplemenjeni domaći okrugli kukuruz,
2. oplemenjeni činkvantin i bolje vrste s kr. zem. dobra Božjakovine.
3. uzgojni žuti zubac s vlastelinstva grofa Pejačevića u Rumi.

Na sve tri vrste daje centrala posebno popuste iz iseljeničke poslovnice »Putnik« tako, da će sjeme biti neznatno skuplje od tržne cijene običnoga kukuruza.

Pobliže uslove dobave i naputke dojavila je centrala zadrugama.

Uz tu priliku ističemo, da je na izložbi kukuruza, koju je početkom ovog mjeseca otvorilo ugarsko gospodarsko društvo u Budimpešti, uzgojni zlatni zubac s vlastelinstva rumskoga iznio jedno od prvih odlikovanja.

Dobava modre galice, sumpora, rafije i gumije. Upozorujemo svoje zadrugare, da se kod svojih zadruga što prije predbilježe za najvažnije potrebe svojih vinograda: modru galicu, sumpor, rafiju i gumiju. Ne predbilježi li se na vrijeme, stići će centrali i narudžba zadruge prekasno, pa je ona ne će moći izvršiti, a onda će zadrugari morati naručiti nepouzdanu robu s druge strane. Primjećujemo, da će naše zadruge i ove godine raspačavati samo zajamčenu ausišku modru galicu, najfiniji dvostruko rafinirani sumpor, najbolju I. Majunga rafiju i gumijske trakove prve vrsnoće.

Zadruge u vinorodnim krajevima bezuvjetno su dužne, da svojim zadrugarima omoguće, da kod svoje zadruge pokriju i svoje potrebe na vinogradarskim potrepštinama.

Dobava strojeva. Razumni se poljoprivredni rad danas ne može ni zamisliti bez strojeva. Strojevima se poljoprivredni poslovi vrše i bolje i lakše i jevtinije i jednostavnije. Stoga je upravo dužnost zadruga, da medju svojim zadrugarima rasprostranjuju strojeve za sve grane poljoprivrede. U raspačavanju strojeva ne smiju zadruge gledati samo čisti trgovački posao prodavanja, nego moraju računati s tim, da se svakim strojem, koji dodje u selo, zaista diže privredni napredak. Širenjem valjanih plugova, brana, valjaka itd. podjedno zadruga širi i bolje obradjivanje tla, rasprostranjivanjem sijalica uči zadrugare pametnijemu i boljem načinu sijanja i pridtedjuju im sjeme. Prodajom čistilica, vjetrenjača i vršalica pridtedjuje ona zadrugarima radno vrijeme i omogućuje im, da na tržište donesu bolji, čistiji i ljepši prirod, koji mogu daleko bolje i povoljnije unovčiti. To i slično vrijedi dakako i za sve druge strojeve. Rasprostranjivanje poljoprivrednih strojeva u narodu je dakle kulturni privredni zadatak naših zadruga, koje idu za svestranim unapredjenjem svojih zadrugara. Na to sve upozorujemo upravo sada svoje zadruge, da bi pred proljetne radove razvile živu akciju oko raspačavanja strojeva, koje mogu zadrugari dobaviti od svoje centrale uz najpovoljnije uvjete uz vladin prinos i u garantiranoj kakvoći. Naročitu važnost treba pritom položiti na činjenicu, kako zadružno kupovanje strojeva pruža seljaku posebnu garanciju za vrsnoću stroja, koju ne može dobiti od agenata, koji ne nose nikakovu moralnu odgovornost za dobavljeni stroj. Dobavljati stroj putem centrale znači tvornicu strojeva staviti pod kontrolu širokoga kruga čitave naše zadrugarske organizacije. Zato je sigurno, da će tvorničari dobavljati centrali strojeve daleko sigurnije i bolje nego pojedincima, jer im je kod velike organizacije glas u daleko većoj opasnosti. Pored toga se dakako kod centrale dobavljaju strojevi znatno jevtinije već i stoga, što je potreba centrale za sve zadruge znatno veća, pa centrala za veće dobave postizava i znatno povoljnije uvjete dobave.

Preporučamo stoga svim svojim zadrugarima, da se posluže dobrom prilikom i strojeve naručuju samo putem svoje zadruge, kojoj je dužnost, da se posebnom pomnjom posveti poslu oko širenja strojeva kao glavnih pomagala napredne poljoprivrede.

Sniženje kamatnjaka. Prilike na novčanom tržištu sada su se konačno toliko poboljšale, da je Austro-ugarska banka ponovno snizila svoj kamatnjak za ½%. Slijedeći ovaj primjer snizila je i naša centrala Hrvatska poljodjelska banka počevši od 1. travnja 1914. opet kamatnjak svojim zadrugama takodjer za ½%, t. j. na 5⁵/₈%, **ali to samo onima, koje su potpuno pristupile u organizaciju središnje sveze hrvatskih seljačkih zadruga te udovoljavaju svima odnosnim dužnostima.**

Dom i svijet.

U hrvatskom saboru vodi se već gotovo mjesec dana t. zv. adresna debata ili rasprava. Adresom se naime nazivlje predstavka, koju sabor upravlja Njegovu Veličanstvu kralju kao odgovor na kraljevsku poruku, kojom je otvoren sabor. Svaka veća stranka u saboru podnosi svoju predstavku na raspravljanje, ali se Njegovu Veličanstvu šalje samo ona, koju sabor primi većinom glasova. I pri ovoj su zgodi podnesene u našemu saboru tri adrese i to od koalicije, pa dvije pravaške adrese. Osim ove rasprave podnesena je saboru množina interpelacija, od kojih se neke tiču i naše zadružne organizacije.

U zajedničkom je parlamentu u Budimpešti iznesena zakonska osnova o izvlazbi (ekspropriaciji) morske obale. Budući da mi nemamo svoga zakona o izvlazbi, imao bi se ovaj zakon protegnuti i na područje obala našega mora. Veliki je dio javnosti radi toga zakona veoma uzbudjen, jer u njemu vidi pogibao za našu samostalnost u tom predmetu, pa je to uzbudjenje došlo do izražaja na javnim skupštinama na Sušaku, Zagrebu i Osijeku, koje su oštro prosvjedovale protivu toga zakona. U Zagrebu je poradi toga došlo i do žešćih uličnih iskaza. U hrvatskom je saboru to pitanje takodjer veoma iscrpno i živo pretresano, a mnijenja su ostala podijeljena.

Albanski knez ili, kako ga Albanci nazivlju, kralj Vilim I. konačno je 7. ožujka prispio u Drač, koji je odabran za privremenu prijestolnicu nove kneževine. Prije svoga puta u Albaniju posjetio je albanski knez sve dvorove evropskih velevlasti, koje su ga učinile knezom. Odmah iza dolaska u Albaniju imenovao je turskoga poslanika u Petrogradu Turkan-pašu, koji je rodjeni Albanac, ministrom predsjednikom. Ovaj je sastavio ministarstvo, u kojem se medju ostalima nalazi u svojstvu ministra rata i financija Esad-paša.

Atentati. Na Rijeci je u noći izmedju 2. i 3. ožujka počinjen ponovni atentat bombom na gubernatorovu palaču, ali je ostao bez ikakvih posljedica, jer je bomba pala medju drveće u perivoju. Počinitelj je atentata jedan radnik, ali se drži, da je atentat počinio po nečijem nagovoru ili nalogu, pa se u tom smjeru dalje istražuje.

U Debrecinu je počinjen atentat na grčkokatoličkoga biskupa Miklossya. Dne 23. veljače primio je biskup pošiljku, kojoj je vrijednost bila označena s K 1300.—. Kada su pošiljku stali otvorati, pozvan je biskup k telefonu u drugu sobu i na taj je način umakao smrti. U pošiljci se naime nalazila bomba, koja je pri otvoranju eksplodirala, tri prisutnika ubila, nekoliko ih ranila, a osimtoga uništila dio zgrade, u kojoj biskup stanuje. Počinitelje nijesu mogli uhvatiti, jer su za vremena pobjegli preko granice. Pošiljka je bila odaslana iz Černovica, glavnoga grada Bukovine, a poslao ju je neki Cataran. Zašto je bombu poslao, nije se moglo ustanoviti.

Otrovanja plinom u Osijeku. Dne 8. ožujka nadjena je u svojem stanu u Osijeku, donjem gradu, kućevlasnica Danica Kostić mrtva, a njezina prijateljica Julijana Hiller u besvijesnom stanju. Liječnici su ustanovili, da je otrovanje rasvjetnim plinom prouzročilo nesreću. To je u zadnjih par nedjelja šesti slučaj otrovanja plinom, pa je medju cijelim pučanstvom u donjemu gradu u Osijeku nastala velika uzbudjenost. Oblasti su odredile najodlučnije mjere, da se daljnim nesrećama na put stane, pa su u tu svrhu zatvorene plinske cijevi u nekoliko ulica. Plin je izlazio iz cijevi, jer su od slaboga materijala.

List izlazi svakoga prvoga u mjesecu. — Pretplata mu je za cijelu godinu zajedno s poštarinom K 2·—. Rukopisi se ne vraćaju. - - - - - - Za oglase plaća se pristojba prema cjeniku. - Kod višekratne uvrzdbe daje se popust.

HRVATSKI UDRUGAR

LIST ZA UDRUGARSTVO I NARODNO GOSPODARSTVO.

Odgovorni urednik: JOSIP CVETKO.

Pretplate i pristojbe za oglase plative su i utužive u Zagrebu. Uredništvo i uprava: Zagreb, Preradovićeva ulica br. 5, I. kat, zgrada Hrv. poljodjel. banke. - Vlasnik i izdavatelj: Hrvatska poljodjelska banka - u Zagrebu. -

God. IX. Zagreb, 1. svibnja 1914. Broj 5.

Pokrovitelj naše organizacije — zagrebački nadbiskup.

Danom 26. travnja ove god. sjeda na slavnu stolicu zagrebačkih nadbiskupa jedan od najživljih osnivača i stupova hrvatske zadružne organizacije, pokrovitelj »Središnje sveze hrvatskih seljačkih zadruga« nadbiskup dr. Ante Bauer. Njegovim nastupom naslova, časti i službe nadbiskupa zagrebačkoga dolazi na čelo hrvatske hijerarhije uvaženi učenjak, pravi dušobrižnik i odlični hrvatski rodoljub, a osimtoga i uvjereni — zadrugar. Presvijetli g. nadbiskup Bauer pravi je demokrat i narodni čovjek, koji vidi spas našemu narodu u zajedničkom radu za zajedničko dobro. Ime dra. Ante Bauera napose je usko skopčano s našim zadrugarstvom, za koje je on kao apostol i obični radnik-zadrugar obašao čitavu našu domovinu skraja nakraj. Svetim uvjerenjem zalagao se on svagda i na svakom mjestu za velike ideje i ideale zadrugarstva, koje je uvijek smatrao temeljem vaskolikom privrednom i ćudorednom radu u narodu. Stoga se kao pravi svećenik svoga naroda smatrao dužnim, da djeluje na polju zadrugarstva za narod. Svojim radom znao je sebi nadbiskup dr. Ante Bauer steći ljubav i opće štovanje u našem zadrugarskom svijetu, pa se i naša zadrugarska organizacija stavila pod njegovo moćno pokroviteljstvo, koje on vrši svom snagom svojega položaja i s ljubavi, koja ga je tako čvrsto privezala uz zadružnu misao.

Zato će vijest o nastupu našega pokrovitelja na prvo mjesto u crkvenoj hijerarhiji naše domovine zatalasati redove naših zadrugara iskrenim i toplim osjećajima, jer o taj glas naša organizacija upirući svoje oči u prvoga i najuglednijeg svojeg zadrugara veže velike nade u budućnost, kojoj s pouzdanjem gleda u susret.

Da živi pokrovitelj »Središnje sveze hrvatskih seljačkih zadruga« nadbiskup zagrebački dr. Ante Bauer!

Edo Marković.

Zimske gospodarske škole.

Uspjesi zimskih gospodarskih škola — bolje tečajeva — u minuloj i prošavšim godinama* podigli su i kod naših privrednih oragnizacija i kod vlasti, a i u najširim krugovima našega udruženog seljaštva interes za te korisne ustanove. Živom propagandom zadrugarskih organizacija zadobilo je naše seljaštvo smisao za nauku, naučilo je cijeniti znanje i primjenu njegovu u praksi (običnom životu). To je temelj, na kojem počiva svaka djelatnost oko javnoga unapredjivanja poljoprivrede. Bez te organizacije ne može se ni zamisliti uspješna akcija vlasti. To je u nas dokazano. Poznato je, da su i strukovna predavanja i sve akcije za javno unaprijedjenje poljoprivrede počele uspijevati, kad je vlast stala ulaziti putem zadruga u narod. Ali to treba svaki put posebno istaći, jer baš kod vlasti često najodlučniji faktori na to zaboravljaju i ne uvažuju temelje, na kojim im je tek omogućen rad. Dakako naše gospodarske organizacije ne mogu da same provode ovakove akcije oko unaprijedjenja poljoprivrede, jer nemaju zato posebnih sredstava. A kad vlast ta sredstva ne podjeljuje organizacijama, onda je — to se samo po sebi razumije — ona dužna sama provoditi dotični rad. To mi po našem pravu kao državljani i porezovnici moramo tražiti od nje. — I tu su medjutim naše želje ograničene tužnom činjenicom — skučenim sredstvima našega zemaljskog proračuna, naročito stavke za poljoprivredu. Pitanje finansija zadire svom snagom u svaki dio našega narodnog organizma. S njim je u vezi i nestašica poljoprivrednih strukovnjaka, s kojima treba da raspolaže vlast. Nestašica strukovnjaka onemogućuje i življe razvijanje djelatnosti na polju zimskih gospodarskih tečajeva. Već je ove godine bilo jedva moguće zadovoljiti molbe za održanje tečajeva, a i na pojedinim tečajevima bilo je vidjeti, kako nam nedostaje potrebni broj sila. Do godine će dakako biti još i teže, jer bi se prema sadanjem broju strukovnih sila moglo držati najviše 15 tečajeva, a prijava će, kako se čini, biti zacijelo daleko više. Hoće li se te prilike popraviti uredjenjem novoga odjela za narodno gospodarstvo, tek je pitanje, koje zavisi o mnogim faktorima, a ponajviše i opet o našim tužnim finansijama.

Ova nešto žalosna razmatranja ipak postaju vedrija, kad uočimo samu činjenicu, da smo konačno započeli snažnije unositi strukovnu poljoprivrednu prosvjetu u narod, pa da ćemo i ovim malim brojem zimskih gospodarskih tečajeva po svoj prilici za poljoprivredu našega seljačkog svijeta postići više, nego što je dosada postignuto u ratarnicama.

Ove je godine ukupno održano 8 putujućih zimskih gospodarskih tečajeva, i to u zagrebačkoj županiji 4: u Donjoj Kupčini, u Donjoj Stubici, u Glini i Oborovu; u bjelovarsko-križevačkoj 2: u Peterancu i Vel. Trojstvu; u modruško-riječkoj: 1 u Lukovdolu i u požeškoj 1: u Buču.

Tečajevi su dakle održani samo u polovini naših županija. U čitavoj županiji ličko-krbavskoj, varaždinskoj, virovitičkoj i srijemskoj nije održan ni jedan tečaj.

Od ovih je županija samo varaždinska zatražila održanje tečaja, koji se radi lokalnih prilika nije mogao oživotvoriti, dok od ostalih županija nije ni prijava bilo. Pored ovih putujućih zimskih gospodarskih tečajeva održana je još jedna zimska gospodarska škola u području županije zagrebačke na vinogradarskoj i voćarskoj školi u **Petrinji**.

Osim zimskoga gospodarskog tečaja u Buču sve su ove škole do danas već zaključene, pa smo stoga kadri, da iznesemo pregled o njihovu djelovanju.

*) U prošavšim su godinama održani takovi putujući gospodarski tečajevi u Sv. Ivanu Žabnu dvaput, a po jedamput u Koprivnici, Vrbovcu, Jaski i Pijećici, dakle ukupno 6.

Po svojem uspjehu ne mogu se svi tečajevi jednako ocijeniti. Uspjeh je zavisio u prvom redu o kraju, u kojem je škola održana, i o silama, koje su pojedinim tečajevima dodijeljene. U naprednijim je krajevima redovno i uspjeh povoljniji, pa nema sumnje, da će se u takvim krajevima i daleko bolje primjenjivati stečeno znanje, nego u posve zaostalim. To dakako ne znači, da su tečajevi u zaostalim krajevima zališni. Naprotiv, tamo ih treba više puta održati, da se konačno postignu uspjesi. Mnogo je zavisilo i o dodijeljenim silama. Tako je tečaj u D. Stubici imao 6 obučavatelja, dok ih je tečaj u Buču imao samo 3. — Ni naučna osnova nije u svim tečajevima bila jednaka, a pojedini su predmeti predavani svagdje prema shvaćanju dotičnoga predavača. Takova sloboda ima neke prednosti, jer dopušta potpuno prilagodjivanje gradiva potrebama i prilikama kraja, ali ima i svoje rdjave strane, jer omogućuje i izigravanje čitavoga predmeta, pa i svrhe, koja je namijenjena predavanju dotičnoga predmeta. Takovih je primjera posebice kod predavanja iz veterinarske struke i bilo. Stoga će biti bezuvjetno potrebno, da kr. zemaljska vlada izda za svaki predmet stalnu naučnu osnovu (program), pa da u granicama osnove prepusti predavačima slobodu i pravo prilagodjivanja prilikama pojedinih krajeva, u kojima se održavaju tečajevi. Sada to ne bi bio težak posao, jer je ove godine stečeno podosta iskustva, koje bi se moglo upotrijebiti. Sastavom osnove bi se ujedno prepriječilo, da se neke temeljne misli predaju po više puta, što je radi ograničenoga vremena od velike važnosti.

Da podamo sliku o djelovanju svih putujućih zimskih gospodarskih tečajeva, donosim ovu malu statistiku. Vidi skrižaljku str. 68. i 69.

Prema toj statistici je obučavano po 7 predmeta u 1 tečaju, po 6 predmeta u 2 tečaja, po 5 predmeta u 1 tečaju, a po 4 predmeta u 4 tečaja. U svim je tečajevima predavano biljinogojstvo, životinjstvo i veterinarstvo; zakonoslovlje predavano je samo u 5 tečajeva; zadrugarstvo samo u 4 tečaja; vinogradarstvo i voćarstvo u 5 tečajeva, a higijena samo u 1 tečaju. Te naučne osnove nijesu ni izdaleka potpune. Predavanje o zadrugarstvu, zakonoslovlju i higijeni mogla su se bez velikoga troška uvrstiti u program za sve tečajeve. Osim toga moralo bi se tražiti, da se na svakom tečaju predaje seljačko knjigovodstvo i gospodarska uprava, a po mogućnosti i izabrana poglavlja iz nacionalne ekonomije. — Broj obučavatelja iznosio je na jednom tečaju 6, na dva 5, na jednom 4, a na četiri 3. Ukupno je na svim tečajevima bilo zaposleno 28 obučavatelja, od kojih su nekoji zacijelo bili preterećeni i što se tiče broja sati i što se tiče broja povjerenih im predmeta. — Ukupni je broj obukovnih sati iznosio 443. Najmanji je broj sati zapao Vel. Trojstvo 42, a najveći Donju Stubicu 72. Broj slušača bio je vrlo različit, a i na istim tečajevima nije bio uvijek jednak. Ovdje su navedeni samo stalni polaznici, a takovih je u svim tečajevima bilo ukupno 467. U pojedinim je mjestima gotovo kod polovine tečajeva, gdje broj slušača ne nadilazi 40 — odziv bio nedovoljan. Troškovi tečajeva teško da podnose ovako slab polazak, jer valja uzeti, da prema popriječnom trošku svih tečajeva jedan tečaj stoji oko K 1.000. Zato će ubuduće kr. zem. vlada dobro učiniti, ako se molbi za održanje tečaja odazove samo tamo, gdje je obvezatno osiguran veći broj stalnih polaznika. I dobrovoljnim školama nije nešto zapta (discipline) naodmet. — Iz svih izvještaja o održanim ispitima na putujućim zimskim gospodarskim tečajevima razabire se, da uspjesi upoprijeko zadovoljavaju, štoviše i nadilaze očekivanja. Općenito se opazilo, da su polaznici stekli množtvo znanja i da su to znanje s razumijevanjem prihvatili tako, da će ga moći s uspjehom i u praksi primijeniti. Bez ikakovih pomagala znali su mnogi predavači, naročito oni s poduljim predava-

Putujući zimski gospodarski tečajevi u godini 1913.—14.

Mjesto	Predmet			Ukupni broj predmeta	Broj obučavatelja	Ukupni broj sati	Broj redovitih polaznika
Donja Kupčina	Dr. Milan Krištof:	Zadrugarstvo	6 sati				
	Dr. Milan Krištof:	Biljinogojstvo	16 „				
	Dr. Milan Krištof:	Živinogojstvo	14 „				
	Bartol Ročić:	Veterinarstvo	9 „				
	Lavoslav Ferković:	Zakonoslovlje	6 „	5	3	51	30
Donja Stubica	Dr. Milan Krištof:	Zadrugarstvo	6 „				
	Dr. Milan Krištof:	Biljinogojstvo	16 „				
	Milan Novaković:	Stočarstvo	14 „				
	Pavao Cesar:	Voćarstvo i vinogradarstvo	16 „				
	Milan Steiner:	Veterinarstvo	8 „				
	M. Gašparac:	Zakonoslovlje	6 „				
	Dr. Bogumil Janson:	Higijena	6 „	7	6	72	40
Glina	Dr. Milan Krištof:	Zadrugarstvo	6 „				
	Adalbert Leskovar:	Biljinogojstvo	16 „				
	Dr. Milan Krištof:	Stočarstvo	10 „				
	Ivan Ritig:	Vinogradarstvo i voćarstvo	12 „				
	Dragutin Schmidt:	Veterinarstvo	8 „				
	Petar Duić:	Zakonoslovlje	6 „	6	5	58	27
Oborovo	Stjepan Jurić:	Zadrugarstvo	6 „				
	Dr. Vinko Mandekić:	Biljinogojstvo	18 „				
	Stjepan Jurić:	Stočarstvo	16 „				
	Milan Dorčić:	Voćarstvo i vinogradarstvo	8 „				
	Josip Koch:	Veterinarstvo	8 „				
	Gjuro Popović:	Zakonoslovlje	6 „	6	5	62	70
Peteranec	Dr. Vinko Mandekić:	Biljinogojstvo	20 „				
	Dr. Ljudevit Prohaska:	Stočarstvo	18 „				
	Ivan Radić:	Vinogradarstvo i voćarstvo	16 „				
	Dr. Ferdo Kern:	Veterinarstvo	8 „	4	4	62	127
V. Trojstvo	Oto Navratil:	Biljinogojstvo	16 „				
	Josip Bezdek:	Veterinarstvo	6 „				
	Oto Navratil:	Živinogojstvo	14 „				
	Stjepan Stilinović:	Zakonoslovlje	6 „	4	3	42	60
Lukovdol	Konstantin Popović:	Biljinogojstvo	16 „				
	Konstantin Popović:	Živinogojstvo	14 „				
	Viktor Nemčanin:	Vinogradarstvo i voćarstvo	12 „				
	Franjo Fink:	Veterinarstvo	6 „	4	3	48	73
Buč	Dušan Kraljević:	Biljinogojstvo	16 „				
	Dušan Kraljević:	Živinogojstvo	14 „				
	Stjepan Koydl:	Vinogradarstvo i voćarstvo	12 „				
	Robert Bauer:	Veterinarstvo	6 „	4	3	48	40
						443	467

Stalna zimska gospodarska škola u Petrinji, održana od 24. XI. 1913. do 6. III. 1914.

Opći predmeti:		Na nedjelju	Ukupno	Broj predmeta	Broj obučavatelja	Ukupni broj sati	Broj redovitih polaznika
N. Kamenar:	Nauk vjere	2 sata	28 sati				
Ivan Ritig:	Fizika	1 „	14 „				
Ivan Ritig:	Račun i mjerstvo	3 „	42 „				
Adalbert Leskovar:	Prirodopis	2 „	28 „				
Adalbert Leskovar:	Pismeni sastavci	3 „	38 „				
M. Blažek:	Krasnopis	1 „	14 „				
M. Blažek:	Risanje	2 „	28 „				
Sl. Kolar:	Zemljopis	1 „	12 „				
		Ukupno	204 sata	8			
Strukovni predmeti:							
Ivan Ritig:	Gospodarska praksa	8 sati	110 sati				
Ivan Ritig:	Opće gospodarstvo	5 „	70 „				
Adalbert Leskovar:	Stočarstvo	3 „	42 „				
Adalbert Leskovar:	Biljinogojstvo	3 „	42 „				
Ferdo Silberbauer:	Vinogr. i pivničarstvo	4 „	56 „				
Ferdo Silberbauer:	Pčelarstvo	1 „	14 „				
M. Blažek:	Voćarstvo i povrćarstvo	3 „	42 „				
Sl. Kolar:	Kemija i gnojidba	4 „	52 „				
		Ukupno	428 sati	7	6	632	26

čkim iskustvom, staviti svoja predavanja na naučnu osnovu. Najteže spoznaje prirodnih nauka postale su duševnim vlasništvom za nauku gladnih polaznika. Redovno su te prirodoznanstvene istine predočene u vezi s praktičnim poljoprivrednim radom tako, te će upućeni poljoprivrednici znati smisao tehničkoga poljoprivrednog rada i s razumijevanjem ispravljati pogrješke u svojem dosadanjem gospodarenju. Na taj se način zacijelo utire put naprednijem gospodarenju i pobudjuje ljubav za zemlju i život na selu, koja nažalost biva kako svagdje tako i kod nas sve manjom.

Stečeno će znanje, naročito dok se upoznaju koristi primjenjivanja, dakako još i više potaći želju za novom naukom i unapredjivanjem, i tako pridići smisao za poljoprivrednu literaturu, koja će postati potrebom našega seljaka.

To su nesumnjive zasluge putujućih zimskih gospodarskih tečajeva, koje se imaju pripisati u prvom redu samoj ambulantnosti t. j. tomu, što one dolaze baš tamo, gdje ih traže, i što se održavaju zimi, kad je najviše vremena u gospodarstvu. Postignuti bi uspjesi bili još i veći, da su obučavatelji raspolagali potrebnim obukovnim pomagalima: tabelama, preparatima, skioptikonom, a možda i mikroskopom, jer je bez zorne obuke teško djelovati naročito u našim primitivnim prilikama s naših 60% analfabeta.

Zimska gospodarska škola u Petrinji održana je na posve drugom temelju, nego spomenuti putujući zimski gospodarski tečajevi. Ona ima više karakter stalne zimske gospodarske škole, koja će, prislonjena uz kr. zemaljsku voćarsku i vinogradarsku školu, moći naročito obrazovati mladež, dok putujuće zimske gospodarske tečajeve u glavnome polaze stariji gospodari, koji su već svoji na svojem. Zato joj je i naučna osnova tako udešena. Tamo se predaju pored strukovnih i opći predmeti, a osim toga polaznici rade i u praksi. Od strukovnih predmeta ne predaju se samo

glavni, nego i sporedni. Polaznici su u školi za vrijeme trajanja cijele škole u internatu uz besplatnu obskrbu, a učitelji raspolažu svim potrebnim obukovnim pomagalima. Broj slušača je ograničen. Za vrijeme od 14 nedjelja održano je ukupno 632 sata. Pismeni i usmeni ispit pokazao je vrlo dobar uspjeh. Ta će škola, uz neke preinake programa, kako se čini biti podesna za uzgoj naprednoga seljačkoga podmladka. Prednost joj je pred ratarnicama, što je polaze djeca seljaka posjednika, dok je ratarnice većinom polazila raja, koja nije ni mislila da ostane na svojem gruntu, jer je čovjeku gruntašu teško odbiti sina na dvije godine od gospodarstva. Svi učenici petrinjske škole predstavljaju vlasnike posjeda od 691 jutra zemlje, 159 komada rogatoga blaga i 61 komada konja, a njihove ih svjedodžbe ne osposobljuju za službu. Oni moraju kući na rad, pa će tamo djelovati baš na unaprijedjenju naše seljačke poljoprivrede. Koliko će njihovu dobru volju osujećivati roditeljska konzervativnost još je teško reći, ali je vjerojatno, da će samo onakovi roditelji slati svoju djecu na školu, koji su voljni, da imaju od toga koristi u gospodarstvu. — Što se tiče naučne osnove na petrinjskoj zimskoj gospodarskoj školi, žao nam je, što medju općim predmetima ne nalazimo nacionalnu ekonomiju i što su životinjstvu, biljinstvu i rudstvu s geologijom dana u zajedničkom prirodopisu samo 2 sata na nedjelju. Medju strukovnim bismo predmetima svakako htjeli naći zadrugarstvo, gospodarsku upravu i knjigovodstvo, pa ne sumnjamo, da će se u tom pogledu naučna osnova upotpuniti. Ukupno je na petrinjskoj školi bilo 6 obučavatelja, koji su predavali 15 predmeta (u 632 sata), a polazilo je samo 26 učenika.

Na školi u Petrinji održano je dakle za 26 učenika više obukovnih sati nego na svim putujućim zimskim gospodarskim tečajevima zajedno za 467 polaznika.

Da upotpunimo pregled ovoga školstva, navodimo, da je ukupni broj stalnih polaznika ove zime iznosio na svim školama 493, a djelovalo je na tečajevima i na školi u Petrinji ukupno 32 obučavatelja.

Da bude slika još jasnija, bilo bi samo još potrebno, da se izradi tabela polaznika po spolu i godišnjoj dobi, ali zato nam nažalost ne dostaju potrebni podaci.

A sada nam još samo preostaje, da se malo osvrnemo na računsku stranu, da otprilike izračunamo, što nas t. j. našu zemlju stoje ove škole. Točnoga računa dakako nemamo. Tek nam je poznato, da je vlada namijenila za svaki tečaj K 1000—. Uzimajući po prilici, da jedan obukovni sat na putujućim zimskim gospodarskim tečajevima stoji K 15.— (a toliko prosječno najmanje stoji), to iznosi trošak za 443 sata na svim tečajevima 443×15 = K 6.645.—

Trošak petrinjske škole s oskrbom učenika za 102 dana (od 24. XI. 1913. do 6. III. 1914.) iznosi dnevno po prilici K 5.—	= K 510.—
Trošak ispitnih izaslanja kr. zem. vlade na 9 ispita iznosi prosječno K 50.—	= K 450.—
Nagrade polaznicima K 200.— po školi	= K 1.800.—
Ukupni trošak zemlje inzosi dakle	K 9.405.—

To su samo troškovi zemlje, koji za svaku školu po prilici iznose K 1.000.—

Za ovakovu obuku i za koristi, koje iščekujemo od nje, to zacijelo nije mnogo.

Zlo je samo to, što su nam prilike takove, da nam nedostaje sila, da godišnje održimo barem 100 ovakovih tečajeva, makar u tu svrhu odredili proračunom i stavku od K 100.000. — Ona bi se zacijelo dobro ukamatila. — Putujuća zimska gospodarska škola treba, da proputuje čitavu našu domovinu, a godišnjih 8 škola ne će je skoro proći. U nas je potreba za znanjem velika,

seljaštvo ga rado prima i primjenjuje. Samo mu treba dati učitelje pa ih rasijati po narodu da djeluju zimi, kad svatko jedva čeka, da čuje koju korisnu riječ. Te učitelje treba odgojiti te stvoriti cijelu vojsku ljudi, koji će se svom ljubavlju dati samo na posao poljoprivrednoga prosvjećivanja. Onda ćemo besplodnu i dugu zimu učiniti ozbiljnom pripravom za korisnu seljačku djelatnost iza zime; zima će nam oploditi proljetne radove i priskrbiti obilniju jesen.

Svilogojstvo.

Govorili smo već u »Hrvatskom Udrugaru« o svilogojstvu kao važnoj nuzgrednoj grani gospodarstva, kojom svilogojac uza svoje druge poslove u kratko vrijeme zaslužuje lijepu svotu od K 150.— do K 200.—, a koja je svota gotova novca, i to baš u vrijeme, kada ga seljak najviše treba, od nemale važnosti po napredak našega seljaštva. A dade se svilogojstvom i više zaslužiti, kako to i zaslužuju drugi narodi.

Da i naši svilogojci postignu što veću zaradu uzgojem svilaca, treba da razumiju posao oko uzgoja svilaca i da strogo održavaju sve norme razumnoga svilogojstva, pa da za uzgoj svilaca pokažu u prvom redu onu brižljivost, kako je pokazuju ostali narodi, pogotovu Japanci, koji jedino svojom brižljivošću kod uzgoja postizavaju lijepe uspjehe u svilogojstvu.

Ponajprije bih naše svilogojce upozorio, da je čistoća kod uzgoja svilaca jedan od ponajglavnijih uvjeta za dobar uspjeh gojidbe. Jedino podržavanjem najveće čistoće u prostorijama, gdje gojimo svilce, možemo uščuvati zdravlje svilenih gusjenica i zapriječiti različne bolesti, koje rado napadaju svilene bube. Znade pak svak, da od bolesnih gusjenica ne možemo dobiti lijepih i zdravih čahurica. Stoga svaki svilogojac, prije nego donese u svoju kuću svilene gusjenice, neka prostorije, u kojima će gojiti svilene gusjenice, temeljito očisti. Sav prah, paučine i drugu nečistoću treba pomnjivo ukloniti nesamo s poda, već i sa stropa, stijena i greda u sobi. Stijene i strop valja okrečiti, a drvene dijelove lugom isprati. Zatim treba sobu dobro zračiti i izvrgnuti je djelovanju svjetlosti i sunčanih trakova, jer su to najbolja raskužna sredstva, koja ujedno uklanjaju smrad i suše zidove, ako su vlažni. U vapno, kojim krečimo sobu, valja pomiješati nešto klornoga vapna, koje ubija sve klice različnih bolesti.

Lijese i stalke valja dobro lugom isprati, a zatim ih izložiti kroz nekoliko dana utjecaju sunca i kiše. Osobito to treba provesti tamo, gdje je prošavše godine vladala medju svilenim gusjenicama kakova bolest. Stari svilogojski papir ne valja upotrebljavati kod nove gojidbe.

Prostorije za gojenje moraju se dati lako grijati i dobro zračiti, no ne valja prostorije grijati željeznom peći, jer se ta brzo ugrije, ali i brzo ohladi, a za svilce je potrebna podjednaka toplina. Grijati uopće valja samo onda, ako toplina padne ispod 14° R., ali i tada treba prostorije zračiti, jer bez svježega zraka nema ni razumne gojidbe svilaca. Za vrijeme, kad su svilene gusjenice malene, preporuča se, da ih držimo u kuhinji, gdje je otvoreno ognjište, jer je u takovoj kuhinji uvijek dosta toplo i dovoljna izmjena zraka, a dim im od drva i slame, dok su male, nimalo ne škodi, štoviše čuva ih od napadaja krečane bolesti.

Isto tako imadu ljese i stalci mnogo veću važnost za gojenje, nego se to uopće misli, jer je naravno, da što veći komoditet možemo imati pri različnim poslovima kod uzgoja, to su nam ti poslovi laglji i manje naporni. Osim toga na ljesama, postavljenima, na stalcima, možemo na razmjerno malom prostoru uzgojiti mnogo svilenih čahurica, što je od velike važnosti, jer u našim kućama nemamo suviše prostora.

Ljese pak treba da su od trske ili slame, kukuruzovine i sličnoga materijala, koji do ležaja gusjenica i odozdo propušta zrak, te čuva ležaj od vlage, pljesnivoće, a i jevtinije su, što je kod dasaka baš protivno. Ako se već daske upotrijebe za podlogu, onda ih treba nagusto izbušiti, da tako omogućimo pristup zraku do ležaja.

Svilene gusjenice treba uvijek narijetko držati, da sve uzmognu redovito i nesmetano jesti podanu im hranu. Čim su svilene gusjenice narjedje, stim ljepše čahurice predu.

Dudovo lišće, koje je jedina hrana svilenih gusjenica, imade biti uvijek svježe i čisto. Vlažno lišće škodi svilenim gusjenicama. Osobito se ne smije podavati rosno lišće, pogotovu ne maglom orošeno, jer je takovo lišće gotova smrt za gusjenice. Lišće treba stoga brati izjutra tek onda, kada je rosa već prošla.

I u podne, za velike vrućine, ne valja brati dudov list, jer se upari, a to škodi svilenim gusjenicama.

Kada su svilene gusjenice malene, treba dudov list rezati. Lišće se reže sve do četvrtoga spavanja. Režemo lišće zato, da ga manje potrošimo, jer se dade po gusjenicama ljepše razdijeliti. Osim toga se preostalo rezano lišće na ležaju brzo sasuši, i tako ostaje ležaj uvijek suh. Svilene gusjenice lakše nadju okrajak lista, s kojega, kad su malene, i onako sišu samo sok, te se jednoličnije hrane, nego ako ih hranimo čitavim listom, jer u tom slučaju one gusjenice, koje smo pokrili, ne mogu da list nagrizu, te rastom zaostanu i zakržljave. Na taj način rezanjem štedimo s lišćem, koje nam je stim potrebnije nakon četvrtoga spavanja, kada ga svilene gusjenice mnogo trebaju. Veći dio hrane, što je gusjenica potroši poslije četvrtoga spavanja, pretvara ona u svilu, pa ćemo zato dobiti lijepe i teške, svilom bogate čahurice samo onda, ako svilenim gusjenicama podajemo poslije četvrtoga spavanja dovoljno lista t. j. toliko, koliko ga mogu pojesti.

Jedino onaj svilogojac, koji se drži svih navedenih ovdje uvjeta, odgojit će za upredanje zdrave svilene gusjenice, koje će presti lijepe svilene čahurice, a po tome obilno naplatiti svilogojcu njegov trud i pažnju kod uzgoja. R. G.

Dr. Vinko Mandekić.

Zašto moramo okapati.

Mnogi gospodari misle, da se okapanjem ništa ne polučuje. Oni vele da se zato okapa, da se malo kora »razgrebe«. Ali ipak tomu nije tako, jer se okapanjem postizava mnogo više. Tako n. pr. često puta udari kiša s vjetrom, pa zatuče i zamulji čitavu zemlju, i tako je spriječen pristup zraka u zemlju. Reći će možda tkogod, pa što treba zemlji zrak? No odmah će povjerovati, da treba zemlja zraka, ako mu rečemo, da se u zemlji nalazi još veliki kapital nerastvorenih hraniva. Ova se hraniva tečajem vremena rastvaraju i budu pristupačna biljkama. Ova se rastvorba može desiti samo onda, ako se u zemlji nalazi zraka, jer bez zraka ne može se ni pomišljati na bilo kakvu rastvorbu. No nije to jedino, zašto treba zemlja zraka. Mi znademo, da se u tlu nalazi korijenje, a to treba da diše da biljka može rasti i da može stvarati lišće, cvijet i plod, a svakomu je poznato, da je za disanje potrebit zrak, jer i mi dišemo, i gdje nema zraka, nema ni života. I sad će biti svakomu jasno, zašto treba zemlja zraka. Kako je rečeno, ako je zemlja zamuljena i zbita, ne može zrak da udje u nju, već ćemo je morati razrahliti, a to činimo o k a p a n j e m. Okapanjem se pomažemo i onda, ako se od jakih kiša zemlja zamuljila, a poslije toga napravila na površini kora. Mlade klice ne mogu lako probiti koru, već se pod suhom korom uguše, a time bude čitavo polje nejednolično i daje naravno slabiji prirod.

No okapanje štiti zemlju takodjer od prevelikoga isparivanja. Znamo, da se u zemlji nalaze izmedju pojedinih čestica male šupljinice. Svaka je ova šupljinica u savezu s drugom, tako da moramo pomišljati, da te šupljinice jedna s drugom čine male uske cjevčice, koje su tanke poput najtanjega vlasa. Ove cjevčice idu iz donjih slojeva prema gornjima. U ovim se cjevčicama diže voda, a što su ove cjevčice uže, stim se bolje i više može voda dizati. U ilovastoj su zemlji ove cjevčice šire, pa se voda slabo diže uvis. Stoga se voda u rahloj zemlji iz donjih slojeva diže sporije negoli na zbitoj i gustoj zemlji.

Želimo li dakle na rahloj zemlji dignuti vodu iz donjih slojeva u gornje, moramo tu zemlju povaljati, a valjamo je zato, da cjevčice postanu tanje, gušće i kraće, radi čega se i voda lakše digne u gornje slojeve. Posijemo li n. pr. sjeme u suhu, rahlu zemlju, to ovo sjeme ne bi imalo dovoljno vode, da nabubri i da isklije. Povaljamo li ovu zemlju, to će sjeme dobiti iz donjih slojeva vodu, i sjeme će moći lijepo nabubriti i isklijati. No kad bi ovakva zemlja ostala uvijek ovako povaljana, voda bi neprestance dolazila do najgornjih slojeva, ona bi se isparivala, a time bi se i vrlo mnogo potrebne vode isparilo, jer ove cjevčice rade poput jedne pumpe i vode vlagu napolje. Pitamo se sada, kako možemo zapriječiti to neprestano isparivanje vode? Mi možemo to zapriječiti time, da gornji sloj prorahlimo branom, motikom ili sličnim orudjem. Time ćemo porazbacati cjevčice u najgornjem sloju, one ne će imati spoja s donjim slojem, i voda se ne će moći do najgornjih slojeva dizati i isparivati.

I baš je ovakvo okapanje od velike važnosti kod okopavina, koje potrebuju velike količine vlage, kao što je to kukuruz, repa itd. Mi moramo nastojati, da biljke imadu dovoljno vlage, a u suhim godinama možemo tu vlagu uščuvati (konzervirati) samo okapanjem. Doduše onaj sloj, što ga prorahlimo, osuši se vrlo brzo, ali zato ovaj sloj čuva donje slojeve od isparivanja tako da dotične biljke imadu uvijek dovoljnu količinu vode, koja im iz donjih slojeva pridolazi. U krajevima dakle, gdje vlada suša, potrebno će biti češće okapanje.

Osim spomenutih prednosti okapanja spominjemo još i tu, što se okapanjem uništuje korov, koji svakom gospodaru zadaje stotinu jada. On uzimlje biljci prostor te se jače razvije negoli i sama biljka; on joj oduzima hranu, svjetlost, vlagu itd. Jednom riječi on ne da biljci da živi, on je uništava. Prema tome dužnost je svakoga gospodara, da se oslobodi toga nemilog gosta, a to može, ako svoje usjeve što pomnjivije okapa.

Mi vidimo, da će okapanje i u ovom smjeru donijeti više priroda, a to zapravo i jest cilj svakoga gospodara.

Doduše naši gospodari ne će ni da čuju n. pr. o češćem okapanju kukuruza veleći, da nemaju vremena, ali mi mislimo, da bi se ipak moglo više toga napraviti, kad bi bilo čvrste volje. — Zavežimo rukave, pa na posao!

Dr. Mirko pl. Antolković.

Uputa o mirazu s obrascem pogodbe o mirazu.

Prema tomu, ako punoljetna i samosvojna vjerenica, recimo da se zove Marija Travenić iz Gjurgjevca kbr. 45., sklapa s vjerenikom, recimo da se zove Marko Mikulić iz Gjurgjevca kbr. 60., pogodbu o mirazu, koji se sastoji od nekretnina i gotovine, glasit će pogodba ovako:

Izmedju Marije Travenić iz Gjurgjevca kbr. 45. kao vjerenice i Marka Mikulića iz Gjurgjevca kbr. 60. kao vjerenika sklopljena je slijedeća

Pogodba:

1. Ja Marija Travenić obzirom na obećanu mi ženidiu po Marku Mikuliću za laglje nošenje budućih naših bračnih troškova dajem i predajem mu kao miraz svoju oranicu zvanu Rebar pod kat. br. 259. i livadu zvanu Travnik pod kat.

br. 265. unesene u grunt. ulošku br. 59. porez. opć. Gjurgjevac sa svima pravima i dužnostima uživaoca; osim toga dajem i predajem mu kao miraz 500 kruna (slovima pet stotina kruna) sa svima pravima i dužnostima zajmoprimaoca.

2. Ja Marko Mikolić priznajem, da sam u točki prvoj opisanu imovinu kao miraz obzirom na buduću ženidbu s Marijom Travenić od nje potpuno primio.

Pogodbu ovu o mirazu prihvaćaju obje stranke te je u znak toga potkrepljuju vlastoručnim potpisom (ili rukoznakom) u prisutnosti za to naročito umoljenih supotpisanih svjedoka.

U Gjurgjevcu, 15. veljače 1914.

(Potpis dvojice svjedoka.)

(Potpis stranaka.)

Ako je vjerenica maloljetna, a njezin otac recimo, da se zove Josip Travenić, zatim ako je vjerenik takodjer maloljetan, a otac mu se zove Simo Mikulić, predmetom pak miraza samo je gotovina, glasit će pogodba ovako:

Izmedju Josipa Travenića iz Gjurgjevca, kbr. 45., kao oca i zakonitoga zastupnika svoje malodobne kćeri Marije Travenić kao vjerenice takodjer uz osobni njezin pristup s jedne strane; a Sime Mikulića iz Gjurgjevca kbr. 60., kao oca i zakonitoga zastupnika malodobnoga sina Marka Mikulića kao vjerenika takodjer uz osobni pristup ovoga s druge strane, pa uz naročito priuzdržanje nadtutorskoga odobrenja ove pogodbe po kr. kot. kao tutorskom sudu u Gjurgjevcu sklopljena je slijedeća:

POGODBA.

1. Ja, Josip Travenić, obzirom na obećanu ženitbu po mld. Marku Mikuliću mojoj mld. kćeri Mariji Travenić obećavam za laglje snošenje budućih njihovih bračnih troškova odmah nakon ženidbe platiti kao miraz 500 kruna (pet stotina kruna) na ruke Sime Mikulića, na čijem posjedu se nalazi vjerenik moje kćeri i kamo se ona priudaje. — Ovih 500 K, koje se imadu u ime miraza isplatiti, obvezujem moju kćer, da imade poslije moje smrti uračunati u zakoniti dio svoga nasljedstva iz moje ostavine.

2. Ja Simo Mikulić za svoga mld. sina Marka Mikulića prihvaćam u točki 1. opisanu imovinu pod ondje navedenim uvjetima i primam sa svim pravima i dužnostima zajmoprimaoca.

Pogodbu ovu o mirazu prihvaćaju sve stranke, te je u znak toga potkrepljuju vlastoručnim potpisom (ili rukoznakom) u prisutnosti za to naročito umoljenih supotpisanih svjedoka.

U Gjurgjevcu, 15. veljače 1914.

(Potpisi dvojice svjedoka.)

(Potpisi stranaka.)

Budući da stranke imadu predložiti ovu pogodbu nadležnom sudu na tutorsko odobrenje i pošto se ovo dogodi, imat će Josip Travenić platiti Simi Mikuliću svotu od 500 K, a ovaj će isplatu potvrditi ukratko na samom ugovoru ovako:

Prema ugovoru, koji je preda mnom i prema u njemu navedenom naslovu, primio sam 500 K.

U Gjurgjevcu, 28. veljače 1914.

(Potpisi dvojice svjedoka.)

(Potpis primatelja.)

Poljoprivredni računi.

Riješenje 3. zadatka.

Trgovac gnoja prodaje Thomasovu drozgu sa 15% fosforne kiseline. Koliko vrijedi 100 kg. ove Thomasove drozge, ako svaki postotak vrijedi 40 filira? Ako jedan postotak fosforne kiseline u Thomasovoj drozgi sa 15% vrijedi 40 filira, onda 100 kg. vrijedi K 6.—.

Ispravno su riješili ovaj zadatak: Marko Mandić iz Gradišta, Mato Pintar iz Rasinje, Gjuro Vlaović iz Slakovaca; Franjo Vrtar, Franjo Cirkvenac, Mato Pitom, Martin Horvatinović i Mijo Šestak iz Novigrada-podravskoga, Simo Bošnjaković iz Novak-Bapske, Mato Kosak i Tomo Vuzdar iz Oborova, Pavao Gašparac iz

Jakuševca, Stjepan Serestinek iz Klenovnika, Janko Mušnjak i Ivan Trgovčić iz Velemerića doljnjega, Antun Petrovečki iz Bedekovčine, Vid Vugrinec, Mato Matijaščić i Ivan Hribar iz Luga, Antun Pečenjak i Ana Balašković iz Ivankova, Ivan Ključarić iz Brdovca i Ivan Juretić iz Sibinja.

Od tih je zadrugara za nagradu izvučen žrijebom Franjo Crkvenac iz Novigrada-podravskoga, pa smo mu odmah doznačili poštanskom štedionom K 5.— u ime nagrade.

Četvrti zadatak. 100 l. osoke prosječno sadržaje 0.46 kg. kalija, 0.25 kg. dušika i 0.01 kg. fosforne kiseline. a) koliko je prema tomu kilograma kalija, dušika i fosforne kiseline sadržano u bačvi od 1000 l. osoke? b) koliko bi kilograma čilske salitre (15%), kainita (12%) i 17% Thomasove drozge morali kupiti, kada bi time htjeli nadomjestiti hraniva sadržana u 1000 l. osoke?

Bilješke i vijesti.

† Dr. Juraj Posilović. Dne 26. travnja u 8 sati ujutru preminuo je jedan od osnivača naše centrale »Hrvatske poljodjelske banke« zagrebački nadbiskup, preuzvišeni gospodin Dr. Juraj Posilović. Rodjen u čednim prilikama znao se pokojni nadbiskup zagrijati za dobro našega malog čovjeka seljaka, pa je zato od prvoga početka podupirao i rad naše zadružne organizacije. On je svojim ugledom, svojim sudjelovanjem, a i materijalnom pomoći mnogo pridonio, da se ona i oživotvorila.

S vrlim pokojnikom liježe u grob iskreni prijatelj i dobrotvor naroda, pravi svećenik, sluga Božji i isposnik, koji je svojim kršćanskim životom i radom mogao uistinu prednjačiti stadu, kojemu je stajao na čelu. Njegova je zasluga napose, što se u biskupiji senjskoj za njegovog biskupovanja tako reći uskrisila naša glagoljica t. j. staro hrvatsko bogoslužje.

Iscrpena velikim radom, ostavila je pokojnoga nadbiskupa već pred četiri godine životna snaga, pa mu je početkom godine 1911. dodijeljen kao nadbiskup koadjutor dotadašnji kanonik prvostolnoga kaptola zagrebačkog dr. Antun Bauer. Breme godina i bolest konačno shrvaše nadbiskupa Posilovića. Umro je 2 dana iza navršene 80. godine, slomljen i željan vječnoga počinka. Slava mu bila i časna uspomena medju nama!

Novi zamjenik zemaljskoga poglavice za Bosnu i Hercegovinu. Iz naše nam Bosne stižu veseli glasi. Hrvat je tamo postavljen na najviše gradjansko mjesto. Naš je dr. Nikola Mandić imenovan zamjenikom zemaljskoga poglavice. Kao prvi doglavnik vojničkoga zemaljskoga poglavara dobiva Dr. Mandić u Bosni vodstvo cjelokupne gradjanske uprave u svoje ruke. On zastupa vladu i vladinu politiku. Domaći hrvatski sin stupa dakle na najvidnije mjesto u svojoj užoj domovini. Taj je dogadjaj pobudio radost po čitavoj Bosni bez obzira na vjersku pripadnost, jer s drom. Mandićem kao civilnim šefom vlade prelazi uprava Bosne u domaće ruke, pa ima nade, da će i ostala mjesta doskora zauzeti domaći sinovi.

Naročita je dobit naimenovanja dra. Mandića za nas Hrvate, jer je s njime politički vodja bosanskih Hrvata, koji je uvijek bio prožet najtoplijim narodnim osjećajima došao u položaj da kao visoki upravnik radi za naš zapostavljeni i zaostali živalj u Bosni i Hercegovini. Dr. Mandić bio je uvijek prijatelj realnoga rada, pa je i na čelu naše »Hrvatske podružne banke« stekao mnogo zasluga za hrvatsko zadrugarstvo u Herceg-Bosni, s kojom ga vežu žive veze i topli odnosi. Mi smo uvjereni, da dr. Mandić te veze neće ni sada prekinuti nego, da će naše zadrugarstvo, koje je pustilo duboko korjen u narodu po njem naći razumijevanja i potpore na mjerodavnom mjestu, na kojem sada toliko vrijedi njegova riječ. Pozdravljajući presvj. gosp. dra. Mandića na njegovom visokom položaju, čestitamo bratskoj Bosni, koja je dobila na čelo svoje gradjanske uprave čovjeka široke evropske kulture, a uz to narodnoga kova i osjećaja.

Nove hrvatske seljačke zadruge. Prošavšega su mjeseca održane osnovne glavne skupštine novih hrvatskih seljačkih zadruga u Ljupini kraj Nove Gradiške, u Vrpolju i u Beravcima.

Pristup u Središnju svezu hrvatskih seljačkih zadruga najavile su hrvatske seljačke zadruge u Petrijancu i Goli.

Sjednica upravnoga odbora virovitičko-srijemske skupine hrvatskih seljačkih zadruga održana je dne 3. travnja u Harkanovcima, te su joj prisustvovali odbornici: gg. Krešimir Mifka, Blaž Štetić, Ante Modor i Fabijan Petrović, a od strane centrale gg. Edo Marković i Dragutin Ružić. Predsjednik skupine g. Mifka otvorio je sjednicu kratkim pozdravnim govorom, u kojem je najprije zahvalio zadrugama ove skupine, koje su ga na prošavšem zboru izabrale odbornikom, a kasnije i predsjednikom, a zatim je istaknuo, da poradi službe možda ne će moći sve svoje sile uložiti za unaprijedjenje zadrugarstva, ali se ipak nada, da će moći uz potporu ostalih odbornika i centrale svoje dužnosti zadovoljavati. Iza ovoga lijepoga pozdrava, koji su prisutni sa »živio« primili na znanje, izvijestio je g. Ružić o radu Središnje sveze na području ove skupine. Izvještaj je taj bio predmetom živahnoga raspravljanja, pa su na temelju izvještaja pali mnogi lijepi prijedlozi, koje ćemo na kraju iznijeti. Prema dnevnom redu izvijestio je zatim predsjednik o prispjelim izvjesnicama, koje su ove godine prvi put stupile na snagu. Izvjesnice su priposlale zadruge u Aljmašu, Harkanovcima, Levanjskoj Varoši, Tovarniku, Novak-Bapskoj, Čajkovcima i Marijancima. Većina ovih zadruga predlaže osnutak novih hrvatskih seljačkih zadruga u svojoj okolici, pa je taj predmet otpućen Središnjoj svezi na daljno uredovanje. Izvještaji zadruga o pokusima, o predavanjima i o nabavi zadružnih strojeva primljeni su na znanje. Molbe za gospodarska predavanja otpućene su uz preporuku Središnjoj svezi na daljno uredovanje. Prijedlog zadruge u Tovarniku, da zadruge smiju davati veće t. zv. zemljišne zajmove, otpućen je Hrvatskoj poljodjelskoj banci, prijedlog zadruge u Čajkovcima za podijeljenje potpore od brodske imovne općine otpućen je Središnjoj svezi. Osobito je živahno pretresan prijedlog zadruge u Harkanovcima, da se nabavi skioptikon kao zorno pomagalo prigodom predavanja. Najviše se raspredalo pitanje, bi li se skioptikon nabavio za cijelu skupinu ili samo za zadrugu u Harkanovcima. Konačno je zaključeno, da skioptikon nabavi zadruga u Harkanovcima uz potporu sveze odnosno centrale, a ova ga može uz malu naknadu posudjivati ostalim okolnim zadrugama. Nato se prešlo na različne prijedloge, od kojih spominjemo prijedlog g. Mifke, da Središnja sveza i za županiju virovitičku sklopi sporazum s jednim gospodarskim stručnjakom, kao što je to uredjeno za županiju srijemsku, koji bi kod zadruga držao gospodarska predavanja, provodio pokuse i uopće nastojao oko gospodarskoga unapredjenja zadruga. Taj je prijedlog otpućen uz toplu preporuku Središnjoj svezi. Gosp. je Modor predložio, da se kod zadruge u Tovarniku održi ove zime košarački tečaj, u kojem bi se mogla zaposliti ona mladež, koja je svršila škole, pa zimi nema nikakvoga posla, zatim da se prigodom svezadružnih skupština ili zborova priredjuju izložbe gospodarskih strojeva i napokon da se što više propagira mala štednja. Svi su ti prijedlozi prihvaćeni. G. je Štetić predložio, da Središnja sveza posreduje kod kr. zemaljske vlade za ponovno reguliranje kanala Bidja, što je uz toplu preporuku otpućeno Središnjoj svezi. Nakon neobvezatnoga raspravljanja nekih drugih prijedloga zaključio je predsjednik sjednicu.

Sjednica upravnoga odbora zagrebačko-varaždinske skupine hrvatskih seljačkih zadruga održala se dne 6. travnja u Ivancu pod predsjedanjem predsjednika skupine veleč. gosp. Jurja Čveka, a u prisutnosti odbornika Mije Škreblina te izaslanika centrale Ede Markovića i Dragutina Ružića. Nakon pozdrava predsjednika čita se dopis vel. g. Dr. Petra Trbuhe, u kojem priopćuje, da zahvaljuje na časti odbornika skupine. Ta se odreka prima na znanje, a Središnja sveza moli, da odredi novi izbor pismenim putem. Zatim je zaključeno, da se jesenska sjednica upravnoga odbora održi u Podsusjedu, a jesenski zbor u Jaski. Izvještaj o radu Središnje sveze na području ove skupine, koji je pročitao g. Ružić, prima se na znanje, dok su prijedlozi u savezu s izvještajem raspravljeni na koncu sjednice. Izatoga je predsjednik veleč. g. Čvek izvijestio o svojem djelovanju kao i o prispjelim izvjesnicama. Za taj je lijepi izvještaj izrečena predsjedniku posebna hvala, jer je to prvi put, da je koji predsjednik skupine izvijestio tako opširno o svojem djelovanju. Izvjesnice priposlale su zadruge u Lepoglavi, Radoboju, Svetom Križu-Začretju, Svetom Martinu pod Okićem, Brdovcu i Ivancu. Ivještaji zadruga o održanim sastancima, predavanjima, pokusima i o nabavi različnih gospodarskih potrepština primljeni su na znanje. Prijedlozi o osnivanju hrvatskih seljačkih zadruga otpućeni su Središnjoj Svezi na daljno uredovanje, a isto tako i prijedlozi o osnutku marvogojskih i mljekarskih podzadruga, kao i molbe za predavanja. Prijedlog zadruge u Sv. Križu-Začretju, da Središnja sveza preuzme u svoje ruke nabavljanje čistokrvne rasplodne stoke za zadrugare i da Središnja sveza stvori stalnu zakladu, iz koje bi se izdavali predujmovi zadrugarima za nabavu blaga, živahno su raspravljani, pa je odlučeno, da se prvi prijedlog predloži Središnjoj svezi, dok je drugi postao nakon izjave g. Markovića, da centrala i sada već daje predujmove za nabavu stoke, kao što se to nedavno dogodilo kod Obo-

rova, bespredmetnim. Prijedlog zadruge u Ivancu, da Središnja sveza preuzme uz pomoć centrale u svoje ruke osiguranje stoke, otpućuje se takodjer Središnjoj svezi na daljno uredovanje, nakon što je g. Marković izvijestio o koracima, koje je centrala u tom pitanju dosada učinila. Vrlo je zgodne prijedloge iznio g. Škreblin o marvogojskim udrugama, od kojih samo neke posluju, dok druge nijesu ni započele djelovanjem. On je naime predložio, da se za marvogojske udruge uredi posebno knjigovodstvo, pravila i poslovnik i da se ubuduće marvogojske udruge osnivaju kao samostalne udruge na temelju trgovačkoga zakona, a ne kao podzadruge. G. je Marković na taj prijedlog istaknuo, da se o tom radi, pa se i zadrugama, koje žele osnovati u krilu svoje zadruge marvogojske udruge, preporučuje, da još neko vrijeme pričekaju, dok se to pitanje konačno ne riješi. Prijedlog, da se i na području varaždinske županije održi koja zimska gospodarska škola, primljen je, te je zaključeno, da se zadruge u Hrvatskom Udrugaru posebnim člankom upozore na prednosti zimskih gospodarskih škola. Isto su tako primljeni prijedlozi, da se analfabetski tečajevi i dalje drže i da se zadruge upozore na predavanja iz pčelarstva. Iza toga je predsjednik sjednicu zaključio.

Sjednica upravnoga odbora bjelovarsko-križevačko-požeške skupine hrvatskih seljačkih zadruga obdržavala se dne 21. travnja u Blagorodovcu pod predsjedanjem predsjednika skupine g. Tome Jalžabetića, a u prisutnosti svih članova odbora i to veleč. g. Petra Vudia, gg. Stjepana Augusta, Ante Gjukića i Maksimilijana Juranića, te izaslanika centrale gg. Ede Markovića i Dragutina Ružića. Nakon kratkoga pozdrava predsjednikova pročitao je g. Ružić svoj izvještaj o djelovanju Središnje sveze na području ove skupine o. prošavšega zbora do konca mjeseca ožujka To je izvješće primljeno na znanje. U savezu s izvješćem primljeni su i prijedlozi o što većoj propagandi za zimske gospodarske škole, zatim da se umoli kr. zemaljska vlada, da iz inozemstva importiranu stoku ne raspačava putem javne dražbe, nego prema postupku u prošavšim godinam. Zatim su raspravljene prispjele izvjesnice. Izvjesnice su priposlale zadruge u Zablatju, Jagnjedovcu, Oriovcu, Trojeglavi, Jasenovcu, Miholjancu, Voloderu (seljačka i vinarska) i Rači. Nakon kratke rasprave otpućeni su prijedlozi za osnutak novih hrvatskih seljačkih zadruga i privrednih podzadruga Središnjoj svezi na daljnje rješenje. Prijedlozi o nabavi robe i strojeva predloženi su centrali, a isto tako nakon obrazloženja g. Markovića i prijedlozi o povišenju zajmovnoga iznosa kod pojedinih zadruga. Da se raščisti pitanje zidanja i nabave zadružnih domova izaći će posebni sastavak u »Hrvatskom Udrugaru«. Prihvaćen je prijedlog zadruge u Jagnjedovcu, da se kr. zemaljska vlada umoli za dozvolu, da zemljišne zajednice ulažu svoj novac u hrvatske seljačke zadruge, pa će u tom smislu Središnja sveza izraditi predstavku na kr. zemaljsku vladu. Od raznih prijedloga prihvaćen je prijedlog g. Augusta, da se u »Hrvatskom Udrugaru« objelodanjuju cijene raznih trgovačkih predmeta kao žita, vina itd. i to tako, da se navedu cijene od 1., 10. i 20. svakoga mjeseca; prijedlog g. Juranića, da Središnja sveza nadje način, kako bi se najzgodnije unapredjivala sitna štednja kod naših zadruga i da se kod toga uzme obzir na t. zv. školsku štednju; prijedlog istoga odbornika, da se u »Hrvatskom Udrugaru« pišu sastavci o uzgoju; te njegov prijedlog da članovi naših vinarskih zadruga učine ekskurziju k već postojećim vinarskim zadrugama u drugim zemljama n. pr. u Tirolu, a centrala, da se zamoli za potporu toga pothvata. Prijedlog g. Gjukića, da se na neki način osigura mjesto blagajnicima hrvatskih seljačkih zadruga, jer se u nekoliko slučajeva dogodilo, da su se polaznici blagajničkih tečaja otimali za ta mjesta tražeći manju plaću, riješen je tako, da se u »Hrvatskom Udrugaru« upozori na svrhu blagajničkih tečajeva. Prijedlog g. Jalžabetića, da se Središnja sveza kao takova protokolira skinut je nakon temeljitog obrazloženja g. Markovića s dnevnoga reda. Konačno su primljeni prijedlozi o uredjenju marvogojskih udruga i o obdržavanju buduće sjednice u Sv. Ivanu Žabnom.

Sjednica upravnoga odbora ličko-riječke skupine hrvatskih seljačkih zadruga obdržavala se dne 23. o. mj. u Lokvama. Sjednici su prisustvovali uz predsjednika veleč. g. Davida Marinića odbornici gg. Matija Ruk, Janko Mušnjak i Vjekoslav Pupić te izaslanici centrale gg. Edo Marković i Dragutin Ružić. Nakon kratkoga pozdrava predsjednikova pročitao je g. Ružić svoj izvještaj o djelovanju Središnje sveze na području ove skupine od posljednjega zbora do dana sjednice. Izvještaj je primljen s odobravanjem na znanje. G. Ruk predlaže tom prilikom, da se nadje neki prisilni način, da se analfabetski tečajevi, koje zadruge priredjuju, pohadjaju, dok g. Marinić predlaže, da se umoli kr. zemaljska vlada, da kod podjeljivanja voćaka uzme osobiti obzir na krajeve, koji voćkama oskudjevaju kao što područje ove skupine. U slučaju pak, da kr. zemaljska ne raspolaže s tolikom množinom voćaka, koliko je naručeno, neka podjeljuje svoj doprinos za voćke drugdje nabavljene. Oba se prijedloga prihvaćaju. Poslije toga predlaže predsjednik prispjele izvjesnice. Izvjesnice su priposlale zadruge u Zagorju, Doljnjem Velemeriću, Majuru, Drežniku, Kostajnici,Mr-

kopliju, Leskovcu i Čunticu. U tim izvjesnicama podnešeni izvještaji o održanim sastancima i predavanjima primaju se na znanje. Prijedlozi za osnutak novih hrvatskih seljačkih zadruga otpućuju se Središnjoj svezi na daljnje riješenje. Prijedlog zadruge u Velemeriću dolnjem o promjeni zakona o kućnim zadrugama odbija se nakon obrazloženja g. Markovića. Na prijedlog iste zadruge, da se za naše zadruge isposluju iste pogodnosti, kao što ih uživaju vjeresijske udruge, daje razjašnjenje g. Marković o učinjenim koracima u tom smjeru, koje odbor prima na znanje. Isto tako daje g Marković razjašnjenja na prijedlog zadruge u Majuru o osiguranju stoke. Prijedlog zadruge u Drežniku, da se na području te zadruge osnuje uzorno gospodarstvo, otpućuje se Središnjoj svezi na daljnje uredovanje. O prijedlogu zadruge u Mrkoplju, da se na području te zadruge osnuje uzorna postaja za uzgoj teladi, nije se raspravljalo, jer g. Marković saopćuje, da će kr. zemaljska vlada ovakovu postaju osnovati u neposrednoj blizini Mrkoplja — u Mrzloj Vodici. Poslije toga se prešlo na razne prijedloge. G. Marinić predlaže, da se umoli centrala putem Središnje sveze, da od doprinosa, odredjenoga za ekskurzije zadrugara, odredi neki dio za izaslanje ovopodručnih zadrugara u alpinske krajeve radi pašnjačkih zadruga. Taj se prijedlog prihvaća. Potom izvješćuje g. Marinić o pitanju vriština te u savezu s tim predlaže 1. da se pozovu već postojeće zadruge u opsegu t. zv. gospićkoga polja, da izvijeste centralu, ukoliko njihovo područje participira na ličkim vrištinama, tko je vlasnik pojedinih dijelova i kojih dijelova; 2. da se nastoji oko osnutka daljnih zadruga na području gospićkoga polja, koje bi isti izvještaj imale podnijeti centrali kao već postojeće. Na temelju tih izvještaja i u sporazumu s oblastima ima se poduzeti dalnja akcija. Taj se prijedlog prihvaća a isto tako i prijedlog, da se propagiraju zimske gospodarske škole. Nakon što je zaključeno, da se buduća sjednica održi u Bakarcu, zaključuje predsjednik sjednicu.

Predavanja. Kod hrvatske seljačke zadruge u Farkaševcu održao je predavanje o racionalnom obradjivanju oranica i livada te o zadrugarstvu g. Dragutin Ružić, kod h. s. z. u Lukovdolu, Jadrču Velikom i Plemenitašu predavanja o sadjenju voćaka g. Pavao Cesar, kod h. s. z. u Oriovcu predavanje o zadrugarstvu g. Dr. Stepan Basariček, kod h. s. z. u Palanjku predavanje o marvogojstvu žup. gosp. povjerenik g. dr. Milan Krištof kod h. s. z. u Jazavici predavanje o livadarstvu g. Dr. Vinko Mandekić, a predavanje o pčelarstvu g. Pavao Wittmann, kod h. s. z. u Nuštru predavanje o pčelarstvu g. Pavao Wittmann.

Uzorna gnojišta. Potpore za gradnju uzornih gnojišta podijeljene su dosada ovim zadrugarima: Gjuri Predragoviću iz Otrovanca, Petru Linariću iz Brinja, Gjuri Pavši i Franji Selešu iz Peteranca, Matiji Ruku iz Čuntića, Martinu Babiću i Ivanu Šnajderu iz Lukovdola, Pavlu Rubesu iz Jakse, dok su još dvije potpore predbilježene. Sve su ove potpore podijeljene u obliku predujma, koji će spomenuti imati vratiti, ako od njih sagradjena gnojišta ne budu odgovarala napucima, koje je g. Dr. Bohutinski iznio u svom članku u kalendaru »Zadrugar« za g. 1914.

Poplave u Hrvatskoj i Slavoniji. Kao što prošavše godine u ovo doba, tako je i ove godine cijela Posavina i veliki dio Slavonije pod vodom. Od Jasenovca pa sve tamo do Srijema sve je pod vodom. Osobito e nastradao požeški kraj, gdje je poplava zauzela tako veliki opseg, da je podrovala željezničke nasipe i pruge, radi čega je obustavljena bila vožnja od Požege do Pleternice na nekoliko dana. Isto je tako morala biti obustavljena na dva dana vožnja na pruzi Osijek-Belišće. Radi te poplave gledaju čitavi naši krajevi sa strahom u budućnost, jer im je obradjivanje onemogućeno, a vrijeme se ne će nikako ustaliti, nego bi radi neprestanih kiša moglo biti i gorega zla.

Ozimine su na mjestima, gdje je voda poduže stajala, posve postradale, pak će se morati podorati. Dadne li Bog sreće, da se voda za vremena makne, moći će barem namjesto ozimina posijati kukuruz. Dakako, i posijane jarine ne prodjoše bolje, a isto tako i djetelina. Livade su zamuljene, a gdje voda teže otiče, stradat će mnogo krme. Na pašnjake blago ne može, jer su pod vodom, a gdje može, zarazilo se radi vlade tako sa metiljem, da je ta bolest upravo preotela mah. Naročito je stradala Posavina. Tako je samo u općini Sunja po našem izvještaju poskapalo 1300 komada rogatoga blaga (goveda) od metilja, pa narod očajava. Neki seljaci ostaju kraj 10—20 komada blaga prazne štale. Isto nam javljaju i iz Donje Slavonije. Bez sumnje izravne i neizravne štete poplave prelaze ogromne svote. Velik je broj milijuna narodnog blaga propalo u cigli čas. Slični je udes zadesio i susjednu Srbiju, Bačku i Banat. — Kad čujemo ove žalosne vijesti, pogledamo zavidnim okom na susjednu Bosnu, u kojoj je samo ove godine predvidjeno za kanalizacije i regulacije 12 milijuna kruna. Jadna Hrvatska što si dočekala!

»Pravni savjetnik« U broju 2. našega lista objavili smo, da u Zagrebu od početka nove godine izlazi pod ovim naslovom novi list za svagdanje potrebe pravnog života, koji izdaje g. dr. Milan Gruber, naš priznati pisac na polju pučke pravne književnosti. Pred nama je četvrti broj lista (za mjesec travanj) s ovim sadržajem: Dr. Josip Šilović: Zakon o lihvarstvu. — Dr. Milan Gruber: Opoziv darovanja. — Pravna jednakost. — Duševno biće zlo-

činca. — Dr. Juraj Cenkić: Primjetbe o pitanju luknarskog podavanja. — Pravni slučajevi iz života. — Listak: Cagliostro. (Iz života jednog svjetskog pustolova). — Samoobrana. Kriminalna pripovijest. — Književnost. Zakonodavstvo. — Zločinačka kronika. (Domaća i strana). — Pravne svaštice.

Sudeći po izabranom i poučnom sadržaju ovoga broja, kao i svih predjašnjih, možemo s potpunim uvjerenjem izjaviti, da je uredjivanje ovoga časopisa u vrsnim i prokušanim rukama. On donosi dužih i kraćih članaka i rasprava iz svih grana pravne nauke, u kojima se razlažu opći pravni pojmovi, tumače pojedine pravne uredbe i zakonske ustanove te prikazuju praktični pravni slučajevi iz života. Svi ti članci i rasprave pisani su jednostavnim i razumljivim načinom bez ikakve naučne strogosti i zamršenosti, tako da ih može svaki nepravnik, pa bio on i priprosti seljak bez veće školske naobrazbe, lasno shvatiti te se protumačenom pravnom naukom u svagdanjoj prilici života uspješno okoristiti. Osobitu pažnju svraća list praktičnim pravnim potrebama svojih pretplatnika, pa zato ima u svakom broju poseban odsjek pod naslovom »Pravni slučajevi iz života«, u kojem su sadržani upiti, što ih pretplatnici upravljaju na uredništvo, zajedno sa odgovorima, u kojima se daje točna stručna uputa za dotični slučaj. Pravo na ove upute imaju samo pretplatnici, a dobivaju ih na zahtjev odmah i u posebnom pismu, (u kojem slučaju treba upitu priložiti i marku za odgovor). Već sama ova uredba lista prava je blagodat za svakoga, koji u svojem zanimanju i poslovanju ima potrebe pravne upute i treba zaštite kod suda i oblasti. Svaki seljak naći će u ovom listu iskusna učitelja i prokušana savjetnika, koji mu za neznatnu materijalnu žrtvu može biti od zamašne imovinske koristi. Zato ponovno preporučamo našim seljačkim zadrugama, i svim njihovim članovima taj dobro i praktično uredjeni list. »Pravni savjetnik« izlazi svakoga prvoga u mjesecu i stoji godišnje K 5.—, na pol godine K 3.—. Uredništvo i uprava (kamo se šalju upiti i pretplate) nalazi se u Zagrebu, Palmotićeva ul. br. 52.

Vinogradarske potrepštine.

Vinogradarstvo je u nekim našim krajevima glavna privredna grana, kojoj treba i posvećivati glavnu brigu. Svaki se zadrugar zato mora za vremena predbilježiti kod svoje zadruge za potrebnu količinu modre galice, sumpora, lika i gumije.

Komu je stalo do solidne dobave, kupit će te potrebe samo kod zadruge, koja mu jedina pruža garanciju, sigurnost za vrsnoću.

Zadruge dobavljaju zadrugarima samo najbolju,pravu ausišku modru dalicu, zatim dvostruko rafinirani sumpor I. vrste, najbolju rafiju »Majunga«, te »Trissin« gumijske trakove izvrsne kakvoće. Da zadruge uzmognu u pravi čas naručiti potrebnu robu, treba da zadrugari što prije najave svoje potrebe, jer bi se inače moglo desiti, da naknadno ne bi mogle uz jednake uvjete zadovoljiti potrebe svojih članova.

Dom i svijet.

Hrvatski sabor zaključio je dne 1. travnja svoje prvo zasjedanje te je na neodredjeno vrijeme odgodjen.

Odgoda imenovanja novih odjelnih predstojnika. Izmedju hrvatskoga bana Ivana baruna Skerlecza i hrvatsko-srpske koalicije kao saborske većine došlo je do načelnih nesuglasica u pogledu sastava vlade. Hrvatsko-srpska koalicija stoji na stajalištu, da vlada ima biti imenovana iz redova saborske većine, koja je i odgovorna za rad vlade, dok je ban stao na stanovište, da vladu imenuje po svojoj uvidjavnosti. Ovaj je spor medjutim izravnan tako, da je imenovanje novih predstojnika uopće odgodjeno, pa je zasad ostalo sve kako je i bilo.

Potvrdjen zakon o osnutku IV. odjela hrvatske zemaljske vlade. Službeni list »Narodne Novine« od 7. travnja o. g. donose zvaničnu obavijest, da je Njegovo Veličanstvo sankcijoniralo zakon o preustrojstvu kr. zemaljske vlade. Time je osnovan i četvrti odio kr. zemaljske vlade za narodno gospodarstvo, koji naši privredni krugovi tako željno iščekuju. Provedba zakona t. j. oživotvorenje novog odsjeka zategla se je medjutim iz političkih razloga, pa će se organizaciji novog odsjeka istom moći pristupiti, pošto se političke prilike razbistre te mu se uzmogne imenovati predstojnik.

Ustanak u Epiru. Albanski se vladar Vilim I. nije dugo nauživao mira. Već prije njegova nastupa na albansko prijestolje proglasio se južni dio njegove države t. j. Epir, gdje većinom obitavaju Grci, samostalnim, ali se taj ustanak nije smatrao važnim i pogibeljnim, dok ustaše nijesu stale već nekoliko dana iza nastupa Vilima I. navaljivati na gradove, koji se njihovu ustanku nijesu htjeli pridružiti. Kako albansko oružništvo nije na te napadaje bilo pripravno, uspjelo je epirskim ustašama, koji su bili u premoći, potisnuti albanske čete i zauzeti grad Koricu. Medjutim su albanskom oružništvu stigla pojačanja, pa su grčke ustaše ponovno potisnute. Da sasvim budu ustaše

svladane, odredilo je albansko ministarsko vijeće mobilizaciju, pa će kralj Vilim na čelu svojih četa poći sam na ustaše.

Sastanci vladara i ministara. Prošavšega je mjeseca bio veliki niz sastanaka vladara, kojima se obično poriče svako političko znamenovanje, ali su ipak preteče važnih dogodjaja. Njemački car Vilim posjetio je našega kralja u Beču, a zatim se zaputio u Mletke, gdje se sastao s talijanskim kraljem Viktorom Emanuelom. Odavle je otišao na otok Krf, gdje ga je posjetio grčki kralj a govori se, da će to učiniti i novi albanski vladar. Ovoga mjeseca njemački car putovati u posjete rumunjskomu kralju Karolu. Rumunjski je prijestolonasljednik sa svojim sinom posjetio ruskoga cara Nikolaja pa se razglasilo, da će sin rumunjskoga prijestolonasljednika oženiti s kćerkom ruskoga cara. Grčki je prijestolonasljednik posjetio rumunjski dvor, pa se takodjer pripovijeda da se pri toj prilici zaručio s jednom kćerkom rumunjskoga prijestolonasljednika. Pod konac mjeseca posjetio je predsjednik francuske republike Poincaré ruski dvor, a čuje se, da će to skoro učiniti i engleski kralj Gjuro I.

U Opatiji su se pak polovicom prošavšega mjeseca sastali ministar izvanjskih posala u austro-ugarskoj monarkiji grof Berchtold i ministar izvanjskih posala u Italiji grof San Giuliano. Talijanskog je ministra naša Opatija dočekala u čisto hrvatskom ruhu pod hrvatskim zastavama. Načelnik Hrvat dr. Stanger započeo je svoj govor hrvatskim jezikom, a onda nastavio talijanski pozdrav, da pokaže, da se talijanski ministar nalazi na hrvatskom tlu. Čast našem dru. Stangeru!

U Engleskoj je skoro došlo do gradjanskoga rata. Engleska se naime sastoji u glavnome od dva dijela i to od protestantske Engleske i katoličke Irske. Irci su oduvijek težili za nekom samostalnošću i to barem u vjerskom pogledu, pa je i u engleskom parlamentu bilo uvijek stranaka, koje su to pravo priznavale Ircima, ali su protivnici uvijek znali osujetiti prihvat takvoga zakona, koji bi Ircima to pravo osigurao. Medjutim je pred nekoliko godina došla u Engleskoj na vladu stranka, koja je pored svih zapreka prihvatila takav zakon, ali sada, kada bi se taj zakon imao provesti, pobunila se u Irskoj pokrajina Ulster, koje su stanovnici protestanti. Pomoću stranaka protivnica vladajućoj stranci u Engleskoj buntovnici su se organizirali i sastavili potpunu vojsku. Vojska se buntovnika utaborila kod Ulstera. Kada je nato engleska vlada odredila, da neke redovite engleske čete podju protivu buntovnika, časnici konjačkih četa nijesu to htjeli učiniti, već su se zahvalili na službi. To je bilo opet uzrokom ostavke ministra rata i poglavice glavnoga stožera u Engleskoj. I tako je engleska vlada došla u nemio škripac, iz kojega se izvukla pregovaranjem s protivnim strankama, pa se čini, da će pokrajina Ulster u Irskoj dobiti neke posebne sloboštine.

U Francuskoj je žena ministra financija ubila urednika velikoga francuskoga lista »Figaro«. Učinila je to zato, što je taj list objelodanio neke listove njezina muža, koji su mu mogli vrlo naškoditi, a obećao je, da će još i neke druge objelodaniti. Ministar je nato dao ostavku, dok je njegova žena odvedena u istražni zatvor. Istraga se protiv nje još uvijek vodi.

Velika nesreća u mletačkoj luci. Koncem ožujka dogodila se u Mlecima velika parobrodarska nesreća, kojoj je palo žrtvom do 80 ljudi. Pod večer jednoga dana plovio je u luku mletačku gradski parobrod s 80 izletnika, dok je iz luke izlazio ratni torpedo. Kako je u isto vrijeme nad lukom letio aeroplan, gledali su svi putnici, a i kapetan s kormilarom od parobroda aeroplan, pa nijesu opazili torpedo, koji je udario o parobrod, te ga tako probušio, da je parobrod odmah potonuo, a s njim i svi putnici, od kojih je kasnije nekolicina spašena.

List izlazi svakoga prvoga u mjesecu. — Pretplata mu je za cijelu godinu zajedno s poštarinom K 2·—. Rukopisi se ne vraćaju. - - - - - - Za oglase plaća se pristojba prema cjeniku. - Kod višekratne uvrzdbe daje se popust.

HRVATSKI UDRUGAR

LIST ZA UDRUGARSTVO I NARODNO GOSPODARSTVO.

Odgovorni urednik: JOSIP CVETKO.

Pretplate i pristojbe za oglase plative su i utužive u Zagrebu. Uredništvo i uprava: Zagreb, Preradovićeva ulica br. 5, I. kat, zgrada Hrv. poljodjel. banke. - Vlasnik i izdavatelj: Hrvatska poljodjelska banka - u Zagrebu. -

God. IX. Zagreb, 1. lipnja 1914. Broj 6.

Edo Marković, Zagreb.

Zadružni domovi.

Svoja kućica svoja slobodica! Lijepe li riječi, lijepe li narodne poslovice! Narodna je, pa nije ni čudo, da se počesto i suviše za njom zanosimo. Naše je zadruge gotovo listom prihvatiše, pa je rijetko koja te ne želi, da se okući i dodje pod svoj krov. I zaista ima podosta razloga, koji potiču zadrugu da sebi sagradi dom. U vlastitom je domu zadruga nevezana, svoja na svome. U njemu se mogu okupiti zadrugari na sijelo i sastanke, a da nikome ne smetaju. Zadrugari radije dolaze u zajedničku vlastitu kuću, a brojniji sastanci dižu zadružni duh i smisao za zajednički rad. Sve to privlači zadruge, da sebi saviju svoje gnijezdo na svojem tlu. Ali u tome je nastojanju nažalost jedna velika pogrješka, gotovo bismo rekli narodna naša pogrješka, da zadrugari redovno, misleći na dom, ne misle na račun, kako će im se dom isplatiti. Radi se po domaću, bez računa, jer zanos, naš stari hrvatski zanos pobrka račune. I tako se dešava, da zadruge, koje osnivaju domove, kako bi se, dižući u njima zadrugarski duh, jačale, doživljuju upravo obrnute uspjehe. Nerentabilnost domova trpa zadruzi godišnje stalne poslovne gubitke, dok je ne baci u pasivu, koju treba prinosima izravnavati. Posljedice su jasne. Zadrugari osjećaju, da im zadruga nameće dužnosti, koje nijesu bile potrebne i koje nerado vrše, pa se od nje odvraćaju. Nastaju trzavice i mjesto ojačane zadruge, nalazimo u lijepom domu trulu organizaciju. Pogrješku, koja je nastala, redovno nije moguće popraviti, a grijeh se okaje — propašću zadruge.

Zato se pravi zadrugar ne smije zanijeti lijepim riječima. Valja raditi s računom. Prije svega domove mogu zidati i nabavljati samo one zadruge, koje ih u istinu n u ž n o t r e b a j u.

Osim toga mogu to činiti samo starije zadruge, kod kojih se iz prošlosti po prilici zna, kakva će im biti budućnost. Takve zadruge imaju redovno i dosta pričuve, da sebi osnuju dom. Nove zadruge moraju da prekubure početničke neprilike, pa ne smiju svoju snagu nipošto vezati u mrtvi kapital. A kakav treba da je zadruzin dom? Zadrugarstvo nije gospodska i paradska ustanova. Zadrugar je čedan i skroman, njemu je važnija nutrašnjost, srž nego isprazna spoljašnost. To treba očitovati i u zadružnim domovima, koji treba da su uza svu udobnost š t o j e d n o s t a v n i j i. Ta je okolnost važna i radi troška, jer zadružni dom treba da je što jevtiniji, da stanarina zadruge uzmogne namiriti kamate na uloženu glavnicu, popravke, porez itd. Osim toga zadruga treba da nastoji, da ima što manje vezanoga, negibljivog kapitala, jer to traži poslovni interes. — Rdjava je misao, da zadruge moraju graditi kićene domove, da se istaknu pred svijetom. Dobra se zadruga ne ističe vanjskim blijeskom, nego svojim radom i unutrašnjom solidnošću. Kod zadruge ne smije da bude izvana »huj«, a iznutra »pfuj«, jer to nije ni pošteno ni pametno.

Gdje zadrugari ne mogu da se uvjere, kako je loša stvar graditi palače, gdje prevladava luda narodna kićenost i gizda, ta-

mo će pametna uprava lako pobijediti, ako zidanje doma sveže uz uvjet, da zadrugari unaprijed polože svotu, koja na svakoga po proračunu otpada. Velika će ih se većina na taj zahtjev ubrzo raztrijezniti, i zadruga će se spasiti od krize.

Zadrugarska je krepost: čednost i umjerenost. Kanimo se s toga barem u zadrugarstvu kićenja, pirlitanja i nadmetanja, pa zidajmo domove zadružne misli najprije u srcima zadrugara. Oni su bolji od svake gradje, na njima će bez straha počivati naša zadrugarska organizacija.

Kanimo se suvišnih gradnja i kupovanja kuća, jer tko gradi i kupuje, što mu ne treba, morati će prodavati i ono što mu treba.

Dragutin Ružić, Zagreb.

Poslije sjetve.

Gojenjem gospodarskoga bilja idemo za tim, da postignemo što veću množinu proizvoda, koje možemo ili odmah ili tek nakon preradbe upotrijebiti. Da to polučimo, moramo nastojati, da bilje za cijeloga svoga razvitka ne oskudijeva na zraku, svjetlosti, toplini, vodi i potrebnim hranivima. Zato obradjujemo tlo, zato ga gnojimo. Već smo u prijašnjim brojevima iznijeli, kako moramo postupati, da već kod sijanja i za prvih dana života biljke osiguramo pravilnu izmjenu ovih životnih uvjeta. No bilje je i za svojega kasnijega razvitka izvrženo pogibli, da izgubi koji od gore navedenih životnih uvjeta. Taj gubitak mogu uzrokovati u prvom redu nepovoljne oborine, a u drugom različni biljevni i životinjski štetnici.

Najgora je posljedica jakih i čestih oborina ta, da se čestice zemlje sve više zgušćivaju, zbijaju i spajaju tako, da se za toploga vremena iza oborina stvara na površini kora. Najlakše se ta kora stvara na zemljama, koje imaju veliku spojnost (koheziju), t. j. gdje se pojedine čestice zemlje lako spajaju i jedne drugima priljubljuju, dakle kod glinenoga i ilovastoga zemljišta. Kod humoznoga se i pjeskovitoga tla stvara ta kora rjedje, a gotovo nikada ne dolazi u obzir kod zemljišta, koja imaju mnogo vapna. Kora zaprečuje svaki pristup zraka, a u pojedinim slučajevima i vlage. Ako je bilje u svom razvitku već tako daleko poodmaklo, da ima jaku stabljiku i velike listove, ne može stvaranje kore nanijeti toliko štete, koliko kod bilja, koje je tek u prvim danima razvitka. Stvara li se kora na površini, dok sjeme još ni isklijalo nije, bit će klijanje usporeno, jer kora zaprečuje pristup kisika, koji je jedno od najvažnijih hraniva mladom bilju. Isklije li sjeme u tom slučaju, ne mogu male i slabe klice probiti koru, što se najčešće dogadja kod djetelinskoga i travnoga sjemenja.

Kod isklijaloga bilja zaprečuje kora pristup zraka onim dijelovima biljke, koji se nalaze pod zemljom. Na taj je način onemogućen i dolazak kisika u donje slojeve zemlje, gdje služi kao hrana bakterijama. Bakterije, kako je poznato, uzrokuju rastvorbu tla u takve čestice, da bilje iz njih može crpsti potrebnu hranu. Stvaranje je kore dakle kadro zapriječiti redoviti razvitak bilja, a kod mladoga bilja i uništiti, pa zato moramo nastojati, da taj nedostatak za vremena uklonimo.

Ima sredstava, kojima možemo predusresti stvaranju ili zgušćivanju zemljišnih čestica. Jedno je od takvih vapno, pa zato moramo glinenim i ilovastim tlima pridavati vapna. Isto tako dobro djeluje privodjenje humusa u obliku stajskog gnoja. Zemljišta, koja se rado zgušćuju ili zbijaju, moramo što češće i izdašnije gnojiti stajskim gnojem, a uklanjati se takvim umjetnim gnojivima, koja imaju mnogo soli kao n. pr. čilska salitra. Tim ćemo sredstvima ako i ne posve zapriječiti stvaranje kore, to ipak umanjiti kod pojedinih vrsta tla sposobnost zbijanja (zgušćivanja), koje je uzrokom, da se kora stvara. To su sredstva, koja možemo upotrijebiti prije nego je kora nastala i to uvijek kod onih vrsta zemlje, koje se odlikuju velikom spojnošću čestica zemlje.

Kad se već kora na površini njive na-

pravila, moramo je nastojati što prije ukloniti, dok još nedostatak zraka nije proizveo velikih štetnih učinaka u razvoju bilja. No ipak s mrvljenjem kore ne smijemo početi, dok se zemlja nalazi u tako vlažnom stanju, da se za mrvljenja hvata strojeva, kojima mrvljenje provodimo. Za mrvljenje služe posebne vrste plugova t. zv. ekstirpatori, zatim valjci, ali se najviše upotrebljavaju brane. Kad ćemo koje od ovih ratila upotrijebiti, zavisi o vrsti tla, o vrsti biljke kao i o stanju razvitka, u kojem se stanoviti usjev nalazi.

Uspješni razvoj bilja mogu dalje zapriječiti, kako smo već naprijed spomenuli, biljinski i životinjski štetnici. Broj je tih štetnika velik, ali svi nijesu jednako opasni. No i oni najneopasniji mogu svojom množinom ugroziti povoljni uspjeh naše muke, ako im za vremena ne stanemo na put.

Biljevni štetnici vanredno dobro uspijevaju na obradjenim i svim hranivima snabdjevenim zemljištima, pa ili svojom veličinom ili svojom gustoćom zaprečuju razvitak gospodarskoga bilja. Prema načinu razmnažanja razlikujemo jednogošnji ili višegodišnji korov i trajni korov. Jednogodišnji ili višegodišnji korov razmnaža se sjemenom, dok se trajni korov razmnaža i izdancima, koji izbijaju od korijenja. Širenju korova, koje se razmnaža sjemenom, redovito pogoduju sami gospodari time, što ne paze dovoljno na čistoću sjemena za sjetve. U drugim slučajevima dolazi sjeme korova na njive pomoću vjetra, a i sa stajskim gnojem. Već smo u jednom od prijašnjih brojeva razložili, koliku pažnju moramo posvetiti izboru sjemena za sjetvu, pa smo uz tu priliku spomenuli i čistoću sjemena kao uvjet za uspjeh. Da vjetar ne raznosi sjeme korova, možemo na taj način zapriječiti, da različni korov, koji raste po prikrajcima oranica, livada, cesta i potoka pokosimo, prije nego dodje do cvatnje.

Ako je sjeme korova već u zemlji, to je najzgodnije, da ga uništimo, dok još klije i to lakom, posebno za tu svrhu uredjenom branom. Kako su klice nježne, zupci će brane posve lako uništiti taj korov, dok je to malo teže, kad korov dobije jaku stabljiku. Teže je polučiti povoljan uspjeh kod korova, koji se širi izdancima. I u tom slučaju upotrebljavamo branu, koja iščupa pojedine izdanke, a kod slabijega korijenja i samo korijenje tako, da mora uvenuti. Za uništenje izdanaka možemo s uspjehom upotrijebiti i plug, koji ih prereže tako, da uvenu, ili postignemo barem to, da kulturna biljka svojim rastom pretekne korov, a onda joj ovaj ne može više toliko škoditi. Za uništenje korova služe i umjetna gnojiva, koja sadržavaju kalija, no o tome pri kojoj drugoj zgodi. Najuspješnije se upotrebljava u obrani protiv korova brana, pa je ona jedino ratilo, koje nam od sjetve do žetve neprestano pomaže.

Upredanje svilenih gusjenica.

Uz povoljno vrijeme i ako smo toplinu u prostorijama za gojenje svilenih gusjenica uzdržavali stalno na potrebnoj visini od 17° R., zavit će se svilene gusjenice za četiri nedjelje, računajući od dana leženja.

Osmi do deseti dan, naime iza četvrtoga spavanja, postaju svilene gusjenice zrele za upredanje. To se pozna po tome, što svilene gusjenice postaju nemirne, njihove proždrljivosti najednom nestane, što čiste svoje probavne organe, pa i po još neprobavljenim dijelovima potrošenoga lišća, koje izmetine prati neka žitka tekućina u debelim kapljama. Tijelo svil. gusjenica postaje žućkasto kao vosak i poprima neku prozračnost, a iz svilene žlijezde ispod glave puštaju svilenu nit.

Već nekoliko dana prije toga moramo se pobrinuti za zavojišta ili prelnice t. j. mjesta, gdje će se svilene gusjenice razvijati i presti svilene čahurice. I upravo kod toga posla naši svilogojci vrlo često i mnogo griješe pokvarivši na svršetku cio uspjeh gojidbe. Oni misle, da je s posljednjom hranom podanom svilenim gusjenicama posao oko gojenja gotov, te sastavu

prelnica ne posvećuju nikakove pažnje, a da se riješe svake brige, ostavljaju ispod prelnica i staro, mokro, a često i pljesnivo ležište ne znajući, da tako svojom krivnjom uzrokuju loše čahure, bez sjaja, grubo predene, prljave s mnogo sugubnih (dvojci) i rdjavih, što je još najgore, jer se takove ne dadu lijepo otpredati. Takove pogrješke, koje umanjuju vrijednost čahura, svaljuju onda svilogojci na nezdravo sjeme, na otkupitelja i strogo razvrstavanje, samo ne će da priznadu svoj grijeh. Što biste n. p. rekli gospodaru, koji bi svoju pšenicu spremio u vlažno spremište, da mu tamo ispljesnivi? Moramo dakle i sastavu prelnica posvetiti osobitu pažnju, da sačuvamo zdrave i lijepe čahure.

Prelnice (zavojišta) treba da odgovaraju slijedećim uslovima:

1. Prelnice moraju biti sastavljene od čistoga i suhog materijala, a ako je taj za upredanje već bio upotrebljen, mora se raskužiti. Materijal mora biti što jevtiniji i takav, da se dade lako složiti;

2. Prelnice moraju biti svilenim gusjenicama lako pristupačne i tako sastavljene, da zaprečuju padanje gusjenica na pod;

3. Prelnice moraju omogućivati pristup zraka i svjetlosti, moraju omogućivati podavanje hrane zaostalim gusjenicama i moraju sadržavati dovoljno prostora za upredanje svilenih čahurica.

Prelnicâ treba uvijek dovoljno načiniti, da se svilene gusjenice mogu nesmetano jedna od druge zavijati, jer se u protivnom slučaju upredaju po dvije i više u jednu čahuru zvanu sugupka (dvojci), a takove su čahure mnogo manje vrijednosti, jer se ne dadu tako lako odmatati.

Za prelnice upotrebljavamo različiti materijal kao: suho granje, metle, slamu od repice, slamu od žitarica, neke razgranate trave, a osobito je dobra i drvena vuna (hoblinje).

Kada smo jednoć svilene gusjenice metnuli na prelnice i ove se počele upredati, onda više ne smijemo dirati u prelnice, jer bi lako prekinuli nit gusjenici, koja se upreda, i time je smetali u daljnom predenju čahure.

Da se uvijanje pospješi, valja toplinu za vrijeme uvijanja nešto povisiti i to na 19—20° R. Kada su čahure poprimile već stanovitu čvrstoću, umanji se toplina i otvori slobodan pristup zraka do prelnica, jer ga i u to vrijeme svilene gusjenice mnogo trebaju.

Čim svilena gusjenica dovrši čahuricu, svuče se po peti put i pretvori u kukuljicu, koja je spočetka žuta, a kasnije tamnosmedja. Čahurice se smiju s prelnica skidati tek onda, kada su sazrele, a to biva 8—11 dana nakon upredanja. Da li je čahurica zrela ili ne, pozna se po tome, što zvuči, ako je potresemo pokraj uha kao zrno u orahovoj lupini. Gdjekoju možemo i razrezati, pak ako je kukuljica tamnosmedja, onda je čahurica zrela.

Kod skidanja čahurica s prelnica valja svaku čahuru očistiti od nečisti i skinuti s nje ujamke t. j. one niti, kojima je čahurica bila pričvršćena o prelnicu. Ujedno valja pri toj prilici razlučiti i mekane i prljave čahurice od tvrdih i zdravih, jer bi mekane i prljave čahure mogle uprljati zdrave i tako im umanjiti vrijednost.

Tako očišćene i razvrstane čahure razastremo na suho mjesto u slojevima ne debljima od 10—20 cm., da se suviše ne ugriju.

Na otkup valja konačno čahure nositi u korpama ili sanducima, koji su na više mjesta provrtani, tako da zrak može do čahura neprestano dopirati. Za vlažnoga i kišovitoga vremena ne valja čahure voziti na otkup, jer navuku na sebe vlagu, postanu mekane te se zgnječe i postanu manje vrijedne.

Tko tako posvećuje pažnju svilenim čahurama kod upredanja i sve do časa predaje, tomu će se ta briga i trud obilno naplatiti.

R. G.

Ignac Kolarek, Peteranec.

Dižite škole, seljaci vas mole!

Naši obrazovaniji slojevi često prigovaraju nama seljacima, da pored svega općenitog napretka zaostajemo, da za napredak ne marimo, pa da je seljak najveći natražnjak današnjega doba. Medjutim kad se dobro uoče sve one poteškoće, koje seljački stalež sprečavaju u njegovu razvitku, pa uvaži li se, da je vrlo teško a više puta prema različnim mjesnim i pojedinačnim prilikama i neizvedivo sve ono, što se pod imenom napretka preporuča, tad dolazimo do zaključka, da i taj naš seljački stalež nije više tako nepristupačan naprednijim mislima, pa da i on malo pomalo ipak poprima ono, što su drugi napredniji usvojili, i tako doduše sporim, ali stalnim korakom ide naprijed.

A da li je to uopće kakovo čudo, da je naš seljak i danas u ovo napredno doba nekako tjesnogrudan prema novijim tečevinama, nakon što su ga naši obrazovaniji slojevi nadarili »različnim konzumnim dućanima« — zadrugom »Zvonimir«, te napokon žalosnim trgovinama »ljudskom kožom«. — Uz ovu su ga priliku sve bez škara brzim načinom ošišali, a da nije imao siromah vremena ni opaziti, da li ga samo jednostavno šišaju ili mu i kožu svlače.

Sasvim je naravno, da su ovi zavodi malo ne do temelja ubili svaku pa i najbolju zadružnu ideju, pa da je nakon toga još teže poraditi na uzajamnom gospodarskom napretku.

Jedina hvala ide dva naša narodna zavoda, koji imadu rasijane podružnice po čitavoj našoj domovini, a oko kojih se danomice hvata sve veći broj novih zadrugara u kolo. Ove podružnice na poticaj svojih matica raspiruju i njete vatru gospodarskoga napretka na sve strane tako, da ovaj žar malo pomalo zagrije i one, koji se nećkaju bliže pristupiti, pa tako dobivamo sve veći broj gospodara, koji su uvjereni, da je jedino stručno znanje kadro seljaku rataru podići njegovo materijalno blagostanje.

Osim toga su ova dva naša narodna zavoda u »Hrv. udrugaru« i »Gospodarskom listu« svojim poučnim štivom dotjerali dotle, da je kroz onu debelu tamu neznanja konačno probio jaki trak prosvjete, tė hrvatski seljak dolazi malo pomalo do uvjerenja, da je znanje — moć. Ovaj jaki trak prosvjete izbio je već prošavše godine na površinu u obliku molba seljaka ratara iz svih krajeva naše domovine za održavanje zimskih gospodarskih škola, koje su se nažalost jedino radi skučenosti našega državnog proračuna, a drugo radi malenoga broja potpuno stručno obrazovanih učiteljskih sila u vrlo malo mjesta mogle održavati. Naročito se mora naglasiti, da su za uspješno održanje ovih zimskih škola od potrebe »potpuno stručno obrazovani predavači« jer polaznici traže od učitelja, da na svaki njihov upit dade točan i jasan odgovor.

Ove su zimske gospodarske škole istom onaj pravi zametak našega budućega općenitog napretka. Pravo je veselje prisustvovati takovoj zimskoj školi, slušati stručna predavanja požrtvovnih predavača te motriti ona gospodarska lica, željna znanja, kako pomnjivo slušaju ta predavanja, bilježe, pa čuti, kako se različne zastarjele gospodarske predsude obaraju u prah i pepeo.

Srce ti od veselja jače zakuca u grudima, kad vidiš, da redovito dolaze na predavanja po dva i tri muškarca iz iste kuće, kad vidiš oca obitelji, matora čovjeka, kako sa svojom nadom — svojim sinovima — sjedi u zajedničkoj školskoj klupi i sluša predavanja. Zacijelo ne će ovaj otac — ma da je i podmakao svojom dobi — praviti svojim sinovima zapreka u gospodarskom napretku.

A istom ispit na takovoj zimskoj gospodarskoj školi! Seljak, koji nije imao pravoga pojma o uzgoju stoke, koji nije posve ništa znao »o sadržaju gnojiva«, razumnom postupanju s njim, prikupljanju teku-

ega gnojiva; koji nije nikada čuo, kakova raniva treba biljka, kako i kojim načinom i troši; koji nije znao upravo ništa o mnom pivničarstvu, taj seljak odgovara ada točno, jasno i razgovijetno na sva tavljena mu pitanja, i mi dobivamo čvrsto vjerenje, da su ovakove zimske gospoarske škole od prijeke potrebe seljačkim ospodarima, a ujedno i opažamo, da je ospodarska prosvjeta jedan izvor, jedno relo, bez kojega nema gospodarskoga apretka.

Prema tome pokazan nam je daljni praac radu našemu, a to je: da kraj gospoarskih društava, da kraj seljačkih zadrua, koje izbavljaju naš narod od 20% livarskog isisavanja, imademo, koliko je o samo moguće, upriličivati zimske gopodarske škole, da nam se narod prosvieti, jer ćemo samo s dobro oskrbljenim i ospodarski prosvijetljenim seljačkim stažem dobiti zdrav narodni temelj, kom ne će svako povjetarce po miloj volji uliati.

Ernest Prosen, Zagreb.

Analfabetski tečajevi u godini 1913.-14.

Ljudska se prosvjeta i uljudba promiče različnim sredstvima, no najjače i naisigurje se ona unapređuje pismom i knjigom. U knjigama je sakupljeno znanje svih jekova i svih naroda. To je znanje steeno na temelju mnogih iskustva pojediaca i čitavih naroda, ono se vijekovima adopunjuje, te služi obrazovanju mlađih poznijih generacija. Ovaka pismena preaja jest sigurna i stalna, te nije kao prijerice usmena podvržena vremenskim promjenama, koje nastaju predajom od usta do usta.

Napredak ljudskoga roda u znanju i mjetnosti, a naročito u gospodarstvu, obrtu i trgovini, bezuslovno zahtijeva, da ebi svaki čovjek pribavi neki stepen opće obrazovanosti. Potrebno je, da svaki čovjek bude barem toliko obrazovan, da uzmogne s razumijevanjem i napredno živjeti u onom krugu ljudi, među kojima mu je na ovom svijetu najveći dio vremena proživjeti.

Duševno i umno jači pojedinci i narodi žive, slabići propadaju. Želi li čovjek, da bude obrazovan, to je bezuslovno potrebno, da znade čitati i pisati. Ove su dvije vještine sredstvo, kojim se dolazi do obrazovanosti uma.

U hrvatskom narodu imade 90% seljačkoga staleža, za čiji se uzgoj i temelje opće obrazovanosti brine pučka škola.

Medjutim od seljačkoga staleža, kemu najviše pouke treba, ostaje nesamo bez obuke u čitanju i pisanju, nego i bez uzgoja osnovanoga na pedagoškim principima 48%, pak su ti prepušteni jedino kućnom uzgoju, koji se temelji na zastarjelim predsudama i zabludama. Za ovake su dužna brinuti se ljudska društva, da ih upoznaju sa sredstvom, kojim se dolazi do obrazovanja, a to je vještina čitanja i pisanja.

U posljednje vrijeme stalo se u nas življe raditi na polju suzbijanja analfabetizma.

Kr. zemaljska vlada odredila je posebnom naredbom, da se moraju držati obvezatni analfabetski tečajevi kod svake škole, ako u njenu području imade mnogo nepismenjaka.

Osim toga i klub sveučilišnih gradjana za pouku analfabeta drži svake godine diljem Hrvatske tečajeve, u kojima uči odrasle čitati i pisati.

U kolo tih prosvjetitelja hrvatskog seljaka pripada i »Središnja sveza hrvatskih seljačkih zadruga u Zagrebu«. U mjesecu listopadu prošavše godine pozvala je ona posebnom okružnicom sve zadruge, da uznastoje, kako bi barem po jedan zadrugar od svake zadruge preuzeo na se zadaću obučavatelja nepismenih zadrugara. Ovom se pozivu odazvalo 13 zadrugara i 3 nezadrugara. Sve je te uputio u metodu (način) obučavanja odraslih nepismenjaka g. Franjo Anderlić za vrijeme od 27.—30. listopada 1913. Putne troškove slušača i tro-

Analfabetski tečajevi u godini 1913.-14.

Zadruga	Ime i prezime obučavatelja; stalež	Tečaj započeo dne	Tečaj polaznici muški	Tečaj polaznici ženski	Tečaj započeo dne	Tečaj polaznici muški	Tečaj polaznici ženski	Zajednički zaključni ispit održan dne
Farkaše-vac	Stjepan Bruno-vić, seljak	7./12. 1913.	4	8	7./12. 1914.	2	7	25./3. 1914.
Lug	Vid Vugrinec, seljak	25./11. 1913.	13		13./2. 1914.	10	—	19./4. 1914.
		28./11. 1913.	—	12	16./2. 1914.	—	12	19./4. 1914.
		16./2. 1914.	8	7	19./4. 1914.	8	7	19./4. 1914.
Kraljev Vrh	Juraj Jarčan, seljak	23./11. 1913.	2	4	23./12. 1913.	2	4	22./3. 1914.
Sv. Križ Začretje	Franjo Gustović, seljak	8./12. 1913.	1	3	29./12. 1913.	1	3	29./3. 1914.
Leskovac	Petar Dobrinić, seljak	8./2. 1914.	4	4	17./5. 1914.	3	1	24./5. 1914.
Krivi Put	Josip Solter, ravn. učitelj	1./10. 1913.	8	3	31./1. 1914.	8	3	31./1. 1914.
Donji Velemerić	Janko Mušnjak, seljak	23./11. 1913.	3	6	24./12. 1914.	—	6	22./3. 1914.
Sunja	Josip Videković, seljak	11./1. 1914.	4	8	29./3. 1914.	3	8	29./3. 1914.
Ukupno . . .		započelo	47	55	svršilo	37	51	—

škove oskrbe platila je »Središnja sveza hrvatskih seljačkih zadruga«.

Nakon primljene upute započeli su obučavatelji s obukom u analfabetskim tečajevima.

U svemu je održano 10 tečajeva i to kod hrvatske seljačke zadruge u 1. Farkaševcu, 2. Lugu, 3. Kraljevu,Vrhu 4. Sv. Križu-Začretju, 5. Leskovcu, 6. Krivom Putu, 7. Donjem Velemeriću, 8. Sunji.

Kod hrvatske seljačke zadruge u Lugu održana su tri tečaja, a kod ostalih po jedan. Prve četiri zadruge pripadaju u zagrebačko-varaždinsku, dalje tri u riječko-ličku, a posljednja u bjelovarsko-križevačko-požešku skupinu hrvatskih seljačkih zadruga. Prema tomu samo u virovitičko-srijemskoj skupini hrvatskih seljačkih zadruga nije održan nijedan tečaj s nepismenim zadrugarima.

Sve tečajeve osim u Krivom Putu održali su sami seljaci — zadrugari. U Krivom Putu održao je analfabetski tečaj g. učitelj, koji nije ni bio na održanom tečaju za obučavatelje nepismenjaka.

Tečajevi su trajali popriječno od 1—4 mjeseca, a obučavalo se 3—6 sati na nedjelju. Za polazak analfabetskih tečajeva upisalo se ukupno 47 muških i 55 ženskih (ukupno 102 polaznika). Tečajevi su održani isključivo za zadrugare i članove njihovih obitelji, a tako će i ubuduće biti. Analfabetski tečaj može polaziti zadrugar ili član zadrugarske obitelji, čim prođe dobu, kad se škola nije za nj dužna više brinuti.

Najmlađi polaznik bio je star 14, a najstariji 59 godina. Najstariji polaznici bili su na tečaju u Krivom Putu.

Tečajem obuke izostali su neki polaznici tečaja tako, da je analfabetske tečajeve potpuno svršilo 37 muških i 51 ženski polaznik, ili ukupno 88 polaznika.

Polazak je tečajeva dakle bio uzev u omjer muške polaznike prema ženskima kao 2 : 3. Ova je činjenica značajna i vrlo povoljna, kad se uvaži, da narod baš žensku djecu pod svaku cijenu otimlje školi.

Tečajem obuke izostalo je 10 muških i 4 ženska polaznika. Ženski su dakle polaznici bili mnogo stalniji, dok su kod muškaraca odlučili različni neopravdani motivi, s kojih su izostali od daljega polaska analfabetskih tečajeva.

Čim je koji tečaj zaključen, odmah je održan i ispit sa svim polaznicima tečaja. Osim toga održan je kod svake zadruge posebni zajednički zaključni ispit sa polaznicima svih tečajeva, što su se kod te zadruge održali.

Tim je ispitima uvijek prisustvovao pouzdanik »Središnje sveze hrvatskih seljačkih zadruga u Zagrebu«, koji se pri toj zgodi morao uvjeriti o općem i pojedinačnom uspjehu obuke.

U održanim tečajevima ustanovljen je popriječno dobar uspjeh.

Obučavatelji su pokazali mnogo spreme i volje, te su sve svoje sile uložili, da obukom postignu što povoljnije uspjehe. Obukom se uzelo čitanje, pisanje, te u manjem krugu brojeva računstvo. U čitanju i pisanju postignut je jednaki uspjeh kod polaznika muškog i ženskog spola, dok je u računstvu postignut daleko bolji uspjeh kod muškaraca.

Svakako će se sada morati momci i djevojke, koji su svršili analfabetske tečajeve marljivo i neprekidno vježbati u naučenim vještinama. Bez vježbe sve bi se ubrzo zaboravilo.

Da bi se i tomu doskočilo, to jest da se spomenutima dade dobro i zdravo štivo, nadarila je »Središnja sveza« sve polaznike tečajeva knjigama, koje popularnim stilom raspredaju temeljne misli i načela o zadrugarstvu.

Ovakim dosljednjim radom želi »Središnja sveza« sve zadrugare i članove njihovih obitelji upoznati sa sredstvom, kojim se dolazi do obrazovanosti i prosvjete. »Središnja sveza« pridonosi i moralne i materijalne žrtve, dok je sveta dužnost zadrugara, da prihvaćaju blagodat, koja im se besplatno nuđa.

Odziv zadrugara na prvi poziv »Središnje sveze« nije bio dakako znatan, no uzevši u obzir silne predsude i nehaj hrvatskoga seljaka za školu i obuku uopće, mora nas ovaj uspjeh bezuslovno zadovoljiti. Led je probijen, polaznici ovogodišnjih analfabetskih tečajeva bit će pomagači »Središnjoj svezi« u njezinu patriotskom radu i tako će se broj protivnika analfabetizma sve više umnažati, a broj analfabeta smanjivati.

Misija je »Središnje sveze hrvatskih seljačkih zadruga« u tom pogledu, da postigne cilj, da svi njeni zadrugari budu pismeni, a potom i obrazovani ljudi.

Taki će zadrugari lakše razumjeti svu važnost i vrijednost hrvatskih seljačkih zadruga, pak će znati i htjeti svoj rad udesiti tako, da što uspješnije postignu cilj zadrugarstva, to jest vlastito ojačanje i pridizanje u gospodarskom i ćudorednom pogledu.

Poljoprivredni računi.

Riješenje 4. zadatka.

1001 osoke prosječno sadržaje 0.46 kg. kalija, 0.25 kg. dušika i 0.01 kg. fosforne kiseline; a) koliko je prema tomu kilograma kalija, dušika i fosforne kiseline sadržano u bačvi od 1.000 1 osoke? b) koliko bi kilograma kajinita (12%), čilske salitre (15%) i 17% Thomasove drozge morali kupiti, kada bismo time htjeli nadomjestiti hraniva sadržana u 1.000 1 osoke?

a) Ako 100 1 osoke sadržaje prosječno 0.46 kg. kalija, 0.25 kg. dušika i 0.01 kg. fosforne kiseline, tada će u bačvi od 1000 1 osoke biti sadržano 10 puta toliko svih tih hranivih čestica, to jest: 4.6 kg. kalija, 2.5 kg. dušika i 0.1 kg. fosforne kiseline.

b) Da nadomjestimo hraniva sadržana u 1000 kg. osoke, morali bismo kupiti 38.33 kg. 12% kajinita, 16.66 kg. 15% čilske salitre i 0.58 kg. 17% Thomasove drozge. Odkuda ti brojevi? Kakav je to račun? Vrlo jednostavan. Treba samo postaviti pitanje, kako valja. 100 kg. 12% kajinita sadržaje 12 kg. kalija. 1000 kg. naše osoke sadržaje 4.6 kg. kalija. Da je u 100 kg. našega kajinita sadržan 1 kg. kalija, morali bismo kupiti 460 kg toga gnojiva, da naknadimo ono 4.6 kg. kalija, što se nalazi u osoki. Budući da je medjutim u našemu 12% kajinitu 12 kg. kalija, to moramo kupiti samo 12. dio spomenutoga kalijeva gnojiva za naknadu rastopljenoga kalija u osoki. 460 kg. podijeljeno sa 12 daje 38.33 kg. Da nadomjestimo samo kalij u 1000 l. osoke, treba nam dakle već 38.33 kg. 12% kajinita. Sasvim se po istom načinu izračunava i potreba čilske salitre i Thomasove drozge. S malo truda mogli bismo ujedno izračunati trošak, što bi nas stajalo potrebnih 38.33 kg. kajinita, 16.66 kg. čilske salitre i 0.58 kg. Thomasove drozge. Uzevši cijenu kajinita po 6.50, čilske salitre po K 32.—, a Thomasove drozge po 7.60, sve za 100 kg., stajao bi nas naš kajinit K 2.49, naša čilska salitra K 5.33, a naša drozga K 0.44. Ukupno bismo dakle za našu osoku platili u umjetnim gnojivima K 8.26, a to znači, da sa svakih 1000 l. osoke, što nam iscuri iz staje u seoske grabe, gubimo K 8.26. Koliko li novaca na samoj protepenoj gnoinici izgubi svako naše hrvatsko selo! Koliki li nam milijuni propadaju radi neuredjenih gnojišta! To treba da nam pokaže ovaj račun.

Na ovaj zadatak stiglo je ukupno 19 riješenja. Ispravno su ga riješili: Šimo Medjimorec iz Hlebina i Mijo Šestak iz Novigrada Podravskog. Budući da je računski zadatak bio dosta težak, to smo obadvojici podielili nagrade, te smo svakomu doznačili po K 5.—.

Peti zadatak.

Seljak Grga dotjera na sajam volove na prodaju.

Komšija Stjepan pridje Grgi i upita ga za cijenu volovima.

Grga mu odvrati 700 K, na što mu Stjepan ponudi 600 K.

Kako Stjepan nije htio više dati, a Grga mu za ponudjenu cijenu nije htio niti mogao volove prodati, kaže Grga Stjepanu ovako: »Znadeš Stjepane, da vo imade četiri noge, a na svakoj nozi po dva papka. Ja Ti nudjam volove na kupnju, ako mi platiš na prvi papak 1 filir, na drugi papak 2 filira, na treći papak 4 filira, na četvrti papak 8 fil., na peti papak 16 filira, na šesti papak 32 filira itd. itd. na svaki dalnji papak dvostruko, pa što ukupno tako ovi filiri čine, platit ćeš mi u ime kupovnine za volove.»

Budući da je Stjepan na takovu pogodbu pristao, pita se sada, koliko je Stjepan Grgi platio u ime kupovnine za volove?

Gospodarski pabirci.

Trgovina lozom. Počesto nam se dešava, da nam se naše zadruge tuže, da su im zadrugari stradali kod nabave cjepova i korenjaka, što ih dobivaše od trgovaca tom robom. Dobrim dijelom takovi zadrugari sami nose krivnju, jer za vremena ne naručuju cjepove putem svoje zadruge tako, da im centrala potrebne cjepove ne može naručiti od kr. zemaljske vlade, koja iz svojih lozniaka i cjeplinjaka dobavlja najsigurniju robu i uz najpovoljnije uvjete.

Ipak bi trgovina bila dužna da posluži mušteriju solidno, stim više što kr. zem. vlada ima pravo kontrole nad tim trgovinama.

Stoga će svaki zadrugar učiniti dobro, da se u svakom slučaju, kad postrada kod trgovačke dobave loze, prituži zadruzi, da ona točno i podrobno izvijesti centralu o dotičnom slučaju, koji će ona rado prijaviti kr. zemaljskoj vladi, da stvar istraži i protiv nesavjesnoga dostavljača i po zasluzi i pravu postupa.

U obzir će se moći uzeti samo oni slučajevi, u kojima oštećeni točno označi svoj slučaj, da se uzmogne povesti dokazni postupak.

Tako ćemo doskočiti nesolidnoj trgovini lozom.

Dobava voćnih cjepova za jesensku sadnju. Najsigurnije i najbolje voćke mogu zadrugari dobaviti putem naše centrale iz voćnjaka i rasadnjaka kr. zemaljske vlade. Takovi su cjepovi ujedno najjevtiniji, jer ih kr. zemaljska vlada raspačava medju zadrugare uz pogodovne cijene. Za dobavu kod kr. zemaljske vlade potrebno je medjutim narudžbu što ranije predložiti. Zadrugari, koji dakle žele nabaviti voćne cijepove za ovu jesen moraju svoje potrebe najaviti svojoj zadruzi najkasnije do 25. lipnja o. g., da ona uzmogne zajednički kod centrale naručiti sve potrebne cjepove za svoje područje najedamput. Izravne narudžbe pojedinih zadruga ne može centrala uvažiti, a zadruge su dužne cjelokupnu narudžbu priposlati najkasnije do 30. lipnja o. g., jer se kasnije ne će moći uvažiti.

Uredovni izvještaj o stanju usjeva zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu. U mjesecu aprilu vladalo je pretežno povoljno proljetno vrijeme s toplim, najviše suhim i sunčanim danima i hladnim noćima. Kratka kiša u višim položajima, padanje snijega nastupiše prema sredini i koncem prve trećine izvještajne periode.

Radi silnih kiša u zadnjoj sedmici marta poplavljeno je područje, koje leži na Savi, te su usjevi došli djelomično pod vodu.

Stanje je zimskih usjeva općenito dobro, rani su se usjevi dobro razvriježili, zaoravanja su bila nužna samo u ograničenoj mjeri, ali će biti potrebna, kako se čini, u predjelima na Savi, koji su bili poplavljeni.

Uz povoljno su se vrijeme poslovi, koji su bili prekinuti u nepogodama vremena, u prošloj periodi mogli nastaviti, a sijanje je strvi u nižim položajima već svršeno, u višim skoro pri svršetku.

Iznikle jarine stoje dobro, ali su nešto zaostale u rastu radi kasne sjetve. Zobeni su usjevi bolji od ječmenih. Sa sjetvom se kukuruza počelo istom u nižim i toplijim položajima.

Sijanje je sladorne repe još jako zaostalo. Mnogo se tuže, da se tlo teško obradjuje, jer je od prošlogodišnjih kiša i jakoga snježnog pokrovca prošle zime vanredno zbijeno.

Sadjenje je krumpira u nižim položajima svršeno, u višim je u toku. U toplijim, ravnim se dijelovima Hercegovine već okapaju rani krumpiri.

Duhan se svuda rasadjuje, — prisadi su zdravi i snažni.

Djeteline se razvijaju dobro i čini se, da će žetva biti bogata, u mnogim se mjestima već počelo košnjom za zelenu krmu.

Iz pojedinih se kotara čuju tužbe na štetu od miša.

Trava raste na nizinskim livadama i pašama povoljno, ali je zaostala u razvoju na planinskim livadama i pašama radi hladnih noći.

Paša je već počela, pa se hranidbeno stanje domaćih životinja u glavnome poboljšalo.

Iz pojedinih kotara dolaze još uvijek vijesti o gubicima od metilja.

Voćke su do na visoke hladnije položaje svuda ocvjetale.

Cvjetni je rod gotovo svuda vrlo obilan i jak.

Oplodjenje bi cvjetova moglo biti dobro gledajući na većinom povoljno vrijeme za doba cvjetanja.

Lagana, trajnija topla kiša bila bi vrlo poželjna.

Hercegovački su vinogradi vanredno snažno potjerali i zameci cvjetova su obilni. Proljetni su poslovi u punom jeku.

PČELARSTVO.

Pčelarstvo i slador. Odasvud stižu vijesti, da je za ove žestoke zime mnogo pčelaca uginulo. To je često puta krivnja pčelara samih, koji nijesu htjeli ili nijesu znali pred jesen prihranjivati pčelce rastopinom sladora. Mnogi naši pčelari i ne znadu, da postoji vrlo korisna pogodnost na neopore-

zovani denaturirani slador, koji jevtino dobivaju članovi pčelarskih zadruga. Istina, da ovaj slador još nijednoma nije za vremena stigao, već obično tako kasno dolazi, da zbog zime nije moguće više hraniti pčele. Svemu ovome jest uzrok taj, što još ne imademo jakoga centralnog društva, koje bi uzimalo na sebe svu brigu oko nabave i raspačavanja sladora. Dosada su sabirali narudžbe i prijave za slador predsjednik i tajnik kongresa hrvatskih i srpskih pčelara, a dozvolu za cjelokupnu količinu neoporezovanoga sladora ishodila je kr. zemaljska vlada od kr. ministra financija. Taj surovi slador nije baš najbolji za zimovanje pčelara, pa sada osobito sva austrijska društva idu zatim i mole ces. kr. ministarstvo financija, da im se ubuduće dade rafinirani kristalni neoporezovani slador, koji bi morao biti denaturirovan vrlo malenom količinom jedne boje. — Kongresna uprava zamolila je vis. kr. ministarstvo financija za dozvolu, da se hrvatskim pčelarima daje slador iz šećerane u Osijeku, jer udaljena vozarina iz Ugarske poskupljuje slador. Teško će u ovoj stvari biti uspjeha zato, jer se svaka tvornica ne laća denaturiranja, budući da zato mora imati posebne mašine, a čitav je posao pod kontrolom financijalne oblasti itd. — Za hranjenje pčelaca u ovom proljeću dozvoljeno je preko 3000 kg. neoporezovanoga sladora.

Umjetni med u Zagrebu prodaje se pod imenom naravni, kod čega mnogo trpi domaći naravni proizvod. Neupućeni kupci osobito rado kupuju patvoren med, jer se ovaj ne kristalizira i za najveće hladnoće ostaje proziran. Tamnije boje naravni med imade jaku moć kristalizacije, te za hladnoga vremena mora postati posve tvrd. U Austriji, Češkoj i Njemačkoj traži se zimi tvrdo kristalizirani naravni med, pa ga na trgovima sijeku i u papir umataju. Kad je već slobodno prodavati patvoreni med, neka se ne dozvoli nudjati ga pod imenom naravni »akacijin« — osobito ne u godinama, kad u cijeloj Srednjoj Europi nijesu akacije medile! — Za analize umjetnoga nezdravog meda, pa uopće za kontrolu meda kod nas se dosada premalo pazilo.

Pčelinje bolesti, osobito kužna truhlež legla na mnogim je mjestima posve uništila pčele. Truhlež se unosi amerikanskim okuženim medom, koji licitari i medičari nabavljaju od veletrgovina. U ovom medu nalaze se milijuni spora ili klica bolesti, pa se na razne načine prenose k pčelcima — bilo time, što pčele dodju do ovakovih posuda, ili kada tkogod iz neznanja kupi ovaj med i dade ga pčelama za hranu. — Uvoženje amerikanskog i stranog meda moralo bi se već jednom najstrože zabraniti. Drugdje imade zaštitnih zakona za suzbijanje truhleži.

Novo centralno pčelarsko društvo zvano »Savez hrvatskih i srpskih pčelara« imade se doskora osnovati u Zagrebu. Ovome bit će pripojena sva pčelarska društva i zadruge, koje postoje. Svrha ovoga društva bit će preuzeti sve agende za podignuće i zaštitu pčelarstva u Hrvatskoj. Savez moći će uspješno raditi samo tada: 1. ako bude imao dovoljno vodja i članova nesamo praktično vještih pčelara, već takodjer izvrsnih poznavalaca strane i veoma opširne pčelarske književnosti. 2. U svrhu uvodjenja pčelarstva mora Savez dobivati od strane vis. kr. zemaljske vlade izdašnu godišnju subvenciju. Nema li jednoga od navedenih uvjeta, uzaludno je pomišljati kod nas na uspjeh Saveza ili na toliko potrebno širenje naprednoga pčelarstva.

Bilješke i vijesti.

Nove hrvatske seljačke zadruge. Zadrugarski se duh sve više širi. Tomu su dokazom mnoge zadruge, što su osnovane u tekućoj godini. Vrlo je povoljna činjenica, da poticaj i molbe za osnutak hrvatskih seljačkih zadruga dolaze iz samoga naroda. Prošavšega su mjeseca održane osnovne skupštine hrvatske seljačke zadruge u Severinu kod Bjelovara i u Okolima kraj Kutine. Osim toga se u nekoliko sela provode predradnje za osnutak zadruga.

Pristup u »Središnju svezu«. Dne 17. svibnja održana je glavna skupština »Hrvatske seljačke zadruge u Odri kraj Siska«, na kojoj je jednoglasno zaključeno, da zadruga pristupa u zadružnu organizaciju.

Gospodarska predavanja. Prošavšega je mjeseca održano 6 predavanja kod četiri hrvatske seljačke zadruge iz različitih grana gospodarstva. U Luki je održano predavanje iz pčelarstva, u Jazavici iz livadarstva i pčelarstva, u Palanjku iz marvogojstva, u Velikom Bukovcu iz vinogradarstva i marvogojstva. Kako se ta predavanja redovno drže na glavnim skupštinama hrvatskih seljačkih zadruga, to su i dobro posjećena. Predavanja se sve više traže, a to je jasan znak, da su seljacima potrebna.

Hrvatska zadružna knjižnica. Početkom mjeseca svibnja izdala je »Središnja sveza hrvatskih seljačkih zadruga« prvi svezak lijepo opremljene »Hrvatske zadružne knjižnice«. Time je Središnja sveza pošla i opet za korak dalje u svojem strukovno-prosvjetnom radu. Pored našega mjesečnika »Hrvatskoga udrugara« i našega godišnjaka kalendara »Zadrugara«, koji izlaze redovno i po svojoj namjeni mogu pred zadrugare iznositi samo kratke pouke, izlazit će sada od vremena do vremena i čitave knjige strukovno-prosvjetnoga značaja, koje će moći opsežnije uputiti zadrugara u pojedina pitanja njihova rada i života. Tako će se

osadanje djelovanje u strukovnom pogledu produbsti. a seljačko znanje doticrati i sreednu cjelinu. To je namjena »Hrvatske za- knjižnice«. Prvi je svezak knjižnice iznio anja. koja su održana na posljednjoj svezaj skupštini u Brodu na S. On ima 80 strastoji za zadrugare ciglih 20 filira.

neznatnu cijenu moći će se zadrugari upoa 4 važna pitanja, koja duboko zadiru u sežìvot. Stoga toplo preporučamo zadrugała je putem svoje zadruge — a svaka je zaprimila jedan primjerak besplatno za ogled anje pretplatnika — što prije nabave. O od- adrugara za 1. svezak ove naše knjižnice će dalji rad i dalja izdanja, jer će svesci točno prema potrebi zadrugara, koja će bolje očitovati u prodji.

nječujemo, da je uspjelu naslovnu sliku: e večeri« za »hrvatsku zadružnu knjižnicu« sin našega vrijednog zadrugara predsje- »Hrvatske seljačke zadruge u Krapju« g. R. pa je tako ona zadrugarsko djelo.

našega kalendara »Zadrugara«. Naš zadružni ar donio je medju ostalim sastavcima ove vrlo uspjelu radnju našega poznatog struka g. dra. Gustava Bohutinskoga: »O stajdiubru« (gnoju). Taj je sastavak bio ujedno eni naputak naše Središnje sveze za ureuzornih gnojišta, pak se po njemu uredjuje da 10 gnojišta uz naročiti prinos naše orcije.

vedeni je sastavak našega kalendara našao i izvan naše organizacije, pa ga je našim enjem preštampalo i »Hrv.-slav. gospodaruštvo u Zagrebu«, te ga izdalo za svoje čla brošuri (knjižici) pod naslovom: »Uredjeojišta i postupak sa stajskim gnojem«. Drago , što izdana brošura nalazi općenito na vanpovoljan sud, i što se na nju sada osvrću i olitički dnevnici. Samo pri tom žalimo, što tko gdje navodi, da je ta dobra radnja do- preštampana iz našega »Zadrugara«.

godni pojavi. Bez dobre i prosvijećene : ravnateljstva i nadzornoga odbora, nema zadruge ni valjana zadružnoga rada. Ta je ponukala našu centralu, te je već na po- svoga zadružnoga djelovanja osnovala natečajeve (t. zv. blagajničke tečajeve), da a izobrazi zadružne funkcionare i potanko i u njihove dužnosti. S prvine je dakako tre- prvom redu odgojiti svakoj zadruzi barem noga blagajnika, koji je duša zadruge. Tek, e taj posao dobrim dijelom proveden, mo- pomisliti i na izobrazbu pričuvnih sila, kao i na odgoju zadrugarsko-upravnu, ostalih funkcionara zadruge. Tako sada naši blagajnički tečajevi primaju polaznike i iz onih zadruga, koje već imaju dobre i vrlo dobre blagajnike, ne zato, da se te izvježbane sile bez potrebe izmijene novajlijama, nego da je u svakoj zadruzi barem još koji zadrugar potpuno upućen u upravne poslove. Takove izvježbane sile služe kao pričuva, da zadruga kojim slučajem i kod potrebe ne ostane bez osposobljenoga upravnika, kao i zato, da je u njoj u ravnateljstvu ili u nadzornom odboru barem jedan poslovno izobraženi član. Prema tomu naši blagajnički tečajevi danas upravo i nijesu samo blagajnički tečajevi, nego zajedno i škola za zadrugarsku upravu. Stari je naslov medjutim ipak ostao, a taj naslov kao da neke polaznike tečaja dovodi u bludnju te misle, da nakon svršenoga tečaja svakako moraju zasjesti blagajničko mjesto. Štoviše oni smtraju, da ih je **c e n t r a l a o s v o j e m t r o š k u** zato izabrazila, da im osigura stalnu zaradu kod zadruge. U tom posve neispravnom mišljenju idu te nove sile tako daleko, da stupaju u konkurenciju sa starim izvježbanim i dobrim blagajnicima. Nude se za koju mrvu zadruzi jevtinije, samo da izigraju dotadašnjega blagajnika. Na taj način nastaju smutnje i trzavice, našto se obično i zadrugari razdvoje u dvije stranke. Nastaje bespotrebna borba, a sve zato, jer novi apsolventi tečaja (t. j. oni, koji su svršili tečaj) ne znaju, koja je svrha upravne izobrazbe zadrugara u zadrugama, koje već imaju dobra blagajnika. Najgore je pri tom to, što naši zadrugari tako malo cijene valjanoga blagajnika, da za volju male razlike u nagradi pristaju uz drugoga, a da se i ne pitaju, od kojih će to posljedica biti po zadrugu. Pomažući ovakovu konkurenciju zadrugari osujećuju rad centrale, koja ovim velikim izdacima, što ih ulaže u blagajničke tečajeve, ide za tim, da u zadrugama odgoji veći broj upravno osposobljenih organa, a ne da posije sjeme razdora u njima. Do izmjene blagajnika može doći samo onda, kada to bezuslovno traži interes zadruge, radi ozbiljnih razloga, a ne tek zato, da se mijenja. Jer sve da je i novi blagajnik jednako dobar kao i stari, sama izmjena, ako je bespotrebna, donosi zadruzi štetu. Dužnost je zadrugarskih prvaka, da sve to razlože zadrugarima, a naročito da ih upute, da je str[illegible]gost blagajnika dobro zadrugara i zadruge, pa da možda rad nje ne prionu uz drugoga, jer se nadaju ukloniti toliko potrebnoj stezi (disciplini) i redu. Rad blagajnika treba shvatiti s gledišta zadruginih interesa, a ne sa stanovišta pojedinačne zarade. Onda ne će biti ni trzavica ni trvenja, a više za upravu osposobljenih sila u zadruzi radit će skladno u korist zadruge i svih zadrugara.

Neprovodjenje sukljućarstva — uzrok kradje. Predsjednik »Hrvatske seljačke zadruge u Dubravčaku« brojio je dne 16. veljače o. g. novac u zadružnoj blagajnici, pak je ustanovio, da mu manjka iznos od K 1.340.— Sumnja je pala na služavku i njena ljubavnika Viktora Bartu, putujućega pozlatara. Barta je odmah uhićen, pak je dne 16. pr. mj. protiv njega provedena glavna rasprava kod kr. sudbenoga stola u Zagrebu, na kojoj je on proglašen krivim i osudjen na dvije godine teške tamnice.

Iznosimo ovaj nesretni slučaj, da bude poukom svim zadružnim upravama, kako treba u cjelokupnom zadružnom poslovanju točno i strogo provoditi ustanove i propise zadružnih pravila i poslovnika. **Naročito je potrebno, da se kod svake zadruge točno provodi suključarstvo.** U novčanom poslovanju i u prometu s novcem isključeno mora biti svako povjerenje, i nikome ne smije da bude žao, kad se traži, da ključevi od zadružne blagajnice budu razdijeljeni izmedju jednoga člana ravnateljstva i zadružnoga blagajnika.

Gdje su razdijeljeni ključevi, tamo je razdijeljena i odgovornost. Gdje se tako radi, tamo ne može nikada jedan član zadružne uprave doći do zadružne imovine, a još se manje može dogoditi kradja. Nemojte stoga čekati, da Vas ovaki nesretni slučajevi uče poštovati i vršiti propise zadružnih pravila i poslovnika. Oni nam sami moraju biti vodićem u čitavom našem zadružnom radu.

Izaslanici zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu na proučavanju naših zadruga. Zemaljska vlada za Bosnu i Hercegovinu izaslala je u svrhu proučavanja zadrugarstva u Hrvatsku i Austriju dva svoja izaslanika: nadzornika kotarskih privrednih zaklada dra. Pavla Ehrlicha i privrednoga upravitelja Ljubomira Stjepanovića.

Navedeni su izaslanici posvetili našoj organizaciji tri dana, te su dne 19., 20. i 21. svibnja o. g. razgledali poslovanje centrale i Središnje sveze hrvatskih seljačkih zadruga i u pratnji tajnika Središnje sveze g. Ede Markovića obašli naše zadruge u Novom Čiću, Voloderu, Peterancu i Sv. Ivanu Žabnu. U Sv. Ivanu Žabnu pregledali su izaslanici osim poslovanja naše hrv. seljačke zadruge i tamošnju marvogojsku udrugu, a u Voloderu je razgledana i naša tamošnja »Hrvatska vinarska udruga moslavačkih vinogradara« i njezino pivničarstvo.

Izaslanici pokazaše za naše ustanove velik interes, te se i o njihovu djelovanju izraziše vrlo pohvalno. Pored zadruga razgledali su izaslanici i blago pa gospodarstvo naprednijih zadrugara, a došli su i u dodir sa zadrugarima, da izbliže upoznaju naše prilike.

Nastavak saborskog zasjedanja. Posljednja je saborska sjednica održana dne 1. travnja o. g., a tada nije bio sabor odgodjen, već je saborsko zasjedanje samo prekinuto. Saborsko je zasjedanje nastavljeno dne 26. pr. mj. Sabor će u ovom zasjedanju raspravljati o zakonskim osnovama, koje su već početkom svibnja poslane na previšnju sankciju, a to su: 1. osnova o uredjenju učiteljskih beriva; 2. osnova o općinskom nametu; 3. osnova o lihvi; 4. osnova o mirovinama, itd. Kod osnove o uredjenju opć. nameta preurediti će se i plaćanje nameta po vlastelima. Dosada su naime vlastela plaćala toliko opć. nameta, koliko ga je plaćao najjači veleporeznik ove ili one općine bez obzira na visinu vlastitoga poreza. Ovo je bilo nepravedno, pa će se stoga to pitanje urediti tako, da će svi porezovnici plaćati u općini odredjeni namet prema visini državnoga poreza. Za saborskih praznika izabrani su ovi narodni zastupnici: dr. Stjepan Radić u Ludbregu (seljačka stranka), Milan Rojc u Garčinu (koalicija) i Valerijan Pribićević u Vrginmostu (koalicija).

Zadrugari — narodni zastupnici. Od sadašnjih su narodnih zastupnika članovi hrvatskih seljačkih zadruga: Franjo Kufrin, predsjednik hrvatske seljačke zadruge u Jamnici, Fran Novak, predsjednik nadzornoga odbora hrvatske seljačke zadruge u Svetoj Heleni, Vojislav Kempf, potpredsjednik hrvatske seljačke zadruge u Jastrebarskom i Tomo Jalžabetić, predsjednik hrvatske seljačke zadruge u Gjurgjevcu, dok je narodni zastupnik Grga Tuškan član ravnateljstva Hrvatske poljodjelske banke.

Povorka narodnih nošnja. Naša lijepa i slikovita narodna nošnja već godinama i godinama nestaje, gine i propada. Narodna je inteligencija, pa i njezin ženski dio bez osjećaja gledala tu propast kao neuklonivu ekonomsku nuždu i ništa se nije učinilo, da se sačuva vanjsko obilježje našega naroda, koje mu tako lijepo odrazuje dušu njegovu. Zato je narod u mnogim krajevima stao naglo odbacivati šarovito i ukusno narodno ruho, da ga zamijeni jednoličnim, nelijepim, bajagi varoškim odijelima. S narodnim odijelom dakako ne nestaje u narodu samo osobiti materijal, u koji se odijeva. S njime ne nestaje samo ukus i smisao za ljepotu i narodno umjeće, nego i dobri običaji seoskoga života. Tko odbaci narodno odijelo i nasljeduje varoško, pristupačniji je i drugim rdjavim varoškim običajima, od kojih treba da se svijet na selu sačuva.

O svemu tome se konačno uvjerio i naš ženski svijet, koji je u prvom redu zvan, da se brine za čuvanje ženskoga narodnoga rada, za našu narodnu nošnju. Tako se osnovala i naročita: **»Udruga za čuvanje i promicanje na-**

rodne pučke umjetnosti i obrta« u Zagrebu. Ta udruga priredjuje, na dan Sv. Stjepana (na Kraljevo) dne 20. kolovoza o. g. u tu svrhu u Zagrebu seljački sastanak, da upriliči povorku seljaka i seljakinja u narodnoj nošnji. Prema ljepoti i ukusu narodne nošnje dijelit će se učesnicima povorke nagrade, a putne će troškove udruga djelomično sama pokriti. Za nagradjivanje položila je naša umjetnica, glasovita pjevačica gospodjica Milka Trnina sama K 1000.—. Nema sumnje, da će ovakovo natjecanje u lijepoj, a jednostavnoj narodnoj nošnji uroditi dobrim plodom, jer će našemu seljačkom svijetu pokazati, da nije lijepa rasipna i gizdava svila, nego svijetli i lijepi narodni rad izradjen narodnom rukom i osjećajem. Stoga preporučamo i našim dobrim zadrugarima, kojima je stalo da se čuvaju dobri narodni običaji — a i to je jedna zadrugarska dužnost — da i oni, a nanarročito njihove žene sudjeluju u toj povorci narodnih nošnja, da sebi osvjetlaju lice čistim lijepim i umjetničkim narodnim ruhom, koje služi svakom seljaku na ponos.

Prijave za sudjelovanje u povorci narodnih nošnja šalju se na adresu spomenute udruge u Zagreb, Samostanska ulica broj 12.

Seljački socijalni tečaj u Cirkveni. Dne 12., 13. i 14. travnja o. g. održao je »Hrvatski katolički narodni savez u Zagrebu« prvi seljački socijalni tečaj u Cirkveni kraj Sv. Ivana Žabno. Prvi su dan skioptikonski prikazani: »Prvi počeci gospodarskoga života«. Drugi je dan raspravljeno pitanje: 1. »Važnost seljaštva za napredak hrvatskoga naroda«, 2. »Što sve mora gospodar znati i raditi, da poveća prihod svoga gospodarstva«; 3. »Seljaštvo nekoć i danas«. Naveče istoga dana prikazan je skioptikonski: »Gospodarski razvitak u srednjem vijeku«. Treći su dan raspravljena pitanja: 1. Osnova društva-pravica i ljubav, 2. Seljačko zdravstvo, 3. Država i narod, 4. Nasljedno seljačko pravo, 5. Selo i grad i 6. Odgoja omladine i pučka prosvjeta. Naveče je skioptikonska prikazano: »Sadašnje napredno gospodarstvo«.

Izložba. U Pragu, glavnom gradu Češke, održana je za vrijeme od 16. do 21. o. mj. gospodarska izložba. Na toj su izložbi bili izloženi svi najnoviji i najmoderniji strojevi, koji se upotrebljavaju u svim granama gospodarskim, zatim poljske plodine, blago, umjetna gnojiva itd., a bilo je skopčano i s utrkama.

Propast dvaju domaćih novčanih zavoda. U kratko su vrijeme prestala djelovati dva veća naša novčana zavoda i to: Pučka banka u Zagrebu i Karlovačka štedionica u Karlovcu. Poslovanje »Pučke banke« u Zagrebu i uredjenje njenih odnošaja i obveza preuzela je »Hrvatska zemaljska banka«. Poslovanje »Karlovačke štedionice« pregledano je po naročitim vještacima, pak je ustanovljen golemi gubitak u poslovanju sa iznosom od sedam i pol milijuna kruna. Da bi se preduSrelo i izbjeglo katastrofi ,koja bi u slučaju stečaja spomenutog zavoda mogla zadesiti nesamo mnoge novčane zavode, već i siromašni seljački narod, koji je sve svoje teško zaslužene prištednje koristonosno ulagao u taj zavod, sazvala je kr. zemaljska vlada već dvije konferencije. Tim su konferencijama prisustvovali izaslanici vlade, Karlovačke štedionice i onih novčanih zavoda, koji su vjerovnici Karlovačke štedionice. Na održanim su konferencijama izjavili zastupnici nekih novčanih zavoda, da su spremni žrtvovati 20% od svojih tražbina, no konačna odluka nije pala, jer se na konferencijama nije izjavio još jedan član ravnateljstva »Karlovačke štedionice«. O daljem tečaju u toj stvari izvijestit ćemo pobliže u narednom broju »Hrvatskoga udrugara«.

Poljoprivredni praktički nauk. Poljoprivreda je zanat kao i svaki drugi zanat i još zanat teži od drugih zanata. Zanat je to, koji traži potpunu spremu onih, koji ga tjeraju. To je već i kod nas poznata stvar. Pa, kad je to poznato, onda treba da se naučimo, da i poljoprivredni zanat treba učiti kao i svaki drugi zanat. Naša je zadružna organizacija polazila sa toga gledišta, kad je odlučila, da se zainteresuje kod kojih bi zadruga u zapuštenim krajevima zadrugari bili voljni izaslati svoju djecu na naprednija gospodarstva, dotično koji bi valjani gospodari iz naprednih krajeva htjeli primiti ovakovu djecu na svoja gospodarstva. Središnja je sveza polagala toliku važnost na takav praktički nauk, da je i sama htjela pridonijeti novčane žrtve, da se ova namisao ostvari U tom su duhu razaslane okružnice svim interesiranim zadrugarima. Akcija Središnje sveze ostala je medutim bez uspjeha, iako se je našlo 15—20 zadrugara, koji su bili voljni, da prime na nauk djecu svoje u poljoprivredi zaostale braće, pa da ih i plate kao svoje radnike, a da s njima postupaju kao sa članovima svoje porodice. Sve se razbilo o konzervativnost zadrugara iz zaostalih krajeva, koji kanda još pravo ne osjećaju potrebu praktičke nauke. A baš ti zaostali krajevi obično obiluju djecom, pa ipak ne htjedoše, da žrtvuju i jednu jedinu radnu snagu sa svojega gospodarstva, snagu, koja bi pored stečenog nauka bila i primjereno naplaćena za svoj rad.

Ova nam zadrugarska sramota biva to veća, što su u sličnoj akcii uspjeli drugi narodi. Štoviše i susjedna se Bosna, koja je ipak u poljoprivredi daleko zaostala iza nas, može pohvaliti boljim uspjehom. Ona je ove godine izaslala koji 50 mladića u poljoprivrednu praksu od kojih je oko 15

smješteno kod naših vrijednih marvogojaca oko Sv. Ivana Žabna i Cirkvene.

Nema sumnje, da bi naši nazadni krajevi izašiljanjem svoje omladine u naprednije krajeve sigurno toliko profitirali koliko i bosanski. Uvjereni smo stoga, da bi i našim zadrugama u privredno zaostalim krajevima moralo poći za rukom, da predobiju svoje inače teže pristupačne zadrugare za dobru stvar, samo da je malo volje i nastojanja.

Pozivljemo potaknuti spomenutom činjenicom, ponovno sve zadruge sa privredno zaostalim življem, da na svojim sastancima rasprave to važno pitanje, da im se zadrugari zagriju pa da nam doskora dojave veselu vijest, da su između njih našli barem u svakoj zadruzi po jednoga za jednogodišnju poljoprivrednu praksu med svojom naprednijom braćom. Za tu se odluku ne će nikada pokajati.

Podizanje stočarstva i poljoprivrede u Bosni i Hercegovini. Oko podizanja stočarstva i poljoprivrede u Bosni i Hercegovini počelo se življe raditi tek otkada je na čelu poljoprivredne uprave poznati hrvatski strukovnjak dr. Frangeš. Upravo je sada saboru predložena zakonska osnova o podizanju stočarstva i poljoprivrede, prema kojoj će se u tu svrhu upotrijebiti 4,300.000 kruna. Taj će se iznos razdijeliti na pet godina. Za prvu je godinu određeno: 1. za gojenje goveda K 1,450.000; 2. Za gojenje svinja K 200.000; 3. Za gojenje ovaca K 100.000; 4. Za gojenje peradi K 50.000. Sve će se vrsti stoke oplemenjivati stranom dobrom pasminom, jedino će se domaća ovca zadržati.

Spomenutom će se zakonskom osnovom znatno unaprijediti stočarstvo i poljoprivreda u Bosni i Hercegovini. Dakako, da žiteljstvo Bosne i Hercegovine mora nastojati, da se u što većoj mjeri okoristi pogodnostima i blagodatima osnove. Unapređivanjem gospodarstva, ojačat će i samo žiteljstvo u materijalnom pogledu, jer će mu ubuduće gospodarstvo odbacivati daleko veći prihod nego dosada.

Kod Hrvatske poljodjelske banke u Zagrebu može se nabaviti dok zaliha traje sve vrsti robe, koju seljački gospodari trebaju, i to:

1. Sjemena domaće crvene djeteline i lucerne, potpuno čistog od viline kose, plombirano sa križevačkom plombom.

2. Sjeme potpuno čisto i garantiranom klijavosti sviju vrsti trave.

3. Zajamčene ausiške modre galice u najmanjim količinama od 50 kg.

4. Najbolje vrsti rafije (liko) »Majunga«.

5. Prve vrsti sumpor dvostruko rafinirani, te prve vrsti sumpor »Ventilator«.

6. Prve vrsti »Trisin« gumi trakova za oplemenjivanje loze.

Razna krmiva, kao posije grube i fine.

8. Raznog žitka za hranu.

9. Koruna.

10. Svih vrsti umjetnog gnojiva i to:

17%	Thomasovu drozgu (s vrećom) po	K 7.60
16%	superfosfata (s vrećom) po	K 8.50
40%	kalijeve soli (s vrećom) po	K 14.50
16%	čilske salitre (s vrećom) po	K 30.—
20%	Amonijeve soli (s vrećom) po	K 34.—
12%	Kainita (s vrećom) po	K 6.58

sve po 100 kg. postavno Zagreb.

11. Preporuča se medjutim zadrugarima, da se kod Thomasove drozge, superfosfata, kukuruza, koruna i poslije odluče za nabavu potpunog vagona od 100 metričkih centi, jer će ih ovako potrepštine doći i gledom na cijenu, kao i na otpremni trošak znatno jeftinije.

»Thomasova drozga 17%« može se nabaviti na vagone uz cijenu od K 6.80 po 100 kg. postavno vagon Rijeka.

»Superfosfat« 16% može se nabaviti na vagone uz cijenu od K 7.60 po 100 kg. postavno vagon svaka željeznička postaja u Hrvatskoj.

Upozoravaju se gospodari, neka posrednicima, koji rade s umjetnim gnojivima, ne nasjedaju, jer ovi obično prodavaju gnojivo s malim postotkom hranivih kemičkih sastojina, dok mi jamčimo za navedenu sadržinu, dajući analizirati svaki stigli vagon.

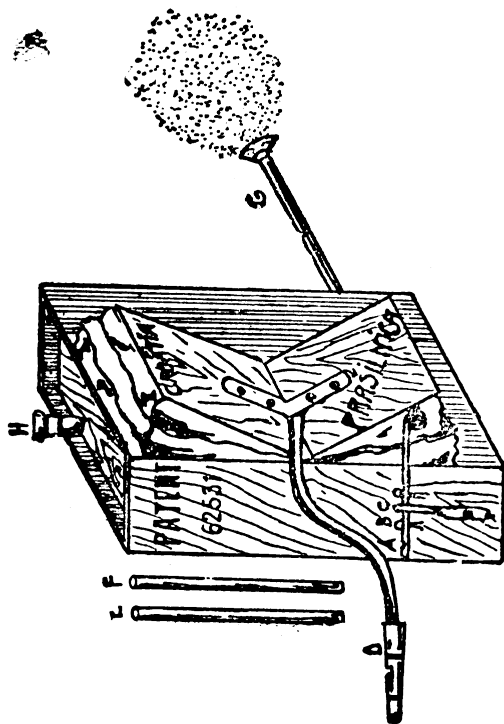
12. Strojeve. Centrala pruža osobito seoskim gospodarima sve vrsti strojeva u najboljoj kakvoći uz tako izvanredno povoljno cijene, kako ih nije nigdje drugdje moguće dobaviti. Cijene, kao i uvjete za strojeve, koji ovdje nisu naznačeni, mogu se saznati kod centrale.

Osobito preporučamo zadrugarima, da se što prije predbilježe na rafiju, ausišku modru galicu i sumpor, budući se zaliha ove robe sve više primiče kraju, pa bi se moglo desiti, da vam kasnije ne bi više mogli tom robom poslužiti.

Parna vršaća garnitura. Hrvatska poljodjelska banka ima na prodaju 1 rabljenu vrlo dobro sačuvanu vršaću garnituru. Ta se garnitura nalazi kod nadzorništva svilogojstva u Osijeku, a prodaje se uz najpovoljnije uvjete, koje će banka interesentima na upit priopćiti.

Pozor vinogragari.

Nakon peronospore najpogibeljnija je bolest trsova plijesan ili oidium zvana. Ta bolest uništila je god. 1912. i 1913. u mnogim našim vinorodnim krajevima skoro sav prirod groždja, a spasili su se samo oni, koji su marljivo t. j. 6—8 puta preko ljeta i to za lijepoga vremena sumporili. Za kojih 8—10 dana bit će nužno, da se počinje sumporiti. Vinogradi se najbolje sumpore zgodnim prašilnicama, kao što je »Croatia« patent prof. I. Radića iz Križevaca). Ova prašilnica bila je prije poznata pod imenom »Kalnik«, no sad je preudešena i sasvim popravljena. Radi izvrsno, jer na dan može njome radnik posumporiti 4 jutra vinograda.

Postupak je s prašilnicom slijedeći: Kod H se izvadi čep i siplje se sumpor u stroj. Ručka D pokreće dvostruki mijeh, koji iz stroja tjera na cijev G sumpor. Na donjem je mijehu pričvršćena tanka poluga, koja prolazi kroz željeznu dugoljastu ploču C, a ova giblje sito, koje je u stroju. To sito sije sumpor, a ovaj puhanjem dvostrukoga mijeha izlazi van. Na poluzi su rupe (luknje), u koje su metnuti željezni klinci. Klinac B pomičan je. Ako se klinac B metne u luknju kod A, tad prašilnica sumpori najbolje i umjereno, dok stroj sumpori jako, ako je klinac B u drugoj luknji, kako se na slici vidi. Radi toga nabolje je, da se klinac metne u luknju kod A i neka tamo ostane. Cijevi E i F metnu se na G, da se dalje sumpori i da sumpor ne praši radniku u oči. Ova se prašilnica dobiva kod izumitelja i kod Gjure Frölicha, Miramarska cesta br. 18. Zagreb, gdje je gradjena uz cijenu bez omota za 20 kruna.

List izlazi svakoga prvoga u mjesecu. — Pretplata mu je za cijelu godinu zajedno s poštarinom K 2·—. Rukopisi se ne vraćaju. ------ Za oglase plaća se pristojba prema cjeniku. - Kod višekratne uvrzdbe daje se popust.

HRVATSKI UDRUGAR

LIST ZA UDRUGARSTVO I NARODNO GOSPODARSTVO.

Odgovorni urednik: JOSIP CVETKO.

Pretplate i pristojbe za oglase plative su i utužive u Zagrebu. Uredništvo i uprava: Zagreb, Preradovićeva ulica br. 5, I. kat, zgrada Hrv. poljodjel. banke. - Vlasnik i izdavatelj: Hrvatska poljodjelska banka u Zagrebu.

God. IX. Zagreb, 1. srpnja 1914. Broj 7.

Jedna zanemarena grana naše zadrugarske djelatnosti.

Pred nama su rezultati polugodišnjega rada. Za to su vrijeme sastavljeni i ispitani zaključni računi svih naših hrvatskih seljačkih zadruga. Razradjeni su brojevi, koji najjasnije osvjetljuju rad cjelokupne naše zadrugarske organizacije u prošavšoj godini. Bit će prilike, da se u svoje vrijeme iscrpivo pozabavimo s tim brojevima. Danas hoćemo samo da se dotaknemo jednoga pitanja, koje je od prevelike važnosti po samu bit našega zadrugarstva, pitanja zadružne štednje. To treba učiniti naročito i posebice, jer nam brojevi kazuju, da je ta grana naše djelatnosti posve odnemarena, da je dospjela gotovo na mrtvu točku. Najbolje nam to kazuje usporedba. Koncem godine 1912. brojila je naša organizacija 243 zadruge sa K 3,804.258.80, a koncem godine 1913. iskazujemo 268 zadruga sa K 3,888.508.98 uložaka. Uzmemo li u obzir prirast od 25 zadruga i prirast uložaka od K 84.250.18, lako ćemo doći do zaključka, da se u poslovanju s ulošcima nijesmo maknuli ni za korak naprijed. Štoviše podjosmo unazad. Jer dok je g. 1912. na zadrugu popriječno otpalo K 15.655.38, to koncem god. 1913. otpada samo K 14.509.36 uložaka na svaku zadrugu. Priznajemo, da je lanjska godina bila teška i da je ovaj nazadak razumljiv. Toliko je teže razumjeti i nije u skladu sa zadružnim duhom, što cio niz naših zadruga uopće i ne njeguje štednje. Od 268 naših zadruga **71** nema nijednoga uloška, kod **101** zadruge su ulošci neznatni (ispod K 5.000.—), dok kod 8 zadruga nadmašuju ulošci više od stotine tisuća. Kad sve to razmotrimo, dolazimo do zaključka, da je štednja kod naših zadruga sasvim nejednako i nerazmjerno razvijena i da rijetko gdje služi u prvom redu kao odgojno sredstvo iako joj je to prva i najglavnija zadaća. Sve se to vidi već odatle, što su sitnu štednju, t. j. baš onu, koja u odgojnom pravcu najjače djeluje, jedva dvije tri zadruge prihvatile.

To je zlo smotrila i naša posljednja svezadružna skupština, koja je jednoglasno prihvatila rezoluciju, kojom pozivlje cjelokupno naše zadrugarstvo na intenzivni rad na polju štednje i našu maticu, da tu štednju — hrvatsku narodnu i zadružnu štednju — organizuje, da se tako okupljanjem narodnih glavnica emancipiramo od tudjega kapitala.

Odonda Hrvatska poljodjelska banka nije propustila zgode, da ne podsjeti zadruge, naročito one, koje nijesu ni pokušale, da se bave njegovanjem štednje, na njihovu dužnost u tom pravcu. Bilo je savjeta, uputa i svake druge pomoći za sam tehnički rad, a ipak je odziv bio slab, da smo minule godine u štednji pali za preko K 1100.— po zadruzi u nazadak. U tu se pojavu moramo malo dublje zamisliti, jer je u savezu s jednom nemilom činjenicom, da medju našim zadrugama ima još znatan broj takovih, koje su proste kreditne (vjeresijske) ustanove i ništa više. Te su zadruge suzile svoj djelokrug tako, da gotovo ne zavrjedjuju ime Raiffeisenovih organizacija, koje svojim radom treba da obuhvate cijelu interesnu sferu selja-

kovu. Neprijatelji naše zadrugarske organizacije ne poznavajući bit njezinoga rada idu za tim, da nas suze u te najuže granice, da nas pred svijetom prikažu kao čisto vjeresijske ustanove. Spomenute zadruge neizravno potvrdjuju takav sud i škode ukupnoj našoj zadružnoj stvari. Razumije se, a to je još važnije, da ovakove jednostrane zadruge ne mogu nikako ni da postignu cilj, koji sebi postaviše u svojim pravilima, jer kreditni posao, kojemu inače valja priznati njegovu važnost, učiniše svrhom namjesto sredstvom svojega rada. Dakako, za sve je propuste lako naći ispriku. Pa tako ni našim jednostranim zadrugama nije teško da je nadju. Za privredni se rad, istina, traži više, nego za dijeljenje zajmova — koje uostalom takodjer nije lako u smislu zadrugarskoga programa provoditi — ali za taj rad centrala i pruža znatnije pomoći. Sam posao štednje medjutim ne iziskuje nikakve naročite spreme. Uz nešto zauzimanja lako je provesti općenitu štednju kod svih zadrugara i nema te isprike, koja bi mogla opravdati zanemarenje te grane zadrugarske djelatnosti. **Zadruga, koja ne njeguje štednje, nije prava hrvatska seljačka zadruga.** Prava se hrvatska seljačka zadruga mora brinuti za svoje zadrugare kao majka za svoju djecu, zadruga, koja ne pazi, da se suvišci privrede njezinih zadrugara sačuvaju — a takvih suvišaka mora da bude u svakoga čestitog seljaka i čovjeka, jer kakav je čovjek, kojemu zarada dotječe samo za dnevni potrošak — ne vrši svoju dužnost ni prema zadrugarima ni prema našoj narodnoj privredi uopće. Naša zadruga treba da je narodna škola, u kojoj se seljak uči največoj ljudskoj vrlini, da vrši svoju dužnost. Kako ,da se tome nauči zadrugar u zadruzi, koja ne vrši ni svoje najpreče dužnosti, da njeguje štednju.

Zadružni duh je temelj svake zadružne djelatnosti. A zadružnoga duha, smisla za solidarnost i medjusobno zalaganje za zajedničku stvar nema bez uskoga duševnog veza, sastajanja, bratskoga zbora i dogovora svih zadrugara. Takovo je sastajanje i pravi zadružni život teško zamisliti bez **sitne i stalne nedjeljne štednje.** Samo, gdje se takova štednja provodi, bilo štednim kartama, bilo s škrabicama, bilo ma kojim drugim načinom, sastaju se redovno zadrugari i dogovaraju, raspravljaju o svojim tegobama i zajedničkim zadružnim poslovima, samo tamo se mogu svi članovi zagrijati za zajednički rad. U takvim zadrugama onda ne pada cio zadrugin posao na jednoga čovjeka, nego svi sudjeluju u njemu — **one su prave zadruge.** Tako štednja djeluje odgojno u zadrugarskom pravcu. Ali štednja odgaja štediše i kao ljude, te zadruga štednjom upravo može da preobrazi čitavo selo, jer štednja stvara novi tip ljudi, nova raspoloženja, nove poglede, nove značaje.

Kraj sitne štednje ne valja zaboraviti ni krupnu. Dobroj zadruzi ne smije da izmakne ni jedna sačuvana svota u selu. To traži interes njezinih seljana, jednako kao i interes zadruge, jer hrvatska seljačka zadruga nosi moralnu suodgovornost, kad njezinim suseljenima propadnu ulošci u susjednim gradskim štedionicama. Valjana je seljačka zadruga dužna, da odgoji seljake svoje sredine, **da ne budu lakomi za većim kamatnjakom nesigurnih zavoda** i da im prikaže sigurnost uložaka kod zadruga **s neograničenim jamstvom**, koje svoj novac daju ljudima, **kojih se stanje pozna i može svaki dan kontrolirati.**

Takvim će radom zadruga ubrzo okupiti oko sebe sve zadrugare u čvršće kolo i naučiti ih da budu štediše, da se brinu za budućnost, a ujedno će sakupiti i sredstva za svoje kreditno poslovanje i privredni rad, koji će dobitkom iz štednoga posla moći življe provoditi i opet u korist svojih zadrugara.

Sve naputke i pomagala za provodjenje štednje pružit će centrala drage volje i od

svega srca, jer je njoj u prvom redu do toga, da joj se zadruge jednom prihvate posla oko te tako važne a tako zanemarene grane zadrugarske djelatnosti.

Već je vrijeme, da joj shvatimo svu nježinu važnost. **Edo Marković.**

Piše **Dr. Ljudevit Prohaska.**

Ljetno držanje svinja.

Prošle godine je Hrvatska i Slavonija izvezla za preko dvadeset i tri i pô milijuna kruna svinja u inozemstvo. Za preko četiri milijuna kruna više nego pretprošle godine. Zašto je baš svinjogojstvo u Hrvatskoj i Slavoniji tako lijepo uznapredovalo? Da li je oplemenjivanje s engleskom jorkširskom svinjom toliko koristilo? Mnogi će odgovoriti, da se i goveda oplemenjuju boljom pasminom, a ipak je naš izvoz goveda u inozemstvo prošle godine pao za preko dvanaest milijuna kruna! Bilo kako bilo u svinjama je naš gospodar našao svoj račun, a pomoglo mu je baš to, što je oplemenio svoje svinje jorkširskom pasminom, koja brže raste nego naše domaće pasmine, koja se bolje plodi i koja ima finije i nježnije meso nego naše domaće pasmine, pa se to meso u velikim gradovima (Beč, Trst, Brno) rado troši kao sočna i ukusna pečenka.

Ako je gospodar radi nestašice krme (u sušnim godinama) broj goveda umanjio, onda gospodar taj broj ne može odmah i brzo povisiti, kad dođje godina s dobrom krmom i čim cijene goveda porastu, jer se govedo polagano plodi i razvija. Nasuprot će gospodar brže ushraniti više svinja dobre i plemenitije (engleske) pasmine, koje se brzo plode i razviju, tako da gospodar barem sa svinjama nešto privrijedi, dok su cijene mesu visoke. Svinjogojstvom se dakle uvijek može popraviti privreda, ako je ona u govedarstvu pala. Mnogi će nato reći: Znam ja, da plemenitije engleske svinje bolje i brže rastu i da su plodnije. Ali je s njima teško, jer laglje obole i uginu i jer nijesu dobre za pašu, nego trebaju mnogo mliječina za hranu.

Da li je to istina?

Moj odgovor je ovaj: Engleska pasmina svinja je mnogo manje kriva nego njezin neuki gospodar, koji je ne zna očuvati od bolesti i koji je ne zna hraniti.

Baš sada ljeti svinjske se bolesti najviše šire. Svakome je poznato, da se hraniva ljeti brže pokvare nego zimi. Tako se i svinjska hraniva i to baš napoj ljeti brže pokvari nego zimi. U pokvarenom napoju, koji možeš prepoznati po zločestom mirisu, razviju se otrovi, od kojih svinjama obole crijeva. Kada je svinja bolesna na crijevima, onda lako dobije i pošast. I kod ljudi se opazilo, da najlaglje dobiju trbušnu pošalinu (tifus) i koleru oni, koji su sebi hranom pokvarili želudac i crijeva. U bolesnim crijevima uzročnici pošasti bolje uspijevaju nego u zdravima. Svinjama se poradi toga nikada ne smije davati pokvarena hrana kao: usmrdjeli napoj, gnjili krumpir, repa i bundeva. Isto tako ne valja davati plijesnivo i pokvareno brašno ili zrnje. Svinja od pokvarene hrane ne će uspijevati, nego će daleko zaostati za svinjama, koje se hrane zdravom hranom. Osobito su osjetljive mlade svinje i praščići, koji od pokvarene hrane najlaglje obole. Praščićima treba davati zdravu hranu, uvijek u posve čistim valovima (kopanje t. j. posuda za hranu). Preostaci se hrane u valovima zakisele i pokvare, pa onda pomiješane s novom pridodanom hranom također uzrokuju bolesti crijeva, osobito proljev ili grižu, od koje svinje zaostaju u razvitku. Da valov (kopanje) bude što čišći, dobro ga je barem dva puta na nedjelju izložiti na suncu, da se posve isuši, jer sunce ubija sve uzročnike bolesti.

Ali i stelja i cijeli svinjski kotac treba da su čisti, jer sva nečistoća radi ljetne topline uzavri od gnjileža, smrdeža i uzročnika bolesti. Za stelju ne valja uzeti pokvarenu i pljesnivu slamu, jer su svinje niske

životinje, pa cijeli dan moraju udisavati isparivanje pljesnive i gnjile stelje. Od toga dobiju svinje bolesti pluća i kašljanje. Jedan moj znanac gospodar, kojemu je Bog dao dobre oči i zdrav razum, htio je jednom uvjeriti svoje susjede, da nečista stelja (nastor) vrlo škodi svinjama. Pozvao je svoje susjede u svinjac pa im je rekao: »Ja ću vam sada pokazati, zašto su moje svinje uvijek zdrave i lijepe, a Vaše bolesne i kržljave. Evo ovo deset praščića od iste majke razdijelit ću u dvije polovice tako, da je na svakoj strani jednako mnogo dobrih i lošijih praščića. Pet praščića ću metnuti u jedan kotac, a drugima pet ne ću kroz četrnaest dana čistiti kotac. Hranu ću davati jednima i drugima jednako dobru i obilnu. Dođite za četrnaest dana i pogledajte praščiće u jednom i u drugom kocu.« Za četrnaest su dana došli susjedi i imali šta vidjeti. Praščići su se u čistom kocu lijepo razvili, bili su široki, okrugli i veseli. Praščići u nečistom kocu zaostali su u rastu, imali su mršavije tijelo, mutne oči i neki su kašljucali. Od onoga vremena su i ostali susjedi znali, zašto njihove svinje ne uspijevaju tako dobro kao svinje razumnoga susjeda. On im je to bjelodano pokazao!

Da kotac ostane što zdraviji i što čišći, preporučujem svim svinjogojcima još ovo: kotac treba barem dva puta na mjesec okrečiti **na zidovima i na podu rijetkom vapnenom otopinom.** Vapnom se uništi sva gnjiloća i smrad i ubiju se uzročnici pošasti. Ovapnjenje zidova koca ima još jednu korist: svinje od vremena do vremena jedu osušeno vapno sa zidova, a to im koristi za razvitak kostiju, koje se izgrade od vapna. U svinjskim hranivima kao što je brašno, zrnje, napoj i okopavine, i onako ima premalo vapna, pa je dobro da ga svinje nalaze gdje drugdje. U ovapnjenim kocima svinje ne dobiju tako lako proljev, jer **vapno dobro djeluje protiv proljeva.**

Za svinje, koje se ne tove, nego se uzgajaju i drže za rasplod, vrlo dobro djeluje polazak paše. Na paši svinje gibanjem, pa od čistoga zraka, sunčanoga svijetla i zdrave naravne hrane tako očvrsnu u zdravlju, da su mnogo otpornije protiv pošasti i mnogo plodnije. Iz svih ovih razloga je i za englesku svinju polazak paše vrlo koristan. Na imanju višega gospodarskog učilišta u Križevcu čistokrvne engleske svinje redovito u proljeće, ljeti i jesen polaze pašu a kadgod i šumsku. Isto se zbiva na znamenitom svinjogojstvu engleskih svinja u Friedrichswerthu u Njemačkoj i u Engleskoj. **Engleska svinja može samo onda živjeti jedino od paše, ako je paša izdašna to jest puna dobre hrane.** Kod slabe paše treba prihraniti drugih hraniva u kocu, jer ako engleska svinja brže i bolje raste, onda joj bome treba i više i bolje hrane. Na tako zvanim općinskim pašnjacima, gdje ima više grmlja, krtišta, mahovine, rupa i kaljuža nego dobrih trava naravski da se ne može zasititi svinja, koja brzo raste. Izvrsna paša su djetelišta od crvene djeteline. Na njima se i engleske svinje posvema zasite, i na njima se svinje za rasplod mogu najjevtinije držati. Ali i svinjama, koje se isključivo drže u kocu, treba davati zelene krme, jer im to osvježi crijeva i čisti krv, pa su takove svinje i preko zime zdravije. Engleskim svinjama dakle paša ništa ne škodi, nego im štoviše koristi. Nego, nešto drugo im škodi na općinskoj paši. Tamo ima prilike, da zdrave svinje dođu u dodir s tuđim bolesnim svinjama, pa se tako pošast lako širi. Ali gdje se strogo na to pazi, da bolesne ili dotjerane sumnjive tuđe svinje ne dolaze u dodir sa zdravim svinjama, tamo nema te pogibli niti na zajedničkoj paši.

A da li plemenite engleske svinje **moraju** dobivati puno mlijeka? Ja odlučno velim: Ne! Za **tovljenje** je za svaku pa i za englesku mladu svinju mlijeko izvrsna hrana. Od mlijeka životinje naglo

rastu i dobiju izvrsno nježno meso. Ali iz toga ne slijedi, da se ne mogu izvrsno toviti engleske svinje brašnom, ječmom, krumpirom i kukuruzom. I ovim hranivima se engleske svinje vrlo dobro tove. Za svinje za rasplod gusta su zrnata hraniva zdravija nego vodene mlječine, od kojih tijelo doduše nabuja, ali postaje osjetljivije i manje čvrsto. Mlječinama se i bolesti najlakše raznose u svinjce, jer se u mlječinama uzročnici bolesti naglo razvijaju.

Ja svoje oplemenjene engleske pokusne svinje na imanju križevačkoga učilišta uzgajam bez jedne kapi kravljega mlijeka, a isto se čini i na već spomenutom svinjogojstvu Friedrichswerth u Njemačkoj, pa i tamo i kod mene svinje uz drugu krepku hranu dobro uspijevaju. Dakle: za uzgoj plemenitijih svinja treba brižnijega, marljivijega i razboritijega gospodara, ali njemu se zato i trud i nastojanje dobro naplati. A protiv širenja pošasti treba zapamtiti poznatu narodnu poslovicu: čistoća je pola zdravlja!

Viktor Nemčanin.

Kako da obranimo ljetos vinograde od peronospore i oidiuma.

Vinogradi nam ljetos lijepo kažu, no vrijeme je strašno nestalno i promjenljivo. Nema gotovo dana bez kiše, pa ako tako potraje, velika opasnost prijeti našim vinogradima od njihova dva najopasnija neprijatelja — od tako zvane peronospore i oidiuma. Dužnost nam je stoga, da vas, braćo zadrugari i vinogradari, dok je još na vrijeme upozorimo na opasnost, koju kriju u sebi te dvije bolesti, da još uzmognete marljivim štrcanjem i sumporenjem zaštititi vaše vinograde od zla i tako spasiti ovogodišnji prirod te sebi osigurati dobru i povoljnu berbu.

Pritom treba istaknuti, da je posao odbrane u ovoj godini još tečajem čitavoga ovog i budućega mjeseca važan i prevažan, jer što ne mogosmo učiniti u kišljivom lipnju, treba nam naknaditi sada, ako nam je stalo, da posve ne postradamo.

Peronspora je sitna gljivica, koja se širi po toplom i kišovitom vremenu te napada najviše lišće vinove loze, no znade u vlažnim i kišovitim godinama već u cvijetu zaraziti i same grozdove, koji pocrne i otpadnu. Uz lišće i grozdove stradaju od peronospore i ostali zeleni dijelovi trsa, pa se može reći, da peronospora svojom zarazom nesamo uništuje prirod jedne godine, nego oslabljujući trsove umanjuje snagu vinograda iz godine u godinu i tako mu uvelike skraćuje njegovu trajnost i rodovitost.

Na lišću se peronospora raspoznaje najbolje po bijelim mrljama, koje se pokazuju na donjoj strani zaraženoga lista pa se čini, kao da si po njima brašno ili sô posuo. Gornji dio lista na istom mjestu opet pokazuje žute mrlje, koje se za kratko vrijeme posuše, a s njima znade često (osobito kod jače zaraze) i cijeli list uginuti i otpasti. Bijele mrlje nijesu drugo nego bezbroj sitnih stabljičica sa sjemenkama od peronospore, koje se samo pod jakim staklom-povećalom mogu raspoznati. Sjemenke u par dana dozore i otpadaju, a vjetar ih opet dalje raznosi po vinogradu, gdje padnu opet na nove listove i kad je vlažno vrijeme tu u kapi vode prokliju, puste svoje korjenčiće obično na donjoj strani u list i konačno opet izbiju na istoj (donjoj) strani lista van s grančicama i sjemenkama, koje se opet dalje šire, da sišu i iscrpljuju listove, uništavaju grozdove i tako uzrokuju štetu u vinogradima, koja se često računa na milijune.

Da se peronospornoj zarazi stane na put, valja vinograd marljivo škropiti rastopinom modre galice, koja je još uvijek najjevtinije i najbolje sredstvo protiv peronospore.

Trsove valja pomnjivo škropiti od vrška pa sve do najdonjega lista, te pri tom paziti, da listovi budu i ozdo poškropljeni,

jer se peronospora kako rekosmo, uvlači u list, najviše s donje strane lista.

Od škropljenja najvažnije je **prvo škropljenje, koje valja obavljati, kad su već mladice dosegle dobar pedalj duljine.**

Za **prvo škropljenje** preporuča se uzeti pô kg. galice i pô kg. gašenoga vapna na 100 l. vode. Neki drugi strukovnjaci preporučaju pak kao najprikladniju sastojinu za štrcanje vinograda: na 1 hl. vode ³/₄ kg. modre galice i 1½ kg sode ili vapna.

Oni vinogradari, koji su sa škropljenjem zaostali, neka ne čekaju više ni časa, nego neka se dadu odmah na škropljenje vinograda, jer je baš s obzirom na česte ovogodišnje kiše za taj posao sada skrajnje vrijeme, pa se odgadjati više ne smije.

Drugo škropljenje valja obaviti odmah poslije cvatnje, a ako bi i za cvatnje bilo vlažno i kišovito vrijeme, ne smije se žaliti galice, nego treba škropiti i za same cvatnje i pritom paziti, da bude svaki i najmanji grozdić temeljito poškropljen. Za drugo škropljenje valja uzeti 1 kg. modre galice i isto toliko gašenoga vapna na 100 l. vode.

Dvije tri nedjelje poslije cvatnje valja škropiti vinograd po treći put. Za ovo kao i za sva ostala škropljenja dosta je, ako uzmemo samo 1 kg. modre galice na 100 l. vode; a vapna gašenoga uvijek se uzima toliko koliko galice. Samo za slučaj čestih kiša može se količina modre galice povisiti na 1½ kg. Pri toj količini valja ostati i kod svakoga kasnijega štrcanja, pa i ako bi radi čestih kiša morali još nesamo četvrti nego i peti i šesti put štrcanje ponoviti.

Glavno je pravilo, da trsovi moraju biti dobro poškropljeni modrom galicom, pa zato se poslije često mora iznova škropiti ili barem popravljati ona mjesta, koja je kiša isprala, jer samo onaj vinogradar, čiji trsovi sa svima grozdovima budu potpuno poškropljeni modrom galicom, tako da se vinograd sve plavi izdaleka, može računati, da će mu biti vinograd spasen od peronospore.

Kao izvrsno sredstvo za zaštitu grozdova od peronospore je **bakreno sumporni prah**, koji se upotrebljava kao dopuna redovitom škropljenju modrom galicom. Ovim prahom praše se trsovi u vrijeme cvatnje kasnije, kad su se jagode već zametnule i iščistile, a jer prah svuda laglje dopre medju lišće, grozdove i jagode, to mu je djelovanje vrlo uspješno osobito u kišovitoj i vlažnoj godini. Svojim sadržajem na bakru i sumporu uspješno djeluje ovaj prah i protiv peronospore i protiv oidiuma, pa to čini, da ga naši vinogradari sve više upotrebljavaju uz redovito škropljenje s modrom galicom za prašenje grozdova.

Oidium (plijesan ili pepel) je druga opasna gljivica, koja iz godine u godinu uvelike hara i mnogo kvara čini u našim vinogradima. Ova je bolest stim opasnija, što je velika većina naših vinogradara vrlo olako uzima, pa i ne smatra opasnom. Mnogi misle, da se protiv oidiuma ne treba ništa laćati, jer će i onako ta bolest sama od sebe proći. Ne smijemo se dati u tom pogledu zavaravati niti obmanjivati varavim nadama. Treba samo da sebi živo predočimo svu opasnost, koja nam prijeti od oidiuma, koji znade po cijele trsove zajedno s grozdovima za kratko vrijeme tako zaraziti, da postanu sasvim sivi od silne plijesni, koja ih je prekrila. Uza to počnu naskoro i jagode pucati i gnjiti, pa tako znade oidium uništiti cijele vinograde: grozdovi tvrdi i zeleni a uz to osušeni i popucani, da se sve sjemenke vide, ostanu visjeti na trsovina kao vidljiv dokaz vinogradarove nemarnosti. koja se ovako teško osvećuje — umanjenjem, a više puta i posvemašnjim uništenjem čitave berbe.

No to još nije sve, jer se u ovako zanemarenim vinogradima, gdje se ništa ne

radi protiv oidiuma, javlja ova bolest slijedeće godine opet i to sve u jačoj i jačoj mjeri, da nastavi svoje haranje po vinogradu.

Što nam valja učiniti protiv širenja oidiuma u našim vinogradima? Odgovor na to je vrlo kratak. Najbolje je sredstvo i najsigurnije protiv oidiuma **sumpor**. Zato valja marljivo sumporiti vinograde po lijepom toplom i sunčanom vremenu i to jedamput prije cvatnje, zatim za same cvatnje, pa kasnij opet 2—3 nedjelje poslije cvatnje i osimtoga svaki put kad opazimo, da se gdje u vinogradu pojavio oidium.

Sumpor je sredstvo, koje s jedne strane čuva trsove od oidiuma, a s druge opet sumpor je ujedno i lijek, kojim se svaki trs, na kome se plijesan pojavi, može posve izliječiti, samo valja takove trsove, koji su jače zaraženi takodjer i češće po toplom i sunčanom vremenu sumporiti. Sumpor se onda na suncu ugrije i rastvara, te iz njega izlaze sumporne pare, koje uništavaju u zametku sjemenke i klice oidiuma. Izjutra po rosi, podvečer ili odmah poslije kiše, dok su još trsovi mokri, nije dobro sumporiti, jer se sumpor na vlazi i okori. Ovako okoreni sumpor se teško kasnije rastvara na suncu, a pod načinjenom korom od sumpora lako se može plijesan dalje širiti. S istoga se razloga ne preporuča niti miješanje sumpora u modru galicu, jer tako dolazi samo jedan maleni dio sumpora do djelovanja, a ostalo je izbačeno samo onako. Uza to sumpor u galici pomiješan rado zabrtvi štrcaljku, što uvelike otešćava posao.

Za to tko želi polučiti dobar uspjeh u obrani vinograda od oidiuma i peronospore, valja da posebnom štrcaljkom praši sumporom trsove po toplom i sunčanom vremenu (jer sumpor u obliku praha na suncu najbolje i najbrže djeluje), a posebnom opet da škropi vinograde rastopinom modre galice protiv peronospore.

Ako se dogodi, da se oidium pojavi dosta kasno — n. pr. pred samu berbu — pa se mnogi ustručavaju sumporiti radi straha, da im ne bi vino imalo duhu po sumporu, preporuča se škropljenje drugim jednim sredstvom, a to je t. zv. **kalijev hipermangan**, koji se uzima samo oko 25 g. na 100 l. vode uz dodatak nešto vapna, da se rastopina bolje na trsu drži. Ovom rastopinom valja štrcati i to dosta jako osobito grozdove. Posao se obavlja običnom štrcaljkom za modru galicu.

Gornje sredstvo vrlo dobro dolazi za obranu od odiuma i u slučaju, kad se radi nepovoljnoga i kišovitog vremena ne može sumporiti, a oidium se širi. U takovim prilikama čini kalijev hipermangan, kojega rastopina na 100 l. vode ne stoji ni toliko koliko 1%-na rastopina modre galice, vinogradarima neprocjenjive zasluge, jer mu je djelovanje dobro i sigurno, a uzato ne ostavlja nikakove duhe na grožđju niti u moštu.

O proizvodnji djeteljina sjemena:

Hvala ustrajnom nastojanju i radu nekih, makar i rijetkih pregalaca na gospodarskom polju, koji su poljoprivredu pravo shvatili kao izvor narodnoga blagostanja, opažamo, da se kultiviranje krmnoga bilja i kod nas sve više proširuje, pak je na primjer u stočarstvom naprednijim krajevima djeteljina kao krmna biljka osvojila već stalno mjesto u usjevnom redu gospodarske ophodnje naših gospodara.

Djetelina nesamo da pruža velik prirod krme te time čini gospodarstvo nezavisnim o livadama, već je ona izvrstan predusjev za svaku drugu gospodarsku plodinu. Korijenje naime djeteljine prodire duboko u zemlju, pa tako, kad istruhne, obogaćuje donje slojeve zemlje humusom i čini ih rahlijima. Osimtoga veže korijenje djeteljine različna bilјna hraniva te ih čini drugom bilju pristupačnim, a osobito zračni dušik, koji veže izravno iz zraka posredstvom nekih bakterija na svom korijenu.

Koliko nas sve veće rasprostranjenje djeteline kao krmnoga bilja u našemu go-

spodarstvu veseli, jer to znači korak naprijed, toliko nas stim više začudjuje, da se naši gospodari sami ne pobrinu i za proizvodnju djeteljina sjemena, već su uvijek primorani sjeme kupovati, a da ne znaju, što kupuju.

Djeteljinâ naime imade više vrsta, od kojih kod nas najvažnije mjesto zauzima crvena djeteljina. I od crvene djeteljine imade više odlika, koje se po vanjštini nikako ne razlikuju, ali su im fiziološka svojstva vrlo različita. Pogotovu je teško, gotovo nemoguće, razlikovati sjeme tih odlika. Tako imademo štajersku, ugarsku, talijansku i američku crvenu djeteljinu, od kojih je američka za naše prilike najlošija, te se razlikuje kosmatom stabljikom i lišćem, dok od prvih triju, koje se po vanjskim oblicima nikako ne razlikuju, štajerska i ugarska crvena djeteljina kod nas dobro uspijevaju, a talijanska stradava od zime, jer je naučena na blažu klimu. Budući da se sjeme ovih djetelina gotovo ne može razlikovati, nije čudo, da nesolidna trgovina snabdijeva naše gospodare vrlo često za skupe novce najlošijom robom.

Naše oblasti poduzele su različne preventivne mjere (plombiranje itd.), da gospodare očuvaju od nesolidne trgovine djeteljinim sjemenom. Medjutim te mjere nijesu mogle spriječiti, da gospodari budu svejedno često prevareni.

Da se bar naši maloposjednici, koji najviše i trpe radi nesolidne trgovine, zaštite i očuvaju od prijevara kod nabave djeteljina sjemenja, odlučile su naše zadrugarske organizacije, da prodju djeteljina sjemena preuzmu u svoje ruke i tako malim gospodarima pruže jamstvo, da će dobiti dobro sjeme i takovo, kakovo traže.

No naše se zadrugarske organizacije nalaze u nemaloj neprilici, budući da moraju sve djeteljino sjeme nabavljati iz inozemstva (Štajerske i Ugarske), što donekle robu i poskupljuje, a to zato, jer se naši gospodari ne bave proizvodnjom djeteljina sjemena, pa ni u tolikoj mjeri, da pokriju vlastitu potrebu na tom sjemenu.

A zašto? Zar se proizvodnja djeteljina sjemena ne isplaćuje? Baš protivno, ona se sjajno isplaćuje. Za sjeme se ostavlja naime obično drugi otkos djeteljine u drugoj godini. Sjemena možemo dobiti po kat. rali oko 200 do 250 kg. Naravno djeteljino sjeme t. j. onakovo kakovo se dobije nakon mlatnje i običnoga čišćenja, plaća se 100 kg. po K 160.—, što čini brutto prihod po kat. rali od K 320.— do 400.— i osimtoga vrijednost prvoga otkosa oko K 160.—, što čini ukupno oko K 500.— do 560.—. Kako su u drugoj godini troškovi oko proizvodnje krme i sjemena upravo minimalni, može se uzeti, da je proizvodnja djeteljina sjemena jedna od najunosnijih grana gospodarstva. A kad je tako, onda nas uistinu mora čuditi, da naši gospodari ne proizvode djeteljino sjeme pa ni za vlastitu porabu, već radije naručuju i skupo plaćaju često nevaljalo sjeme i sumnjive provenniencije te tako trpaju svojim novcem žepove tudjih gospodara, koji bi novac mogao teći u naše blagajne.

Ne smijemo zaboraviti, da djeteljino sjeme nakon 2 godine izgubi klijavost, ali već u drugoj godini je postotak klijavosti mnogo manji, a trgovina prodaje i takovu robu.

Naši bi gospodari morali proizvoditi toliko djeteljina sjemena, da bi naše zadrugarske organizacije mogle pokriti nesamo svoju potrebu domaćim sjemenom, već da ga izmognu i izvoziti, pa bi tako našim gospodarima unišla lijepa svota novca. Da to dosada nije tako, mislim da je krivo neznanje, pa naši gospodari kao da se boje proizvodnje djeteljina sjemena. Opisat ćemo stoga u kratko postupak oko proizvodnje njegove.

Poznato je, da se djetelina sije obično kao podusjev u žitarice ili koji drugi usjev, za koji i onako moramo tlo dobro prirediti, pa je tako priredjeno tlo dobro i za djeteljinu. Djeteljina na povoljnom tlu dobro uspijeva poslije svakoga usjeva, a poglavito poslije okopavina, iza kojih ostaje dobro prorahljeno tlo i čisto od korova. Je-

dino zahtijeva djeteljina dosta kalija i vapna u tlu. Sije se u ozimine ili jarine, a može se sijati s jeseni ili u proljeće. Crvena djeteljina je dvo i trogodišnja biljka. Prve godine nakon sijanja dobijemo od djeteljine obično jedan otkos t. zv. strnokos, dok je tekar druge godine produkcija krme najveća. U drugoj godini ostavlja se djeteljina takodjer i za proizvodnju sjemena i to drugi otkos. Za proizvodnju sjemena ostavlja se drugi otkos djeteljine iz slijedećih razloga: 1. Prvi je otkos mnogo bujniji, producira dakle veću množinu krme. 2. Drugi je otkos manje bujan te cvate jednoličnije i 3. Dobivamo od drugoga otkosa uvijek više sjemena nego od prvoga, jer je oplodnja potpunija. Za prve cvatnje naime nema još toliko različnih kukaca i bumbara, koji oplodnju potpomažu lijećući od cvijeta do cvijeta, a radi toga bude oplodnja obično manjkava.

Cvijet se crvene djeteljine nalazi u glavicama. Kada djeteljina ocvate i glavice posmedje, doba je za košnju. S košnjom se djeteljine ne treba žuriti, već se kosi tek onda, kada se sjeme potpuno razvije i u onim glavicama, koje su zadnje ocvale. Nakon košnje valja djeteljinu dobro posušiti bez straha, da će sjeme iscurjeti, jer je plod djeteljine tobolac, u kojem se nalaze sjemenke, koje iz tobolca ispadaju tekar, pošto se poklopac tobolca otvori.

Kada je djeteljina dosta suha, spremimo je i otpočnemo s mlatnjom. Mlatnja se sastoji iz otkidanja glavica i onda runjenja tobolčića. Ovaj se posljednji posao vrši ili strojem ili rukom izmedju dviju nazupčanih dasaka. Kod runjenja se mora paziti, da se sjeme odveć ne razbije. Danas imade strojeva, koji obje radnje ujedno obave, pa odmah sjeme i očiste od pljevica i drugoga smeća. Posebnim strojevima pak čisti se djeteljino sjeme od sjemenaka viline kose. Vilina je kosa naime jedna biljka nametnica, koja živi na račun zelenih stabljika djeteljine, koje uništava. Zato moramo naša djeteljišta već s proljeća dobro pretražiti te vilinu kosu uništiti, da dobijemo sjeme čisto od viline kose.

Upozoriti mi je, da glavice djeteljine kvari jedan štetnik, koji može mnogo štete počiniti na djeteljini. Zato valja uvenute glavice po djeteljini marljivo sakupljati i uništiti, da se taj štetnik jače ne rasplodi.

Kako je sada u rastu drugi otkos jače djeteljine, upozorujemo čitatelje, da prouče ovaj članak pa da se odluče na proizvodnju djeteljina sjemena, čime će sebi povećati prihod gospodarstva, a našim zadrugarskim organizacijama omogućiti nabavu dobroga sjemena domaće provenijencije.

R. G.

Poljoprivredni računi.

Rješenje 5. zadatka.

Seljak Grga dotjera na sajam volove na prodaju.

Komšija Stjepan pridje Grgi i upita ga za cijenu volovima.

Grga mu odvrati 700 K, našto mu Stjepan ponudi 600 K.

Kako Stjepan nije htio više dati, a Grga mu za ponudjenu cijenu nije htio niti mogao volove prodati, kaže Grga Stjepanu ovako:

»Znadeš, Stjepane, da vô imade četiri noge, a na svakoj nozi po dva papka. Ja Ti nudjam volove na kupnju, ako mi platiš na prvi papak 1 filir, na drugi papak 2 filira, na treći papak 4 filira, na četvrti papak 8 fil., na peti papak 16 filira, na šesti papak 32 filira itd. itd. na svaki dalnji papak dvostruko, pa što ukupno tako ovi filiri čine, platit ćeš mi u ime kupovnine za volove«.

Budući da je Stjepan na takovu pogodbu pristao, pita se sada, koliko je Stjepan Grgi platio u ime kupovnine za volove?

Seljak Grga dotjerao je na sajam dva vola. Dva vola imadu 16 papaka. Seljak Stjepan platio je za svaki slijedeći papak dva puta više od predjašnjega papka. Prema tomu platio je on, kako to slijedeći račun prikazuje:

Za I. papak		K	—.01
Za II. papak dva puta po	1 fil.	K	—.02
Za III. papak dva puta po	2 fil.	K	—.04
Za IV. papak dva puta po	4 fil.	K	—.08
Za V. papak dva puta po	8 fil.	K	—.16
Za VI. papak dva puta po	16 fil.	K	—.32

Za VII. papak dva puta po 32 fil.	K	—.64
Za VIII. papak dva puta po 64 fil.	K	1.28
Za IX. papak dva puta po K 1.28	K	2.56
Za X. papak dva puta po K 2.56	K	5.26
Za XI. papak dva puta po K 5.12	K	10.24
Za XII. papak dva puta po K 10.24	K	20.48
Za XIII papak dva puta po K 20.48	K	40.96
Za XIV papak dva puta po K 40.96	K	81.92
Za XV papak dva puta po K 81.92	K	163.84
Za XVI papak dva puta po K 163.84	K	327.68
	K	655.35

Prema tomu je Stjepan platio Grgi za volove K 655.35.

Na ovaj su zadatak stigla 33 rješenja. Ispravno ga je riješilo 30 zadrugara i to: Vid Vugrinec i Ivan Hribar iz Luga; Blaž Buneta iz Ilove; Ivan Horžić i Ana Grgić iz Sunje; Stjepan Zeman iz Sela kraj Siska; Stjepan Šokčević; Gjuro Vlaović iz Slakovaca; Mato Pintar iz Rasinje; Šimo Bošnjaković iz Novak Babske; Mato Šprišić iz Hrastelnice; Tomo Vuzdar, Mato Kosak, Ivan Školniković i Stjepan Stipčić iz Oborova; Franjo Vrtar, Mijo Šestak, Martin Horvatinović i Franjo Cirkvenac iz Novigrada Podravskog; Josip Dinčec iz Martinske Vesi; Stjepan Curić iz Odre kraj Siska; Antun Petrovečki iz Bedekovčine; Franjo Kelek i Šime Medjimorec iz Hlebina; Ignac Kolarek iz Peteranca, Franjo Posavec iz Maruševca, Bolto Šadek iz Molva, Tomo Predragović iz Otrovanca i Mijo Horvat iz Huma sv. Martina.

Od tih je zadrugara za nagradu ždriebom izvučen Šimo Bošnjaković iz Novak Babske, komu smo odmah poštanskom štedionicom doznačili u ime nagrade K 5.—.

Šesti zadatak.

Voz stajskog gnoja teži 1.500 kg. Stajski gnoj sadržaje u 100 kg. 0.63 kg. kalija, 0.25 kg. fosforne kiseline, 0.55 kg. dušika.

a) Koliko je kilograma kalija, fosforne kiseline i dušika sadržano u ovom vozu stajskoga gnoja?

b) Koje je dakle hranivo u stajskom gnoju sadržano u većoj, a koje u manjoj količini?

c) Koliko bi se kilograma 20% sumporno-kiseloga amonijaka, 12% kajinita i Thomasove drozge (17%) moralo uzeti, da se nadomjeste hraniva sadržana u ovom vozu stajskoga gnoja?

d) Koje umjetno gnojivo moramo uz stajski gnoj još u većoj mjeri upotriebiti, ako želimo u gnojidbi postići pravi razmjer?

Rješenja se imadu poslati najkasnije do 20. srpnja 1914.

Zadrugarstvo.

Občni zbor Zadružne zveze u Ljubljani. Zadružna zveza u Ljubljani održala je dne 4 svibnja o. g. svoj občni zbor, koji je bio dobro posiećen tako, te su mnoge zadruge izaslale na nj po više zastupnika. Občni zbor jest u zadružnoj organizaciji kod braće Slovenaca ono, što je u našoj organizaciji svezadružna skupština.

Na rečenom je zboru ustanovljeno, da se zadružni život u minuloj godini razvijao posve normalno. Zadružna organizacija nije ni osjetila trajnu napetost na novčanom tržištu, već je štoviše radila tako živahno i imala je na raspolaganje više novčanih sredstava od prijašnjih godina. Ova je činjenica dakako podigla vrijednost i ugled »Zadružne zveze«.

Koncem godine 1912. bilo je u »Zadružnoj zvezi« svega 668 zadruga. U godini 1913. pristupila je organizaciji 21 zadruga, a istupilo je njih 7, tako da je koncem godine 1913. »Zveza« brojila 682 zadruge. Od tih zadruga pripada na Kranjsku 337, na Štajersku 116, na Korušku 45, na Goricu 7, na Trst 6, na Istru 79, na Dalmaciju 92.

Zadružni savez u Spljetu, koji je radio zajedno sa zadružnom zvezom u Ljubljani, odijelio se od ove te je započeo samostalnim djelovanjem.

Revizija zadružnoga poslovanja obavljena je u godini 1913. kod 364 zadruge, pa ih je prema tomu ostalo nerevidiranih 318, koje će biti pregledane u godini 1914. Tamošnji revizijski zakon naime propisuje reviziju zadruge svake druge godine, nu »Zveza« nastoji i radi oko toga, da sve zadruge budu svake godine revidirane. Revizije zadruga trajale su od 1 do 15 dana. Kod revizije zadruga opažen je napredak u zadružnom poslovanju uopće, ali je s druge strane ustanovljeno, da napose neke starije zadruge ne uvažuju dovoljno savjete nadzornika.

Razmjere zadruga pomogli su sastavljati nadzornici, te su vani kod samih zadruga sastavili 171 računski zaključak i razmjeru, ili 25%, dok je ostatak izradjen kod Saveza. U godini 1913. priredila je »Zveza« 8 gospodarskih tečajeva, 2 trodnevna knjigovodstvena tečaja u Dubrovniku i Starom Gradu, jedan dvanaestdnevni knjigovodstveni tečaj u Ljubljani i 20 okružnih zadrugarskih sastanaka, Poslovanje »Zadružne zveze« zaključilo je u godini 1913. s čistim dobitkom od K 41.525.84. Od toga je pripisano općoj pričuvnoj

glavnici K 40.000.—, a ostatak posebnoj pričuvnoj glavnici.

Zadružna zaklada. Zadružna je zveza u Ljubljani stvorila na ovogodišnjoj glavnoj skupštini slijedeći zaključak:

1. Zadružna zveza osniva za svoje članove zadružnu zakladu.

2. U tu zakladu uplaćuje svaka začlanjena zadruga jednu desetinu čistoga dobitka od predlanjske godine. Ravnateljstvo zadružne zveze može u izvanrednim slučajevima promijeniti ovaj zaključak.

3. Od prispjelih prinosa pripisuje se glavnici spomenute zaklade na godinu iznos od K 10.000, a ostalu svotu smije Zadružna zveza kao potpore podijeliti onim zadrugama, kojima treba pomoći.

4. U slučaju, da zadruge ne bi trebale više pomoći od zadružne organizacije, tad se ukupni prispjeli prinosi zadruga imadu pripisati glavnici zadružne zaklade.

5. Tim upravlja Zadružna zveza, te vodi u svojim računima i iskazima u svojoj godišnjoj razmjeri.

Gospodarstvo.

Uredovno izvješće zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu o stanju usjeva koncem svibnja 1914. Vrijeme je u ovoj periodi izvješćivanja bilo do konca druge trećine mjeseca promjenljivo i ponajviše hladno. — Početkom maja bilo je u višim položajima nešto slabih mrazova i malo snijega, a iza toga bilo je uzastopce toplih i sunčanih dana, pa studenih i kišovitih; pri tome je bilo ponajviše južnih i zapadnih vjetrova. Noći su bile kao i u prošlom mjesecu neprestano hladne. Kiše nijesu bile jake, niti su dugo trajale; jedino je u sjeverozapadnoj Bosni bilo jačih kiša. U posljednjoj trećini mjeseca nastade konstantno suho i toplo vrijeme s nekoliko jakih južnih vjetrova. Poradi početnoga hladnog vremena i češćih vjetrova, koji zemlju jako osušiše, vegetacija je općenito nešto zaostala u svom razvitku. Vrlo bi se željelo, kada bi dulje padala slaba i topla kiša, osobito u nekim krajevima kotara ljubuškoga. Takodjer se čuju tužbe, da je zemlja veoma suha. — Osobitih elementarnih šteta nije bilo, jedino se javilo, da su se u velikoj množini pojavili skakavci u nekim krajevima kotara ljubuškog. Takodjer se je na mnogo mjesta ustanovilo zakorovljenje tla. Ozimu su usjevi općenito dobri. Pšenica se dobro zakorijenila i većinom je proklasala, a tako isto i raževi usjevi, koji su lijepi.

Stanje repice, koja se zasijala na razmjerno maloj površini, jest osrednje i još bolje.

Sjetva je jarih žitnih usjeva dovršena, te su usjevi poradi kasnoga zasijavanja nešto zaostali u svome rastu. Ječam su i zob zdravi unatoč hladnu vremenu, te su jari usjevi bolji od kasnih. Stanje je ovih obiju žita osrednje i još bolje. — Sjetva je kukuruza dovršena i mjestimice je započelo prvo okopavanje. Rani je kukuruz u višim položajima nešto stradao od jutarnjih mrazova; usjevi su takodjer jako zakorovljeni. Krumpiri su dobro potjerali, te se čini da su zdravi; u toplijim se položajima već ogrću, inače okopavaju. Šećerna repa većim dijelom kasno zasijana. Ona je doduše dobro izbila, ali je zbog kasne sjetve i hladna vremena u razvitku još zaostala i vrlo je zatravljena; s okopavanjem se već započelo. Presadjivanje je duhana dovršeno, i biljke su dobro razvijene. Djetelina je veoma bujna i s košnjom općenito se započelo krmljenjem zelenom krmom.

Dolinske su i brdske livade zarasle gustom i bujnom travom, te se čini, da će biti obilna košnja. Pašnjaci u dolinama i srednjim položajima pružaju govečetu obilno hrane, dok su planinski pašnjaci poradi nedovoljne topline u razvitku još zaostali. Othranjivanje domaćih životinja znatno se popravilo. Od metiljavosti stradaju još uvijek životinje, ali se ta bolest već znatno umanjila, te je sve većma nestaje. Izgledi su od priroda voća po dosadašnjem stanju općenito povoljni. Zametak je ploda kod šljiva u nizinama sjeverne Bosne oslabo srednji, a u ostalom dijelu zemlje veoma obilan i zdrav. — Kod jabuka i krušaka može se označiti prirod popriječno dobro osrednji, a kod oraha, trešanja i kajsija veoma dobar. — Mjestimice se čuju tužbe, da su se pojavili baš veliki voćni štetnici. Stanje je vinograda u Hercegovini veoma povoljno. U Bosni je loze djelomično oštetio mraz, te se zbog toga može uzeti, da će manjak u berbi iznositi oko 25%.

Zemaljski kongres gospodara u Ugarskoj. Ovogodišnji je kongres saveza ugarskih gospodara održan u Temešvaru pod predsjedanjem svojega predsjednika ministra poljoprivrede Ignaca Daranya. Kongresu je prisustvovalo oko 11.000 gospodara, a zastupane su na njemu bile i 64 oblasti, korporacije i gospodarska društva. Na kongresu je prihvaćena rezolucija, da se održi minimalna carina na inostrano žito i da se ne izigra u obliku slobodnoga prometa u svrhu meljave. Isto je tako jednoglasno zaključeno, da se zabrani svaki uvoz živoga blaga s istoka. Prijedlog izaslanika austrijske agrarne centrale g. Šimića viteza Hohenbluma, da bi se započela odlučna borba protiv terminske burzovne trgovine žitom, da se tako zapriječi, da se naš kruh svakidašnji snizi na medjunarodnu igraču kartu, otpućen je odboru, a isto tako i prijedlog izaslanika Bedegija, da se uvede

državno obligatno jevtino osiguranje poljoprivrednika. Zatim je jednoglasno prihvaćena rezolucija o organizaciji gospodara, koja na prijedlog referenta Meška ide za tim, da ugarski gospodari glasuju samo za one kandidate, koji se bez obzira na stranačku pripadnost izjave, da će braniti agrarne poljoprivredne interese.

Ovako živo sudjelovanje na poljoprivrednoj skupštini pokazuje, koliko je već razvijena staleška svijest ugarskih gospodara, u koju bismo se morali i mi ugledati.

Privredni inspektorati u novim srpskim krajevima. Srpska je vlada osnovala u Skoplju inspektorat ministarstva narodne privrede i to: a) za trgovinu, radinost i saobraćaj, b) za poljoprivredu i c) za šumarstvo. Svaki inspektorat je dužan: 1. da pazi, da li se vrše zakoni i naredbe u njegovoj struci, 2. da nadzire sve privredne uredbe na teritoriju novih krajeva i da kontrolira rad svih organa svoje struke i 3. da proučava privredne prilike novih krajeva po svojoj struci, pa da o tome šalje izvještaje i stavlja zgodne prijedloge ministru narodne privrede.

Izložba stoke. Dne 29. svibnja o. g. bila je izložba stoke marvogojske i konjogojske udruge u Sv. Ivanu Žabnu. Izloženo je bilo oko 250 komada čistokrvne rogate rasplodne stoke i 40 komada konja belgijske pasmine. Izložbu je posjetilo mnogo seljačkoga svijeta, a osimtoga pohodili su je i hrvatski djaci iz Zadra.

Vinski sajam u Starom Slankamenu. Dne 18. prošavšega mjeseca održan je vinski sajam u Starom Slankamenu, na kojem su učestvovala ova sela: Stara Pazova, Nova Pazova, Novi Karlovci, Bukovac, Čortanovci, Beška, Krčedin pa Stari i Novi Slankamen. Izloženo je bilo preko 400 butelja različnih vrsta fruškogorskih vina počevši od godine 1903.

Vladin izaslanik gospodin Viktor Nemčanin održao je predavanje prije otvorenja vinskoga sajma. Izložba je bila dobro posjećena. Izloženo je bilo oko 3000 hektolitara većinom bijeloga, dobroga vina.

Iz našega proračuna. Za malo vremena dolazi pred sabor zakonska osnova o zemaljskom proračunu za godinu 1914./15. Osnova toga proračuna dopala nam je ruku, pa smo vidjeli, da se vrlo malo razlikuje od proračuna prijašnjih godina. Naročito su stavke za poljoprivredu ostale gotovo nepromijenjene, a cjelokupni iznos, koji je namijenjen poljoprivrednim svrhama, ostao je isti kao i u prošavšim proračunima. Iz ovoga proračuna prema tomu nemamo da se ma čemu nadamo od novoga odjela za narodnu privredu, koji 1. srpnja ov. g. stupa na snagu. Javno unapredjenje poljoprivrede može se samo zamisliti uz izdašna sredstva vlasti, dok sam osnutak posebnoga odjela donosi više režije, te bez novaca može samo da je na štetu unapredjenju poljoprivrede.

U zastupničkim krugovima ide se stoga za tim, da se zemaljski prinos za poljoprivredu povisi barem kakovim zajmom, ako to već nije moguće učiniti redovnim proračunom i iz naše oskudne tangente. Svakako je i taj izlaz bolji, nego da se narod gorko razočara već u prvom početku u nadama, koje je polagao u novoosnovani narodno privredni odio, jer bez samostalnih financija i nema drugoga izlaza.

Bilješke i vijesti.

PALIUM PRESV. GOSPODINU NADBISKUPU DRU. ANTUNU BAUERU. Na održanom tajnom konzistoriju u Rimu podijelio je sv. otac papa Pio X. presv. gospodinu dru. Antunu Baueru palij, znak metropolitske časti i vlasti. Palij je uručio presv. gosp. nadbiskupu preč. o. Rafael Rodić, provincijal franciskanske provincije sv. Ćirila i Metoda.

ZAPRISEGNUĆE PRESVIJETLOGA GOSPODINA NADBISKUPA DRA. ANTUNA BAUERA. Dne 23. prošavšega mjeseca položio je presvijetli gospodin dr. Antun Bauer kao nadbiskup prisegu u ruke Njegove ces. i kr. Visosti nadvojvode Josipa, koji je kod toga svečanoga čina zastupao Njegovo Veličanstvo kralja. Nakon toga otputovao je opet na ljetovanje u Vildalpe.

Dr. Tadija Smičiklas. Dne 8. prošavšega mjeseca umro je u Zagrebu jedan od znamenitih sinova hrvatskoga naroda dr. Tadija Smičiklas. On se rodio dne 1. listopada 1843. u mjestu Reštovu u Žumberku od siromašnih seljačkih roditelja. Pučku je školu polazio u Sošicama, a tada je prešao na gimnaziju u Zagrebu, koju je svršio godine 1863. Iz Zagreba je pošao u Beč, da nastavi svoje nauke, pa se tu posvetio povjesno-zemljopisnoj struci. Nakon svršenih nauka bude imenovan suplentom na osječkoj gimnaziji, a odatle opet podje uz zemaljski štipendij u Beč, da se osposobi za profesora iz zemljopisa i poviesti. Položivši sve ispite bude imenovan učiteljem na tadanjoj hrvatskoj gimnaziji u Rijeci g. 1869., a g. 1873. imenovan je profesorom na zagrebačkoj gimnaziji, na kojoj je služio sve do g. 1882. Te je g. imenovan redovitim profesorom iz hrvatske povijesti s osobitim obzirom na austrijsku i ugarsku povijest na tek osnovanom sveučilištu u Zagrebu, na kojem je služio do g. 1910., kad je na vlastitu molbu umirovljen. God. 1913. podijelilo mu je Njegovo Veličanstvo kralj zlatni krst za zasluge, a kr. hrvatsko sveučilište podijeli mu čast dra. filozofije.

Književnim radom počeo se dr. Smičiklas baviti već u gimnaziji. Izmedju mnogih znanstvenih djela, što ih je napisao, najvažnija je za nas: »Povijest Hrvatske, koju je izdao u dvije knjige god. 1879. i 1883.

Pokojni dr. Smičiklas bio je prvi hrvatski povjesničar, predsjednik »Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti« i mnogogodišnji proćelnik »Matice hrvatske«.

Slava dr. Tadiji Smičiklasu!

Nove hrvatske seljačke zadruge. Prošavšega mjeseca održana je osnovna glavna skupština »Hrvatske seljačke zadruge u Koprivničkom Ivancu«. Predradnje za osnutak zadruga provode se u više mjesta.

Pristup u »Središnju svezu hrvatskih seljačkih zadruga«. Prošavšega je mjeseca pristupila u zadružnu organizaciju zadruga u Sigecu. Sada imademo još 22 zadruge, koje nijesu pristupile u »Središnju svezu«, od kojih pripada zagrebačko-varaždinskoj skupini 1; ličko-riječkoj: 6; bjelovarsko-križevačko-požeškoj: 8, te virovitičko-srijemskoj: 7 zadruga. Ove je godine pristupilo Središnjoj svezi ukupno 9 zadruga, ne uračunavši ovamo tek osnovane zadruge, koje sada odmah kod osnutka pristupe zadružnoj organizaciji.

Glavne skupštine hrvatskih seljačkih zadruga. Prošavšega su mjeseca prisustvovali izaslanici Hrvatske poljodjelske banke glavnim skupštinama hrvatskih seljačkih zadruga u Velikom Trgovištu, Dugom Selu, Demerju, Sigecu i Dugoj Resi. Na svakoj je glavnoj skupštini po izaslaniku centrale održano predavanje o zadrugarstvu.

Gospodarska predavanja. U mjesecu lipnju održana su kod naših zadruga slijedeća predavanja: U Banovoj Jarugi i Gerovu iz livadarstva, u Velikom Trgovištu i Kalju iz vinogradarstva uz praktične demonstracije, u Srijemskim Karlovcima iz općeg gospodarstva, u Kostelu iz krmadarstva.

Predavanje u Hrvatskoj seljačkoj zadruzi u Kostelu. Obavili smo godišnju glavnu skupštinu, a odmah poslije skupštine došao je medju nas simpatični i živahni g. Ognjan Haiman, kr. gospodarski povjerenik za županiju varaždinsku. Zamolili smo našu centralu »Hrvatsku poljodjelsku banku«, da bi ona posredovala kod zemaljske vlade, i bez ikakove naše daljnje brige ili troška došao je g. Haiman točno u odredjeni sat, da nam drži predavanje o krmadarstvu.

Budući da se naših zadrugara mnogo razišlo bilo u strane krajeve na zaradu, bilo po okolici po različitom poslu, bilo nas je na sastanku dosta malo. Radi toga molili smo g. predavača, da izloži samo glavna načela, glavne uvjete razumnoga krmadarstva, da nam istakne glavne misli i pokaže glavne putove naprednoga svinjogojstva.

I govorio nam je g. Haiman, govorio s uvjerenjem, govorio razumljivo, pučki o svemu, što razumni gojitelj krmadi mora znati, na što mora paziti, kako mora postupati, da mu krmadarstvo nosi pravu korist. Nije ovdje mjesto, da iznosim bogati sadržaj toga predavanja, tek ističem, da nam je g. predavač pokazao nove putove do razumnoga svinjogojstva, da nam je otkrio i predočio mnoge naše pogrješke kod timarenja, hranjenja i držanja naših svinja, a mi smo ga slušali, odobravali mu i priznavali dosadanje pogrješke, i neka g. predavač bude uvjeren, da ubuduće i naš čovjek ne će »graditi kotac kao i otac!«

Napisao sam ovaj kratki izvještaj s jedne strane da izrazim hvalu i priznanje za uloženi trud, a nadam se i za postignuti uspjeh g. predavaču Haimanu, a s druge strane, da upozorim hrvatske seljačke zadruge u varaždinskoj županiji, da u svakoj zgodi putem »Središnje« sveze hrvatskih seljačkih zadruga« zamole kr. zemaljsku vladu, da im dopusti predavanje o govedarstvu, krmadarstvu, peradarstvu i drugim gospodarskim granama prema prilikama i potrebi pojedinih zadruga.

G. Haiman u najačoj je muževnoj dobi, rutiniran gospodarski činovnik, obrazovan gospodar, u svojoj struci potpuno spreman, a uza to okretan pučki govornik, pa će moći veoma mnogo pridonijeti za gospodarsku izobrazbu naroda županije varaždinske, ako bude što češće držao različna predavanja po svim kutovima prostrane varaždinske županije. Zato: zovimo ga! Mi ćemo mnogo naučiti na njegovim predavanjima, a on će na tim putovanjima upoznati svaki kutić naše županije, proučit će naše posebne gospodarske prilike i neprilike, znat će nas uputiti, što da u našem gospodarstvu napustimo, novo uvedemo, popravimo, da jednom i uspijemo. Dakle: dobro nam došao!

Josip Bačić, župnik.

Prinos za zadružnu organizaciju. Naša zadružna organizacija broji danas 32.000 članova. Ovamo ne ubrajamo članove onih 22 zadruga, koje sve do danas još nijesu pristupile »Središnjoj svezi hrvatsih seljačkih zadruga«. Uzdržavanje je ove organizacije skopčano sa znatnim troškovima. Organizaciju dužni su uzdržavati njezini članovi sami, kojima takodjer ona daje različne koristi, popuste i pogodnosti. Medjutim članovi ove velike zadružne organizacije vrlo površno i slabo shvaćaju svoje dužnosti, dok naprotiv pogodnosti zadružne organizacije rado upotrebljavaju. Ovo je sasvim krivo i neispravno stajalište, koje baca vrlo slabo svijetlo na članove naše organizacije. Pozivljemo stoga ponovno sve hrvatske seljačke zadruge, koje nam dosada, premda je minulo već po godine, — nijesu još ništa doznačile u ime pri-

nosa za zadružnu organizaciju, da to odmah učine. Zadrugari i zadruge, izvršite stoga odmah svoju dužnost i dokažite, da ste uistinu pravi zadrugari i zborom i tvorom.

Hrvatska zadružna knjižnica. U posljednjem broju našega lista upozorili smo sve hrvatske seljačke zadruge na »Hrvatsku zadružnu knjižnicu«, koja će od vremena do vremena izdavati knjige strukovno-prosvjetnoga sadržaja. Prvi svezak ove knjižnice stoji za zadrugare samo 20 filira, a ima 80 stranica. Tako neznatna cijena udarena je knjizi zato, da je sebi svaki, pa i najsiromašniji zadrugar uzmogne nabaviti. Mi smo se s pravom nadali, da će zadrugari ovu našu plemenitu namisao najozbiljnije shvatiti, te nas u daljnom našem radu u tom pogledu svestrano poduprijeti. Nadali smo se tomu stim više, što je spomenuta knjižnica namijenjena naročito hrvatskim zadrugarima, da im bude putokazom u njihovu radu i da im daje potrebne upute i savjete nesamo za razumno i napredno gospodarenje, nego za čitavi njihov život.

Naše se očekivanje medjutim nije ni izdaleka ispunilo. Mi smo naišli na slabo razumijevanje našega pothvata, jer se dosada vrlo malo zadruga odazvalo pozivu za nabavu prve sveske »Hrvatske zadružne knjižnice«.

Ne ćemo izricati još svoj konačni sud o ovom dosadanjem vrlo slabom zanimanju za »Hrvatsku zadružnu knjižnicu«, jer mislimo, da još velika većina zadrugara ili nije čitala bilješke o zadružnoj knjižnici u posljednjem broju ovoga lista, ili nije na nju upozorena.

Da se uzmognu svi zadrugari upoznati s ovim najnovijim korakom, koji je učinila »Središnja sveza hrvatskih seljačkih zadruga« u svom strukovno-prosvjetnom radu, pozivljemo sve zadružne uprave, da održe odmah zadrugarske sastanke, da na njima zadrugarima razjasne i protumače svrhu i važnost knjižnice, te ih predobiju za što veću nabavu.

Dijeljenje potpora, milostinja, darova, nagrada i t. d. U posljednje se vrijeme opaža, da zadruge sve više i sve u većim iznosima podjeljuju pojedincima i različnim društvima potpore, nagrade, milostinje i darove.

Zadruzi je svrha, da u svojem djelokrugu unapredjuje članove u ćudorednom i gospodarskom pogledu na vrlo različne načine, koji su podrobno istaknuti u zadružnim pravilima i u pravilima pojedinih skupina hrvatskih seljačkih zadruga.

Godišnjim prihodom zadruga imadu se u prvom redu pokriti sveukupni troškovi same zadruge, a sav suvišak imade se pripisati pričuvnoj glavnici, koja služi za pokriće možebitnih zadruginih gubitaka. Neke zadruge medjutim bez obzira na ovu ustanovu zadružnih pravila na temelju iskazanoga dobitka u razmjeri dijele različne nagrade ne brinući se, kako bi svoju pričuvu što više ojačale. Na taj način lako nastaju godišnji gubici, koje zadruge mirne duše pokrivaju otpisom od pričuvne glavnice. Tako zadruga gubi svoj oslon za gore i crne dane. To traje tako dugo, dok imade pričuvne glavnice, a kad nje nestane, onda ne preostaje drugo, van da iskazani gubitak pokriju sami zadrugari naročitim prinosima. Onda dolazi kajanje, ali prekasno.

Upozorujemo i pozivljemo ovim sve hrvatske seljačke zadruge, da ubuduće ne podjeljuju olako i nesavjesno potpore, darove, nagrade, milostinje i slično, da poslije ne požale svoju prekomjernu darežljivost.

Za iseljenike. Kanadska vlada (u Americi) izdala je naredbu, kojom se počevši od 1. travnja do uključivo 30. rujna o. g. zabranjuje obrtnicima i inostranim radnicima useljenje u provinciju Britsku Kolumbiju. Ta je naredba izdana stoga što već sada imade u toj provinciji sva sila besposlenih radnika. Zajedno s tom naredbom upućene su sve naše upravne oblasti, da kod izdavanja putnica upozore molitelje, da je sada useljivanje u provinciju Britsku Kolumbiju zabranjeno.

Upozorujemo naše čitatelje na pomenutu naredbu, pa im savjetujemo, da se zasada ne sele u kraj, u kom imade već vrlo mnogo naših iseljenika bez zarade i bez kruha.

Jedan novi važni zakon za seljake. Ovo je saborsko zasjedanje i našemu seljačkom svijetu konačno donijelo jedan važan i koristan zakon; zakon o reformi općinskoga nameta. Taj je zakon izbrisao veliku nepravdu, koja je tištila našega malog čovjeka seljaka, nepravdu, koja je ostala iz starih vremena jedino u našoj Hrvatskoj. Prije su naime, kako je poznato, vlastela plaćala samo onoliki namet na državni porez, koliko ga je plaćao najjači seljački porezovnik dotične upravne općine. Radi te nepravde otpao je dakako na seljake i male posjednike daleko veći dio općinskih tereta, nego što prema njihovu posjedu na njih spada. Odsada će u općini svi porezovnici plaćati razmjerno i u istom postotku općinski namet prema državnom porezu dotično prema ključu, što ga odredjuju općinska zastupstva u svojim proračunskim sjednicama. Tako će sada kod pokrića troškova općine sudjelovati i vlastelin i državna i imovna šuma i seljak podjednako prema svome posjedu. Vlastela imaju po novom zakonu odsada samo pravo, da sudjeluju proračunskim sjednicama, u kojima se odmjeruje općinski namet. Ovaj zakon stupa na snagu 1. siječnja 1915.

Povišica učiteljskih beriva. Na temelju predvidjenih povišenih dohodaka općine od reformiranoga zakona o pćinskom nametu odglasan je ovih dana u našem hrvatskom saboru zakon o povišenju učiteljskih beriva. Taj je zakon bio već davno od prijeke potrebe, ali se nije mogao stvoriti, jer nije bilo pokrića za povišene plaće. Tim će zakonom naši učitelji konačno doći do takovih beriva, da će se tomu zvanju posvećivati valjane sile. Loša su naime beriva u posljednje vrijeme odbijala sve sposobnije sile od slabo plaćene učiteljske službe u druga zvanja. Štoviše i sami gotovi učitelji ostavljali su svoje zvanje ili se pobrinuše, da nadju službu izvan domovine. Tako je došlo do toga, da su se naše škole morale zatvorati, a i mnoge, koje su postojale, bivale su sve lošije. Tomu je trebalo što prije odmoći, ako ne htjedosmo, da nam postrada naša narodna prosvjeta, jer teško narodu, komu ne valjaju osnovne škole. Naši prosviješćeni seljaci danas već i sami znadu, da škrtarenje na učiteljskim berivima nije na mjestu, jer je bolje žrtvovati za školu, nego da nam djeca ostanu neuka. Sigurno je, da će novi zakon o povišici učiteljskih beriva, naročito ako se spoji s nekim reformama o pučkoj nastavi, ubrzo i dobrim kamatima naplatiti troškove povišenih učiteljskih beriva.

Zaključni računi hrvatskih seljačkih zadruga. Godišnje zaključne račune treba da podnesu sve hrvatske seljačke zadruge svojoj centrali na odobrenje. Tek kad razmjeru i račun dobitka i gubitka odobri Hrvatska poljodjelska banka, tad smije zadruga održati redovnu godišnju skupštinu. U tome radu opaža se od godine do godine napredak, jer zadruge savjesnije shvaćaju svoje dužnosti, pa nastoje, da računski zaključak čim prije podnesu centrali. Kod centrale se osim pregledbe računskih zaključaka, ispravljaju i izradjuju nove razmjere, te sastavljaju valovnice s prilozima za financijalna ravnateljstva i statistički iskazi za kr. zemaljski statistički ured. Zaključni računi za sve hrvatske seljačke zadruge — osim njih 8 — pregledani su ove godine do 15. lipnja, a tad se započelo revizijom zadružnog poslovanja za godinu 1914. Prošle je godine taj posao zaključen tek koncem mjeseca srpnja, Ovaj napredak treba pripisati činjenici, što je ove godine najveći dio zadruga poslao centrali ispravne zaključne račune.

Slom karlovačke štedionice. U posljednjem smo broju našega lista izvijestili naše čitatelje o propasti ovoga zavoda. Nastojanje, koje ide za tim, da se provede mirna likvidacija štedionice, nastavljeno je, pa je u tu svrhu dne 17. o. mj. održana u gradu Karlovcu izvanredna glavna skupština Karlovačke štedionice, kojoj je prisustvovalo 40 dioničara s preko 1000 dionica. Na skupštini j jednoglasno zaključeno, da štedionica imade likvi dirati. Članovi ravnateljstva spremni su dati sv zajedno K 2,800.000, samo da spasu štedionicu o stečaja, a osim toga uzela bi se za pokriće gu bitka cijela dionička glavnica. Nakon svega tog iznosi nepokriveni još gubitak K 2,000.000. Prem tomu se sigurno još ne može reći, da li će Karlo vačka štedionica likvidirati ili će pasti pod steča O dalznom tečaju u toj stvari izvijestit ćemo u na rednom broju »Hrvatskog udrugara«.

Pitanje pripadnosti Žumberka i Marindola. Ži teljstvo Žumberka i Marindola ne uživa nikakvi političkih prava. Ono uopće nema izbora, pa tak nije ni zastupano u hrvatskom saboru. Spomenut kraj pripada pod političku upravu Hrvatske, p tu plaća porez i druge svoje daće. Daće plaća dužnosti nosi, a prava nema. Iako je Žumbera od starine hrvatski kraj i u njemu stanuje naj čišći hrvatski narod, ipak ga susjedna Kranjsk svojata za sebe. Tako je pitanje pripadnosti Žum berka i Marindola sporno već nekolike desetk godina, a sada se počeo time i opet baviti kranj ski zemaljski odbor. U nedavno održanoj svoj sjednici ovlastio je spomenuti odbor svoga pred sjednika, da u tom predmetu sastavi što prij potpun izvještaj. Na osnovi toga izvještaja poves će se o tom predmetu rasprava u kranjskom sa boru, pa ćemo o tečaju i rezultatu rasprave svoje vrijeme izvijestiti naše zadrugare.

Skrajnje je vrijeme, da i naš sabor uzme oz biljno tu stvar u ruke, da i pored svojega jasnog prava ne ostanemo bez krasnoga Žumberka.

Pravni savjetnik. Šesti broj ovoga mjesečnik sadržaje ove članke: Obročni poslovi. Smetanj posjeda medju članovima potajno razdijeljene za druge. — Duševno biće zločinca. — Može li s žena u slučaju rastave odreći prava na uzdržava nje? — Kako se ima sastaviti ženidbeni ugovor u kojem je sadržana razredba za slučaj smrti? – Pravni slučajevi iz života. — Listak. — Knjiže vnost. — Zakonodavstvo. — Zločinska kronika. – Pravne svaštice.

Zadružna željeznica. Početkom godine 190 zasnovano je u blizini Pariza »Zadružno seljačk prevozno društvo«. Ta zadruga imade svoju že ljeznicu, koja spaja tri sela, a željeznička je prug dugačka 7.700 metara. Ona služi za prevoženj i spremanje gospodarskoga prihoda zadrugara, ko imaju ukupno oko 2.000 hektara zemlje. Željezn ca imade četiri postaje, a osim toga imad svaki zadrugar od svoga posjeda malu pobočn prugu, koja je spojena s glavnom prugom, do koj se tovar konjima dovozi. U godini 1912. zaključil

poslovanje spomenute zadruge s čistim dobi- om iznad K 12.000.—.

Kako se u Ugarskoj utamanjuju hruštevi. Da bi u području grada Kečkemeta pohvatalo što više tnih hrušteva, raspisao je grad nagradu za njih, je sredinom svibnja po gradskom poglavarstvu oren sajam za hruštveve, gdje su se donosili i ulovljeni štetnici. Na taj je sajam već prvoga amskoga dana stiglo 14.000 li'a'a hrušteva, za ie je grad isplatio čistih K 560.38.

Obavijest. Pravni zastupnik Hrvatske poljo- lske banke gospodin dr. Krunoslav Janda pre- io se iz dosadanjega svog stana, te stanuje po- vši od 1. srpnja o. g. u Jurišićevoj ulici broj 9.

Razdjeljenje nagrada blagajni- ma hrvatskih seljačkih zadruga.

Prema zaključku upravnoga vijeća Hr- tske poljodjelske banke od 22. studeno- 1913. raspisano bi u 12. broju Hrvat- oga udrugara od 1. prosinca 1913. na- adno natjecanje u sastavljanju bilanca godinu 1913., te je u tu svrhu ustano- jeno šest nagrada i to:

jedna nagrada u iznosu od . K 150.—
dvije nagrade u iznosu po . K 100.—
tri nagrade u iznosu po . . K 50.—

dakle ukupno . . . . K 500.—

Zaključkom upravnoga vijeća od 19. li- ja 1914. podijeljene su te nagrade ovako:

1. Milanu Kocbeku, rav- ajućem učitelu i blagajniku hr- atske seljačke zadruge, Novo će . . . . K 150.—
2. Ignacu Kolareku, se- ku i blagajniku hrvatske se- čke zadruge, Peteranec . . K 100.—
3. Mati Mačku, seljaku i agajniku hrvatske seljačke za- uge, Bobovac . . . . . . K 100.—
4. Josipu Bertiću, žu- iku i blagajniku hrvatske se- čke zadruge, Gibarac . . . K 50.—
5. Vidu Vugrincu, selja- i blagajniku hrvatske seljač- zadruge, Lug . . . . . K 50.—
6. Josipu Gjuračiću, seljaku i blagajniku hrvatske se- ljačke zadruge, Gradina . . . K 50.—

Ukupno K 500.—

List izlazi svakoga prvoga u mjesecu. — Pretplata mu je za cijelu godinu zajedno s poštarinom K 2·—. Rukopisi se ne vraćaju. — Za oglase plaća se pristojba prema cjeniku. - Kod višekratne uvrzdbe daje se popust.

HRVATSKI UDRUGAR

LIST ZA UDRUGARSTVO I NARODNO GOSPODARSTVO.

Odgovorni urednik: JOSIP CVETKO.

Pretplate i pristojbe za oglase plative su i utužive u Zagrebu. Uredništvo i uprava: Zagreb, Preradovićeva ulica br. 5, I. kat, zgrada Hrv. poljodjel. banke. - Vlasnik i izdavatelj: Hrvatska poljodjelska banka - u Zagrebu. -

God. IX. Zagreb, 5. rujna 1914. Broj 8. i 9.

Bože živi, čuvaj Bože, kralja našeg i naš dom!

Uoči Petrova i Pavlova, 28. lipnja, raširi se čitavom našom monarkijom žalosna vijest:

»Nasljednik prijestolja Franjo Ferdinand i njegova prejasna supruga Sofija vojvotkinja Hohenberg pali su u Sarajevu žrtvom atentata.«

Zazeblo je svakoga podanika, a posebice i svakoga Hrvata oko srca na glas, da je tako žalosno nastradao član naše od vijekova vladarske porodice.

Pomisao svakoga svratila se odmah na našega sijedoga vladara, kojemu u 84. godini života, a 66. godini vladanja i u starim danima nije ostala poštedjena ni ta gorka čaša.

Izgubivši prijekom smrću svoga jedinoga sina prijestolja nasljednika Rudolfa nazad 25 godina, 30. siječnja 1889., izgubi devet godina kasnije iznenada i svoju suprugu, caricu i kraljicu Jelisavu, koja bi 10. rujna 1898. umorena od talijanskoga anarkista Luigia Lucheni-a u švajcarskom gradu Genevi. — Prema carskom nasljednom zakonu prešlo je nasljedstvo prijestolja na mladjega brata careva Karla Ljudevita, koji je od cara bio tek za 3 godine mladji. Ali i njega ote već 19. svibnja 1896. prijeka smrt, te sijedi već car prateći do grobne rake mladjega brata svoga gubi u njemu drugoga nasljednika prijestolja.

Snašavši se zamjernom strpljivošću i odanošću u volju Božju gledao je sada u Franji Ferdinandu, svom po bratu Karlu Ljudevitu najstarijem sinovcu, čovjeka, koji je zvan, da teško breme vladalačko u svoje vrijeme preuzme na svoja ledja.

Gledao je sa zadovoljstvom, kako je pokojnik živo nastojao, da se upozna sa svim teškoćama oko uprave tako velike, druge u Evropi, države, koja je sastavljena od toliko zemalja i naroda. — Treba tu

mnogo brige i pažnje, da se izglade sve opreke, da hotimice ne bude nitko zapostavljen.

Rodjen 18. prosinca 1863. u štajerskom Gracu već odmlada prionu Franjo Ferdinand ozbiljno oko nauke i rada. Svršivši propisane nauke svršten bi u vojsku, gdje je sve svoje dužnosti savjesno i zdušno obavljao.

Poslije smrti oca svoga Karla Ljudevita god. 1896. bilo mu je u 33. godini života sudjeno, da kao nasljednik prijestolja pomaže sijedom svome stricu snositi sav teret vladanja.

Obziljno i zdušno se toga prihvati. Otvoren i pravedan želio je, da mu bude svaki iskren, kako je to i sam vazda bio.

Zavoljevši češku groficu Sofiju Chotek svladao je sve poteškoće porodičnoga zakona kuće habsburške, po kojima član vladarske porodice smije poći samo za člana koje druge vladarske obitelji.

Dobro srce našega vladara, videći iskreno nagnuće svoga sinovca, dozvoli mu, da se s njome vjenča jedino uz uvjet, da ni supruga njegova ni djeca njihova nemaju prava na carsko prijestolje, niti da se ubrajaju medju carske princeve.

Uzoran obiteljski život prijestoljanasljednika, pa zadovoljstvo i sreća u braku postigli su vrhunac u blagoslovu, kad mu je supruga podarila troje djece: Sofiju, Maksa i Ernsta, na koje su roditelji pazili kao na zjenicu oka svoga.

Kralj je sam bio zadovoljan njihovom srećom, pa je suprugu njegovu i djecu njihovu podigao na čast vojvoda od »Hohenberg«.

U zadnjim je godinama pokojnik često zamjenjivao sijedoga starca vladara u državnim poslovima, osobito kad je trebalo poduzeti naporniji put.

Tako je i ljetos mjeseca lipnja preuzeo vodstvo velikih vojnih vježba u Bosni. Kao vrhovni admiral mornarice prevezao se velikim ratnim brodom »Viribus Unitis« (Sjedinjenim silama) duž Jadranskoga mora pa preko Dalmacije i Hercegovine u Bosnu.

Iza povoljno svršenih napornih vojnih vježba pošao je u Sarajevo, da ga razgleda i obadje.

Na 28. lipnja, na samu Božju nedjelju, poveze se sa svojom prejasnom suprugom u gradsku vijećnicu, da primi poklon gradskoga vijeća.

Na putu onamo bacio je neki Čabrinović bombu prema nadvojvodinu automobilu, ali je on rukom odbi, pa se bomba nekoliko časaka kasnije rasprsne ranivši više ljudi.

Vraćajući se iz vijećnice usred velike vreve ljudi, koji su oduševljeno klicali nadvojvodi i supruzi njegovoj, priskoči automobilu srpski djak Gavrilo Princip, odape nekoliko hitaca iz samokresa u vojvotkinju i nadvojvodu, pa ih smrtno rani.

Prevezeni su odmah u vladinu palaču »Konak«, ali tu za par časaka, ne došavši više k svijesti, preminuše. I u toj nesreći dobrota Božja, kako su se za života voljeli, u smrti ih sjedini, da se ni kojemu od njih ne raskida srce u bolu za drugom.

Kasnije budu svečanim načinom prevezeni iz Sarajeva preko Mostara na Metković, zatim morem u Trst, a odovud u Beč, gdje im je priredjena velika pogrebna počast. Konačno su iz Beča prevezeni u ubavi dvorac Artstaetten kraj Pechlama, gdje su u nadvojdinoj grobnici svečano pohranjeni.

Hrvatski narod ostade potresen i udno duše ozlojedjen odvratnim zločinom, koji je počinjen u Sarajevu i koji vrijedja nesamo duboko u srcima svih Hrvata usadjenu vjernost prema Habsburškoj dinastiji, nego i poznatu hrvatsku gostoljubivost prema svakomu gostu. Pogani čin, kojemu su pali žrtvom uzvišeni naš prijestolonasljednik i njegova prejasna supruga, napose još teško dira patriotske osjećaje Hrvata, koji su s imenom i položajem plemenitoga pokojnika spajali nadu u bolju svoju budućnost.

Prenerazeni stojimo gledajući prema sijedomu vladaru i ne znajući, što da učinimo, da ga utješimo u njegovoj tuzi i gorčini.

A on, u dobroti svojoj ne osudjuje nas svih naprečac, nego isporučuje uzvišene riječi: »Mahnitost nekolicine zavedenih ne može potresti posvećenim vezama, koje mene s mojim narodima spajaju. — Ta ne doseže osjećaje iskrene ljubavi, što mi neprestano dolaze iz svih strana države tako dirljivim načinom.«

Isporučujući ljubljenim pokojnicima duboko osjećano počitanje molimo u dragoga Boga: strpljivost i dug život našemu sijedom vladaru

FRANJI JOSIPU I.

Našao utjehu u miloj pomoći novoga nasljednika prijestolja (po pokojnom Otonu, sinovcu pokojnoga Franje Ferdinanda)

KARLA FRANJE JOSIPA!

Vječna slava uzvišenim pokojnicima!

* * *

Nakon kobnoga ovog dogadjaja u Sarajevu počeli se doskora nadvijati crni oblaci na svjetskom obzorju. Istragom u Sarajevu ustanovilo se, da počinitelji groznoga zločina nijesu sami na svoju ruku postupali, nego su bili u vezi s drugima.

Ustanovilo se, da je postojao čitavi lanac u toj zavjeri, pa da su u nju bile upletene i stanovite službene osobe iz Beograda, gdje je bilo i ishodište zavjere. Naravski, da ovakav rezultat istrage nije

mogao ostati bez teških posljedica, koje su dovele i do ratnih zapletaja ponajprije sa Srbijom, a onda s Crnom Gorom, pa s Rusijom, Francuskom, Engleskom, Belgijom i Japanom. Uz našega sijedoga kralja i monarkiju stoji rame uz rame kao vjeran i moćan drug car Vilim i Njemačka. Neprijatelja je naših mnogo, ali im hrabra naša vojska dosad uspješno odolijeva. Pobliže o tom ne ćemo da pišemo, jer naše vijesti dolaze i onako kasno na ruke naših zadrugara, te ih oni iz drugih novina mnogo prije mogu doznati. Stoga ćemo se ograničiti samo na kratak ratni kalendar, koji donosimo na drugom mjestu. No ne možemo ipak izostaviti, da su se u strašnom ovom ratu Hrvati ponijeli svagdje kao pravi junaci, zasvjedočivši i opet poznatu svoju neslomivu hrabrost kao i vjernost kralju i domovini. O tom njihovu junaštvu i sam se naš uzvišeni vladar izjavio s velikim priznanjem.

Završujući molimo Boga, da blagoslovi oružje i putove naše vojske i da joj pomogne do konačne pobjede. Dao Bog, da iz prolivene krvi naših bojovnika zasja još veća slava i čast našega kralja i cijele njegove kraljevske kuće, da procvate blagostanje cijele naše monarkije i napose da nikne sreća i spas teško iskušanoga hrvatskoga naroda i miloga nam hrvatskoga doma!

Bože živi, čuvaj, Bože — kralja našeg i naš dom!

NAŠIM ZADRUGARSKIM ORGANIZACIJAMA

NA ZNANJE I RAVNANJE!

PORADI RATNIH DOGADJAJA I OPĆENITO NEZGODNIH PRILIKA NE ĆE SE OVE GODINE MOĆI ODRŽAVATI NI SVEZADRUŽNA SKUPŠTINA NI SKUPINSKI ZBOROVI.

SREDIŠNJA SVEZA
HRVATSKIH SELJAČKIH ZADRUGA.

Seljačko gospodarstvo za vrijeme rata.

Izvanredne prilike iziskuju i izvanredne mjere. To vrijedi za sveopće narodno, pa i za seljačko gospodarstvo. Kad su najjači i najsposobniji poljodjelci zamijenili motiku i kosu s puškom i sabljom pa tako oboružani ostavili svoje polje, ostavili gotovo sve poljske i domaće svoje poslove nesvršene i pošli da vojuju za kralja i domovinu, tad je posve prirodno, da se i na selima našim morao osjetiti veliki manjak u gospodarstvu, jer je otišlo u vojnike ono, što je najbolje. Koliki je to neprocjenjivi gubitak! Svaki se sad pita, tko će to nadoknaditi, tko će nadomjestiti tolike bistre glave i snažne ruke i mišice, kojih sad nema tamo, gdje bi ih trebalo.

Zaista, to nije moguće nadomjestiti tako, da ne bude ništa usfalilo, da bude sve onako, kako bi moglo biti, da nije rata. Ali ovakovo mudrovanje i ispitivanje ne hasni ništa, pa zato treba da preko njega prijedjemo na posao, koji se **mora** obaviti i to onako, kako se **najbolje zna i može.**

Dužnost je sviju onih, koji su ostali na domu i koji su iole za rad sposobni, da se složno i odlučno bace na sav nesvršeni posao na polju i kod kuće. Koliko je gdje veći gubitak radnih ljudi zbog odlaska u rat, toliko treba da rad ostalih bude jači i neumorniji, da se manjak sila nadomjesti. Zato treba da sada sudjeluju pri svakom poslu nesamo oni, koji u redovitim prilikama pojedini posao obavljaju, nego i ostali, napose odraslija djeca kao i stariji ljudi, koji su još pri snazi, a jednako s njima i sve za rad sposobne žene. Kako je kralj mobilizirao sve, što je za oružje sposobno, da pobije neprijatelje, tako treba da se mobilizira sada na poljoprivredni rad sve, što je za rad sposobno, da se uzmognu posvršiti poslovi, od kojih nam pritječe sve ono, što za život neophodno trebamo. Prizvati treba dakle na posao sve mlade i stare, muške i ženske radne rezerviste da svaki, koliko zna i može, učini. To je druga sveopća mobilizacija, koju si moramo sami naložiti i provesti je, ako hoćemo, da ne ostanemo bez kruha i ruha.

Preduzeti si moramo, da nijedan posao ne smije ostati ni u zaostatku, kamoli nesvršen, a uza to, da svaki posao moramo obaviti valjano, a ne tek kakogod, »samo za silu«. Sav poljski prirod treba da poberemo i pospremimo čisto i pomno tako, da ništa ne propane i ništa se ne pokvari. Sad je vrijeme, da se na svako zrno, svaku biljku, svaki sad i jagodu, na svaki i najneznatniji dio gospodarskih proizvoda strogo pazi, jer se danas svi ti proizvodi silnije trebaju nego ikada. Naravski, da sve to tako obaviti nije lako, nego iziskuje težak napor. Ali pomislimo, da sav takav i najveći napor zaostaje još uvijek daleko za onim naporom, što ga naši vojnici moraju izdržati na bojnom polju.

Jednako je potrebno, da se svi gospodarski proizvodi pametno i pažljivo upotrebljuju. Neka nitko bez potrebe ne prodaje ono, što sam treba, pogotovo neka ne prodaje u bescijenu ni priroda ni blaga. Čuvajte napose radno blago, nužno za spregu. Neka se svaki oskrbi hranom za sebe i svoje kao i za stoku i neka s obojom hranom pametno postupa i štedi. Ne bi valjalo opet ni to, da se zalihe gospodarskih proizvoda neopravdano iz pretjerane kakove bojazni gomilaju i sasvim isključuju od prodaje, nego treba da se i pritom postupa razborito. Razbor nam nalaže, da ne prodajemo ono, što sami za život trebamo, ali pretičke možemo uz povoljnu cijenu prodavati, da si uzmognemo tako pribaviti sredstava za nabavu onih potrepština, koje nam fale i da uzmognemo namiriti možebitne svoje novčane obveze. Neka se nitko napose kod uredjivanja svojih obveza ne posluži lakomisleno pogodnošću moratorija do skrajne nužde, jer će si time samo nagomilavati terete, koje će po izminuću moratorija tim teže namiriti, što će ih više biti.

Osobitu pažnju treba posvetiti jesenskoj sjetvi. Taj posao iziskuje, koliko je moguće, još i veću brigu i jači rad nego pospremanje ovogodišnjega priroda, jer o sjetvi ovisi, što ćemo i kako u narednoj godini žeti i mljeti. Ne možemo sada ni sanjati s koje strane i čega bi nam do godine znalo uzmanjkati i čega ćemo do godine više trebati. Zato se moramo naročito pobrinuti, da si predstojećom žetvom za god. 1915. osiguramo novi prirod u većoj mjeri, da ga u svakoj vrsti i grani povisimo.

Ni pedalj zemlje ne smije nigdje da nam ostane neupotrijebljen, a razumnim i jakim (intenzivnim) obradjivanjem zemlje treba da je tako reći prisilimo na dvostruki rod u god. 1915. Tako ćemo se najsigurnije zaštititi od svake oskudice.

No nesamo na polju nego i na domu, u vinogradu, voćnjaku i vrtu (bašći) pa u kući i osobito u štali treba da naš rad i štednju na svakom putu i kutu podvostručimo. Čistoću i red treba da bezuvjetno uzdržimo na sebi i oko sebe, da nas ne snadju kraj drugih jada još i teške bolesti.

Čuvajmo, radimo i hranimo kako treba blago, uzgajajmo podmladak, jer si time stvaramo najbolje rezerve (pričuve) za daljni život i rad. Pobrinimo se za dobru pašu, a pripravljajmo se i za sječkanje krme, jer ćemo je tako najmanje trebati, a blago ipak u dobrom stanju uzdržati.

Ovako otprilike moramo postupati, da odolimo zlu, koje nam zbog rata može da zaprijeti. Treba da sakupimo sve svoje tjelesne i duševne sile, da radimo nesamo rukama nego i pameću na obranu čitavoga našega gospodarskog stanja za vrijeme rata. Nemojmo ni pomišljati, da prijetećemu zlu nema lijeka, jer takovo mišljenje slabi našu otpornu snagu i pušta nas da klonemo, a tko klone, taj potone. Kanimo se dakle malodušnosti pa dignimo srca i glave i podjimo odvažno svaki na svoj posao. Vremena su burna, ali tim više treba da mi budemo mirni i hladnokrvni, jer ćemo samo tako moći biti i — razboriti.

Naši zadrugari, koji se moraju smatrati dobro organiziranom i uvježbanom vojskom u općoj poljoprivrednoj raboti, treba da u ovim teškim časovima prednjače ostalim poljodjelcima uzornim obavljanjem svih svojih poljoprivrednih poslova kao i razboritim i trijeznim načinom života uopće.

Svaki zadrugar treba da i općenito potpuno ispuni svoju dužnost na svakom mjestu i u svakom pogledu.

Jedna od prvih njihovih dužnosti zove ih, da se medjusobno podupiru i jedan drugoga potpomažu. Zadrugarska deviza: »svi za jednoga, jedan za sve« ne smije polaziti samo od usta do usta; ne dostaje niti da ide od srca do srca, nego treba da ide i od ruku do ruku! U nuždi i u bijedi treba da velike ove riječi postaju činima. Zato, zadrugari, obavljajte i zajednički poslove, koje ne možete sami obaviti, pomažite jedni drugima, kad ustreba na polju i kod kuće, tako da nikomu ne ostane polje neobradjeno ni kuća zapuštena! U djelotvornoj medjusobnoj pomoći i potpori nalazimo jako sredstvo za suzbijanje zla i čvrsto uporište za obranu nesamo pojedinačkoga svog gospodarstva, nego i čitavoga svoga roda i doma hrvatskoga. Zajedinstvo daje nam snage, u zajedinstvu tražimo spas!

Zašto naše vino nema prodje?

Naša domovina je — osim Francuske i Italije — najpodesnija za kulturu vinove loze, a ipak naše vino ne može konkurirati vinu nekih naših susjeda, koji niti imadu tako vinorodne krajeve niti im je podneblje tako prijatno za lozu, kao što je naše.

Gledamo li naše grožđje, dok je još na trsu, i isporedimo li ga s grožđjem susjednih zemalja, vidimo, da se može takmiti sa svakim drugim grožđjem.

Koji je dakle uzrok, da naša vina tako slabo prolaze na svjetskom tržištu?

Istina je, da većina naših vinogradara znade njegovati novu lozu i brine se za vinograd kroz godinu — ali čim dobije grožđje u ruke, on ne zna iz njega prirediti dobro i stalno vino. Većina naših seljaka jedva čeka, da dodje u jesen do vina, pak bere vinograd, dok još nije sve grožđje zrelo. To nije samo u pojedinim krajevima, već je to pogrješka svih naših manjih vinogradara. Svaki misli: »Što ću s mojim malim komadićem čekati!« pak bere i priredi vino, koje se ne može drugčije ni zvati nego »kiseliš«.

Vinogradari jednoga vinorodnog kraja češće bi se morali sastati te sami odlučiti, kada će brati; zaključka većine morali bi se svi drugi držati. Nema sumnje, da je to mnogo laglje tamo, gdje postoje vinogradarske udruge, gdje su svi složni kao jedan.

U gdjekojim krajevima kriv je mnogo i sam nasad. Imade vinograda, u kojima se kod regeneracije nije baš na ništa pazilo. Uzimale su se sve moguće vrste loze bez obzira, da li su za dotični kraj ili nijesu. Miješale su se rane vrste s kasnima, pak je onda doista uvijek neprilika s rokom za branje.

Poznata je još činjenica, da se u mnogim našim vinogradima uzimala kriva podloga kod regeneracije; nije se na ništa pa-

zilo niti se pitalo za iskustva, koja su već postojala kod naših naprednijih susjeda.

O onim vinogradarima, koji su osnivali vinograde na mjestima, koja nijesu podesna za gojidbu loze, ne ćemo ni govoriti.

Pazite dakle, gospodari, gdje i kako osnivate vinograde; obraćajte se u takvim stvarima samo na iskusne i pouzdane stručnjake ili na zemaljske zavode i na svoje zadrugarske organizacije.

Imade ih, koji su sretno odabrali vrijeme branja, a ipak im vino nije sposobno za trgovinu.

Većina takvih vinogradara ne pazi kod branja, prešanja i vrenja mošta dovoljno na čistoću, pak je u mladom vinu ili moštu već klica bolesti, koja će vino pokvariti. Ne ću ovdje opisivati, kako treba da se provodi prešanje i — što je glavno — vrenje mošta, već samo upozorujem naše ljude, da treba imati za priredjivanje dobroga vina uz zdravoga groždja i nešto znanja, pa da se sve to ne smije prepustiti slučaju.

Pa da baš i doneseš i najbolje vino u podrum mnogoga našega čovjeka, morat će se ono doskora pokvariti. Mnogi uopće nema ni podruma, već drži vino u klijeti, koja je ljeti vruća, a zimi hladna.

U vrućini vino cikne, a u zimi se smrzne. U vinskom se podrumu ne smiju držati druge stvari, na koje se lako hvata plijesan i gnjilež. Koliki drže u podrumu s vinom još krumpir, repu, zelje itd. Tko hoće imati dobro vino, mora imati i dobar podrum, pa mora imati uza to smisao za čistoću i red. U podrumstvu je čistoća sve; nema li čistoće, pa ako je baš i sve drugo u redu, ne će biti uspjeha.

A sada dolazimo do one najžalosnije strane našega vinarstva, a to je naše jadno pivničarstvo.

Prestala su vremena, kad je bilo gospodaru svejedno, kakovo mu je vino. Prodavao ga uopće nije, jer niti je vino imalo cijene, a nije bilo ni tolikih troškova s vinogradima kao danas. Danas iziskuje gajenje loze velikih žrtava i mnogo novaca, pa treba taj novac iz vinograda izvaditi. Dobro vino imade danas i dobru cijenu, pa se lako dobro unovči. Propadne li danas gospodaru nekoliko hektolitara vina, on je znatno oštećen. Nekada on to možda nije ni osjetio, ali danas ih ima, koji od vinograda žive.

U mnogim našim vinorodnim krajevima propadaju milijuni radi toga, što ne može narod vino prodati, pa ga sam mora s družinom popiti. A koliko tek vina propada u lošim podrumima preko ljeta?

Želimo li vino unovčiti ili očuvati, da bude dobro i sposobno za trgovinu, moramo se njime baviti i za nj se često brinuti. Na vino treba paziti kao na dijete, ono se lako prebaci i pokvari, jer velika količina našega mladog vina dobije bolesne klice već u prvim danima svoga života, pa se bolest kasnije potpunom snagom razvije. Mlado je vino oporo, nestalno, te čini uopće dojam mladoga nemirnjaka. Iz toga prpošnog mladića može dobrim odgojem postati zrio čovjek, a zanemarimo li ga, imat ćemo cio život s njim neprilika. Iza nekoga vremena svako se vino pretvara u slabunjava starca, kojega moraš čuvati od zraka, da mu ne naudi, da ga ne nestane zauvijek. S vinom je dakle uvijek posla i brige, stoga bi naši podrumi morali biti tako udešeni i prostrani, da se može s vinom u njima lako postupati. Svaki podrum treba oskrbiti najpotrebnijim spravama za različne manipulacije s vinom kao: pretakanje, filtriranje, pasteriziranje itd. Samo tako može biti podrum vrelo stalnoga dohotka. No neki naši ljudi, koji bi mogli sve to imati, ipak ne će da nabave pivničarske spreme, jer drže, da se mnogi pivničarski postupci ne slažu s čašću poštenoga vinskog producenta — pak proglašuju svako čuvanje i popravljanje vina »pančovanjem«. Brinuti se za dobrotu svoga produkta i oplemenjivati ga ne može se nazivati pančovanjem, pogotovu ako to zakon dopušta i ako to današnja vinska trgovina traži. Tko ne korača s napretkom, taj nazaduje. Ako cijeli napredni svijet tako radi, onda je svaki onaj, koji se tomu

protivi, natražnjak i zaostao čovjek. Bez razumnoga pivničarenja ne ćemo nikada moći naše vino postaviti na trg, ono će nam ostati u kući. No nesamo to! Mi ćemo u vlastitoj domovini trošiti u gostionicama strana vina, a naša će propadati u podrumima i klijetima. Pa zar se to i ne dogadja u nekim našim krajevima? Pitajte samo u mnogim svratištima, odakle nabavljaju vino u bocama (u buteljama) pa i na lagve. Počnimo dakle, braćo, i mi jednom i uvedimo u podrume racionalno pivničarenje, nabavimo sebi bar najpotrebnije sprave za filtriranje, pretakanje, sumporenje itd. Dobra cijena d o b r o g a v i n a sve će nam to namiriti.

Kako većina naših vinogradara ima tek male količine vina, to drže, da im se ne isplati nabavljati pivničarske potrebštine. Ovakovi vinogradari trebali bi se udružiti u udruženja, koja bi nabavila sve potrebne sprave pak ih posudjivala pojedincima. Savršenije bilo bi dakako, kad bi se vinogradari složili u zadrugu pa bi svi mogli vino spremati u zajedničkom podrumu, gdje bi za to plaćen strukovno naobražen pivničar potrebnim priborom manipulirao s vinom. Sličnih vinarskih udruga ima u svim drugim vinorodnim zemljama, a ima ih nekoliko već i u našoj domovini. Ali za takove zadruge treba da je već dovoljno razvijen zadružni duh, jer su vinarske udruge jedne od najtežih privrednih organizacija. Pokazalo se i u Hrvatskoj, da počesto i njihova dobro pivničarena vina ne mogu naći prodje, jer zadruge ne znaju da se drže prave mjere, kad udaraju cijenu svojem proizvodu misleći, da zadrugari u svojoj zadruzi mogu prodavati vino, kako ga hoće, bez obzira na tržnu cijenu. Tu je opet kriva naša lakomost i naša želja, da odmah mnogo postignemo te ne možemo našim i dobrim vinima naći prodje.

Naši su pojedinci krivi, da nema uspjeha na mnogom našemu polju rada. Svaki od nas mora najprije kod sebe samoga početi raditi, a onda tek sile ujediniti, pak ćemo bolje stajati, nego što danas stojimo, jer tek valjani i svijesni pojedinci zadrugari mogu stvoriti vinarsku zadrugu, od koje će imati trajne koristi.

Imade još mnogo pogrješaka, koje činimo u našem vinarstvu, s kojih nam naše vino ne može ni u vlastitoj kući strane produkte istisnuti. Ne budemo li što skorije ozbiljno počeli raditi oko usavršivanja ove velike grane našega narodnog gospodarstva, a i odgoje samih vinogradara, bit će, čini se, najednom prekasno.

M. N

J. Prebil, Zagreb.

Racionalno tovljenje svinja.

Koliko je važna grana gospodarstva govedarstvo, toliko je važno i svinjogojstvo, naročito pak tovljenje, pa bismo stim više morali nastojati o ovoj vrlo unosnoj grani gospodarstva.

Dolazi doba godine, kad će se svaki manji i veći svinjogojac zanimati za kakvu svinju, ili drukčije da rečemo, koliko će ih ove godine toviti za kućnu porabu, a koliko za prodaju, da uzmogne namiriti svoje druge eventualne potrebe.

Prije negoli se odluči, koju ili koliko će svinja toviti, mora da ima prije svega na umu, da nije svaka svinja sposobna za tovljenje, pa se stoga osobito mora paziti na pasminu, izrast i uopće, da li je dotična svinja posve zdrava. Svaki svinjogojac imat će još za vrijeme gojenja prilike i iskustva, koja je svinja bila u mladosti najbolja za hranu, pa najmirnije naravi, i da li je preboljela svinjsku zarazu (pošast), jer samo s takovom svinjom možemo računati na siguran uspjeh. O samoj pasmini spomenut ću ovdje nekoliko pasmina, za koje sam potpuno uvjeren, da su najbolje za tovljenje u ovdašnjem kraju.

Prije nego prijedjem na inozemske pasminu, zaustavit ću se kod naše domaće turopoljske pasmine, gdje imademo prilike vidjeti vrlo lijepe i dobro razvijene svinje, pa križance s engleskom bijelom (jorgširskom) i crnom (bergširskom) pasminom kao i mongolicom, koje vrlo lijepo napreduju. Isto tako imadu prednost u tovljenju mongolica bijela i

crna (srijemska), koje su takodjer pokazale vrlo povoljne uspjehe kod tovljenja.

Nakon svih mojih pokusa došao sam do konačnoga uvjerenja, da se engleska starija svinja dade dobro toviti, ali da zaostaje nešto u masti od gore navedenih pasmina, naprotiv u razvitku i kakvoći mesa natkriljuje sve ostale pasmine. Svinja, koju kanimo toviti više za mast, neka bude najmanje godinu dana stara, a još je povoljnije, ako je stara 2 do 5 godina, pa da je krepka i dobro razvijena. Dogadja se češće, da svinja za vrijeme tovljenja padne u bolest, te je za to vrijeme djelovanje bolesti mnogo opasnije i izliječenje teško, jer liječenje kod svinje obično ne uspije. Isto tako valja da se svinja prije tovljenja pregleda, da li ima ikre ili trihine, što se češće puta opazi, kad se utovljena svinja zakolje. Takvo je meso vrlo škodljivo za ljudski užitak, osobito u prijesnom stanju, te je podvrženo zdravstveno-redarstvenoj zapljeni.

Svaki svinjogojac znat će, da je najbolje toviti muško uštrojeno svinjče, jer nije rizično i nesigurno kao kod krmače. Imade svinjogojaca, koji dadu i krmače štrojiti te ih tove. Štrojiti neka se dade samo od vještaka. Prije štrojenja ne smije se svinja nahraniti, a poslije štrojenja valja je hraniti 8 dana rijetkom lako probavljivom i kuhanom hranom. Isto se tako ne smije svinja za vrijeme tjeranja štrojiti. U takovom stanju štrojiti znači svinju žrtvovati, jer krvarenjem na plodu nastane u trbušnoj utlini upala, pa se češće puta dogodi, da svinja za par dana, pošto je bila uštrojena, propadne, i onda se krivi štrojar, da nije dobro štrojio, a zapravo krivnja leži na gospodaru, koji nije bio o tome dovoljno upućen. Poslije štrojenja mora se takodjer dobro paziti na stolicu. Ako se opazi, da svinja nema uredne stolice, uzme se irigator, što valja da svaki marvogojac imade, i napuni sapunicom, pa se ulije otprilike pol litre u debelo crijevo; ne pomaže li prvi put, ponovi se tako dugo, dok se stolica ne otvori. Ako se već propustilo ma s kojega razloga štrojenje, onda se mora paziti, da se ne kolje, kada se krmača tjera, jer ovakovo je meso nestalno i rado se pokvari. S tovljenjem počinje se mjeseca kolovoza ili rujna, te traje tri do pet mjeseci, dok se potpuno utove. Za tovljenje od tri mjeseca uzimaju se svinje odrasle i uhranjene, kod petmjesečnoga mršave.

Imade još jedna vrsta tovljenja, koje traje šest mjeseci, na isti način, i to većinom u velikim tovilištima, a imadu tu svrhu i prednost, da se ishrane svinje prve vrste za velika tržišta ili tvornice mesnate robe, koje po tržnoj dnevnoj cijeni takovu robu najbolje plaćaju.

Kod tovljenja je glavni uvjet držati točno odredjeno vrijeme za hranjenje i da po mogućnosti uvijek jedna te ista osoba hranu pruža, a ne, kao što imade slučajeva, pa da ma tko daje hranu i kada baš ima vremena. To je kod tovljenja velika pogrješka. S hranom se počinje kod svinja, koje su stare godinu dana, prvi mjesec s krumpirom, bundevama, repom, mrkvom i drugim kuhinjskim otpacima u kuhanom stanju pomiješane s ječmenim brašnom, a nakon svake hrane 1 desetinu od cjelokupne hrane — namočene kukuruze.

Kada se počinje samim brašnom i kukuruzom toviti, odredi se količina za svinju, koja važe:

60 do 80 klgr. 1 i po klgr.
80 do 100 klgr. 2 klgr
100 do 120 klgr. 2 i po klgr. na dan.

Od toga prvih 14 dana $^2/_3$ ječmenoga, $^1/_6$ kukuruznoga brašna i $^1/_6$ kukuruze u zrnu. Dalje se povisuje samo s kukuruznim brašnom svakih 14 dana i to: kod prvih za ¼ klgr., kod drugih za po klgr., a kod trećih za $^3/_4$ klgr. do posljednjega trećega ili petoga mjeseca. Šest nedjelja prije svršetka tovljenja, ostaje se mjesec dana na istoj hrani. Posljednjih se 14 dana hrana pomalo snizuje tako, da dodje natrag na onu količinu hrane, koju je svinja uzimala drugi mjesec. Ovako ustanovljena količina hrane uzeta je u obzir kao poprječna, kod više komada — jer se ne može odnositi jednaka količina na pojedini komad, budući da imade svinja kao ostalih životinja, koja prema vlastitoj težini podnosi i probavi razmjerno manje ili više hrane. Stoga valja

ovaj primjer zabilježiti. Medju hranu pridodaje se svakih 14 dana počevši od drugoga mjeseca nakon tovljenja, kod prvih tri, kod drugih 4, kod trećih pet dekagrama gorke soli radi uredne stolice. Za lizanje se objesi komad kamenite soli, što svinji vrlo prija i tek otvara, osobito kod mladjih svinja, kojima se mora, ako previše ližu, sol djelomično sustezati. Brašno se i kukuruza namoči 12 ili 16 sati prije hranjenja, da se ukiseli, jer svinja ovaku kiselu hranu rado jede. Ujedno se pridoda u brašno 1 žlica zdrobljene kamenite ili obične kuhinjske soli. Hrana se priredjuje u početku tovljenja rjedje, a kasnije sve gušće. Hranjenje se vrši dva puta na dan ujutru i navečer, svakih dvanaest sati. Izmedju toga dobro je pružiti u podne rijetkoga napoja mliječnih otpadaka, u početku tovljenja i zelene djeteline ili drugih otpadaka iz bašče. Tovljenje se žirom i bukvicom takodjer u početku preporuča kao prethrana, i to za prvi mjesec, a dalje se nastavlja, kao što je gore navedeno. Hrana mora da bude posve zdrava, ne smije da bude pljesniva ili drukčije pokvarena, jer od pokvarene hrane rado oboli svinja. Kod svinje, koja se eventualno žirom ili bukvicom dokraja tovi, nije ni meso ni mast izdašno; meso je tvrdje, nesočno, te je i na tržištima mnogo jevtinije od svinje, koja je tovljena kukuruzom i ječmom. Svinja za cijelo vrijeme tovljenja mora da ima piti svježe vode, a ljeti treba imati vode za kupanje. Jama je za kupanje najbolja od cementa, da se svinji zapriječi eventualno rovanje. Ležišta su najbolja od pijeska u debljini od 30 do 40 cm.

Primitak kod mladjih svinja oko godinu dana starih iznosi 15 do 18%, a kod starijih 18 do 22% od potrošene hrane. Stoga možemo da računamo: svinja, koja je težila u početku 70 klgr., primit će do konca tovljenja 60 do 70 kg., a starija preko polovice one težine, koju je imala u početku tovljenja. Kalo je, obzirom na to, što se svinja 36 sati prije klanja ne hrani, u neuporabljivima 4 do 8%, a u uporabljivima otpacima 14 do 20%.

Čitavi postupak i hrana oko tovljenja zavisi o tome, kakovom smo hranom tovili. Upotrebljavamo li hranu, koja sadržaje mnogo vode, n. pr. bundevu, repu, dobit ćemo meso i mast u kakvoći slabije i u težini manje.

Veoma je potrebno, da imade svaki marvogojac ili gospodar barem malu decimalnu vagu za najmanju težinu do 200 klgr., kojom se može uvjeriti i nadzirati, da li je posao uspješan ili ne. Ujedno pokazuje vaga i kod onih svinja slab uspjeh, koje može biti boluju na kojoj unutrašnjoj sakrivenoj bolesti. Imade i svinja, koje ne prime za cijelo vrijeme tovljenja ni 10% od potrošene hrane; takove tovljenike valja što prije, na koji bilo način, unovčiti ili upotrijebiti za kućnu porabu. Mjeriti se može u početku svaki 14 dana. Ako smo se uvjerli, da tovljenje uspijeva, možemo prekinuti daljno mjerenje do vršetka tovljenja. Da se kod mjerenja svinja ne uznemiruje, udesi sa mala krletka, u kojoj se svinja vagne, a na koncu odbije težina krletke, i time ćemo utanoviti, kako je tovljenje napredovalo. Prema dnevnoj cijeni hrane i cijeni svinja vidjet ćemo čist dobitak. No valja upozoriti na to, da svinja u početku ne prima, kako je za cijelo vrijeme navedeno, jer svinja prima prema tomu, koliko i kakovu je hranu dobivala, stoga treba uzeti to u obzir. Svinja tovljena krepkom hranom, daje mnogo tečnije i sočnije meso od one, koja je hranjena drugom hranom. Staje, u kojima se nalaze tovljene svinje, pobijele se krečom i neka budu po ljeti što više u hladu a zimi na sunčanoj strani, i neka budu tople izmedju 12 i 18°, te odijeljene od drugih svinja na posve mirnom i zračnom mjestu. Djubrišta ili jame, u kojima leži gnojnica, neka ne budu u neposrednoj blizini staje, jer su vrlo privlačiva gnijezda za širenje različnih opasnih bolesti.

Glavni su uvjeti za vrijeme tovljenja: **mir, čistoća i njega**, pa držimo li se točno svih ovdje navedenih uputa, možemo unaprijed računati na povoljan i unosan uspjeh.

Ignac Kolarek, Peteranec.

Pomozi si sam, pa će ti pomoći i Bog!

Prošlogodišnja novčana nestašica osjećala se dosta živo medju svima staležima,

a najveći učinak imala je u poljoprivredničkom staležu, jer su tržne cijene nesamo stočarstvu, već i drugima gospodarskim proizvodima veoma pale, dok su životne namirnice ostale iste kao i prije, pa je prema tome nastala velika praznina u džepu poljovrivrednika, koja sve do danas nije popunjena, te se neprekidno čuje jauk sa svih strana.

Nepobitna je činjenica, da se u općenitom smislu ne može ukloniti opća nestašica novca, ali je takodjer živa istina, da bi se poljoprivrednički stalež u većem dijelu naše domovine mogao tome odrvati i zapriječiti sličan slučaj i tako osigurati, da nijedna novčana kriza ovoga Božjega svijeta ne bi njime mogla drmati.

Ovo osiguranje stoji samo do poljoprivredničkoga staleža, a da se to provede, ne treba ništa izvanredno, ništa što bi s kakvim velikim poteškoćama skopčano bilo, već je od potrebe jedino složan rad spojen s dobrom voljom. I ovo dvoje bi taj stalež u mnogim krajevima bezuvjetno u najkraće vrijeme do konačnoga cilja dovelo, ali samo tada, ako smo voljni raditi po onoj narodnoj: »Pomozi si sam, pa će ti pomoći i Bog!«

Naša domovina imade 20 gradova, 52 trgovišta i 4657 sela, pa se barem za polovicu sela može punim pravom uzeti, da imadu svoje zajedničke pašnjake, koji kod svake pojedine zajednice obuhvataju po više stotina rali, a nije nikakova rijetkost, da jedno selo ili jedna zemlj. zajednica imade preko tisuću rali ovakvih pašnjaka. Ovi pašnjaci nose doduše ime pašnjak ali ga u velikoj većini ne zaslužuju, jer je uistinu to samo jedan golemi neobradjeni, mjestimice trnjem i kupinjem obrašteni prostor, koji godimice četveronošci gubicom na sve moguće načine ruju, te uništuju i ono malo trave, što strši, pa na koncu konca zem. zajednice imadu samo po imenu pašnjake, od kojih nikakav materijalni dohodak ne crpu, već nasuprot dobivaju dvojaku štetu.

Prvo: po ovim nazovi-pašnjacima tumara stoka od prvoga jutra do kasne večeri, a da se ne može nasititi; a drugo: rastepe se velika količina gnojiva, koje bi se stajskom hranidbom moglo sakupiti i za poboljšanje mršavoga tla upotrijebiti. Na ovakovim pašnjacima pašeno blago mora se i onako jutrom i večerom u štali dobro nahraniti, jer od one hrane, dobivene na mršavoj paši, ne može živjeti, pa marvogojci, koji to ne čine, imadu prije svega slabo i mršavo blago, a onda ne crpu obilnom gojidbom onu korist, koju bi inače crpsti mogli. Sasvim je naravno, da bi se isplatilo tjerati marvu na pašu, kad bi pašnjaci odgovarali onoj svrsi, za koju su namijenjeni, te ne bi bili svinjsko rovalište, koje jedino služi, da se marva što više kreće na čistome zraku.

I sada dolazimo na onu naprijed istaknutu okolnost, kojom bi se za slučaj novčane oskudice stalno i neosporivo mogao ukloniti svaki pa i najmanji utjecaj njen na poljoprivrednikove imućstvene okolnosti.

Za primjer uzimamo zemlj. zajednicu, koja imade oko 600 rali ovakova od svinja redovito godimice obradjivanoga pašnjaka, pa izlučimo najprije $^2/_3$ pašnjaka, što se nalazi okolo sela. Ove izlučene $^2/_3$ pašnjaka ne smatrajmo odsada dalje zajedničkim dobrom, te ne postupajmo s njim i dalje po onoj našoj: »Općinskoj kobili — oguljena rebra«, već ga prema tome složnim silama najprije od svega trnja i kupinja iskrčimo i očistimo, svinjske rovotine poravnimo, dobrim travama zasijmo, svinje, što izlaze na pašu, brnjicama providimo i tako načinimo pašnjak, s kojega će, ma da su ga samo $^2/_3$, naša marva veću korist crpsti, negoli je crpa, kad je bilo na okupu svih 600 rali rovališta.

Preostalu pak $^1/_3$, koja se nalazi na različnim okrajcima pašnjaka, a iznosi površinu od 200 rali, rasparcelirajmo na omanje čestice i dajmo ih u zakup, ali dajmo ih samo ovlaštenicima zem. zajednice i to prvi put odmah na dvije godine, pod uvjetom, da se ne smiju pretvoriti u oranicu, već se

imadu upotrijebiti za livade. — Računajmo, da će za prvu godinu radi potrebitoga krčenja, ravnanja i privedenja kulturi ta zemljišta donijeti samo 20 kruna, a za drugu godinu 30 kruna, dakle za obje prve godine 50 kruna od 1 rali, to bi nam ovih dvije stotine rali za prvu dvogodišnju zakupninu odbacile svotu od 10.000 kruna. — Budući da će treće, a i dalnjih godina iz ovih rovališta postati potpuno uredjena livada, možemo mirne duše računati daljnu zakupninu za svaku godinu sa 50 kruna od jedne rali, što bi opet na godinu odbacivalo lijepu svoticu od 10.000 kruna.

Zakupninom dobiveni novac ne bi se ni u kakove svrhe upotrebljavati smio, već bi se morao svake godine ulagati u naše hrvatske seljačke zadruge, a kod njih bi se morao ulagati jedino zato, jer one svojim neograničenim jamstvom pružaju najveću sigurnost uložiteljima, jer je kod njih posve isključena mogućnost »sloma«, kakovi se, u najnovije vrijeme, dešavaju u štedionicama, koje stoje na svjetskom glasu, jer bi prije negoli bi jedna hrvatska seljačka zadruga propala, morao propasti sav posjed njezinih članova i jamaca, a to je nemoguće.

Dobivene 5% kamate mogla bi svake godine upotrebljavati zemljišna zajednica za pokriće njezinih upravnih troškova, pa bi se zemaljski zajedničari i tim načinom donekle oteretili.

Nakon 14—15 godina imala bi ovakva zem. zajednica svoju vlastitu prištednju i sigurno uloženu glavnicu od kakovih 150 do 180.000 kruna. Čim bi se glavnica do ove visine sakupila, bilo bi potrebno, da odnosna seljačka zadruga snizi kamatnjak na uloške od 5% na 3% s razloga, jer će tako ovlaštenicima zem. zajednice moći podjeljivati zajmove uz vrlo jevtini 4% kamatnjak, a koliko bi bilo razpoložive gotovine, i neovlaštenicima, ali uz 5% kamatnjak.

Nema sumnje, da bi nakon ovako polučenoga uspjeha zajedničari dobrovoljno i vesela srca pristali i na daljno davanje $^1/_3$ pašnjaka u zakup, jer bi se ovim oduljim nizom godina došlo do uvjerenja, od kakove je to goleme koristi za podignuće našega gospodarskog blagostanja, a i opazilo bi se, da je blago mnogo bolje uzdržavano, negoli je prije bilo. Prema tome bi se i njegova vrijednost u svakom pogledu podigla; prestale bi one vječne jadikovke, da smo bokci pa da ne možemo podmirivati potrebe, koje nastaju s duhom vremena.

Dalje: ovako zakupninom svake godine dobivane svote, ako ne bi bilo potrebno stvarati veće uložne glavnice, mogle bi se upotrebljavati za poboljšanje naših imućstvenih prilika u drugim granama. Jednim stanovitim dijelom zakupnine, koja unidje, mogli bismo naše darovitije mladiće strukovno gospodarski izobraziti, pa bi ovi danas-sutra postali naše vodje u svemu dobrom i korisnom. Tim načinom dobili bismo takodjer podmladak vješt vodjenju mljekarskih i sirarskih zadruga, koje bi nam opet odbacivale lijepu dobit. Dobili bismo podmladak, koji bi nam za glavnicu uloženu od nas za njihovu izobrazbu vraćao 100% kamate u drugom pogledu, dobili bismo podmladak, koji bi se znao snaći u svakoj životnoj zgodi i nezgodi, koji ne bi prezao pred ničim, jednom riječi — podmladak, koji je svijestan i koji znade, što mu valja raditi, a koji bi se ponosio, da je član hrvatskoga poljoprivedničkog staleža.

Preostali pak dio zakupnine mogao bi se mirne duše prema veličini ovlašteničkoga prava pojedinca porazdijeliti ovlaštenicima za poboljšanje njihovih imućstvenih prilika svake godine.

Najveća je kukavština očekivati, da će nam netko drugi pomoći, pa u tom očekivanju jadikovati i kukati nad siromaštvom i neimućstvom našim, a ne nastojati svim silama i svim mogućim dopuštenim sredstvima obezbijediti i promijeniti naš traljavi položaj nabolje.

Unapredjujmo gospodarstva naša radom, marljivošću, štedljivošću i trijeznim načinom života, pa će i nama seljacima svanuti — bolji dani.

Što ćemo i kako ćemo sada*.

Naša bojazan, da će vlažna godina do jeseni potrajati, kao da se ipak ne će ispuniti. Lijepo vrijeme u drugoj polovini mjeseca srpnja i u kolovozu ipak je donekle ispravilo nedaće prvašnje prevelike vlage. Ako i jesmo teško želi te sijeno a i djetelinu teško spremili, ipak nema više sumnje, da će kukuruz sazreti te će imati veće i punije klipove, no što smo se obzirom na njegovu zaostalost ponadali. Razumije se, da uza sve to ne možemo računati na dobru srednju žetvu kukuruza, već će ona naročito u nižim položajima ostati ispod srednje ruke. To možemo stim više, što su nas i druge žitarice, naročito pšenica i ječam, ljetos izdale, jer se i opet napose u vlažnijim zemljištima od samoga korova nijesu mogle povoljno razviti. Jedina se zob razvila dobro te ima i dosta slame i zrnja, tek je šteta, da je u nas više ne siju i da ne siju ljepše zobi s težim zrnjem. Ako se prva djetelina i sijeno teško spremalo, služi nam za spremanje otave, koje u nas ima hvala Bogu svuda dosta, upravo prekrasno vrijeme. Bože daj, protegnulo se to lijepo vrijeme što dalje u jesen, da nam dobro sazre i grožđje, koje je počelo lijepo mekšati, i da šljiva, koja je ove godine u svim našim krajevima upravo prekrasno ponijela, što prije i što bolje sazre. Upravo je grjehota, što mnogi niši ljudi nijesu našli vrijednim, da podupru prepune grane svojih šljiva, te su u mnogih upravo sve grane polomljene od preobilja krupnoga ploda. Koje čudo, ako ovako šljive prije reda uginu.

Mnogo ozbiljnije je pitanje unovčenja šljive i vina. Porez je od pečenja rakije porastao. Uza to ne će trgovci, koji se bave pečenjem rakije, ove godine dobiti obične vjeresije, već će samo za svoju gotovinu moći šljivu nabavljati. Gdjekoji će se trgovac obzirom na nesigurnost, što je svaki rat donosi, možda i žacati veće nabave. U drugu ruku doći će k nama ove jeseni vjerojatno oni trgovci, koji su se drugih godina običavali svratiti u Srbiju i Bosnu, te će i zemaljska vlada i naše gospodarsko društvo sve učiniti, da svrati njihovu pozornost na naše krajeve.

Neka se ljudi ipak previše ne zanašaju na to, da će šljive lako prodati. U svakom slučaju treba računati s time, da je i ne prodaju. Uz pečenje neka ne zaborave da skuhaju što više pekmeza za zimu i da što više šljiva suše. Kako su žitarice slabo urodile, i kako će uvoženje hrane izvana, dok rat traje, biti svakako otežano, treba se snabdjeti svakovrsnom hranom. Dok je rakija kao hrana gotovo bez vrijednosti, suhe su šljive i pekmez vrlo hranive. Naše gospodarsko društvo može onima, koji se zanimaju za adrese trgovaca, koji se bave pečenjem rakije i kuhanjem pekmeza, u svako vrijeme poslužiti ovim adresama. Tko si želi urediti sušionicu, može u svako vrijeme dobiti nacrt bosanskih pušnica, koje su takodjer dosta jednostavne i jevtine, u »Gospodarskom Listu« od g. 1909. u broju 19. Tko nema ni vremena ni novaca da napravi takvu sušionicu, dobro će učiniti, da suši šljivu na suncu, u primitivnim seljačkim sušnicama ili u krušnoj peći, da si tako sačuva nešto za crne dane. Tako isto se mogu sušiti razrezane jabuke.

Još je važnije, kako ćemo već sada na tom raditi, da priredimo zemlju što bolje za jesensku i proljetnu sjetvu. Veoma važno za postizavanje čistih usjeva te za plodovitost tla jest podoravanje. To podoravanje može da bude posve plitko, da ide što brže i jer bi sada i onako teško bilo dublje orati. Tko je odmah iza žetve svoje strnište podorao, mogao ga je lako i s kravama podorati.

Tko misli sijati pšenicu, neka si svakako nabavi Sierbanovu prolifik pšenicu, jer je ona i ove godine mnogo bolje urodila od drugih domaćih i stranih odlika. Ne zaboravimo, da u nižim položajima na prašenim, a i oziminama zasijanim plohama očistimo ocjedne jarke, jer tamo, gdje

---

* Preštampano iz »Gospodarskoga Lista«.

voda leži, nema koristi od preorice niti rastu žitarice, ma bila još tako gnojna zemlja.

Tom zgodom ponavljamo i opet, da oni nesretni uski slogovi, što ih još toliko vidimo u zapuštenim krajevima Hrvatske, nemaju baš nikakve svrhe, ako takvom ne ćemo označiti umanjivanje priroda. Sada, kad su najjače radne sile otišle na ratište, moramo još više nastojati, kako ćemo što više radnih sila uštedjeti. Uski slogovi najvećom su zaprekom takvoj štednji. Na uskim slogovima teško je orati gvozdenim plugom, za koji treba samo jedna radna sila. Na njima ne možeš žeti kosom, a još manje okapati i ogrtati okopačem, s kojima toliko radnih sila uštedimo.

Ne propustimo duboko oranje pred zimu t. zv. preoricu, jer nam i ona zemlju očisti od korova i čini je podesnijom za obradjivanje s okapačem.

Tko još uvijek misli okapati kukuruz i krumpir po starinskom načinu ručnim težacima, neka samo pomisli, što bi bilo, da je ove godine rat buknuo mjesec dva prije. Ta i ovako ima kukuruza, koji je ostao neokopan ili neogrnut, a koliki je kukuruz radi radnje ostao slab. Ako se i smije sreća našemu oružju i onome naših saveznika, te nema sumnje, da će rat svršiti pobjedom našega oružja, treba ipak računati i s duljim ratom, a u svakom slučaju s dugotrajnom demobilizacijom. Stoga treba da već jednom prekinemo s jednokratnim i plitkim oranjem s uskim slogovima s nakapanjem u proljeće s ručnim okopavanjem i ogrtanjem naših okopavina i to već naprosto zato, jer na taj starinski način ne ćemo do godine nikako moći svladati sav gospodarski posao.

Ta pomislimo samo, kako se za vrijeme okopavanja i ogrtanja kukuruza hvata posao na polju, kod sijena, u vinogradu. Jedan zanemari vinograd, drugom prezri i pokisne krma, treći zadocni s okapanjem i ogrtanjem okopavina, a četvrti istrusi svu silu sjemena kod žetve, jer je s njom zakasnio. Tako je bilo ove godine, a kako će tek biti do godine, kad bude u ono kritično radno vrijeme za toliko manje najjačih sila. Treba zato već iz toga razloga poljski posao tako organizirati, da će se prištednjom radnih sila sav taj posao ipak za vremena moći obaviti.

Najteže će biti riješiti pitanje sprega, jer je vrlo mnogo naših konja otišlo na ratište. Tu ćemo si, kako već posljednji put spomenusmo, morati pomoći priprezanjem zajedno sve po dva konja različnih vlasnika ili radeći s kravama, koje treba prema tome i bolje hraniti.

Da kod pripravljanja zemljišta za sjetvu ne možemo više izaći s našim starim drvenim branama, kojih posao baš ništa ne valja, ne treba tek da spomenemo. Kad u nas opet nastupi mirno doba, trebat će većom energijom pristupiti uvedenju boljega orudja, a napose boljih plugova i brana.

Priprava za berbu i branje grož̌dja.

Prije nego što dodje vrijeme za obavljanje same berbe, treba sebi svaki posjednik vinograda da pripravi za to potrebno posudje. Često se puta dogadja, da gospodari za berbu potrebno posudje pripravljaju tek onda, kad je već berba pred vratima. To se ne može nikako odobriti, jer se za svaki posao u gospodarstvu — pa tako i za berbu — moramo pripraviti. Oni, koji to ne čine, zapadnu često u nepriliku, osobito ako je iole povoljna godina i ako se očekuje obilatija berba grožđja.

Zadaća je svakoga bilo većega ili manjega posjednika-vinogradara, da još za vremena proračuna, koliki će biti otprilike prirod grožđja u njegovu vinogradu, da se prema tomu može oskrbiti potrebnim posudjem i drugim naredjajem.

Posve je naravno, da sve one novije sprave, koje se upotrebljavaju u berbi i kod priredjivanja šire (mošta) iz grožđja, ne može svaki seljak sebi nabaviti, jer je to skopčano s velikim novčanim izdacima, pa je stoga glavno, da se gospodari-vino-

gradari priprave za berbu prema svojim imućstvenim prilikama.

Bačve, badnjeve, tijeskove (preše), kablove i sve ostalo potrebno kod berbe za priredjivanja šire (mošta) iz groždja, treba prije svega čisto oprati, a tad točno pregledati, da nije možda gdje kakova pogrješka, koja bi mogla sprečavati njihovu daljnu uporabu.

Posebnu pažnju valja posvetiti uredjivanju onih bačava, u kojima će mošt vreti. Njih treba barem 8 dana prije berbe napuniti čistom vodom, da se — ako su se rasušile — ponovno zatope i nabreknu. Svaki drugi dan valja promijeniti vodu u bačvama, a kod toga svaki put bačve čisto oprati. Osobito valja paziti, da se one bačve, koje su bile prazne preko cijele godine, dobro urede, da ne dobije mošt kakav neugodni vonj, koji bi kasnije vinu uvelike škodio. Ako naidjemo, da je bačva popljesnivila, tad je treba svu čvrsto oštrom četkom protrljati, pa čistom vodom oprati, kako bi se plijesan posve i sigurno uklonila. Konačno valja takovu bačvu oprati vrućom vodom i sodom. Isto tako treba vrućom vodom i sodom oprati bačve, koje imadu neugodan vonj po praznini, te će time takovoga vonja nestati.

Pošto operemo bačve vrućom vodom i sodom, valja ih ponovno isprati hladnom vodom, a tad napuniti svježom vodom, pa svaki drugi dan vodu u bačvama promijeniti i taj postupak ponoviti 3 do 4 puta. Konačno valja bačve isprazniti i ostaviti, da se dobro posuše. Pošto su se bačve prosušile, valja ih malo zasumporiti i dobro zatvoriti i tako dan dva ostaviti. Prije nego budemo u njih lijevali širu (mošt), treba da ih otvorimo, da se malo prozrače i da izadje onaj vonj od sumpora.

Tijeskove (preše) kao i sve ostale manje sprave, koje su potrebne kod berbe, treba takodjer za vremena postaviti u red tako, da je, kad se sa berbom počne, svaka stvar na svom mjestu čista i uporabljiva.

Berba se obavlja po lijepom i sunčanom vremenu, kad je groždje potpuno dozrelo. To vrijedi za sve vinogradare, a osobito za manje, koji mogu berbu obaviti za kratko vrijeme.

Kad se groždje potpuno zrelo i čisto po lijepom vremenu bere, od takovog se grožđja može učiniti uvijek bolje vino nego od onoga, koje je makar i dovoljno zrelo, ali pobrano po nepovoljnom i vlažnom vremenu.

Upravo je kod naših zagorskih vinogradara ova velika pogrješka od davnine već kao prirodjena. Oni se osobito vesele, kad mogu grožđje brati rano ujutru, dok je na njemu velika jesenska rosa. Neizmjerno je pak njihovo veselje, kad uoči berbe porosi vinograde mala kišica. Iza takove kišice nastane prava žurba u vinogradima, samo da se grožđje pobere i spremi, dok je još rosno. Takav postupak donosi sa sobom zle posljedice za vino u trgovini, jer se takovom berbom dobije veća količina vina, ali slabije kakvoće. Naši seljaci dobro znadu da je vino, kad je u njemu više vode, za uporabu lošije, a u trgovini da ima manju vrijednost, ali oni tu činjenicu puštaju posve iz vida.

Budući da upravo za berbe padaju najveće jesenske rose, to se preporuča, da se s berbom ne počinje odmah iza rana jutra, već valja čekati, dok se jutarnja velika rosa što više posuši.

Kod branja grožđja valja osobito paziti, da se izlučuju pljesnive i gnjile jagode, kao i one, koje su počele prije gnjiti, nego što su dozrele. Sok od takovih pljesnivih i gnjilih jagoda uzrokuje često različne bolesti i neugodan vonj vina, koje je teško ukloniti i najboljim sredstvima.

Kad se grožđje pobere i smoždi, treba širu (mošt) odmah procjedjivati i lijevati u za to već priredjene bačve, gdje će vreti. Drop ili kom treba stavljati odmah u tijesak, da se tako što prije odvoji sok od petljika grožđja i time umanji trpkoća i kiselina vina.

Naša vina sadržavaju već sama po sebi sta i previše kiseline, a ako se šira ostavreti na dropu, kiselina će se vinu poovu povećati. Taj postupak vrijedi za la vina.

Hoćemo li da od crnoga grožđja učini crno vino s primjerenom crnom bojom, se mošt mora na komu ostaviti, da vri 4—5 dana.

Ovako nas uči iskustvo, a do naših zagara stoji, kako će udesiti svoj rad i stupak prije i za vrijeme berbe, da im ba što bolje ispane.

Vjekoslav Škrnjug.

Razdijeljenje prihoda „Putnika".

Hrvatska poljodjelska banka opredijelie zaključkom sjednice ravnateljstva 4. srpnja 1914. čitavi svoj prihod od iseljeničke poslovnice »Putnik« godine 1913. za ove iseljeničke, zadružske i opće narodno-gospodarske svr-

Za agitacione pouke, upute i predavanja protivu iseljivanja	K	1.500.—
Za pripomoć društva Sv. Rafaela za zaštitu hrvatskih iseljenika	K	1.000.—
Za konačni osnutak hrvatske škole u Vrijeski .	K	1.500.—
Za suzbijanje analfabetizma u organizaciji hrvatskih seljačkih zadruga . .	K	2.000.—
Za priredjivanje zadružno-upravnih tečajeva . .	K	2.000.—
Za priredjivanje kućansko - kuharskih tečajeva kod zadruga	K	1.000.—
Za praktičnu gospodarsku izobrazbu zadrugara . .	K	1.000.—
Za uvodjenje rasplodne stoke plemenitih pasmina kod zadrugara	K	5.000.—
Za 20 pripomoći po K 50.—, za uzorna gnojišta zadrugara	K	1.000.—
10. Za uvodjenje najboljih plugova kod zadrugara u krajevima, gdje još prevladava drveni plug . .	K	1.500.—
11. Za pripomoć zadrugarima za nabavu valjanoga sjemenja	K	1.500.—
12. Za pripomoć zadrugarima za nabavu različnih gospodarskih strojeva i sprava	K	2.500.—
13. Za unapredjenje voćarstva u ličko-riječkoj skupini hrvatskih seljačkih zadruga	K	1.000.—
14. Za različne gospodarske potrebe zadrugara . . .	K	1.500.—
ukupno:	K	24.000.—

Kod odredjivanja ovih namjena postupalo se sistematski t. j. tako, da se uzmognu započete akcije nastaviti, pa nadopuniti i dovršiti.

Poljoprivredni računi.

Riešenje 6. zadatka.

a) Ako je u 100 kg. stajskoga gnoja sadržano 0.63 kg. kalija, 0.25 kg. fosforne kiseline i 0.55 kg. dušika, onda je u vozu od 1500 kg. stajskoga gnoja sadržano 15 puta toliko kalija, fosforne kiseline i dušika, dakle: 0.63 puta 15, što čini 9.45 kg. kalija, 0.25 kg. puta 15, što čini 3.75 kg. fosforne kiseline i 0.55 puta 15, što čini 8.25 kg. dušika.

b) U većoj su količini sadržani kalij, dušik, a u manjoj fosforna kiselina.

c) Da se nadomjeste hraniva sadržana u ovom vozu, morali bismo uzeti:

8.25 : 0.20, što čini 41.25 kg. sumporno kiseloga amonijaka,

9.45 : 0.12, što čini 78.75 kg. kainita i

3.75 : 0.17, što čini 22.05 kg. Thomasove drozge.

d) Želimo li u gnojidbi postići pravi razmjer, morali bismo uz stajski gnoj u većoj mjeri uzeti još Thomasove drozge.

Posve su ispravno taj zadatak riešili: Mijo Šestak iz Podravskoga Novigrada, Ivan Canjuga iz Svetoga Ivana Žabna i Mato Sprišić iz Hrastelnice, dok su Ignac Kolarek iz Peteranca, Franjo Cirkvenač

iz Novigrada i Josip Ljubić iz Virja učinili posve neznatne pogrieške. Za nagradu je ižrijeban Ivan Canjuga iz Sv. Ivana Žabna, pa smo mu odmah poštanskom štedionicom doznačili K 5.—.

Sedmi zadatak.

Zemljište bijaše pognojeno s 20 vozova stajskoga gnoja, a svaki je voz težio 1500 kg.

a) Koliko je ovim gnojenjem zemlji dodano dušika, fosforne kiseline i kalija?

b) Koliko bismo morali kilograma 20% sumporno-kiseloga amonijaka, 17% Thomasove drozge i 12% kainita za 3 godine, za koje vrijeme djelovanje stajskoga gnoja traje, dodavati zemljištu, da nadomjestimo hraniva sadržana u ovom stajskom gnoju?

c) Koje vrste umjetnoga gnoja i koliko njih moramo dodati gornjoj količini stajskoga gnoja, ako zemljište za svaku godinu treba 200 kg. sumporno-kiseloga amonijaka, 800 kg. Thomasove drozge i 600 kg. kainita.

Ratni kalendar.

Dne 28. lipnja 1914. izveden je u Sarajevu užasni zločin-atentat na nasljednika prijestolja nadvojvodu Franju Ferdinanda i suprugu mu vojvotkinju Sofiju Hohenberg. Uslijed toga atentata redali su se ovi povjesnički dogadjaji:

23. srpnja: Predaja note Austro-Ugarske srpskoj vladi u Beogradu.

25. srpnja: Srbija mobilizira, — odgovara na notu Austro-Ugarske nepovoljno. Prekidaju se diplomatski odnošaji.

26. srpnja: Monarkija mobilizira 8 vojnih zborova.

28. srpnja: Monarkija naviješta Srbiji rat. — Kraljev manifest narodima monarkije.

30. srpnja: Razorenje jednog dijela savskoga mosta izmedju Zemuna i Beograda.

31. srpnja: Opća mobilizacija u Austro-Ugarskoj radi mobilizacije u Rusiji. — Ultimatum Rusiji. — Proglašeno ratno stanje u Njemačkoj.

1. kolovoza: Sveopća mobilizacija u Njemačkoj. — Navještaj rata Njemačke Rusiji. — Opća mobilizacija u Francuskoj.

2. kolovoza: Bombardiranje ruske luke Libave. — Prijestolonasljednik nadvojvoda Karlo Franjo Josip dolazi u Budimpeštu.

3. kolovoza: Rusija potajno mobilizira. — Prvi sukobi s ruskom vojskom. Zauzeće gradova Kališ i Čenstohov po Nijemcima. — Švicarska odredjuje mobilizaciju. — Navještaj rata Njemačke Francuskoj.

4. kolovoza: Mobilizacija u Švedskoj i Turskoj. — Nijemci zauzeli Luksemburg. — Navještaj rata Engleske Njemačkoj. — Zatvorenje Dardanella.

5. kolovoza: Navještaj rata Austro-Ugarske Rusiji.

6. kolovoza: Navještaj rata Srbije Njemačkoj. — Napredovanje naših četa u ruskoj Poljskoj. — Sveopća mobilizacija u Turskoj.

7. kolovoza: Navještaj rata Crne Gore Austro-Ugarskoj. — Njemačke čete zauzele tvrdju Lüttich. — Naše čete odbile Crnogorce kod Trebinja. — Propast engleskoga krstaša »Amphiona« i njemačkoga parobroda »Königin Louise«.

8. kolovoza: Uspješni bojevi naših četa na istočno-galicijskoj granici. — Zapljena srpskih trgovačkih ladja.

9. kolovoza: Pobjeda njemačkih četa kod Bijale nad Rusima. — Crnogorci bombardiraju bezuspješno Tivat. — Englezi zaposjeli njemačku naseobinu Togomome. — Rusi razorili luku Hango.

10. kolovoza: Početak blokade crnogorske obale. — Pobjeda Nijemaca kod Mühlhausena nad Francuzima. — Propast engleskoga broda »Warrior«, njemačkoga krstaša »Emden« i ruske ratne ladje »Askold«.

11. kolovoza: Uspješni bojevi naše vojske s Rusima na Visli kod Brodya. — Bitka kod Lagarde u Lotringiji. — Uzmak Francuza na Luneville uz velike gubitke.

12. kolovoza: Navještaj rata Francuske Austro-Ugarskoj. — Navještaj rata Engleske Austro-Ugarskoj.

14. kolovoza: Ulaz naše vojske u Srbiju. — Prve pobjede na Drini i Savi.

15. kolovoza: Pobjeda naše vojske kod Loznice i Lješnice u Srbiji. — Njemačka saziva pučki ustanak.

16. kolovoza: Car Vilim odlazi u glavni stan na ratište.

17. kolovoza: Rodjendan prijestolonasljednika nadvojvode Karla Franje Josipa. — Njemačka nudi mir Belgiji, ova odbija. Nijemci pobjedjuju Ruse kod Stallopövena.

18. kolovoza: Svečana proslava 85. rodjendana Njegova Veličanstva cara i kralja Franje Josipa I. — Ruski car dolazi u Moskvu.

19. kolovoza: Naše su čete prešle kod Progara preko Save na srpsko područje, te zauzele mjesto Obrenovac.

20. kolovoza: U 2 sata 10 časaka u noći umro Sv. Otac papa Pio X. — Naše čete porazile Ruse kod Zasožca.

21. kolovoza: Njemačke čete zaposjele Bruselj, glavni grad Belgije. — Prva francusko-njemačka bitka izmedju tvrdjave Metza i Vogeza.

22. kolovoza: Prve pobjede austro-ugarske vojske u ruskoj Poljskoj. — Ultimatum Japana Njemačkoj.

23. kolovoza: Ruska carska obitelj preselila se u Carsko Selo.

24. kolovoza: Razorena istočna željeznica.

25. kolovoza: Velika pobjeda austro-ugarske vojske nad osam ruskih vojnih zborova u bitci kod Krasnoga.

26. kolovoza: Njemačka vojska zauzela pet tvrdjavica oko Namura i sam grad. — Početak velike bitke izmedju Visle i Dnjestra.

27. kolovoza: Austro-Ugarska navijestila Belgiji rat. — Kod Namura pale sve utvrde. — Nakon hrabre obrane bi zauzeta po njemačkoj vojsci i tvrdjava Longwy.

28. kolovoza: Uz bukovinsko pogranično ratište prispjele su naše čete do Kameniec-Podolskoga. — Jedan dio njemačkih husara ušao je u Charleroi, a na to su njemačke čete zaposjele grad.

29. kolovoza: Englesko-francuska vojska umetom poražena na sjeveru od Saint-Quentina. — Njemci su zaposjeli grad Petrikov u ruskoj Poljskoj.

30. kolovoza: Velika bitka, koja bjesni od 26. o. mj., još je svedilj u toku. — Njemačke čete u trodnevnoj bitci u okolici Gilgenburga i Ortelsburga porazile ruske čete.

31. kolovoza: Crnogorci su pokušali da prodru na bosansko područje, ali je taj pokušaj od naših četa odbijen. — Oko tvrdjave Belfort traje već nekoliko dana žestoka bitka izmedju njemačke i francuske vojske.

Zadrugarstvo.

Sjednica glavnoga odbora Središnje sveze hrvatskih seljačkih zadruga održavala se dne 16. srpnja u prisutnosti predsjednika presv. gosp. Milana pl. Kiepacha, te odbornika gg. Milana Strahinšćaka, dra. Mirka pl. Antolkovića, Josipa Cvetka, Jurja Čveka, Davida Marinića, Krešimira Mifke, Tome Jalžabetića i tajnika Ede Markovića. Nakon kratkoga pozdrava po predsjedniku pročitao je tajnik g. Marković izvještaj o djelovanju Središnje sveze od posljednje sjednice do današnje i s tim u savezu izvijestio o izvršenju zaključaka, koji su prihvaćeni na skupinskim zborovima, na sjednicama skupinskih odbora kao i na prošavšoj sjednici glavnoga odbora. Nakon nekih uputa primljeno je izvješće na znanje. Zatim se prešlo na pretresanje prijedloga, koji su primljeni na proljetnim sjednicama skupinskih odbora. Za izvršenje prijedloga I. skupine sa sjednice upravnoga odbora o direktnoj nabavi rasplodna blaga po centrali preduzete su već neke predradnje, a centrala je u tu svrhu već odredila K 5000. – svojega prinosa. Isto se tako već radi i na tom, da centrala pokrene akciju za osiguranje blaga, pa će ona doskora izdati posebno djelo o osiguranju blaga, koje će poslužiti podlogom za dalji rad u tom pravcu. Prijedlog se o daljoj organizaciji marvogojskih udruga prihvaća. Prijedlog sa sjednice upravnoga odbora II. skupine o nabavi voćaka za gorski kotar se prihvaća. Isto se tako prihvaća prijedlog te skupine o izaslanju zadrugara iz gorskog kotara u alpinske krajeve, da prouče uredjenje tamošnjih pašnicarskih zadruga, dok se prijedlog o uredjenju uzornoga dobra u Drežniku rješava administrativnim putem. Zatim se prihvaćaju prijedlozi sa sjednice upravnoga odbora III. skupine, da se Središnja Sveza obrati na kr. zem. vladu, da rasplodnu stoku ne raspačava dražbovanjem, da se u »Hrvatskom Udrugaru« pišu članci o uzgoju, dok se odbijaju prijedlozi, da se u »Hrvatskom Udrugaru« iznose cijene različnih plodina i prijedlog o izaslanju vinarskih zadruga u Tirol. Sa sjednice 4. skupine prihvaćaju se prijedlozi o propagiranju sitne štednje, o držanju košaračkoga tečaja u Tovarniku, o kanalizaciji kanala Bidja, o priredjivanju izložbi prigodom sve-

zadružnih skupština i zborova, dok se prijedlog o osnutku čitaonica i knjižnica kod naših zadruga prihvaća u tom smislu, da se radi na osnutku knjižnica, ali ne čitaonica. Zatim je ustanovljen dnevni red svezadružne skupštine, mjesto gdje i datum, kada će se održati. Medjutim morala se je ovogodišnja svezadružna skupština radi velikih ratnih dogodjaja odgoditi, a predvidljivo ne će se moći ove jeseni održati ni skupinski zborovi. Od različnih prijedloga prihvaća se prijedlog, da se na svezadružnoj skupštini pročita cijeli izvještaj o djelovanju Središnje sveze kao i prijedlog o izdanju 2. sveske »Hrvatske zadružne knjižnice«. Prijedlog hrvatske seljačke zadruge u Harkanovcima o nabavi skioptikona prihvaća se u tom smislu, da skioptikon nabavi Središnja sveza iz vlastitih sredstava, koja će ga stavljati na raspolaganje pojedinim svojim organizacijama. Nadalje se prihvaća prijedlog, da se na jesen održi nekoliko ambulantnih tečajeva za naše žene i kćeri zadrugara. O prijedlogu, da se jače potakne izgradnja naše poljoprivredne ambulantne nastave, t. j. pitanje zimskih gospodarskih tečajeva, zaključuje se iznijeti pred svezadružnu skupštinu. Zatim se prihvaća prijedlog, da se kod kr. zemaljske vlade požuri izdanje djela o izgradnji staja, a isto se tako prihvaća molba apstinentskoga društva o pobijanju alkoholizma medju zadrugarima. Nakon kratke i živahne debate prihvaćen je prijedlog, da se odredi prinos od K 400.— u svrhu izaslanja putnika s vinima naših vinarskih udruga, ali samo u tom slučaju, ako cijene tih vina obećavaju prodju. Prijedlog o požurivanju zakona o kućnim zadrugama i nasljednom pravu iznijet će se na svezadružnoj skupštini. Konačno je prihvaćen prijedlog, da Središnja sveza preporuči svim zadrugama »Budnicu hrvatskih zadrugara«, što su je složili centralni činovnici gg. Julije Gollner i Ernesto Prosen. I time je sjednica zaključena.

Nove hrvatske seljačke zadruge. U prošavšem su mjesecu održane osnovne glavne skupštine hrvatskih seljačkih zadruga u Natkrižovljanu, Gudovcu i Lomnici.

Hrvatska zadružna knjižnica. Premda smo u prošavšem broju upravili na naše hrvatske seljačke zadruge topli poziv na pretplatu prvoga sveska »Hrvatske zadružne knjižnice«, malo se zadruga odazvalo tom pozivu. Tomu su djelomice uzrok ljetne radnje, koje zaposluju čitavo vrijeme naše zadrugare, pa se zato nadamo, da će, kad prodju glavni poljski poslovi, prijave biti mnogobrojnije.

Dosada su naručile zadruge u Kutnjaku, Virju, Druškovcu, Starim Mikanovcima, Peterancu, Čagliću, Zablatju, Palanjku, Drežniku, Jakuševcu, Satnici, Lugu, Donjoj Varoši, Rači, Tovarniku, Radoboju, Županji, Granešini, Molvama, Volodеru, Zagorju, Čajkovcima, Levanjskoj Varoši, Vojnom Križu, Donjoj Vrijeski, Donjem Velemeriću, Slakovcima, Svetom Martinu pod Okićem, Perijancu, Tuhelju, Novigradu-Podravskom, Ivankovu, Beravcima, pa bosanske zadruge u Osovi, Ljubuškom-Humcu i Konjicu. Sve su ove zadruge naručile zajedno 1424 primjerka prve sveske.

Gospodarstvo.

Zimske gospodarske škole. Za održanje zimskih gospodarskih škola zamolile su dosada hrvatske seljačke zadruge u Šemovcu, Virju, Volodеru, Sv. Križu-Začretju, Ivancu, Slakovcima, Goli, Tovarniku, Sunji, Palanjku, Banovoj jaruzi, Novigradu Podravskom, Nikimcima, Sibinju i Bistri, dakle svega 15. U proračunu kr. zemaljske vlade odredjeno je doduše K 6.000.— za troškove zimskih gospodarskih škola, što bi dostajalo za 6 škola, al obzirom na ratno stanje u našoj monarhiji ne će se uopće ni održati ovaj puta zimske gospodarske škole.

Nabava vlašićkih ovaca. Za nabavu vlašićkih ovaca u Bosni istekao je rok za prijave 10. srpnja. Za nabavu prijavile su se od naših hrvatskih seljačkih zadruga Kalje za 2 ovna, Novi Slankamen za 2 ovna i 18 ovaca, Jazavica za 4 ovna i 18 ovaca, Brinje za 6 ovnova i 30 ovaca, Cerovnik za 2 ovna i 14 ovaca, te Bakarac za 15 ovaca. Ukupno je naručeno 16 ovnova i 95 ovaca, dakle više nego prošle godine. Ove narudžbe naših hrvatskih seljačkih zadruga ne će se medjutim ove godine radi dopremnih poteškoća moći obaviti.

Nabava voćaka za jesensku sadnju ove je godine daleko nadmašila prošavše godine, jer je svega naručeno 15.252 voćaka i 9940 cjepova loze. U nabavi sudjeluju zadruge u Zaboku, Luki, Ribniku, Bakarcu, Velikom Trojstvu, Satnici, Zablatju Hrastelnici, Tuhelju, Virjanskim Konačima Goli, Svetom Mateju, Knegincu, Gibarcu, Molvama, Maruševcu, Vodjincima, Štitaru, Sv. Ivanu Žabnom, Donjem Velemeriću, Končanici, Ždali, Brestovcu, Novom Slankamenu, Osekovu, Hampovici, Tovarniku, Radoboju, Bistri, Suvoju, Ladislavu, Beli, Dubici, Ljubešćici, Novigradu kod Karlovca, Druškovcu, Velikom Bukovcu, Križovljanu, Piljenicama, Semeljcima, Oprisavcima, Slakovcima, Virju, Jakuševcu i Lukovdolu ili svega 46 zadruga.

Skupna narudžba za nabavu voćaka odaslana je po Središnjoj svezi hrvatskih seljačkih zadruga kr. zem. vladi, od koje je stiglo rješenje, da vladi ne će biti moguće cjelokupnu narudžbu hrvatskih seljačkih zadruga obaviti, budući da u svojim rasadnjacima nema toliku količinu pojedinih naručenih vrsta. Narudžbama naših zadruga udovoljit će se razmjerno prema voćkama, koje će biti na raspolaganju. Ujedno je u rješenju kr.

zem. vlade istaknuto, da se ne može vezati na otpremu voćaka još ove jeseni, budući da će otprema biti moguća samo onda, ako se dotle urede prometne prilike.

Bilješke i vijesti.

Našim čitateljima. Osmi broj »Hrvatskoga udrugara« bio je već skoro posve spremljen i uredjen, kad nas je zatekla opća sprema naše vojske. U onoj žurbi i pomanjkanju sila nije se ipak mogao svršiti, a s obzirom na tadanje prilike poštanskoga prometa ne bi se mogao nesmetano ni razaslati. Stoga smo izdanje toga broja odgodili, dok se malo opće prilike smire, a napose dok se poštanski promet uspostavi, pa nas eto sada pred naše čitatelje s »Hrvatskim udrugarom« i to s dvostrukim brojem 8. i 9. za mjesec kolovoz i rujan. Ako zbog izvanrednih prilika ne ćemo moći izdati na vrijeme ni broj 10., molimo već sada naše čitatelje, da se u tom slučaju ustrpe, pa ćemo opet kasnije izdati dva broja zajedno.

Budući da je omotni list za ovaj broj bio već prije dotiskan, ostao je označen na njemu dan izdanja sa 1. kolovoza 1914., što ne će držimo nikoga smetati.

Poradi spomenutih neprilika morali smo i nakladu našega lista smanjiti pa molimo stoga uprave zadruga, da list razdijele medju one, koji ga najviše trebaju, a ostali da si ga medjusobno posudjuju ili da im se sadržaj lista na zadrugarskim sastancima priopći. Ako medjutim koja zadruga ipak želi, da dobije više primjeraka, nego što smo joj poslali, neka nam svoju želju odmah priopći, pa ćemo je po mogućnosti zadovoljiti.

Novčano tržište. Istodobno s ratnim zapletajima započele su iznova i poteškoće na novčanom tržištu. Sve državne banke povisile su svoje kamatnjake u znatnoj mjeri, a kraj njih su ostali novčani zavodi zaračunavali upravo nečuvene kamate. Engleska banka, kao najjača na svijetu, držala je kroz neko vrijeme službeni kamatnjak na dotle nedostignutoj visini od čitavih 10% (deset posto). I naša Austro-ugarska banka povisivala je svoje kamatnjake te je od početka do 20. kolovoza njezin kamatnjak bio 8%, a tada ga je snizila na 6%. Otkad postoji Austro-ugarska banka, nije se poslužila kamatnjakom od 8% sve do ovoga vremena.

Naša je centrala i ovom teškom prilikom postupala onako, kako su joj nalagali zadrugarski interesi, kojima je zapostavila i vlastite svoje interese. Osampostotni kamatnjak Austro-ugarske banke nije naša centrala Hrvatska poljodjelska banka uopće uzela u obzir, nego je tek prema sniženom kamatnjaku prvospomenute udesila svoj zadružni kamatnjak sa 7% (više 1/8%, što ne pada njoj u korist). U sadanjim prilikama je taj kamatnjak prava blagodat i pravi unikum. Uvjereni smo, da će svi oni, koji su u sadanje novčane prilike i malo samo upućeni, znati ovaj patriotični postupak naše centrale pravedno ocijeniti.

Osnovi nauke o hranidbi stoke. Popularno prikazao dr. O. Kellner. S četvrtoga povećanog popravljenog njemačkog izdanja preveo: dr. Vladimir Njegovan. Cijena K 4.—, Strana 23. Naklada G. Neuberga, Križevac.

Polazeći sa stanovišta, da je bolje prevesti koju odličnu knjigu iz strane poljoprivredne literature, nego s brda s dola pokupiti znanje koje struke, pa objelodaniti tobože originalno izvorno djelo, obdario nas je profesor dr. Vladimir Njegovan prigodom odličnoga djela svjetskoga glasa »Osnovi nauke o hranidbi stoke od dra. Kellnera.

Ta knjiga doduše po načinu pisanja, iako joj pisac prikazivanje nazivlje popularnim pučkim, nije za našega seljaka, ali je ipak bila od potrebe za našu poljoprivreddnu inteligenciju, da se primi razumnijega hranjenja blaga.

To ističe i prevodilac, koji je s mnogo truda prevodio tu knjgu, pa se stoga nada, da će se sredstvom naše obrazovane inteligencije govorom i riječju tekovine moderne poljoprivrede rasprostraniti i medju najšire naše poljoprivredne krugove.

Želimo, da se tè nade g. prevodioca ostvare, a njegov prijevod preporučujemo svakome, tko želi, da se izbliže upozna s ovom temeljnom knjigom, koja obradjuje teška poglavlja nauke i hranidbi.

Budnica hrvatskih zadrugara, koju su u spomen nastupa pokrovitelja Središnje sveze hrvatskih seljačkih zadruga presv. i preč. gospodina **dr. Ante Bauera** na stolicu nadbiskupa zagrebačkoga sastavili gg. Julije Gollner i Ernest Prosen, naišla je na sveopće odobravanje radi svoje uspjelosti i skladnosti, pa je i glavni odbor Središnje sveze hrvatskih seljačkih zadruga u svojoj sjednici od 16. srpnja 1914. zaključio, da se svim Hrvatskim seljačkim zadrugama najtoplije preporuči nabava ove Budnice hrvatskih zadrugara. Veći oblik Budnice s kajdama za muški zbor — koji stoji 1 krunu — mogle bi naručiti sve zadruge, a manji oblik s kajdama za jedan glas — koji stoji 10 filira — mogli bi nabaviti svi zadrugari, koji su vješti čitanju.

Narudžbe neka se upravljaju jedino na adresu: Julije Gollner, Zagreb, Laščina.

List izlazi svakoga prvoga u mjesecu. — Pretplata mu je za cijelu godinu zajedno s poštarinom K 2·—. Rukopisi se ne vraćaju. — Za oglase plaća se pristojba prema cjeniku. - Kod višekratne uvrzdbe daje se popust.

HRVATSKI UDRUGAR

LIST ZA UDRUGARSTVO I NARODNO GOSPODARSTVO.

Odgovorni urednik: JOSIP CVETKO.

Pretplate i pristojbe za oglase plative su i utuži ve u Zagrebu. Uredništvo i uprava: Zagreb, Preradovićeva ulica br. 5, 1. kat, zgrada Hrv. poljodjel. banke 3. Vlasnik i izdavatelj: Hrvatska poljodjelska banka u Zagrebu.

God. IX. Zagreb, 1. studenoga 1914. Broj 10. i 11.

Našim zadrugama i zadrugarima na uvaženje!

Opreznost i strpljivost najbolje je oružje protiv svake pogibli. Samo radom i štednjom stječe se i uzdržaje imutak. Budite dakle oprezni i strpljivi. radini i štedljivi, pa se ne bojte!

Svaki zadrugar kao i svaka zadruga neka vazda i svuda točno i savjesno ispunja sve svoje dužnosti, pa će im svima biti opstanak i u najtežim danima lakši i sigurniji.

Poštujte i čuvajte Vaše zadrugarske organizacije i vjerujte čvrsto u njihovu sigurnost. Tražite u njih savjeta i pomoći i poslušajte ih, jer su one za Vás i radi Vas; one su Vaše. Ne oštećujte ih nigdje, jer biste tako sami sebe oštetili; naprotiv potkrepljujte vazda složno i nesebično njihov opstanak i napredak, jer ćete svoj pojedinački opstanak i napredak tako i najbolje osigurati.

Naše zadruge treba da svoj rad za vrijeme rata još s većom pažnjom nego prije uredno i neprekidno nastavljaju pa da ostanu, što su i bile: središtem gospodarskoga i društvenoga života zadrugara.

Držite se čvrsto skupa i potpomažite se medjusobno kao braća u Kristu. Naročito vršite zajednički gospodarske poslove, koje ne može pojedinac sam da obavi.

Ljubite svoju domovinu Hrvatsku kao pravi zadrugari: djelotvorno, nesebično i pošteno. Samo kao pravi Hrvati možete biti i pravi ljudi.

Dajte caru carevo, Bogu Božje!

OKRUŽNICA

svima Hrvatskim seljačkim zadrugama.

Prema običaju prijašnih godina priredjuje potpisana centrala i ove odine

BLAGAJNIČKI TEČAJ

a obuku u zadružnom poslovanju, naročito pak u knjigovodstvu. Ovaj će ečaj započeti u ponedjeljak 23. studenoga 1914., a potrajat će do 5. proinca 1914. — Skupni stan će i opskrbu za sve posjetitelje toga tečaja jenako kao i dosele priskrbiti sama centrala, a svaka zadruga imat će platiti vomu izaslaniku samo putni trošak u Zagreb i natrag.

Sve one zadruge, koje smatraju potrebnim, da svog blagajnika ili rugoga kojega člana uprave pošalju na tečaj, neka o tome što prije u sjenici ravnateljstva stvore shodan zaključak. — Pripominjemo, da će se u ečaj moći primiti samo takove osobe, koje su s uspjehom svršile snovnu školu. Ujedno mora svaki polaznik tečaja dati posebno očiovanje, da je pripravan kod one zadruge, koja ga je izaslala, najmanje roz 5 godina vršiti službu blagajnika, ako ga glavna skupština zadruge akovim izabere.

Prijave za polazak ovogodišnjega blagajničkoga tečaja imadu poedine zadruge ovamo priposlati najkasnije do 10. studenoga 914., a toj prijavi imade prileżati od dotičnoga izaslanika vlaoručno pisano očitovanje ovoga sadržaja:

Očitovanje.

Potpisani ....

stanujući u .... *kbr.* .... *izjavljujem ovim, da sam s uspjehom svršio osnovnu školu te da kao izaslanik Hrvatske seljačke zadruge u* .... *želim prisustvovati blagajničkom tečaju, koji priredjuje Hrvatska poljodjelska banka u Zagrebu za vrijeme od 23. studenoga do 5. prosinca 1914.*

Budući da troškove toga tečaja i mojega uzdržavanja za trajanje istoga podmiruje Hrvatska poljodjelska banka u Zagrebu, a trošak moga putovanja u Zagreb i natrag Hrvatska seljačka zadruga u ...., *to se obvezujem, da ću uz primjerenu plaću za vrijeme od najmanje 5 godina vršiti službu blagajnika kod spomenute zadruge, ako me glavna skupština njezina takovim izabere.*

Za slučaj, da bi prije izminuća toga vremena tu službu u zadruzi svojevoljno napustio ili svojom krivnjom napustiti morao, obvezujem se Hrvatskoj poljo-

djelskoj banci u Zagrebu namiriti sav trošak mojega uzdržavanja za ovoga blagajničkoga tečaja, a Hrvatsvoj seljačkoj zadruzi u .... *platiti trošak moga putovanja k tomu tečaju i natrag.*

Svjedoci: *Potpis:*

....

....

Nakon primitka takove prijave obložene ovakovim vlastoručno pisanim očitovanjem, javit ćemo dotičnoj Hrvatskoj seljačkoj zadruzi, da li je dotičnik primljen za polazak tečaja, pa ćemo joj istodobno priposlati odgovarajuću iskaznicu.

U Zagrebu, 10. listopada 1914.

HRVATSKA POLJODJELSKA BANKA.

Dr. K. Janda:

Moratorij.

Ova se riječ danas mnogo upotrebljava, a ipak mnogi pravo ne znaju, što je to moratorium. Zato ćemo ovdje ukratko razložiti povijest, bit i svrhu moratorija.

Moratorij je latinska riječ. Dolazi od m o r a, što znači zadocnjenje. Moratorij nalazimo u rimskom pravu, a sastojao se od odluke, koju je sudac na molbu dužnika izdao, i prema kojoj odluci nijesu mogli vjerovnici dužnika tužiti kroz neko odredjeno vrijeme. Dužnik je morao dokazati, da ima imovine, ali da bi propao, ako bi baš sada morao tu imovinu unovčiti i dug platiti. Kao uvjet za dopuštenje moratorija morao je dužnik još dokazati, da nije svojom krivnjom dospio u taj neugodni položaj, a osim toga morao je svoje vjerovnike osigurati (bilo zalogom, bilo jamcima). Vrijeme je trajanja moratorija po rimskom pravu zavisilo o prilikama, pa ga je sudac od slučaja do slučaja ustanovljivao. No preko 5 godina nije mogao trajati, i zato se odluka suda o moratoriju zvala »literae quinquennales« t. j. petogodišnji listovi.

U kasnijem razvoju prava doživljavao je moratorij neke preinake. Tako je u nekim državama moratorij bio samo kraljevsko pravo milosti, drugdje je to bila opet samo stvar suda, a u nekim državama bio je moratorij uopće isključen, jer se ta ustanova počela izrabljivati.

Naš zakon ne poznaje sudskoga moratorija. Dobrovoljni moratorij dolazi često do upotrebe, kad vjerovnici svojevoljno svomu dužniku dopuste poček i odgodu plateža. To biva najčešće u slučajevima stečaja. No pravi je moratorij samo onaj, što ga odredjuje državna vlast, a ta to čini samo u osobito važnim vremenima, naročito pak u slučaju rata. Rat donosi sa sobom tako velike promjene, da mnogome nije moguće svoje obveze zadovoljavati, pa ga treba zaštititi pred vjerovnikom, koji bi mogao nemilosrdno svoje tražiti. Onome, koji je pošao kao vojnik u rat, nije moguće platiti svoje dugove, jer nesamo da niša ne privredjuje, nego se nalazi u takvom položaju, da mu je općenje s ostalim svijetom znatno otežano. A i mnogi od onih, koji nijesu pošli u rat, trpe od rata, jer je čitav gospodarski živat podvezan, a mnoga vrela privrede uopće su presahla.

Tako smo i mi sada došli do moratorija.

Moratorijem se odgadja ispunjenje novčanih dugova na odredjeno vrijeme. Po banskoj naredbi od 5. listopada 1914. br.

3.742 tiče se moratorij samo novčanih ugovora, koji su nastali prije 1. kolovoza 1914., a traje 2 mjeseca računajući od dana dospjetka, koliko taj dospjetak pada u razdoblje od 30. rujna do uključivo 30. studenoga 1914. Dakle dug, koji je nastao prije 1. kolovoza a dospijeva, recimo, 15. studenoga 1914., ne treba dužnik platiti 15. studenoga 1914. nego 15. siječnja 1915. No neki su dugovi izuzeti od moratorija, a to su naročito:

uzdržavanje djece i žena (nezakonita djeca i rastavljene žene);

najamnina na stan, osim ako dotična stranka vrši ratnu službu;

zakupnina;

amortizacioni obroci od amortizacionoga zajma;

dugovi iz ugovora o uslugama za plaću t. j. zaslužba obrtnika za izradjene predmete, zaslužba namještenika itd. i još neki drugi dugovi, kojih bi nas nabrajanje predaleko vodilo. Tko hoće to saznati, neka pročita bansku naredbu od 5. listopada 1914. br. 23.742 i od 3. listopada 1914. br. 23.451.

O ulošcima valja naročito spomenuti ovo:

Kod zavoda i drugih tvrtka, koje se bave uložnim poslovima, mogu za vrijeme moratorija oni, koji su uložili novac na uložne knjižice ili konto-korente (tek. račune), prije 1. kolovoza 1914., uz ugovoreni otkazni rok raspolagati s tim uloženim novcem samo uz ove uvjete:

Ako prije 1. kolovoza 1914. na uložnu knjižicu ili konto-korent uložena svota ne premašuje dvije hiljade kruna, može ulagatelj kroz cijelo vrijeme poslije 1. kolovoza 1914. tražiti samo isplatu svote od K 200.—; akoli ona premašuje K 2000.—, može ulagatelj svaki mjesec tražiti isplatu svote od K 200, no u ovom drugom slučaju ne može se ipak za cijeloga moratorija tražiti, da se plati iznos veći nego najviše 10% od glavnice, koja je bila uložena 1. kolovoza 1914.

Posjednik konto-korenta može za vrijeme moratorija tražiti isplatu svoga uloška bez obzira na iznos, ako vjerodostojno dokaže, da traženi iznos treba za namirenje plaća i nadnica svojih namještenika ili za namirenje najamnine ili zakupnine za svoje poslovne prostorije ili za namirenje obveza pomenutih u točki 3. §-a 4. ili za namirenje osigurateljnih premija prema točki 7. sl. c) §-a 4., ili za namirenje obveza, koje se imadu platiti po točkama 12. i 13. §-a 4. ili za namirenje kamata, koji se imadu platiti po §-u 5., ili konačno za nabavu materijala ili robe prijeko potrebne u poljsko-gospodarskom, obrtnom ili trgovačkom pothvatu ili radnji, pa ako traženi iznos doznači dotičnom ovlašteniku.

Ulagatelj može ovo pravo samo tako vršiti, da tu svoju nakanu prijavi, ako nije ugovoren dulji otkazni rok, najmanje osam dana unaprijed.

Kod vjeresijskih udruga (seljačkih zadruga) ne može ipak nikada iznos, koji se po ovom od njih može tražiti, premašiti polovicu od uložene svote.

Kamati od dužne svote imadu se svakako plaćati i to, ako je odredjen dan plateža kamata, tada se imaju kamati na odredjeni dan platiti, ako taj dan pada prije 15. listopada, tad se kamati imadu platiti 15. listopada o. g. Prema tome, budući da je 15. listopad već prošao, imaju svi kamati, koji teku od 1. kolovoza dalje, biti plaćeni, i zadruga ima pravo te kamate utužiti.

Ako nije odredjen dan plateža kamata (a toga kod naših zadruga obično nema), tad se kamati plaćaju 2 mjeseca unatrag. Ako nije ugovorena visina kamata, tad se mogu tražiti zakonski 6% kamati.

Što se tiče mjenica, to imamo spomenuti, da se mjenice izdane prije 1. kolovoza o. g. ne mogu za vrijeme trajanja moratorija ni prosvjedovati (protestirati) ni utužiti.

Svi pak dugovi, dakle i mjenični, koji su nastali poslije 1. kolovoza, imadu se platiti, jer se na njih moratorij ne proteže. Zato se moraju mjenice izdane poslije 1. kolovoza o dospjetku prosvjedovati i u najkasnijem roku od 3 mjeseca utužiti, da ne bi jamci izašli iz obveze.

Kako iz svega ovoga vidimo, moratorij nikoga **n e o p r a š t a o d p l a ć a n j a d u g o v a**, on samo odgadja platež na laglja vremena, no kome je ikako moguće, taj neka i pored moratorija plaća svoje dugove, jer će mu poslije lakše biti, a doprinijet će i tome, da zastoj u općem narodnom gospodarstvu ne će biti tako osjetljiv.

Zimska hranidba domaćih životinja.

Piše dr. Ljudevit Prohaska.

Da je zimska hranidba skuplja od ljetne, to je razumljivo već po tom, što se zimi hrani spremljenom i suhom krmom, a ljeti ponajviše zelenom. Tko sa zimskom krmom znade **r a z u m n o** štedjeti, taj će na stoci i više privrijediti. Može se reći, da je **z i m s k a k r m i d b a o g l e d a l o r a z u m a i s t o č a r s k o g a z n a n j a g o s p o d a r e v a**.

Stoka treba da zimi dobiva baš toliko krme, koliko joj treba za zdravlje, za plodnost, za stvaranje mlijeka, za rast, ako je mlada, i za debljanje, ako se tovi. Tko više krme daje, nego što je za koristovanje stoke potrebno, taj je rasipnik. Tko premalo krme daje i taj je rasipnik, jer uzalud troši i ono malo krme, kada mu stoka ništa ne daje, nego štoviše propada. **M n o g o j e p a m e t n i j e m a n j i b r o j s t o k e t a k o h r a n i t i, d a s t o k a u s p i j e v a i d a s e n j o m e n e š t o z a s l u ž i, n e g o v e l i k i b r o j s t o k e z l o h r a n i t i, p a n a n j o j n i š t a n e z a s l u ž i t i.**

Tko hoće cijele zime do slijedeće paše razumno krmiti, taj mora znati gospodariti sa svojom spremljenom krmom. Na koji način treba ove godine gospodariti s krmom?

Ove godine je poradi velike vlage dosta bujna paša, pa tu pašu treba što dulje upotrebljavati za krmidbu. Seljaci, koji su razumno kosili svoje livade, dobili su iza otave još i lijepi otavić. Ovaj otavić valja pokositi i prehraniti stoki (govedima i svinjama), kada se navečer povrati s paše, jer je **j e s e n s k a p a š a i p a k s l a b i j a i v o d e n i j a** od proljetne i ljetne, pa se stoka uvijek ne zasiti na paši. Otavić i svakovrsno zelenje iz vrta i polja može se **i z a k i s e l i t i** za zimu. Zelenje se zakiseli u iskopanim jamama. Jame mogu biti 2 metra široke i četiri metra duge i do jednoga metra duboke. Zemlja se izbaca na strane, da se kolima može voziti kroz jamu i tako kolima natisnuti travu u jami. Prije toga je dobro jamu izbiti, da bude glatka i nepropusna, i zatim je obložiti dugom slamom. Kada je jama puna zelene krme do jednoga metra nad zemljom, čvrsto se ugazi, opet obloži dugačkom slamom i onda pokrije što dubljim slojem zemlje (do pô metra), da zemlja krmu zatisne. Manje količine krme mogu se ukiseliti u zališnim badnjevima ili sanducima. Za 6 nedjelja je krma zakiseljena, pa se njome već može početi hraniti. Kiselu krmu stoka vrlo rado jede. Osobito ju je dobro davati pokraj suhe i bezukusne siječke. Govedima se ne daje više nego 3—5 kg. kisele hrane dnevno, jer drukčije uzrokuje proljev.

P r i j e l a z o d p a š e i z e l e n e k r m e n a s u h u k r m u m o r a b i t i p o s t e p e n i p o l a g a n. Tko iza zelene krme naglo daje same suhe krme, taj može na to računati, da će svojoj stoci pokvariti probavu, da će lako doći i do kolike i da će mu stoka zaostati. **A k o s e n a g l o p r e l a z i s a z e l e n e n a s u h u k r m u, o n d a s t o k a k r o z d u l j e v r e m e n a z l o p r o b a v l j a s u h u k r m u** pa od te krmidbe ima manje koristi. Prijelaz sa zelene krme na suhu neka traje 7 do 14 dana. Najbolje se može izvesti postepeni prijelaz, ako se krma siječka. Zelenoj siječka-

noj krmi svaki se dan primiješa sve više i više suhe sječkane krme. Ali i s paše i bez sječkanja se može izvesti postepeni prijelaz, ako se stoki iza paše ili ujutru prije paše daje u jasle nešto suhe krme. Tko ima lijepu i zdravu slamu (koja je baš ove godine bila dosta prorasla travama), taj neka daje takovu slamu u jasle. Ako se zdrava slama upotrebljava za stelju (nastor), treba je uvijek najprije metnuti u jasle pred goveda (ili ovce), da izjedu suhu travu i mekše vlati, a onda neka se tek upotrijebi za nastor. Na taj se način opet nešto zaštedi na krmi. Pogotovu je rastrošno, ako se pljeve upotrijebe za nastor. Pljeve od zobi i pšenice hranivije su i laglje probavljive nego slama od zobi i pšenice. Dva i pô kilograma pljeve od zobi i pšenice vrijede otprilike isto toliko za hranu, koliko tri kilograma slame od zobi i pšenice. Dakle je pljeva još vrednija od slame, pa je šteta uzimati je za nastor. Pljeva se osobito dobro može upotrijebiti za stajsku hranidbu svinja. Svinjama za rasplod, koje se ne tove, ne valja davati odviše vodenoga napoja, jer im to, osobito zimi, veoma slabi probavila i zdravlje. Bolje je hranu pomiješati s pljevom u gustu kašu. Ovakovu gustu hranu svinja bolje sažvače i zaslini pa je i bolje probavi. Ako svinja hranu bolje probavlja, onda će i od manje hrane dobro uspijevati, i gospodar opet zaštedjeti jedan dio skupe krepke krme.

Za prištednju slame i sijena dobro služi i krmidba kukuruzincem (slama od kukuruza). Poslije berbe se kukuruzne stabljike odsijeku i prislone najbolje uz plot ili uz drveće u malim kupovima, da se kukuruzne stabljike dobro provjetre i osuše i da ne zapljesnive. Kukuruzne stabljike (osobito vršika) isto toliko vrijede za krmu koliko dobra slama. Sa 15 kg. kukuruznih vršika dnevno moći je prehraniti izrasle volove preko zime kao uzdržajnom hranom (bez debljanja). Kukuruzne stabljike treba prije prehrane po duljini rasjeći, a onda poprijeko usitniti, tako da stoka uzmogne bolje žvakati. Vrlo je dobro rasječene stabljike prije prehrane namočiti u nešto slanoj vodi. U nuždi se mogu i kukuruzni klipovi upotrijebiti za krmu. Klipovi se rasijeku u sitne komade i onda primiješaju šrotu. Na dva dijela šrota meće se jedan dio rasječenih klipova. Ovakova je smjesa osobito dobra hrana za konje, jer bolje probavljaju i rjedje obole od zrnate hrane.

Kako bi se još moglo ove godine prištedjeti nešto na krmi?

Zelenom krmom kod ljetne hranidbe prima stoka mnogo vode u samoj krmi, pa će točno i često napajanje stoke biti važno samo za vrijeme velike vrućine. Kod zimskē hranidbe dobiva stoka većinom suhu hranu, pa gospodar treba da pomnjivim napajanjem redovito pruža stoki potrebnu vodu. Što stočar češće napaja, stim mu stoka bolje probavlja, a kad stoka bolje probavlja, onda i uz nešto manje krme dobro uspijeva. Čestim se napajanjem s dobrom svježom vodom zaštedi nešto na krmi.

Krepke krme moći je zaštedjeti i sakupljenim i sušenim žirom. Žir ne valja spremati u jame, kako to mnogi gospodari čine, nego ga valja sušiti i na suhom mjestu spremiti. U jamama se žir zapljesnivi i kvari. Od pokvarenoga žira dobivaju svinje t. zv. žirovu bolest, koja je često smrtonosna. U krajevima, gdje se žir suši, žirova je bolest nepoznata, nasuprot je ta bolest veoma raširena, gdje se žir ne suši, nego mokro sprema. Najbolje je sušiti žir u krušnim pećima, kada se kruh izvadi. Ovakav se žir može izmlatiti iz ljuske pa je još hraniviji i još probavljiviji nego na zraku sušeni žir s ljuskama. Tovnim svinjama se daje dnevno 1—1½ kg. svježega ili ½—1 kg. sušenoga žira. Tovnim volovima daje se do 6 kg. svježega ili 3.5 kg. sušenoga žira. Muzarama 4.5

kg. svježega, 3 kg. sušenoga žira. Isto tako konjima.

Za štednju s krmivima jest i to važno, da se kroz cijelu zimu jednomjerno dobro hrani. Bolje je kroz cijelu zimu srednje dobro hraniti stoku, nego na početku suviše dobro, a na koncu zime preoskudno i manjkavo. Tko hoće preko cijele zime jednako prehraniti svoju stoku, mora već sada točno proračunati cijelu zalihu krme i onda tu krmu odrediti za cijelo vrijeme stajske hranidbe. Zaliha mora biti tako odredjena, da preostane još nešto suhe krme za vrijeme, kada će započeti hranidba zelenom krmom, jer će i onda biti potrebno napraviti postepeni višednevni prijelaz od suhe na zelenu krmu.

Mnogo se kod hranidbe zaštedi i sječkanjem sijena i slame, jer se stoki olakša žvakanje i jer stoka ne može izabirati po hrani tako, da jedan dio ide neupotrijebljen u kvar. Ipak se ne smije presitno sječkati, jer stoka ne bi presitnu sječku dovoljno sažvakala i slinom ovlažila, pa bi tu sječku slabije probavljala. Gruba slama i sijeno sječka se do 2½ cm. duljine, a finije sijeno i slama i na 4 cm. duljine. Od presitne sječke konji mogu dobiti zatrpavanje crijeva i koliku. Dobru sječku ne treba navlažiti vodom, nego se miješa suhom krepkom krmom (brašnom ili šrotom) ili s rezanim okopavinama. Samo vrlo grubu sječku, koja se daje bez krepke hrane i bez vlažnih okopavina, dobro je nešto ovlažiti naslanom vodom i pustiti kratko vrijeme (oko jednoga dopodneva) stajati, da se malo smekša i zakisi. Suviše slana sječka može naškoditi, jer životinje iza toga prenaglo piju pa dobiju nahladu želuca, a dogodi se i to, da želudac omlitavi, pa može nastati pokvarena probava i nadam.

Zrnje se mladjim životinjama daje kao finija a izraslim životinjama kao krupnija krupica (šrot). Stoka bolje probavlja prekrupu (šrot) nego brašno, jer prekrupu mora žvakati i zasliniti, dok brašno brzo proguta, pa se ono često slijepi u grudve i kvari u probavilima. Dobro je stoga brašno davati pomiješano pljevom ili sječkom. Okopavine ne treba sasjeći, ako su dugoljaste i malene, nasuprot ih valja sasjeći, ako su okrugle i velike. (Od okruglih okopavina se stoka može zagušiti.) Okopavine se režu u komade velike kao orah, da te komade stoka još sažvače i zaslini. U sitnije komade se režu okopavine samo onda, ako ih valja pomiješati sa sječkom.

Kuhati ne treba nikakovu krmu (izuzevši veće količine krumpira), jer je iskustvo pokazalo, da nekuhana hrana bolje prija životinjama nego kuhana. Kuha se samo smrznuta hrana ili takova hrana, koja se počela kvariti, jer bi sirova mogla naškoditi zdravlju životinja.

Veoma se mnogo krme zaštedi, ako se životinje dnevno dobro očiste. Čista životinja mnogo bolje probavlja i mnogo više koristi daje nego nečista životinja uz istu hranu. Jednim pokusom se moglo ustanoviti, da je ista krava davala jedan litar mlijeka više, ako je bila dobro očišćena, nego ako je uz istu hranu ostala neočišćena.

Staju treba prije zime dobro očistiti, podove oprati i zatim zidove i podove okrečiti rijetkim vapnom. Vapno ubija klice kužnih bolesti i uklanja smrad u staji.

Mladu i steonu stoku treba čuvati od nahlade u staji. Poradi toga treba razdrte zidove i prozore pokrpati, da kroz njih ne puše na stoku. Kameni pod dobro je obložiti drvenim daskama, jer se time očuva stoka od nahlade crijeva i pokraj toga se na drvenom podu može zaštedjeti na stelji.

Voda, koja je vani na zimi dugo stajala, ili smrznuta hrana ne smije se davati stoki, jer uzrokuje nahlade crijeva i pobacivanje. Smrznutu hranu valja odmrznuti ili kuhati za prehranu. Velike količine smrznute hrane mogu se dulje vremena bez kvarenja čuvati, ako se ta hrana zakiseli.

Smrznuta bundeva, repa i drugo se rasiječe u male komade, zatim ukiseli u badnjevima (kao zelje) ili u jamama, kao što je već razloženo za zelenu krmu.

Na koncu valja stočara baš za ovo vrijeme svjetovati, da početkom zime pripuste sve svoje krmače, osobito one engleske krvi, da krmače rano u proljeće oprase odojke, jer će slijedeće godine jamačno nastati potreba mesa, a ovoj potrebi se najbrže može doskočiti rasplodom svinja, koje brzo rastu i brzo se utove.

Jesenjske radnje u voćnjaku.

Svakomu razumnomu i vještu gospodaru, pa makar i ne bio oveći posjednik voćnjaka, poznato je, da je i voćki potrebna njega, pravodobno i valjano obradjivanje i djubrenje kao i kod ostalih biljka, da jednim poslom ne preuraniš ili drugim zakasniš. Stoga vidimo, da svaka biljka u svoje doba traži njegu obradjivanja i djubrenja.

Prvi i važan posao za lijepe jeseni u voćnjaku jest temeljito čišćenje suhoga i nevaljalog granja, mladica, koje su istjerale na stabljikama i iz korijena, i razrjedjivanje grana, struganje mahovine, stare kore kefom od žice, bijeljenje i to što više i konačno okopavanje voćaka.

Kod izrezivanja suhih i nevaljanih grana rana, koja se bilo nožem, škarama ili pilom načini, omaže se voskom za voćke ili smjesom od ilovasta kreča i govedje balege. Kada je sve to učinjeno, počinje se bijeljenjem stabala. Za to se načini smjesa od 10% dentrina ili 1% karbola i 2 klgr. kreča i ovom se smjesom tekućinom pobijele voćke. Stabla, koja nijesu ravna ili su izvrnuta od vjetra, otkopaj pažljivo, da ne ozlijediš žilje, i prisili na pravilan i ravan položaj, pa je priveži debelom žicom za kolac, koji zabiješ duboko u zemlju na protivnu stranu, da izravnatu voćku drži ravno dotle, dok se voćka opet na svoj prijašnji položaj ne učvrsti.

Na voćku, gdje se priveže debela žica, podmetne se najprije stara krpa, a na krpu daščica, da žica ne ozlijedi koru na izravnatoj voćki.

Najbolje je za voćku, da se taj posao obavi odmah, čim vjetar voćku povine, jer se tada sigurnije i bolje namjesti na pravilan položaj, nego u jesen ili nakon jednu ili dvije godine. To bi bilo prekasno, jer se ili više ne može ili teškom mukom, a ako se prisilnim načinom ispravi, može korijenje popucati i voćka se posušiti.

Djubrenje voćaka vrši se svake ili barem svake druge godine ili mješancem kompostom, stajskim ili umjetnim djubrom. Za djubrenje s bilo kojim djubrom iskopa sa lopatom jarak oko voćke 30 cm. dubok u daljini od dvije trećine od onoga, koliko grane od voćke dosežu, a djubri se stajskim mješancem prema veličini i potrebi i razdoblju posljednjega djubrenja. S umjetnim se gnojem postupa tako, da se iskopa jama na isti način kao za djubrenje stajskim gnojem, i djubri prema površini prostora, što ga zauzimlju grane od voćke. Na jedan kvadratni metar razdijeli se 30 dkgr. čilske salitre i 50 dkgr. superfosfata. Budući da već danas mnogi poljodjelci i vinogradari upotrebljavaju za svoja polja i vinograde umjetni djubar, imaju kod toga lijepu priliku, da se sjete i djubra na voćke.

Što je starija voćka, stim se dublje mora djubar zakopati. U ljetu djubri se s dobrim uspjehom razrijedjenom gnojnicom, a u zimi po snijegu sa samom gnojnicom, pa se preporuča načiniti ispod voćke, dokle sežu grane, luknje, u koje se nalije gnojnica, koja se vremenom upija do žilica sisavaca.

Osobito se preporuča umjetni djubar kod starijih voćaka, jer umjetni djubar razmjerno prema količini stajskoga djubra prije i bolje djeluje na razvitak stabla, lišća i kakvoće voća.

Voćke se okopavaju u jesen i u proljeće 1 metar oko stabla, tako da ostaje u sredini kod stabla jamica, u kojoj se voda preko zime zadržava i pomalo u zemlju upija. Time je voćki mnogo pomoženo za

razvitak svih njezinih svojstava. U isto doba neka se pazi na crvenoga ušenca, pa ako se opazi taj opasan štetnik, satare se kefičom od žice namočenom u petrolej ili đentrin. Kod okopavanja mora se paziti, da se voćke ne ozlijede, jer su ozlede prava i povoljna legla i gnijezda za crvenoga ušenca. Isto tako se rado pojavljuje na takovoj rani rak, koji za kratko vrijeme uništi voćku. Prije nego što dodje zima i zapadne snijeg, izvadi stare i bolesne voćke, koje više ne rode, i zasadi mlade, da se zemlja preko zime premrzne. Ako pak vrijeme dalje dopušta, mogu se mlade voćke još ove jeseni zasaditi. Kod sadjenja mlade voćke treba osobito paziti, da voćka dobije na žilice mješanca komposta ili dobre sitne zemlje, a na zemlju se baci djubar. Prije nego što se voćka zasadi, postavi se ravan i okrugao čvrst kolac, za koji se zasadjena voćka čvrsto priveže. Izmedju kolca i voćke metne se mahovine. Mlade zasadjene voćke obrezuj prve i druge godine na dvije trećine, a kasnije sve manje, a 6., 7. godine i dalje prema tome, kako se voćka razvija, ili se uopće prestaje prirezivanjem.

Imade još danas ljudi, koji tvrde, da voćka ne može svake godine roditi, jer se mora, nakon što je rodila, odmoriti. Ali to ne stoji. Ako smo voćku dobro obradjivali i djubrili, dali smo joj time one hranivosti, koje ona treba za razvitak ploda, i ona će nositi svake godine izuzevši ako pozebe u proljeću ili nastrada od druge elementarne štete.

Svaki pojedini posjednik voćnjaka zacijelo želi, da mu voćke svake godine rode, pa stoga onda neka i nastoji, da u prvom redu pruža voćki sva hraniva, koja će dati stablu snage i sposobnost za nošenje ploda.

Ako smo sve to, što smo naveli o voćki, za njezin razvitak u pravo vrijeme doprinijeli, možemo se nadati dobromu prirodu.

J. Prebil.

Produbljivanje mekote.

U »Hrvatskom Udrugaru« govorili smo već više puta o dubokom oranju pred zimu, a kako je s tim u uskom savezu produbljivanje mekote, upozoriti nam je naše zadrugare, da pri toj prilici nastoje produpsti mekotu na svojim oranicama, jer će produbljivanjem mekote povećavati i vrijednost svoga zemljišta.

Kod oranica naime razlikujemo dva sloja zemlje i to: gornji rahliji sloj, koji se svake godine obradjuje, a zovemo ga m e k o t o m, pa zemlju ispod toga sloja, koju nazivamo z d r a v i c o m. Mekota je poradi obradjivanja i sadržaja humusa (biljnih čestica, koje se raspadaju) rahlija, te u njoj trunjenje i rastvorba biva brža. Rahla zemlja naime prima u sebe više vode, čega radi je u njoj jače djelovanje studeni, prima i više zraka, koji djeluje kemijski; poradi sadržaja humusa imade tamniju boju, te se lakše ugrije (poznato je, da su tamna i rahla zemljišta uvijek toplija od gustih), a vlaga, zrak i toplina podupiru djelovanje različitih bakterija, koje rastvaraju biljne i rudne tvari, koje se nahode u tlu, te tako umnažaju u mekoti zalihu hraniva, koja su bilju lako pristupačna. Zdravica pak jest gušći sloj zemlje, koji je slabije izvrgnut gore spomenutim utjecajima, te prema tomu sadržaje i manje bilju pristupačnih hraniva, a korijenje bilja teže prodire u nju.

Kod nas se vrlo plitko ore; vide se oranja od 6 do 8 cm, a plitka mekota sadržaje apsolutno manje bilju pristupačnih hraniva nego duboka; korijen u plitkoj mekoti može da sabira hranu na vrlo malom prostoru, pak zato kulturno bilje, kojega korijenje prodire i u veće dubljine (slad. repa, grahorka, djetelina, voće), u plitkoj mekoti ili ne uspijeva ili je njegov porast jako smetan. U plitkoj mekoti bilje za suše i žege izgori. Naprotiv duboka mekota uščuva dulje vlagu, ne isuši se prebrzo niti je premokra, korijenje u nju dublje prodire i tako lakše odolijeva suši i

žezi. Prirod je na dubokoj mekoti sigurniji, jer korijen, dublje prodirući, sabira hranu na većem prostoru.

Nastojmo stoga što dublje orati, svakako preko 20 cm duboko, jer se oranje od 15 do 20 cm naziva još plitkim, a tek od 23 do 30 cm dubokim; oranje preko 30 cm je već vrlo duboko. Kako duboko ćemo orati, zavisi o svojstvima tla i bilja, koje mislimo gajiti. Tako, ako imademo tlo s lošom zdravicom, koja ne sadržaje biljnih hraniva, na pr. šljunkovita i željezovita, onda je ne smijemo težati, t. j. mekotu produbljivati, jer bi neplodnom zemljom mekotu pokvarili. Bilje, koje pušta duboko korijenje, mora imati i dublju mekotu, no ni za žitarice ne će biti naodmet dublja mekota, jer će im prirod biti sigurniji i ne će toliko trpjeti na suši.

No najedamput ne smijemo mekotu produpsti, već se to radi postepeno: svake godine produbljujemo malo dublje, jedno stoga, jer bi za produbljivanje najedamput trebali dvostruke sprege, pak bi nas to u jednoj godini došlo preskupo, a drugo jer s produbljivanjem mekote treba oranica i više gnoja, da bi izorana zdravica dobila potrebitu količinu humusa. Postepenim produbljivanjem dakle doći ćemo do kulture, koja se sastoji u produbljivanju mekote iznad 20 cm dubljine.

Produbljivanje preko 25 cm dubljine postizava se ili dvostrukim oranjem ili podrivačem. Podrivačem rahlimo samo zdravicu t. j. pripravljamo je za miješanje s mekotom. I sadnjom bilja s dubokim korijenjem (gomoljače i korjenjače) postizavamo produbljivanje mekote, jer korijenje takova bilja prodire duboko i u zdravicu, tamo struhne i tako stvara humus i u donjim slojevima tla. Kod bilja, koje zahtijeva osobito duboku priredbu tla, izvodimo to lopatom, a to se zove rigolanje (na pr. kod vinograda, hmeljnika itd.).

R. G.

Sjedine ili vinski cvijet.

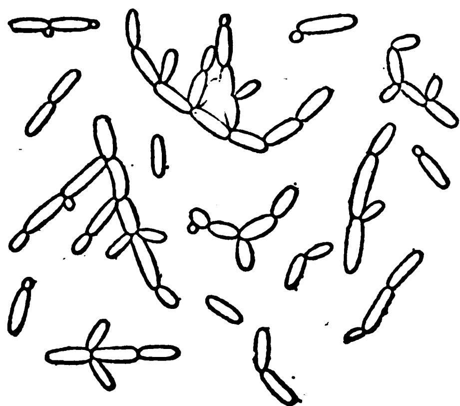
(Mycoderma vini. — Der Kahmpilz).

Natočimo li bačvu vinom, pa pogledamo li je nakon nekoliko dana, opazit ćemo, da bačva nije više puna. Na površini se vina vidi bijela tanka, sad nešto deblja, a sad nešto tanja, bjelkasto žuta, a kroz neko vrijeme bjelkasto zelena i nagužvana koprena. Ta koprena nije ništa drugo nego bezbroj živih bića, koja se zovu k v a s c a, s j e d i n a ili vinski cvijet (i birsa kažu u nekim našim vinorodnim krajevima, što je pogrješno). Ta živa bića uzročnici su najpogibeljnijih bolesti u vinu, ona rastvaraju u vinu gotovo sve sastojine, a time se vino sasvim pokvari. Radi toga potrebno je svakom vinogradaru znati barem najvažnije o glavnim neprijateljima vina, pa zato ćemo mi govoriti o sjedinama toliko, koliko se danas o njima uopće znade.

R a s p l o d j i v a n j e s j e d i n a. Sjedine se rasplodjuju pupanjem upravo *onako*, kako se rasplodjuju kvasci vina, pa su prema tomu kvascima vina vrlo slične. Kao što ima vrlo mnogo vrsta i odlika kvasaca vina, tako isto ima i mnogo vrsta sjedina, koje i različno u vinu djeluju. Djelovanje različnih sjedina može lako i svatko sam vidjeti, pusti li u boci ili čaši vina. Površina se vina prekrije za par dana tankom mrenom. Ta mrena nije jednaka kod svih vrsta sjedina. Neke vrste tvore finu mrenu, dok druge stvaraju gustu, naborastu, gužvastu i žuto-bijelu mrenu. Te se razlike medju naslaganim mrenama na vinu najbolje razabiraju, ako se mošt ili vino zasije čistim kulturama sjedina. Jedne su mrene vrlo fine i nježne, pa su se na površini vina naslagale poput najfinije koprene, ali za par dana odebljaju, nagužvaju se i u nabore slože. Obično su te debele kožice bijelo-žute i nešto masne, ali i mnogo puta suhe poput sira. Kod mnogih mrena prelazi boja više puta i u violetnu. I tekućine su kod različnih mrena na površini različne. Neke su sasvim čiste i bistre, dok

se u drugima vide guste pahuljice, koje se postepeno talože i na dnu stvaraju debelu naslagu droždja sjedina. Imade takodjer tekućina, koje se uzmute, kao da je tko u njih metnuo ilovače, pa u tom žućkastom mutežu plivaju vrlo sitne pahuljice, koje se takodjer stalože nakon nekoga vremena na dno posude.

Uzme li se od te mrene jedan neznatan dio, pa pogleda li se pod mikroskopom, opažaju se vrlo fini i kvascu vina slični organizmi. Stanice su tih organizama dugoljaste, a često su se uobličile poput kobase ili kratkih niti (konca) [vidi sliku1.]. Rekao sam, da se sjedine rasplodjuju pupanjem poput kvasca vina, i to najprije na jednom kraju, a poslije na drugom, pa tako tvore tipične kolonije stanica, kojih ima u svezi na stotine i stotine. Da sjedine tvore tako duge kolonije, znak je taj, što one ne uzrokuju nikakva alkoholnoga vrenjenja, pa ako ga i uzrokuju, ono je upravo neznatno.

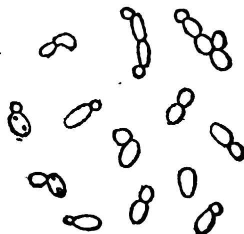

Slika 1. **Kolonije kvasca sjedina. Kvasci sjedina u pupanju. Kvasac sjedina 800 puta povećan.**

Budući da se dakle ne stvara nikakva ugljična kiselina, drže se stanice u svezi i čine one duge kolonije.

Mnoge stanice sjedina nijesu tako oduljene, već su oblikom slične više kvascu vina [vidi sliku 2.]. Upravo radi toga dosta je teško razlikovati stanice sjedina od stanica kvasca vina. No zato ipak ima znakova, koji ih luče od kvasca vina. Ti su znakovi ovi: sjedine stvaraju na dnu mrenu, dok je kvasac vina ne stvara.

Slika 2. **Kuglolike sjedine, slične kvascu vina, po R. Meisneru.**

I kvasci se sjedina ne razvijaju svi jednako. U ono doba, kad se stanice rasplodjuju pupanjem i kad stvaraju koprenu na vinu, vide se u nutrinji vakuoli, a i glykogen dade se ustanoviti razrijedjenom jodovom rastopinom. Pa kad stanice ostare i izgladne, tad se skvrče, a u nutrinji vide se svijetla, nešto sjajna zrnca, koja nijesu ništa drugo nego ulje. U ovalnim ili eliptičnim stanicama imade samo jedno zrnce ulja, a to je obično smješteno u sredini stanice. U produljenim stanicama imade više zrnaca ulja, ali ponajviše dva. Ta se pak nalaze na jednom i drugom kraju stanice. (Vidi sl. 2.). Rijetko se kad vidi u sredini stanice i treće zrnce. Po tim se uljenim zrncima raspoznavaju sjedine, a osim toga lako se luče od stanice kvasca vina.

Sve vrste sjedina trebaju za rasplodjivanje i življenje z r a č n i k i s i k. Pa upravo radi toga razvijaju se sjedine ponajbolje tamo, gdje imade ponajviše zraka, a to je površina mošta i vina. Na površini vina naslagala se ona koprena, i to samo radi toga, jer vino neprestano hlapi iz bačve. A budući da hlapi, nastaje na površini prostor, gdje ima izobilno zraka, pa se tad sjedine, koje su u vinu, silno rasplodjuju. Puste li se one nesmetano da dalje rade, tad se ona koprena množanjem stanica debljа, pa kad je ta koprena prilično odebljala, tad stare stanice izumru i u dosta krupnim pahuljicama padaju na dno bačve.

Stanice, koje su pale na dno bačve, ne izumru sve, nego samo izgladne i dalje, ali

samo polagano, rastvaraju vino. U takvim prilikama mora da je pristup zraka i u najmanjoj količini pristupačan. Dr. Wortmann našao je u boci vina, koje je 25 do 30 godina bilo u njoj, živih stanica sjedina: Ta boca bila je dobro začepljena i otvor voskom zamazan.

No kisik zraka ipak je dolazio kroz one fine kanale na čepu u bocu do vina; pa su se samo na taj način uzdržale sjedine na životu. Da se uvjeri, da li su te stanice žive, uzeo ih je dr. Wortmann iz vina, pa ih je metnuo u steriliziran mošt, u kojem je bilo dovoljno zraka. Nakon par dana opazio je, kako se površina mošta pokrila tankom koprenom. Ta koprena nastala je iz onih stanica, koje je uzeo iz onoga vina u boci.

Djelovanje sjedina u vinu. Različne vrste sjedina razlikuju se jedna od druge, što stvaraju različne mirise. Mnoga vina, zaražena sjedinama, zaudaraju po pokvarenom maslacu. Taj osobiti miris u vinu jest maslačna kiselina, koju stvaraju sjedine iz različnih sastojina vina. Neke sjedine stvaraju hlapive kiseline, a te silno kvare vino. Druge pak sjedine proizvode opet druge ogavno mirišljive hlapive kiseline, koje s alkoholom tvore sastavljene etere, koji se odlikuju posebnim mirisom. Ima opet posebnih sjedina, koje su vrlo slične kvascu vina, a da se uzmognu razlikovati od stanica kvasca, prozvaše ih Saccharomyces anomalus. Te sjedine stvaraju u moštu ili vinu octani etir (ne octanu kiselinu). I neznatna količina toga etira opaža se u vinu. Djeluju li kvasci sjedina polagano, pokvari se neko vino sasvim. Ako se to i ne dogadja, ono svakako gubi na dobroti. A često puta se i ne vide na vinu sjedine, ali zato ono nije više onakovo, kakvo je prije bilo.

Pojava octanoga etira u vinu i to od kvasca Saccharomyces anomalus nije baš rijetka, štoviše ona se i češće dogadja, a pogotovu kod boljih vina, koja su po više godina u bačvi dozrijevala. Mnogo puta jedva da se osjeća octani etir u vinu, pa se i ne može reći, da je taj miris neugodan. Mnogi zamjenjuju miris octanoga etira s octanom kiselinom, jer doista imadu i neku sličnost, radi toga i kaže se, da je takovo vino slabo ciknulo, no zato ipak nema u njemu octane kiseline.

Kvasci sjedina nesamo što stvaraju kiseline, nego oni i troše kiseline u vinu, radi toga kiselina ponestaje. Da li kvasci sjedina uvećavaju ili umanjuju kiseline u vinu, utječu na to i druge prilike, a ponajviše sad veći ili manji pristup zračnoga kisika.

Sjedine nesamo što stvaraju i troše kiseline vina, nego one napadaju i razaraju u vinu i druge sastojine. Te su pak sastojine u prvom redu alkohol. One rastvaraju alkohol u ugljičnu kiselinu i vodu. Time postaje vino vodenasto, mlohavo i na posljetku nema u njemu niti alkohola — ono je tekućina, koja više nije vino. Osim alkohola stradaju od sjedina ekstraktivne tvari, glicerin, rudne tvari i različni mirisi (buqueti). Pa upravo radi toga, što su ti organizmi vrlo pogibeljni neprijatelji vina, oni dotle ne miruju, dok ga sasvim ne pokvare.

Podrijetlo sjedina. Sjedine obitavaju u vinogradskom tlu kao i kvasac vina. Kad grožđje počne dozrijevati, evo ti i njih u društvu onih silnih organizama, koji sebi traže hranu i eksistenciju na grožđju. Na zrelom grožđju razvijaju se sjedine, a kad se grožđje zgnječava, dolaze u mošt, a od mošta nastaje vino. Prije se mislilo, a još i danas neki misle i uče, da sjedine dolaze u vino iz zraka. Tu je tvrdnju skroz oprovrgao Dr. Wortmann. On je naime uzeo steliriziran mošt, pa ga je izvrgao utjecaju zraka, i poslije nekoliko dana nije se načinila na površini mošta ona značajna mrena ili koprena. Taj pokus jasno dokazuje, da u zraku nema tih organizama. Jedino u podrumima i vrionicama moglo bi ih biti, ali i tamo jako malo.

Sjedine su već ispočetka u vinu. One su osobito požudne za zračnim kisikom, pa

kad ga imadu u izobilju, tad se i silno rasplođuju. Kad mošt vri, ne mogu se sjedine razvijati, jer im smeta alkohol i kvasac vina. On nadvladava sjedine, pa kad ih je nadvladao, on je gospodar u moštu. Pošto prestane vrijenje, pa imade li nad moštom ili mladim vinom dovoljno zraka, tad su one na poslu. U bačvama, koje su skroz pune vina, sjedine miruju. Upravo radi toga neka ih svaki vinogradar i vinar drži punima, t. j. neka vino svakih 8—14 dana nadolijeva — pa mu se ne će pokvariti. Ono vino, koje ima mnogo alkohola, ne mogu sjedine pokvariti.

Prof. J. R.

Kako da uništujemo korov pirikti.

Jedan od najrasprostranjenijih štetnih korova, koji se u zemlji na površini širi i na koji ne djeluje ni suša ni zima u njegovu razvitku i širenju u zemlji, jest pirika. Ovaj korov se osobito rado širi na pjeskovitom i ilovastom tlu te oduzimlje biljkama mnogo hrane. Kao kod svakoga oranja i okopavanja poljskih biljka preko godine, tako isto neka se i kod jesenskoga dubokoga oranja nastoji oko toga, da se žilice od pirike pokupe i nose na hrpu, koja se pomoću slame mora spaliti, jer ćemo samo ovakovim postupkom moći barem donekle uništiti ovaj vrlo štetni korov. Odluči li marljiv poljodjelac piriku s oranice posve uništiti, imat će nekoliko godina posla, dok je temeljito očisti. Ne valja ono malo, što se za vrijeme brnanja na brnaču nakupi, bacati na hrpice i ostaviti opet dalje na oranici. Isto tako ne valja bacati piriku na djubar ili kompost, jer time nijesmo ništa učinili, jer će na djubru ili kompostu opet dalje rasti i širiti se, a na posljetku dopremit će se opet natrag na oranicu i livade. Pirika može godine i godine na hrpi ležati i ne će propasti, nego će se naprotiv dalje širiti. Samo orati da uništimo piriku, jest bez uspjeha, jer se oranjem razrežu dugački komadi na kratke, koji se bez ikakvoga utjecanja na oranje nesmetano u zemlji i na površini dalje šire. Najviše se, koliko se može vidjeti, širi (množi) pirika na oranicu s poljskih puteva bilo sjemenom ili žilicama, pa stoga ne preostaje drugo već puteve na isti način kao i oranice preorati i očistiti. Protiv toga korova nema drugoga sredstva, nego ga pokupiti i spaliti.

J. Probil.

Ratni kalendar.

(Nastavak.)

2. rujna: Rusi pobijedjeni kod Krasnostava i Zamošća. U sjevernom dijelu Istočne Pruske uzmiču Rusi.

2. rujna: Francuska je navala sa strane Verduna odbijena.

3. rujna: U konklavu je izabran novi papa Benedikt XV. — Crnogorski odjeli bačeni su s pograničnih vrhova kod Bileća. — Naše su čete ispraznile Lavov. — Predsjednik republike Poincare i vlada ostavili su Pariz i otputovali u Bordeaux.

4. rujna: Francuske utvrde Hirson Ayvettes, La Fere i Laon zauzete su bez borbe. — Albanski knez Vilim otputovao je iz Drača.

5. rujna: Francuski grad Amiens je u njemačkim rukama.

6. rujna: U Sikstinskoj kapeli u Rimu obavljeno je uz običajne obrede krunisanje pape Benedikta XV. — Srpska timočka divizija, koja je kod Mitrovice prešla Savu, odmah je od austro-ugarskih četa raspršena.

7. rujna: Francuska je tvrdjava Maubeuge kapitulirala. — Engleski je krstaš »Warrir« u Jadranskom moru naišao na austro-ugarsku minu i potonuo.

8. rujna: Na ratištu je u Istočnoj Galiciji nastala stanka.

9. rujna: Nijemci napreduju izmedju Genta i Antwerpena. — Naše su čete u kutu Kupinovo-Progar zarobile 9000 Srba i zaplijenile svu silu ratnoga materijala.

10. rujna: Panamski je prokop otvoren prometu. — General Hindenburg porazio je s austro-ugarskom vojskom lijevo krilo ru-

ojske. — Njemačke su čete zaposjele

rujna: Bitka kod Lavova sveudilj tra- Njemačko konjaništvo ušlo je danas u s na Seini. — Papa Benedikt XV. iz- rvu svoju encikliku za mir.

rujna: U Srbiji vlada velika nevolja, :alo je živeža. — U istočnoj Pruskoj nijednoga Rusa na njemačkom zemlji-

rujna: Bitka kod Lavova je prekinuta. o Pariza vode se bojevi žestoko. Svaki zemlje brani se do skrajnosti. — Nje- je krstaš »Hela« potonuo.

rujna: Vojske generala Dankla i Auf- ga sjedinile su se s glavnom vojskom.

rujna: Provala Srba u Srijem potpu- je suzbita. — Ruska pričuvna vojska dnoga strašno je postradala u bitci kod

rujna: Na južnom se ratištu nastavlja ı Srba. — Na galičkom ratištu vlada stanka.

rujna: Ruska gubernija Suvalki dobila mačkoga guvernera. — Na zapadnom nije se položaj promijenio.

rujna: U Nišu je buknula kolera. — uske ispade iz tvrdje Verdun suzbijaju ci.

rujna: Njegovo Veličanstvo posjetilo je e vojnike, koji su smješteni u različnim ama u Beču. — Kod sela Umlena do- do ljutoga boja izmedju srpskih komi- ı i Bugara.

rujna: Njemačke su čete nakon kra- ojeva zauzele Grajov i Sčučin. — Na j bojnoj fronti potisnuta je francusko- ka vojska u defenzivu.

rujna: U srednjim su Vogezima suzbi- ale Franceza. — Državne su se banke jeva, Gornjega Milanovca i Kragujevca le u Niš.

rujna: Nijemci bombardiraju katedralu nsu. — Srpski princ Gjorgje ranjen. — ki krstaši »Aboukir«, »Hoque« i «Cres- otopljeni su od njemačkoga pomorskog »U 9«.

23. rujna: Pokusi Francuza, da obidju nje- mačku vojsku na desnom krilu, ostali su bez- uspješni.

24. rujna: Naša je vojska zauzela preko Drine mjesta Drenovac, Pričinović i Seva- ricu.

25. rujna: Srpski je kralj Petar pobjegao u Prizren. — Tvrdjica Camps de Romains južno od Verdunu pala je danas, te je na njoj istaknuta njemačka zastava.

26. rujna: Australske su čete zauzele Friedrichwilhelmhafen, sijelo njemačke Gui- neje. — Kod Uzsoka je nekoliko tisuća Rusa pokušalo prodrijeti tamošnji klanac, ali su ih naše čete potjerale natrag.

27. rujna: Topovi od 42 cm. postavljeni su pred tvrdjavu Verdun.

28. rujna: Njegovo Veličanstvo nastavilo je svoje posjete kod ranjenika. — Stanje na različnim ratištima ostalo je danas nepromije- njeno. — Naše su čete potisnule Ruse u Kar- patima do granica.

29. rujna: Suzbite su navale Rusa, koje su poduzeli preko Njemena. — Njemačka voj- ska suzbila je francuske navale iz Verduna i Toula. — Opsadno topništvo otvorilo je va- tru protiv utvrda Antwerpena.

30. rujna: Srpske čete, koje su prešle pre- ko Save, protjerane su natrag. — U bojevima oko Uszoka pretrpjeli su Rusi poraz, te je uzsočki klanac opet u našim rukama. — Nijemci su unišli u grad Mechelm.

1. listopada: Opsada Antwerpena po Nijemcima povoljno napreduje. — Na isto- čnom ratištu nema promjena.

2. listopada: Naše čete čiste odlučno one krajeve Bosne, koje su ugrozile srpske i cr- nogorske čete. — Rusi su se povukli u veli- kom neredu preko granice kod Ekermező-a.

3. listopada: Dvije su crnogorske brigade poražene i bačene natrag do Foče. — Kod Augustova poražen je treći sibirski zbor. — Na francuskom ratištu nema promjena. — Pred Antwerpenom pale su tri utvrde.

4. listopada: Svečana proslava Previšnje- ga imendana Njegova Veličanstva Franje Jo- sipa I. — Nijemci nastavljaju bombardiranje Osojevca.

5. listopada: U ruskoj Poljskoj napreduju naše čete prema Visli. — Dvije su tvrdjavice pred Antwerpenom pale.

6. listopada: Momčad srpske pješ. pukovnije uzbunila se, te je ustrijelila generala Bubanovića i svoga zapovjednika pukovnika Malevića. — Napredovanje rusko u guberniji Suwalki je suzbijeno. Bojna fronta u Franceskoj proširila se do Arrasa.

7. listopada: Kod Marmarosszigeta poražen je neprijatelj. Naše su čete unišle u grad. — Car Nikolaj II. stigao je u Ljubljin. — Navale su Francuza kod Argona i sa sjeverne fronte kod Verduna suzbite.

8. listopada: Srpske čete bačene su iz Srebrenice preko Drine. — Ponovne žestoke navale na Przemysl sjajno su suzbite. Rusi su imali mnogo gubitaka. — Bombardiranje grada Antwerpena je započelo.

9. listopada: Naše čete postojano napreduju preko Beszkida i proganjaju Ruse. — Arnautski ustaše osvojili su grad Kočane u Novoj Srbiji. — Antwerpen se nalazi u rukama Nijemaca.

10. listopada: Umro je rumunjski kralj Karol. — Rusi se povlače iz Ugarske i Galicije.

11. listopada: U južnoj Poljskoj naše su čete stigle do Visle. — Novi rumunjski kralj Ferdinand I. položio je svečanu prisegu na ustav.

12. listopada: Tvrdjava Przemysl je oslobodjena. — Jaroslav i Ležajsk u našim su rukama. — U Sarajevu je počela parnica protiv Principa i drugova radi atentata na nadvojvodu, nasljednika prijestolja Franju Ferdinanda. — Velika bitka kod Genta.

13. listopada: Nijemci su ušli u Gent i stigli pred Brügge.

14. listopada: Veliki bojevi na potezu Stari Sambor i Medyka. — Lyck je opet pao u njemačke ruke. — Belgijska vlada preselila se u Francusku u grad Havre. — Grad je Lille zaposjednut od njemačkih četa.

15. listopada: Rusi su protjerani iz Marmaroške županije. — Naše čete stoje pred Varšavom. — Navale su Francuza u okolici Alberta suzbite.

Zadrugarstvo.

Odgoda ovogodišnje svezadružne skupštine i skupinskih zborova. U 8. i 9. broju »Hrvatskoga Udrugara« izvijestili smo naše čitatelje, da se ovogodišnja svezadružna skupština morala radi velikih ratnih dogadjaja odgoditi. Glavni odbor Središnje sveze zaključio je u svojoj sjednici, održanoj dne 16. srpnja o. g., da se imade IV. redovna svezadružna skupština hrvatskih seljačkih zadruga održavati dne 27. kolovoza 1914. u dvorani kr. županijske oblasti u P o ž e g i. Pozivi i sve predradnje bile su dovršene, a i dnevni je red bio i obilan i veoma važan. Na toj skupštini imao bi se nakon pozdrava predsjednika Središnje sveze pročitati od tajnika sveze »Izvještaj o radu i djelovanju Središnje sveze za g. 1.913.«, a tad bi se skupštini na odobrenje imali bili predložiti zaključni računi za g. 1.913. Dalje su za ovu skupštinu bila odredjena ova predavanja: »Temeljna načela o uzgoju stoke« od prof. dr. Ljudevita Prohaske, zatim »Iseljeničko pitanje i hrvatske seljačke zadruge« od dr. Krunoslava Jande i »Zle navike i predsude« od Ignaca Kolareka. Nakon toga imali su se stvoriti zaključci o različnim pitanjima i prijedlozima, koji bi se imali raspraviti dan prije glavne skupštine na sastanku zadrugara. Ovaj se program nije mogao izvesti, jer se — kako smo već spomenuli — morala ova skupština odgoditi radi izvanrednih ratnih prilika u našoj monarkiji. Toliko javljamo našim čitateljima, a ujedno primjećujemo, da se ove jeseni ne će moći održati ni redovni s k u p i n s k i z b o r o v i.

Nove hrvatske seljačke zadruge. Radnje oko osnivanja daljnih zadruga obustavljene su posve, pa tako nije održana nijedna osnovna skupština. Za četiri već osnovane nove zadruge i to u Koprivničkom Ivancu, Gudovcu, Natkrižovljanima i Lomnici imadu stići od nadležnih trgovačkih sudova odluke o protokolaciji. Kad se to zbude, započet će ove zadruge svojim djelovanjem.

Hrvatska zadružna knjižnica. Već smo u broju 8. i 9. »Hrvatskoga Udrugara« istaknuli, da se malo zadruga odazvalo našemu pozivu na pretplatu prvoga sveska »Hrvatske zadružne knjižnice«. Otkako je nastalo ratno stanje u našoj monarkiji, naručila je samo jedna zadruga — i to ona u Badljevini — 8 primjeraka prvoga sveska. Znamo, da su tako slabom odzivu uzrokom ove teške prilike u našoj domovini, no kako sada nastaju duge zimske večeri, te se članovi pojedinih obitelji skupljaju u kući oko ognjišta i toplih peći, očekujemo, da će te narudžbe biti mnogobrojnije. To je naše očekivanje posve opravdano, jer je zadružna knjižnica namijenjena naročito hrvatskim zadrugarima, u kojoj će za neznatni izdatak od

filira po primjerku naći obilno uputa i savjeta svoj život i razumno gospodarenje.

Revizije zadruga. Radi opće spreme i ratnih lika morali smo prekinuti s revizijama naših druga, ali čim se slegio prvo uzbudjenje, odre a je centrala, da se imade nastaviti s revizi na. U prvom redu uzeo se obzir na one za ge, koje nijesu prošle godine revidirane. U mje u rujnu započelo se opet s revizijama, te su vedene revizije zadruga u Bukevju, Novim Či na, Starim Čićama, Hrastelnici, Kravarskom, ževcima, Letovaniću, Lekeniku, Martinskoj si, Nuštru, Odri kod Zagreba, Palanjku, Tovar u, Petrijevcima, Voloderu (vinarska), kod koje druge je sastavljena bilanca za prvu poslovnu dinu 1.913./1.914. Revizija i sastav bilance za dinu 1913. obavljene su kod hrvatskih seljačkih druga u Dvoru i Alimašu.

Doprinos za zadružnu organizaciju. Kako se približava konac godine, valja da zadružne ave uznastoje oko uplate godišnjega doprinosa zadružnu organizaciju po članovima, pa da o sabrane svote — u koliko još nisu — odmah nače putem Hrvatske poljodjelske banke Sre njoj svezi hrvatskih seljačkih zadruga.

Gospodarstvo.

Zabrana prodaje ženske teladi i bredjih ava. Kr. hrv.-slav.-dalm. zem. ada, odjel za narodno gospo arstvo, izdala je naredbu, od 17. listo da 1914. broj I. 1501, u pogledu za ane prodavanja ženske tela , junica ispod tri godine sta h i bredjih krava u svrhu kla a, koju u cijelosti donosimo:

»Radi očuvanja marvogojstva od zlih sljedica sadašnjega ratnoga stanja, ob lazi kr. ova zemaljska vlada zabra ti prodaju ženske teladi, ju ca ispod tri godine starih i edjih krava u svrhu klanja.

Izuzeti su jedino slučajevi klanja od žde uslijed nezgoda uz dozvolu uredo oga veterinara.

U posebnim, osobito obzira vrijednim učajevima podjeljuje, na obrazložene olbe, od slučaja do slučaja iznimne do ole za uporabu spomenutih vrsta marve klanje, kr. zemaljska vlada, odjel za na dno gospodarstvo.

Uredovni veterinari imadu prigodom nadziranja marvinskih sajmova i klaonica te prigodom otpremanja marve željeznicom i brodovima strogo paziti, da se zabrana ova točno obdržavala bude.

Izdavači marvinskih putnica kod gradskih i općinskih poglavarstva ne smiju izdavati marvinskih putnica za žensku telad, za junice ispod tri godine stare i za bredje krave u svrhu klanja.

Na svaku pojedinu marvinsku putnicu, koju će izdati za netom spomenute vrste marve, treba da napišu crvenom tintom »Isključivo za daljni prigoj«.

Marvinske putnice providjene tim napisom nije dozvoljeno prenašati na takove kupce, za koje je poznato, da se bave mesarenjem.

Prekršaji ove naredbe kaznit će se novčanom globom od 10—100 K, odnosno zatvorom od 1—10 dana.

Naredba ova staje na snagu 20. listopada 1914., te ostaje u kreposti do opoziva«.

Izvješće o radu zemaljske gospodarske uprave kraljevina Hrvatske i Slavonije god. 1.909.—1.911. Kr. zemaljska vlada izdala je svojom nakladom ovo izvješće, u kojem je na prvim stranicama otisnut članak pod naslovom »Pregled«, koji radi zanimljivosti i važnosti u cijelosti donosimo:

»U izvješću o radu zemaljske gospodarske uprave u god. 1908. iznešen je opširan program za rad ove uprave, koji je djelomice još u god. 1908. proveden, a većinom se je u daljne 3 godine provadjao. Da se taj rad zemaljske gospodarske uprave nije u cijelosti mogao provesti onako, kako je bio zamišljen, razlogom su tomu prilike, koje su u ovom razdoblju nastale, a na koje zemaljska gospodarska uprava nije mogla uplivati. Za sam gospodarstveni razvoj u zemlji bilo je ovo razdoblje vrlo teško. Silna suša god. 1908. imala je za posljedicu nerodicu krme. Kad se uzme na um, da je iza te suše slijedila vrlo stroga zima, onda je pojmljivo svakom gospodaru, da se stočarstvo nije moglo razvijati u god. 1909. onako, kako bi se moglo razvijati u normalnim prilikama. Ovako teška nestašica krme bila bi imala teške posljedice za dulji niz godina, kad se zemaljska gospodarska uprava ne bi bila, predvidjajući to, pobrinula još u jeseni god. 1908., da zborom i tvorom pritnekne u pomoć stradajućim gospodarima. Import je sijena te godine stajao zemlju

velikih žrtava, ali je zato spašena stoka od propasti, naročito u kraškim krajevima, te je tako narodu uščuvan njegov glavni kapital.

Kako se iz izvješća o stočarstvu razabire, nije ipak nastao u god. 1909. i 1910. zastoj u stočarstvu, što valja pripisati nesamo radu zemalj. gospodarske uprave, nego i velikoj energiji, požrtvovnosti i shvaćanju naših gospodara, koji znaju, da im je napredno stočarstvo jedna od najsigurnijih grana gospodarstva. No u ovoj je periodi još jedan veliki udarac zatekao naše stočarstvo, a to je bilo god. 1911., kad se je pojavila slinavka i šap. Pošto proti toj bolesti nema uspješnoga lijeka, valjalo je nastojati oko toga, da sva stoka u što kraćem vremenu tu bolest prekuži, pa je zato i sva stoka u onim mjestima, gdje se je bolest pojavila, odmah umjetno okužena. Ovaj se način pokazao vrlo zgodan, jer je dočista u cijeloj zemlji bolest još iste godine prekužena, tako da su nam kratko vrijeme iza toga i opet otvorene granice inozemstva za transport.

God. 1911. spao je naravno izvoz stoke radi slinavke i šapa daleko ispod običnoga normalnog izvoza, a isto tako i izvoz stočarskih proizvoda.

Kako je slinavke i šapa razmjerno malo stoke uginulo, to narod na svojem kapitalu nije izgubio mnogo, ali je veliki gubitak bio prouzročen time, što se je stoka, koja bi se bila inače unovčila, morala daleko duže vremena prehranjivati.

Budući da su god. 1910. i 1911. inače bile za naše gospodarstvo povoljne godine, to su gospodari štetu, koju im je prouzročila slinavka i šap, razmjerno dosta lako podnesli, tim više što su u slijedećoj godini bile vrlo visoke tržne cijene stoke.

U ovom su se razdoblju, slijedeći primjer prve marvogojske udruge u sv. Ivanu Žabno, koja dobro uspijeva, počele osnivati i drugdje marvogojske udruge, pa ima pouzdane nade, da će i ove netom osnovane udruge napredovati i da će se nove i nadalje osnivati. Za poljsko gospodarstvo bilo je ono trogodište dosta povoljan, te je u narodu opaženo veće nastojanje, da se unaprijedi poljsko gospodarstvo, koli boljim obradjivanjem tla toli nabavom dobrog i čistog sjemena, a to se naročito potvrdjuje tom činjenicom, što je kr. zemaljska postaja za istraživanje sjemenja bila znatno zaposlena.

Baš u tu svrhu potrebno je, da se što skorije osnuje i uredi bilinogojski zavod, jer se danas bez takvoga zavoda pravi napredak poljskog gospodarstva ni zamisliti ne može.

Budući da je Zagreb nesamo glavni grad Hrvatske u političkom pogledu, nego je on i kulturno stjecište cijele zemlje, stoga će biti potrebno, da se svi oni znanstveni zavodi, koji su za promicanje gospodarstva nužni, osnuju u Zagrebu i urede, tako da budu mogli što lakše dolaziti medjusobno u doticaj te zajednički raditi za svrhu, kojoj su namijenjeni. Takovi bi zavodi bili bilinogojski zavod, postaja za istraživanje sjemenja, postaja za ispitivanje strojeva, agrogeologijski i kemijsko-analitički zavod, biološka centrala (sa ihtiološkom, ornitološkom, entomološkom i bakološkom sekcijom) i dr.

Zemaljska gospodarska uprava nije prepustila i dalje raditi oko nastojanja, da se današnje kr. gospodarsko učilište u Križevcima podigne na visoku školu i premjesti u Zagreb, te da se spoji sa šumarskom akademijom.

Obavljenje su i predradnje za reorganizaciju ratarnica, jer se u zadnje doba sve to više pokazuje, da sadašnji ustroj ratarnica ne odgovara potpuno današnjim potrebama.

Za unapredjenje našega gospodarstva, koje u glavnom počiva na seljačkom staležu, pokazale su se vanredno uspješnima institucije uredjenja seljačkih uzornih gospodarstva i ambulantnih zimskih gospodarskih škola, a to naročito u krajevima, koji su u kulturi zaostali.

S uredjenjem seljačkih uzornih gospodarstva započelo se je u Lici, gdje je to bilo i najviše potrebno. I ako se je u početku zemalj. gospodarska uprava imala boriti sa konzervativizmom tamošnjega naroda, to je ipak i prvi pokus bio okrunjen lijepim uspjehom, jer je narod, videći uspjeh kod prvog uzornog seljačkog gospodarstva, počeo odmah slijediti dobar primjer, kako je to ocrtano u izvješću o radu kr. zemalj. gospodarske pokusne postaje u Gospiću.

Zemaljska gospodarska uprava potaknuta takovim uspjesima, a videći da je naš narod kraj svega konzervativizma pristupačan racionalnom i naprednom radu, kad se radi o unapredjenju njegovoga blagostanja, nastoji, da što više takovih seljačkih uzornih gospodarstva uredi. Da to ipak bude moguće, bit će potrebno, da se nesamo kod kr. županijskih oblasti, nego i izvan njih u raznim krajevima namjeste vrsni i spremni gospodarski stručnjaci, koji će rukovati i nadzirati uredjenje seljačkih uzornih gospodarstva i dolazeći u doticaj sa žiteljstvom svakom danom zgodom narod upućivati, te podjedno o gospodarskim potrebama dotičnoga kraja zem. gosp. upravu izvješćivati.

Kr. zemalj. vlada nastojeći, da gospodarsku obuku čim više unaprijedi, a napose, da poluči snažniji razvoj u gospodarskoj naobrazbi našega seljaštva, potaknula je već god. 1908. pitanje o zimskim gospodarskim školama. U tom joj je nastojanju dobro došla molba marvogojstvene udruge u sv. Ivanu Žabno, kojom je ta

... o tom ko-

udruga zatražila, da se tamo upriliči u zimi g. 1908./9. zimska gospodarska škola, u kojoj bi profesori križevačkog gospodarskog učilišta seljacima držali predavanja iz najvažnijih gospodarskih disciplina, i to barem 2 puta na tjedan po 2—3 sata. Kr. zem. vlada pozvala je ravnateljstvo rečenoga učilišta, da sastavi naučnu osnovu, što je isto tim radje učinilo, jer se je u krilu profesorskoga zbora toga učilišta već odavna raspravljalo pitanje o ovakovom načinu obuke seljaštva i jer su tamošnji nastavnici bili osvjedočeni, da je ovaj način za sada bio najpodesniji. Tako bje u sv. Ivanu Žabnu dne 12. siječnja 1909. otvorena prva zimska gospodarska škola u ovim krajevima. Zapravo bijaše ovo samo jedan zimski gospodarski tečaj za razliku od zimske škole, gdje seljaci kroz čitavu zimu svaki dan dolaze u škole, odnosno gdje se mladi seljaci nalaze preko zime na dotičnim školama, uživajući tamo stan i hranu kao na ratarnicama.

Ovaj je tečaj završen 4. travnja i. g. svečanim načinom i ispitom, kojemu su osim vladinog izaslanika prisustvovali i predstavnici županijske i kotarske oblasti, te mnogi odlični gospodari iz okolice. Uspjeh bijaše izvrstan. Pošto bijaše ovako učinjen dobar početak, time je probijen led kod našeg seljaštva, te se je ono samo počelo zanimati za gospodarsku nauku i razmišljati o sredstvima i načinu, kako bi se dalo podići rentabilnost gospodarstva, pa je i polučeno to, da su se javile odmah iste godine i druge općine u križevačkoj okolici sa željom, da bi i one htjele ovakovu školu. Time je željama udovoljeno. Tako je održavan zimski gospodarski tečaj u Koprivnici u zimi god. 1909./10., u Vrbovcu 1910./1911. i u Sv. Ivanu Žabno po drugi put god. 1911./1912., gdje bijahu najmarljiviji djaci nagradjeni raznim ratilima i strojevima, za koje je kr. zem. vlada doprinijela 300 K.

Ovakovi zimski tečajevi djeluju vrlo blagotvorno na naše seljaštvo i uspijevaju svuda tamo, gdje se i mjesna inteligencija, napose župnici, općinski činovnici i učitelji pučkih škola za stvar zauzmu i dobrim primjerom, kao na priliku pohadjanjem predavanja, seljacima prednjače. I zaista vidimo, kako interes za ovakove škole sve više raste, te će kr zem. vlada naskoro biti u neprilici za nužne učiteljske sile.

Osim toga držana su u raznim mjestima na zamolbu gospodarskih organizacija popularna stručna predavanja o pojedinim granama gospodarstva.«

Porez na pečenje šljivove rakije. Trgovačko-obrtnička komora zagrebačka predočila je jednoj stranci primjer, kako se odmjeruje porez i namet iza pečenja rakije od šljivova koma, pa budući da bi taj način boletiranja mogao zanimati i biti od koristi našim zadrmgarima donosimo ovu vijest:

Alkoholni dobitak od šljiva ustanovljen je zak. člankom XX. od god. 1899. sa 4 stupnja. Porezna stavka od svakoga hektolitarstupnja, t. j. od jedne litre čistoga alkohola iznosi 90 filira. Namet na porez od žeste (rakije), povišen naredbom kr. ugar. ministarstva financija od 6. kolovoza 1914. počevši od 1. rujna 1914. od 50% na 70% pod imenom doknadnoga poreza. Uzmemo li na primjer, da je dnevna proizvodnost nekoga kotla 480 litara, tad iznosi porez i namet od ove proizvodnosti za jedan dan:

a) porez:

480 lit. + 4 = 1920 × 90 = 172.800

t. j. porez za jedan dan iznosi K 17.28.

b) namet:

480 lit. × 4 = 1920 × 70 = 134.400

t. j. namet za jedan dan iznosi K 13.44

Potrošak ovčjega mesa. Kr. zemaljska vlada, odjel za narodno gospodarstvo, izdala je dne 11. listopada 1914. ovu naredbu: »Prema obavijesti c. i kr. vojnoga zapovjedništva u Zagrebu od 5. listopada 1914. broj 3945. odredilo je c. i kr. ratno ministarstvo, da se u oskrbne svrhe za vojsku u većem opsegu upotrebljava ovčetina. U tom pogledu odredjeno je, da se za čete i kod vojničkih zavoda, koji nijesu pridijeljeni vojsci na ratištu, jedamput na nedjelju, a za ratne zarobljenike i politički osumnjičene tri puta na nedjelju podava mjesto govedskoga ovčje meso. Budući da ta odredba smjera na učuvanje marvogojstva, da se ne bi prevelikim oduzimanjem i za rasplod prikladnih goveda oslabilo i oštetilo, pozivlju se kr. županijske oblasti, da stočare, koji se bave uzgojem ovaca, uputi, neka svoje za klanje prikladne ovce nastoji staviti u takovo hranidbeno stanje, da bi odgovarale za klanje u svrhu oskrbe vojske.

O većim količinama takovih ovaca neka nadležne oblasti izravno obavijeste c. i kr. vojno zapovjedništvo u Zagrebu uz naznaku cijene, uz koju vlasnik kani ovce prodati po kilogramu životne vage.«

Pozivamo naše zadrugare, da ovu naredbu kr. zemaljske vlade što više iskoriste, kako bi se što više očuvalo naše marvogojstvo.

Bilješke i vijesti.

Prvi odjelni predstojnik za narodno gospodarstvo. Gospodarski odjel kr. zemaljske vlade, koji je otpočeo djelovati 1. srpnja o. g., dobio je svoga predstojnika u osobi dosadašnjega banskoga savjetnika presv. g. Zvonimira Žepića. Odjelni predstojnik g. Zvonimir Žepić rodio se god. 1863. u Varaždinu, te se za

vrijeme dosadašnjega službovanja odlikovao vrlo uspješnom djelatnošću, velikim marom i zamjernom ustrajnošću. Njegova vanredna svojstva, koja je pokazao radom na polju javne uprave, pribavila su mu opće priznanje i poštovanje. Presv. g. predstojnik Žepić muž je velikoga i mnogostranoga iskustva, jer nije djelovao samo na polju narodnoga gospodarstva, već i u drugim granama javne uprave. Napose valja istaknuti, da mu je god. 1912. bilo povjereno vodstvo vladinoga odjela za bogoštovlje i nastavu, a otkako je izbio rat, zapalo ga je mjesto puno povjerenja, ali i teške službene odgovornosti, a to je mjesto vladinoga povjerenika za grad Zagreb i županiju zagrebačku.

Na novo ustrojenom odjelu kr. zem. vlade za narodno gospodarstvo bio je presv. g. Žepić upraviteljem, dok mu nije konačno postao prvim predstojnikom. Obzirom na istaknute njegove vrline i iskustva očekuju gospodarski naši krugovi s opravdanim pouzdanjem uspješnu njegovu djelatnost, koliko je takova moguća u skučenim našim prilikama i s čednim sredstvima, koja mu stoje na raspolaganje.

Razvitak i djelovanje naše zadružne organizacije pratio je novi odjelni predstojnik vazda sa zanimanjem i blagonaklonošću, pak se stoga pouzdano nadamo, da će i dalje na svom visokom mjestu podupirti naše nastojanje oko podignuća narodnoga gospodarstva, napose pak seljačke poljoprivrede.

† **Dr. Gustav Bohutinsky.** Dne 12. rujna 1914. u 5 sati poslijepodne preminuo je nakon kratke teške bolesti u Mostaru dr. Gustav Bohutinsky, profesor kr. višega gospodarskoga učilišta u Križevcima, učitelj na kr. šumarskoj akademiji u Zagrebu itd. Neprežaljeni pokojnik, koji je bio u 37. godini života, bio je odličan stručnjak i izvrstan učitelj, te je poznat i našim zadrugarima sa svojih lijepih, poučnih i lako shvatljivih predavanja. Mnoga njegova zgodna i prijateljska pouka ostat će trajna svojina naših zadrugara gospodara, koji su, kad su čuli, da k njima dolazi kao predavač profesor Bohutinsky, pohrlili listom na predavanja, da čuju njegove umne savjete i upute.

Napose moramo istaknuti, da je profesor Bohutinsky velike zasluge stekao svojim pokusima u biljinogojstvu, koje je provodio počevši od g. 1905. i to s uzgajanjem različnih odlika svih vrsta žitarica. One vrste, koje su za naše prilike kao najbolje pronadjene, nastojalo se umnožiti i medju gospodare raspačati. — Tako je — da ne pominjemo drugo — ustanovio profesor Bohutinsky svojim pokusima, da je od pšenica najbolja Sierbanova prolifik. Ove je pšenice naručeno g. 1905. tek pô kilograma, a godine 1912. bilo je već po zemlji posijano najmanje 1000 hektara, dok je te pšenice prodano dosta i u Kranjsku i Bosnu.

To je samo jedan primjer, da se vidi, kako je blagotvorno bilo djelovanje pok. profesora Gustava Bohutinskoga, koji ostavlja za sobom nezaboravnu uspomenu, ali i teško naknadivu prazninu. Zaslužnom pokojniku, u kojem i naš list gubi odlična suradnika, kličemo tronuta srca

Vječna mu slava!

Novi Sv. Otac papa Benedikto XV. Dne 3. rujna o. g. raznijela je žica svijetom radosnu vijest, da je katolička crkva dobila novoga glavara. Konklave, koji je imao da izabere novoga papu, započeo je u ponedjeljak, 31. kolovoza, a 3. rujna već je završio. Novim papom je izabran Giacommo della Chiesa, nadbiskup bolonjski i kardinal sv. rimske crkve, koji je uzeo ime Benedikta XV. U teškim vremenima katoličke crkve ovo je vedra i vesela vijest, jer novoga papu rese vanredna svojstva uma i srca. Krunisanje pape Benedikta XV. obavljeno je 6. rujna 1914. svečanim načinom u Sikstinskoj kapeli u Rimu uz običajne obrede.

Novi je papa 265. nasljednik sv. Petra. U Rimu su vladali 202 pape i to sve do godine 1378. Od te su godine pa sve do g. 1513. njih desetorica vladali u Rimu, a desetorica u Avignonu. Od godine 1513. vladaju i opet svi u Rimu.

Istoimeni predšasnici sadašnjega pape Benedikta XV. bili su: Benedikt I. (od god. 574. do 578.); Benedikt II. Sveti (683.—685.); Benedikt III. (855.—858.). Za njegove vlade uveo je engleski kralj Ethelwulf običaj, da se papi daruje Petrov novčić; Benedikt IV. (900.—903.); Benedikt V. izabran 964. i od Otona I. svrgnut; Benedikt VI. izabran 972., a g. 974. u tamnici udavljen; Benedikt VII. (974.—983.); Benedikt VIII. (1012.—1024.); Benedikt IX. (1033.—1055.) bio je tri puta svrgnut i opet uspostavljen; Benedikt X. (1058. izabran i iste se godine odrekao); Benedikt XI. (1303.—1304.); Benedikt XII. (1334.—1342.); Benedikt XIII. zvala su se dvojica, jedan avignonski od 1394.—1424., a drugi rimski od g. 1724.—1730.; Benedikt XIV. (1740. do 1758.).

Ratne zajmovne blagajne. Dne 20. rujna 1914. izašle su u Beču i Budimpešti naredbe o osnivanju ratnih zajmovnih blagajna. Po ratnom iskustvu od g. 1870./1871. osnovane su takove blagajne odmah u početku sadašnjega rata u Njemačkoj i djeluju vrlo povoljno na razvitak industrijsko-gospodarstvenih prilika. Zato se i u našoj monarkiji poradilo oko uredjenja takovih blagajna, pa su se o tom ko-

načno složile obje državne vlade s Austro-ugarskom bankom, i tako je došlo do izdanja pomenutih naredaba.

Glavna je zadaća ratnih zajmovnih blagajna, da se vjeresijom, što će je one davati, zajamči daljno poslovanje gospodarstvenih (industrijskih, poljodjelskih, obrtnih i trgovačkih pothvata, a na običnu spekulaciju ne će se pri tom uzimati obzira. Zajmovi iz ratnih zajmovnih blagajna smiju se davati samo na robu, koja se nalazi na tuzemnim skladištima, i za tuzemne (austrijske i ugarsko-hrvatske) vrijednosne papire. Zajmovi, koji moraju minimalno iznositi K 100.—, mogu se redovito davati samo na 3 mjeseca i tek izuzetno na 6 mjeseci, jer su ove ratne zajmovne blagajne privremena uredba, koja odmah poslije rata prestaje. Roba, na koju se daju zajmovi, ne smije biti pokvarenju izvrgnuta, i ona stoji, dok traje zajam, pod izravnom kontrolom blagajničkih organa. Vrijednost robe procjenjuje ravnateljstvo blagajne, a daju se za robu zajmovi sa 50—60% od procjenbene vrijednosti. Sličnim se načinom lombarduju i vrijednosni papiri.

Osim ovih blagajna osnivaju se u obim polama monarkije još i ratne vjeresijske banke kao dioničarska društva.

† Rumunjski kralj Karol. Dne 10. listopada 1914. ujutru preminuo je rumunjski kralj Karol, koji je doživio visoku starost od 75 godina. Pokojni kralj Karol umio je da stekne svojom umjerenom i obzirnom politikom poštovanje i privrženost nesamo u Rumunjskoj, već i u cijeloj Evropi. Njegovoj mudroj politici uspjelo je, da za balkanskoga rata znatno proširi svoju kraljevinu bez prolijevanja krvi, a poznato je, kako znamenitu ulogu imade kraljevina Rumunjska baš za sadašnjega svjetskoga rata.

Nasljednik kralja Karola je novi rumunjski kralj Ferdinand I., koji je dne 11. listopada o. g. položio svečanu prisegu na ustav.

Dnevne potrebe moderne vojske. U sadašnjim su ratovima sve potrebe tako porasle, da su u brojevima iskazane gotovo nevjerojatne. Uzme li se u račun, da svaki momak treba dnevno 1150 grama hrane i to 750 grama kruha, 200 grama mesnih konzerva, 150 grama konzerviranoga variva, 25 grama kave i 25 grama soli; za konja pak 6 kg zobi, 2 i pô kg sijena te 1 i pô kg slame, to će vojska od 50.000 momaka i 20.000 konja trebati dnevno 57.000 kg živeža. Ali budući da se 50.000 momaka još ne može nazvati vojskom, već se pod tim pojmom uzimlje barem 150.000 momaka s odgovarajućim brojem konja, to će ta vojska trebati dnevno 172.000 kg živeža za ljude, a 600.000 kg za konje ili svega dnevno po 772.500 kg. Te su pak brojke najbolji dokaz, da moderni ratovi ne mogu dugo potrajati.

Prva pomoć nastradalim životinjama i druge neke upute vlasnicima domaćih životinja. Napisao Dr. Ferdo Kern, kr. profesor za veterinarstvo na kr. višem gospodarskom učilištu u Križevcima itd.

Upravo je izašla ova pregledna knjižica, koja obuhvaća 112 stranica te je ilustrirana sa 73 slike. Knjižica je namijenjena svima, koji se bave uzgojem životinja kao i njihovim zaštitnicima. Svrha joj je, kako to kaže pisac u Zaključnoj riječi, da vlasnike životinja uputi u načine prve pomoći, i da stane na put nadriliječništvu i njegovim štetnim posljedicama. Izazvala je pisca na pisanje te knjige, »da je naš narod skroz neupućen i u najjednostavnim pitanjima oko prve pomoći, te se često laća besmislenih, štaviše i štetnih sredstava«. Knjiga je popularno pisana, a tumačenje je u njoj olakšano brojnim slikama. Cijena joj je K 2.—, s poštarinom 35 filira više.

Vrlo važno!

Kako se primiče konac godine, u redu je, da se svi dužnici naših zadruga sami sjete svojih obveza prema zadruzi i da ih uredjuju, koliko najviše mogu. Naročito pak i bezuvjetno treba da podmire sve dužne kamate na svoje zajmove do konca ove godine i dugove za robu, tako da mogu oterećeni i lakši prijeći u novu godinu. Rješavajte se koliko više možete duga, jer dug je — zao drug!

One dužnike, koji se ne bi sami sjetili svojih dužnosti, treba da uprava pojedine zadruge na to podsjeti t. j. da ih opomene u prvom redu na platež svih dužnih kamata do konca godine i na uplatu dugova na robi. Treba nastojati, da koncem godine ne bude zaostalih kamāta ni dugova na robi ni kod jedne zadruge.

List izlazi svakoga prvoga u mjesecu. — Pretplata mu je za cijelu godinu zajedno s poštarinom K 2·—. Rukopisi se ne vraćaju. - - - - - - Za oglase plaća se pristojba prema cjeniku. - Kod višekratne uvrzdbe daje se popust.

HRVATSKI UDRUGAR

LIST ZA UDRUGARSTVO I NARODNO GOSPODARSTVO.

Odgovorni urednik: JOSIP CVETKO.

Pretplate i pristojbe za oglase plative su i utužive u Zagrebu. Uredništvo i uprava: Zagreb, Preradovićeva ulica br. 5, I. kat, zgrada Hrv. poljodjel. banke 3. Vlasnik i izdavatelj: Hrvatska poljodjelska banka u Zagrebu.

God. IX. Zagreb, 20. prosinca 1914. Broj 12.

Julije Gollner:

Svima na zemlji mir . . . !

Kad se naš Spasitelj poslije svoga slavnog uskrsnuća javio svojim apostolima, pozdravio ih je s riječma: »Pax vobiscum!« — »Mir s Vama!« — Isto takav pozdrav šalje natpastir kod svete mise svojim vjernicima, a to sve na uspomenu Spasiteljeva jednostavnoga, ali veličanstvenoga pozdrava »M i r s Vama!« A i cijeli kršćanski svijet pjeva i kliče svake godine o Božiću, tome velikom blagdanu na uspomenu narodjenja Kristova: »Svim na zemlji m i r, veselje!« ili »Slava Bogu na visini, a m i r ljudma, koji su dobre volje!« — Eto tako se svagdje i općenito slavi m i r, — onaj mir, bez kojega nije moguće zamisliti nikakav razvoj, a ni napredak!

Kako nam je sladak m i r, kad svršimo svakidanje poslove! Koliko puta čujemo uzdah: »Ah, da mi je samo malo otpočinuti, mirovati!« I gle, ako se ta skromna želja ispuni, ono se — rekao bih — satrveno tijelo ponovno diže na rad, krepko stupa mukotrpnom stazom života i hrli naprijed svomu cilju! Takav je učinak m i r a!

U kako pak većoj mjeri cijenimo svi naš duševni m i r! Kako su veličanstvene one slasti, koje nam pruža čista savjest, da smo zadovoljili dužnosti prema Bogu i bližnjemu, a i prema nama samima! Kako mirno snivamo slatki san pravednika, kad smo u duši uvjereni, da smo učinili samo dobro i pravo svomu bližnjemu! Kako li se okrijepljeni, svježi i ustrajni laćamo svoga posla, kolikim li veseljem i mirom djelujemo marljivo u našoj okolini! Mnogi bi čovjek dao sav svoj imutak, samo da se pravi i čisti m i r nastani u njegovoj duši! Da, da, malena je riječca »m i r«, ali je učinak njezin silan!

Srećna ona kuća, presrećna ona obitelj, u kojoj se nastanio žudjeni m i r! U takovom domu sve odiše nekom milinom, članovi su takove obitelji ljubazni i iskreni, — sve je srećno i zadovoljno, — odasvud te privlači neka ugodna prijatnost!

A kako je divno, kad i u domovini, — zemlji, koja nas je rodila, — kad u državi, kojoj smo pripadnici, vlada blagi m i r! Eto baš sada proživljujemo teško i sudbonosno doba, kad milijuni srdaca uzdišu za skorim mirom. Nama je Svevišnji dosudio, da iskusimo velike promjene, koje donosi sa sobom svako narušavanje mira, ali je vruća želja nas sviju, da nam dopusti naskoro uživati velike blagodati mira, bez kojega nema nigdje sreće ni zadovoljstva? Mi ćemo taj m i r znati cijeniti, mi ćemo nad njim bdjeti, te ga čuvati, da nam ga nitko ne otme, ne naruši, već da nam postojano sja u našoj teškoj životnoj borbi, koju će neizmjerno olakšati.

Hrvatski naši zadrugari moraju osimtoga uznastojati još oko jednoga mira, a taj je m i r u zadruzi. Ljubav prema bližnjemu, koja je temelj zadrugarstvu, takova je nježna biljka, koja uspijeva samo ondje, gdje je zalijevaju blagim mirom. To je i posve naravno, jer kad ovu riječ »m i r« izbliže promotrimo, opazit ćemo, da se u njoj zrcali odanost i iskrenost, uzajamnost i snošljivost, a to su sve iskrice kreposti, kojima je kruna: ljubav prema bližnjemu! Trajna je naša želja, da se u svim našim zadrugama ustali vedri m i r, pa stoga, kad kličemo našim zadrugarima: »**Čestit Božić!**«, tad time naglašujemo, da nas m i r neka prati svagdje. On neka krijepi naša tijela i duše, neka obavija naše kuće i domovinu, a neka štiti i naše hrvatsko zadrugarstvo!

Svima na zemlji mir...!

K. Ilibašić:

Jedno predavanje.

Draga braćo i gospodo!

Meni je, braćo i gospodo, osobito drago, što me je vaša centrala poslala amo, da vam održim predavanje. Vukla me je zahvalnost prema vašemu mjestu, gdje sam proveo najsrećnije dane svoje mladosti, pa sam uvijek željan, da mu se ma čime za tu sreću odužim.

Mene je poslala majka centrala — kako reče predsjednik — s namjerom, da vas, koliko je u mojim slabim silama, uputim, kako biste vi u sadašnjim vašim prilikama možda pomoću tečevina, koje su pronašli ljudi od znanja i iskustva, izbili iz vašega gospodarstva više koristi, nego što izbijate danas. Svi ljudi sve znadu, a čovjek, ako se samo malko ispne na brijeg, vidi više i dalje nego onaj, koji čuči u dolini. Kako se širi vidik brijegu na visinu, tako se širi i duševni vidik onima, koji idu u škole, obilaze strane krajeve i čitaju knjige. U školama se uče iskustva, koja je stjecao svijet kroz tisuće godina, što onaj, koji nije imao sreće da ide u školu, nije mogao naučiti. To je razlog, da čovjek, koji je polazio duže vremena školu, vidi svojom dušom i više i šire i dublje nego čovjek neškolovan.

Vaše opet znanje jest poznavanje današnjega života, kakav jest. Vi ste to stekli vlastitim proživljavanjem svih dogadjaja, koji su se odigravali oko vas, a koji su vam često stajali muke i razočaranja. Sad praktično znanje iz života vlastitoga spojeno s iskustvom drugih ljudi čini ono pravo znanje, što čovjeku obećava uspjeh u životu.

To je razlog, zašto pojedini ljudi brzo napreduju u životu. Narod veli »zna se snaći«, t. j. on znade, da sve prilike, što se dogadjaju oko njega, upotrijebi u svoju korist. Takovi pronicavi ljudi stječu za kratko vrijeme imutak i ugled u društvu. »Ko umije, onom dvije«, kaže narod. Tako stječu, trgovci, obrtnici, tvorničari, poduzetnici. Njima se često desi prilika, da u kratkom vremenu zasluže mnogo novaca, oni mogu toga radi svoje poslove proširiti, i tako za jedan ljudski vijek steći veliki kapital.

Kod gospodarstva je to drukčije. Zemljišni se posjed ne da proširiti, kako se dade jedna trgovačka radnja, jer se zemlja ne da rastezati kao lastika, da bude veća. Zato mali posjednik — o velikima ne ću govoriti — ako se bavi samo svojim posjedom, nema prilike, da steče većega imutka t. j. da se obogati. No imade sredstava i načina, da i mali posjednik, ako već ne može da steče ovećega imanja, ipak — primjenjujući iskustva, što su ih stekli praktični ljudi, ili pronalaske, koje su izumjeli ljudi od nauke, — može izvući iz svoga posjeda više dohotka, nego što ga je imao dosada.

Taj trud oko povišenja priroda u malom posjedu stim je potrebniji, što su pora-

sli izdaci, koje gospodar mora da smaže za izdržavanje sebe i svoje obitelji, a i državni porezi i daće nijesu se od posljednjih godina umanjile već povećale. Ako se dakle izdaci dižu, a prihodi ostaju isti, rastepst će seljak naskoro kućno ognjište, na kom se grijalo toliko njegovih predaka. To vidimo svaki dan.

Sad da pogledamo vaše gospodarstvo, pa da vidimo, da li bi se i šta bi se dalo učiniti, da vam se vaši prihodi iz gospodarstva povećaju. Vi ste, koliko mi je poznato, većim dijelom vinogradari. Položaj je vašega zemljišta takav, da je baš stvoren za vinograde. To su znali i stari Rimljani, koji su se ovuda razmetali prije dvije i po tisuće godina. Oni su tu prvi zasadili vinograd. Vaši vinogradi vas hrane; kad dobro rode, obilato vas hrane, ali kad ne rode, oskudica kuca na vrata, a kad ona jedanput savije u kući gnijezdo, — ne možeš je ni žaračem istjerati. To se najbolje vidjelo, kad se kod vas pojavila filoksera.

Ja sam kao djačić stanovao kod čika B. na Belilu sedam godina. On je imao tri motike vinograda, i radio je to čovjek, njegovao i mazio kao dijete. Nije se drukčije ničim bavio nego vinogradom. Proda vino, kupi hljeba, odjene djecu, plati porez, a ostalo je i za kućne potrebe. Medjutim — čini mi se godine 1887. — pojavi se kod njega filoksera i uništi mu vinograd za tri godine. On iskrčio vinograd, pa posijao kukuruz. Tamo, gdje je od vina dobio 600 forinti, nosio mu kukuruz stotinu. Osiromašio čovjek i poslije bio crkvenjak. Dakle jednostrano gazdovanje kod maloga posjednika nije dobro, jer ako ova jedina grana omane, — čovjek je propao.

Da vidimo, da li bi se i kod vas mogao istući prihod i iz druge koje gospodarske grane osm vinograda. Vi imate prema statističkim podacima:

oranica 1250 k. j.
livada 269 j.
vinograda oko 3000 j.
pašnjaka 2118 j.
šume 1438 j.
neplodno 1146 j.

Ovo, što velim neplodno, to su pašnjaci Kozjak-ada i Januna preko Dunava, a oni drugi pašnjaci su vam Prudovi i Prosjenica na Banstolu i Doki. Oni su Vam preko Dunava niski i podvodni, a ovi su opet u blizini, pa za ljetne sparine sažge sunce i posljednju travčicu, i zemlja ostane gola, kao da su tu Turci sa svojim konjima trčali trkije.

Jedan dio marve pretjerate u adu, a drugi — krave muzare i bikove, — šaljete na bregove.

Tamo je u adi marva prepuštena sama sebi. Luta po vodi i trski, pa se poradi oskudice na hrani i njezi slabo razvija, mnogo ih ometiljavi, pa ti se stoka čini nekako bijedna i žalosna. Kod licenciranja se vaših pastuha čudilo cijelo povjerenstvo vašim konjima: maleni, obrasli dlakom kao medvjedi, debele glave, oči upale u nakostrušenu dlaku pa se i ne vide. Tu bi se, ja mislim, dalo nešto učiniti, da bar mlada stoka bolje napreduje. Trebalo bi u prvom redu paziti kod nabave rasplodnih muških životinja. Poznato je, da se dobre osobine, kao na primjer veličina, jakost u kostima itd., prenose od roditelja na potomstvo. Stoga treba osobito paziti, kad se izabira pastuh ili bik, koji će služiti kao rasplodnjak. Jedan dobro razvijen bik može da oplemeni i poveća vrijednost marvi za kratko vrijeme, a nije bome svejedno, da june od godine dana doraste do težine od 200 ili 400 kilograma.

Mladoj stoci treba podijeliti najbolje pašnjake, uzvisite, suhe, jer su niski pašnjaci prvo obrašteni kiselom travom, koja drži u sebi mnogo vode a ima malo hrane, a drugo je velika opasnost, da će se marva na takvim pašnjacima ometiljaviti. Mladom tijelu treba krepčije hrane, da razvije kosti i mišice, t. j. meso.

To bi se kod vas, sporazumno s ostalim gospodarima, moglo provesti. Vi kao zadrugari mogli biste povesti o tome ri-

ječ, a prvi pokušaj s othranom mlade stoke na odabranim pašnjacima zacijelo bi uspio. Vaši su pašnjaci u blizini mjesta, kako prije rekoh, bregoviti, ljeti se osuše i ogole, tako da marva u ljetnim mjeseci ne nalazi na njima nikakove hrane. Tu se moglo pomoći na taj način, da se pašnjaci zasade sjenastim drvećem, da se u proljeće pobranaju, očiste od korova i krtorovina, pa da se od vremena do vremena zasijavaju biljkama, koje puštaju korijenj duboko u zemlju, zajedno s onima, koje plaze po zemlji. Tako bi se čuvala zimska vlaga, a bilo bi paše preko cijele godine.

A otkuda za to novaca? Vi ne ćete osi romašiti, ako budete imali za 50 jutara šnjaka manje. Takav jedan komad treba izdati u arenu, pa od toga novca popravljati pašnjak. Za nekoliko godina osjet će se blagodat takova postupka.

Vama je pala sjekira u med s Jarkovcima. Zaslugom junačkih vaših djedova imate vi, — koliko ja znam — veliki posjed, od kojega svaki gradjanin uživa neki odredjeni dio. Od toga velikoga posjeda mogao bi se odcijepiti jedan komad za svrhe zajedničke, t. j. arenda od te zemlje mogla bi se uzeti za uredjenje pašnjaka. Dakle bez ičijih posebnih izdataka mogli biste vi imati bolje i izdašnije pašnjake.

Spomenuo sam prije, da gospodar, koji živi samo od jedne grane gospodarstva, lako propadne, ako omane godina. Zato treba naročito mali posjednik da se ozbiljnije bavi sitnim granama gospodarstva. »Zrno do zrna pogača, kamen do kamena palača«, kaže naš narod. Eto naše Zagorje, gdje na svaku dušu otpada jedva jedno jutro zemljišta, živi poglavito od svinja, peradi i voća. Uveli svinje plemenite pasmine, izabiraju uvijek najbolje krmače, prasce hrane, njeguju i tetoše kao djecu, tako da im oni brzo rastu, te u starosti od pola godine postizavaju cijene od 100—120 K po komadu. Sve to bez velikih pašnjaka, bez kojih je — po općenitom mišljenju srijemskih gospodara — uzgoj svinja nemoguć. Spomenut ću uzgredno, da Zagorci svoje svinje, prije nego ih tjeraju na pijacu, operu sapunom, da se bijele kao labudovi. Tolika im se pažnja poklanja. Tako bi naročito vaše žene trebale da se bave uzgojem svinja. Jedna dobra krmača može na godinu donijeti uz dobru pažnju i njegu 200—300 kruna a i više dobiti.

Isto je tako i s uzgojem peradi, koja premda od male vrijednosti, može donijeti godišnje lijepe koristi. Ne ćete mi vjerovati, da se na jedno jedinoj željezničkoj stanici u Zagorju (Krapina) izvezlo godine 1913. samo jaja u vrijednosti od 530.010 K, to jest preko pola milijuna K, dok se s vaše željezničke stanice — koliko je meni poznato, — nije od godine 1910. do konca godine 1913. izvezao ni jedan rep peradi i ni jedno jaje. Ja držim, da bi se malo većom pažnjom i uz ove grane moglo izvaditi doduše malen, ali za maloposjednika ipak znatan dohodak, što je stim prije moguće, što se vi nalazite nadomaku svjetskoga prometa, gdje se svi darovi majčice zemlje dadu dobro prodati. Pomnjiviji izbor podmlatka, malo više pažnje u hrani i čistoći, pa ja kriv, ako ne bude više i peradi i jaja i — novaca.

I iz mljekarstva, pa i iz uzgoja povrća može se postići dohodak, ako se i tim granama veća pažnja pokloni. Ukratko rečeno, mali posjednik treba da vodi brigu i o sitnim granama gospodarstva, jer ove, ako i ne nose velike dohotke, nose ih redovito u svako doba godine, što je od osobite važnosti, jer se u veće grane gospodarstva uloženi trud vraća tek jedamput u godini. Troškovi i izdaci teku naprekidno. U vinogradarstvu ste i pivničarstvu pošli dobrim putem, čim ste osnovali zadrugu. Tu imate učitelja, koji će vam u svakoj prilici dati upute, kako treba da radite. Dižite i jedne i druge zadruge, jer samo pouzdanjem u vlastitu snagu pa osjećanjem, da i u slozi malih sila leži moć, možete — mirno i trijezno radeći i upravljajući — osigurati sebi bezbrižan, ako i ne lak život.

U radu je jezgra života; uspjesi, koje čovjek postigne svojim vlastitim radom bez ičije pomoći, osladjuju život i dižu mu ugled i poštovanje medju ljudima. Takav se čovjek mirno rastaje s ovim svijetom, jer nosi sa sobom uvjerenje, da je bio koristan član vremena i društva, u kojem je živio.

Kokoši nosilice i njihova hrana.

U svakom se ovećemu i manjemu gospodarstvu nalazi mala, ali vrlo potrebita grana za naše životne namirnice, kojoj treba osobito sada, za vrijeme trajanja studeni, pokloniti brigu i pažnju.

Obzirom na današnje teške životne prilike, skupoću uopće i nestašicu jaja, nastojati treba o tome, da se proizvodi što više jaja za kućnu porabu i trgovinu. Danas je svaka sitnica gospodarskih proizvoda od velike važnosti i koristi i za samoga proizvoditelja, pa i za trošioca, jer ovaj kod nas gdjegdje mali proizvod prijeko treba tako reći svaka pojedina kuća.

Premda ovaj proizvod zovemo »malim« to ipak možemo potvrditi, da se u prošastoj godini predalo jaja na jednoj zagorskoj željezničkoj postaji u vrijednosti od pô milijuna kruna. A koliko bi se tek moglo izvoziti jaja onda, kada bi narod u cijeloj domovini bio tako zauzet za peradarstvo, kao što je narod naš u Zagorju?! Još dandanas imade tako neiskusnih, neuputnih, na više mjesta nemarnih gospodarica, koje ne znadu ni broja svoje živadi ili kokoši, a još više imade onih, koje ne znadu starost svojih kokoši i drugih ostalih nosilica — pa stoga ne treba ni jedna od ovakih gospodarica (gojiteljica) kokoši razmišljati, što bi moglo biti uzrokom, da njezine kokoši ne nesu, a naročito sada, kada bi najviše trebalo jaja za kuću i prodaju.

Marljiva i vrijedna gospodarica, koja svoje živadarenje uzorno vodi, nadzire i njeguje, nasadi kvočke rano u proljeće (ožujku i travnju), jer glavno je razuman početak, poslije se se vremenom izmjenjuju lošije vrste kokoši boljima, a time se postizava sve bolje i unosnije vodjenje peradarstva.

Stoga neka se nikada ne upotrebljavaju za pleme pilići, koji su se kasno izlegli, jer od takovih pilića nema nikada u ovo doba godine dobrih nosilica.

Da povećaš proizvodnju jaja, prvo je i najvažnije nastojati, da imadu kokoši u kokošinjaku dovoljno topline (12° C.), pa da dobivaju toplu hranu ujutru i uvečer prije sjedanja. Vidimo na više mjesta, gdje se nalazi kokošinjak uz štalu rogate marve. Tu se može spojiti kokošinjak malim otvorom sa štalom, te će kokoši imati dovoljno topline. Prije toga valja sve pukotine na kokošinjaku pozatvarati (omazati).

Nosilicama neka se redovno ujutru i uvečer daje hrana, koja neka se, koliko je moguće, sastoji: od kuhanoga i zgnječenog krumpira, od repe ili mrkve pomiješane s posijama ječmenim ili žitnim (projinim), brašnom, ljuskom od lanenoga sjemena, zatim sjemena od konoplje, sunčanice i koprive, pa kuhinjske i mliječne otpatke.

Uspješno djeluje uklijana zob i zobeno brašno, namočena zob u slanoj krečnoj vodi, prženi ječam, zelena hrana; otpaci od kelja i zelja, kao i brašno od žira, iz kojega se može u mliječnim otpacima umijesiti kruh, umočen u sirutki. Vrlo povoljno djeluje na razvitak jaja i koščano brašno, pa sitno smrvljena ljupina od jajeta. Koščano se brašno proizvodi naveliko u prvoj hrvatskoj tvornici salame, sušenoga mesa i masti M. Gavrilovića sinovi d. d. u Petrinji, gdje se i u većoj količini može nabaviti. Za vrijeme hranjenja i izmedju toga živad mora imati uvijek čiste tople (mlake) vode, osobito za vrime studeni. Hranjenje se kukuruzom za proizvodnju jaja ne preporuča, jer je kukuruz više za debljanje. O hrani zavisi i kakvoća jajeta. Ako motrimo žutanjak, opazit ćemo, da je jedan više tamno- a drugi svijetlo-žut. Svijetložuti žutanjak

imaju one kokoši, koje su zatvorene i koje se ne kreću. Dok tamnožuti žutanjak potječe od onih kokoši, koje se kreću vani i hrane krepkom hranom, tamnožuti žutanjak imade veću hranivost i vrijednost u tvornicama tijesta i u bojadisaonicama.

Uzmimo prema iskustvu, da najbolja nosilica u svemu iznese 5—600 komada jaja. Ova se mogu porazdijeliti kod dobre hrane na prvu godinu (t. j. 6—8 mjeseci stare kokoši) do 180, druge 140, treće 100, a četvrte ispod 100 komada jaja; dalje svake godine sve manje, dok iznese ostatak do 5 ili 600 komada jaja.

U moderno se uredjenim gojilištima peradi kokoš nakon tri godine ukloni, jer se više ne isplaćuje, da je hranimo.

Ako se pak kokoši nosilice slabo hrane, nosit će ovih 5—600 komada jaja kroz 5 i više godina. Iz ovoga će biti svakome razumljivo, da se uzdržavanje ili hranidba kokoši ne isplaćuje dulje od 3—4 godine.

Za nasad treba upotrebljavati jaja samo od 2 godišnjih kokoši, jer su deblja i pravilnija od onih od 1 godine, premda su jaja od 1 godišnjih za 20—30% sigurnije oplodjena, ali nijesu zgodna za rasplod.

Kako su danas već svuda jaja skupa, odredjeno je već u nekojim gradovima (tržištima), da se jaja prodavaju na vagu, pa ako uzmemo današnju cijenu po komadu i da na 1 klgr. srednjih jaja stane 20—24, od velikih 14—16, guščjih 5—6 komada, onda će stajati 1 klgr. jaja 2 do 2 K 40 fil.

Ako i jest vaga najpravednije mjerilo i za kupca i za prodavaoca, to ipak sumnjam, da će kod nas naći velikoga odziva.

Julije Gollner:

U borbi je život!

Nedavno sam slušao veoma zanimljivo razlaganje umnoga svećenika, koji je sebi stavio zadaću, da vjernicima protumači dvije velike istine: »Svaki čovjek mora umrijeti« i »Nitko ne zna, kako, kada i gdje će umrijeti«. Kao uvod ovomu svome tumačenju naveo je ovu zgodu:

Jednom se sastalo nas nekolicina prijatelja na dogovor. Baš smo bili u najživahnijem razgovoru, kadli naglo udje medju nas jedan od naših prijatelja, koji na pitanje, gdje se tako dugo zadržao, odgovori: »Drug naš N. umr'o!« Svi se na te riječi trgnusmo, razgovor prestade, i svi kao jedan uskliknusmo: »To nije moguće!« Prijatelj nato uzvrati: »E, jest, nažalost, prava istina!« Sad neki od nas upita donosioca te potresne vijesti: »Ta, reci, od čega je umro?« — Upitani slegnu samo tužno ramenima, a mjesto njega odgovori naš najstariji drug: »Rodio se!« On je time rekao sve, to je bio izvrstan odgovor, jer tkogod se rodio, taj mora i umrijeti!

Tako je eto zanimljivo počeo svoje tumačenje umni govornik, u kojem ga ne ćemo dalje slijediti, već ćemo promotriti treću istinu, koja je sa spomenutim dvjema istinama u uskom savezu, a ta je: »U borbi je život!« To činimo zato, jer je sadašnje ratno stanje i konac godine, kojemu se žurnim korakom približavamo, veoma prikladno doba za takovo razmatranje.

U ovoj je kratkoj rečenici: »U borbi je život« izrečena nesumnjivo velika istina, koja baš u ovo sadašnje teško doba imade to veće značenje. Otkako je ratni plamen obuhvatio cijeli obrazovani svijest, stoje svi slojevi pučanstva bez i zetka u neprestanoj i žilavoj borbi za opstanak. Uz silne brige za svakidanji život pojedinca čovjeka i njegove obitelji nastupila je sada i druga — veoma važna i sudbonosna, a to je: briga za opstanak i napredak miloga nam doma! Ta je briga zahvatila nas i sve, koji žive s nama i oko nas. Mirni, tihi je obiteljski život ustupio mjesto životu punu trzavica, nemira, bola, pregaranja, uzrujanosti i teškoga iščekivanja. U toj općoj žurbi i nestrpljivosti znademo sad istom dobro cijeniti sve bla-

godati, koje nam pruža mirni i skromni život u našem domu i obitavalištu, u našoj domovini i cijeloj državi!

Razbuktjela ratna zublja rasvjetljuje nas i sve, što imamo, posve drugim svijetlom. U tom odrazu vidi svaki pojedinac posve jasno obrise vanrednoga i izuzetnoga stanja, u koje smo dospjeli. Ali u tom odrazu vidi svaki od nas i posebne dužnosti, koje je ovo stanje sa sobom donijelo i koje nam je nametnulo. Budući da moramo bezuvjetno ustrajati u tim teškim časovima i po mogućnosti što bolje zadovoljavati svoje dužnosti, ne smijemo časiti časa, već treba da svaki prione uza svoj posao što prije i što bolje!

Oni naši mili, koji su pošli pod oružje, znadu dobro svoju dužnost, a uvjereni smo i činjenice dokazuju, da je i savjesno vrše! Glavna im je briga, da što točnije i potpunije zadovolje izdane zapovijedi te slijede hrabro i složno svoje pretpostavljene. Svi moraju imati vazda na pameti, da će samo jedinstvom i slogom moći postići cilj, za kojim idu, a taj je: obrana Previšnjega prijestolja i mile domovine

Na njihovoj teškoj i mukotrpnoj stazi života prate mile nam ratnike naše dobre želje i tihe molitve! Ta tko ne bi zajedno osjećao s onima, koji moraju biti svaki čas pripravni proliti svoju krv za obranu našu, našega doma i roda! Ovo pak zajedničko osjećanje pravi je melem za naše ratnike. Kad čovjek znade, da barem netko s njim osjeća, tad mnogo laglje podnosi teškoće i nevolje ovoga života. Uvjereni smo, da svaki od naših ratnika imade bilo koga po rodu i krvi, po srcu i duši, koji s njim zajedno osjeća, koji za nj drhće i koji najvećom čežnjom očekuje njegov skori i srećni povratak.

Medju ovim ratnicima imade i mnogo naših zadrugara, koji će to laglje snositi svoje teško breme, jer su uvjereni i jer im duša govori, da za njima stoji veliki broj onih, koji su dosele u Hrvatskoj seljačkoj zadruzi s njima zajednički radili za procvat cijele zadruge, a po tom i za svakoga pojedinoga člana znajući, da će ovakovim uzajamnim radom i potpomaganjem mnogo laglje napredovati ćudoredno i gospodarstveno. Pomisao na to, da ih svi ti sudrugari željno očekuju na domu, da tad zajedno nastave svoj rad u borbi za život, olakšat će im sadanje njihovo teško i opasno stanje.

Svevišnji pak, koji vidi i znade našu pravednu stvar, za koju se borimo, pratit će naše hrabre i ustrajne čete do pobjede! On će biti s njima, pred njima, za njima i nad njima! Dat će im dovoljno jakosti i odvažnosti, sloge i uzajamnosti, krepkosti i ustrajnosti, koji će moći svladati neprijatelja te pribaviti trajni mir rodu i domu!

A kako je s nama, koji smo ostali kod kuće!? I nas salijeću sa svih strana mnogo veće brige i znatnije dužnosti nego u obično, mirno doba. Drhtaji i strepnje starih roditelja naših ratnika, jecaji i plač njihovih žena i djece, uzdasi i tuga braće im i sestara, kao što i svih onih, koji su im najbliži, svakako su neizbježivi u ovakvim vremenima, a to nije ni čudo, jer i sad smo samo slabi ljudi, podvrženi bolu i nevolji! Ali posve bi krivo mislio i radio onaj, koji bi smatrao, da je takovim duševnim zajedničkim osjećanjem zadovoljio svoje dužnosti prema sebi i prema svojim bližnjima! To nije nikako dovoljno, već treba i djelom pokazati, da smo ljudi na mjestu, pa da znademo pomoći sebi i bližnjemu u nevolji i teškoći. Kao što je »u borbi život«, tako je »u radu spas«!

Što nam je dakle činiti u sadašnjim teškim prilikama? — Na to pitanje odgovaramo ovo:

Prionimo živo i ustrajno svaki uza svoj posao. Tko hoće da radi, naći će u svako doba dosta posla, a kako ne bi u to ratno doba, kad toliki najjači i najkrepčiji izmedju nas odoše pod oružje, a kod kuće nas je ostalo malo za rad sposobnih. To je stim potrebnije, jer je posao ostao isti u kući, oko kuće ili izvan kuće, a kako nas je ma-

nje kod kuće, to sad zapada svakoga jedan dio poslova onih, koji su odsutni od kuće i koji su te poslove vršili. No ne radi se tu sada samo o poslovima, koji se odnose na dom pojedinca, jedne obitelji, jednoga gospodara, već moramo imati na umu, da smo dužni vršiti i poslove naših bližnjih, kojima su obitelji malobrojne te ni uz najbolju volju ne mogu na vrijeme svršiti sve poslove u kući i oko gospodarstva. Na to nas zove i bratska ljubav, a kad pomažemo vršiti veće, teže i najpreče poslove kod gospodarstva svoga susjeda, tad neizravno koristimo i sebi, jer što će biti sva zemlja bolje obradjena, stim će zalihe svih potrepština biti veće, a prema tomu i naš život buduće godine laglji i mirniji.

Tako stojimo sada s poslovima, a kako je s potrebama?

Potrebe naših obitelji bilo one ratnika, bilo nas, koji smo ostali kod kuće — nijesu se ratnim stanjem nipošto smanjile, već su se usuprot znatno povećale. Nesamo da se i sada mora živjeti, već su i sve životne namirnice znatno poskupile, — a i druge stvari, kao odijelo, obuća i slično, rastu svaki dan u cijenama. Osimtoga moraju se redovno zadovoljavati porezne dužnosti, a tko imade gdje kakova duga, taj mora skrbiti i nastojati, da na vrijeme — bez obzira na moratorij — uredi i plati kamate, a po mogućnosti i da dade primjerenu otplatu glavnice. Naše blago u staji treba takodjer svoj red i svoju hranu, tako i konji, svinje, pa živad. Svakomu treba dati svoje, da nam ništa ne zahiri i ne propadne!

Evo to su činjenice! A kad je nepobitna istina, da su se u ovo izvanredno doba poslovi znatno povećali, a i potrebe da su veće, pa da svaki dan rastu, tad se moramo svi uvjeriti, da su i za nas, koji smo ostali kod kuće, nastala veoma ozbiljna vremena. Nama mora biti jasno, da će samo onaj dobro proći, koji će se za vremena snaći u ovim vanrednim prilikama, pa koji će uz rad znati i štedjeti! Radimo dakle marljivo, a kod toga pazimo na svaku mrvicu, slamku, na svako zrno, na svaki filir. Bog će tad blagosloviti nas i naš rad, te ćemo moći mirnije čekati naše ratnike, dok se srećno kući vrate!

Kao što mi znademo, da naši ratnici mnogo trpe i silne teškoće podnose, tako i oni znadu, da mi, koji smo ostali kod kuće, imademo dosta briga i posla. To oni nesamo da znadu, već to u svojim srcima i ćute, pa nema sumnje, da im u časovima odmora lebdi pred očima njihov dom, pa da u duhu zamišljaju, kako je sad kod kuće. Vijesti, koje im stizavaju od njihovih milih i dragih ili od kojega znanca ili prijatelja, razblažuju ih, a zacijelo im se kod toga često orosi oko, osobito pak, kad čitaju, kako su bližnji susjedi pomogli njihovim osamljenim obiteljima kod vršenja najprečih i najtežih poslova.

Ovako se tješe naši ratnici, a kako se tek veličajno čuvstvo probudjuje u duši ratnika — zadrugara, koji znade, da pripada jednoj jakoj organizaciji, kojoj je posebna briga i dužnost, da podupire i gospodarstveno diže svoje članove! Zar ne će on s ponosom zgodimice kazivati svojim drugovima u bojnim redovima, da je on hrvatski zadrugar, da pripada onoj vojsci, koja vazda u mirno i ratno doba bez ubojitoga oružja tiho i skromno radi za boljitak svojih članova?! Zar mu ne će time, što je hrvatski zadrugar, biti mnogi puta olakšan položaj u dalekoj tudjoj zemlji, jer će znati, da se članovi njegove osamljene obitelji nalaze i pod zaštitom njegovih suzadrugara?! Zar mu ta spoznaja ne će mnogi teški časak zasladiti te ga podići mišlju do Svevišnjega, kojemu će u srcu zahvaljivati, da je član Hrvatske seljačke zadruge?! — Da, tako će zacijelo biti, jer će zadružni duh sada u ovoj borbi za život pokazati svoju snagu i moć, svoje veličinu i neslomljivost!

Još nešto! — Da zadružni duh i na bojnom polju živo djeluje, pa da se o zadrugarstvu govori i tamo, gdje zuje ubojita

taneta, dokazuje najbolje činjenica, što je nedavno stigla ovamo molba, da našim zadrugarima, koji se nalaze u bojnim redovima, pošaljemo nekoliko primjeraka prvoga sveska »Zadružne knjižice« i nekoliko brojeva »Hrvatskoga udrugara«. Ova činjenica mora razveseliti svakoga prijatelja našega zadrugarstva, a ona je za nas stim radosnija, jer nas utvrdjuje u uvjerenju, da će jamačno i s bojnoga polja doći kući koji taj novi zadrugar, koji će s ostalom braćom zadrugarima složno poraditi na polju našega hrvatskog zadrugarstva!

Ovim razmatranjem završujemo deveto godište »Hrvatskoga udrugara« želeći, da nam u budućoj godini bude što laglji i uspješniji naš rad, a to će svakako biti, ako budemo okrijepljeni zadrugarskim duhom savjesno vršili svoje dužnosti imajući na umu veliku istinu: »U borbi je život!«

L. Prebil:

Soljenje, dimljenje, sušenje i pohranjivanje suhoga mesa.

U »Hrvatskom udrugaru« br. 8. i 9. ove godine opisano je, kako se najbolje tove svinje za domaću porabu i prodaju, pa držim, da ne će biti naodmet, ako navedem ukratko, kako ćemo najbolje, najsigurnije i što dulje uzdržati meso zdravo, ukusno i da nam se ne pokvari.

Pošto se svinjče zaklalo i meso očistilo, prepustiti se mora mesaru, gospodaru kuće ili gospodarici, da ga prema njegovu ili njezinu uvjerenju i iskustvu za kućnu porabu raskomada.

Prvo je i najvažnije, da se meso potpuno ohladi i ocijedi. Za rasol se upotrijebi drvena posuda (badanj) i postavi na hladno i tamno mjesto. Posuda neka bude na dnu providjena malim otvorom (čepom). Na dnu se badnjića položi par čistih, suhih drvenih komadića tako, da meso ne leži na dnu badnjića, a pritom treba paziti, da se otvor ne začepi. Čim se meso raskomadalo i ocijedilo, položi se i poredja u slojevima u badnjić i ispuni malim komadima tako, da ne ostane većih šupljina izmedju složenoga mesa. Na tako složeno meso nalije se najprije čiste mrzle vode, koja se ostavi jedan dan na mesu, da se izluči još ono malo krvi, što je ostalo u mesu, a koja bi mogla s vremenom uzrokovati razvitak bolesti.

Za vrijeme što je meso u vodi, priredi se za svakih 100 klg. mesa poprilici 12 do 16 litara čiste prokuhane vode, u koju se primiješa 4 do 6 klg. kuhinjske soli, (ako je vrijeme toplije — više, ako je hladnije — manje), 1 klg. šećera, pô klg. salitre i napokon, ukusa radi, češnjaka i luka crvenca. Vode za rasol uzima se svakako toliko, da dodje na površinu mesa. Prije nego što se taj rasol nalije na meso, mora se potpuno ohladiti, a voda se, koja se nalazi na mesu, mora ispustiti na čep. Na meso se slože male daščice i kao uteg kamen, kao što se meće na kupus, ali ne pretežak, jer bi se takovim teškim utegom istisnula rasol i sok na površinu mesa, što bi na kakvoću mesa nepovoljno djelovalo.

Ovakav se rasol uzdrži i djeluje 3 do 4 nedjelje, pa se preporuča svaki drugi dan pretočiti na otvor i opet naliti odozgo na meso. Izmedju toga vremena, ako se rasol pjeni, dobro je meso jedamput preložiti.

Poslije tri do četiri nedjelje meso se izvadi, čistom vodom opere i objesi, da se tako potpuno voda iz njega iscijedi. Prostor za dimljenje i sušenje neka bude, koliko je moguće, taman i izložen propuhu. Prije nego što se meso objesi u dim, posipa se posijama ili suhom piljevinom, što se da prije uporabe vodom dobro ukloniti.

Za dimljenje neka se upotrebljavaju samo suha drva, a ne, kao što mnogi rade, svježa, pa i mokra drva, da se tobože što više dima proizvede; to je posve pogrješno, jer se loženjem svježim ili mokrim drvom proizvodi mnogo pare, koja se iz svježega ili mokroga drveta ishlapljuje i tako na meso kupi, koje ostaje vlažno i

mokro. Takovim postupanjem meso prelazi prije ili kasnije u gnjilež, što se loženjem suhim drvetom, iz kojega se para ne ishlapljuje, ne dogadja, nego se meso sve više i brže suši, pa nema bojazni, da će se pokvariti. Kod dimljenja se i sušenja mesa mora nastojati, da ne bude blizu vatre ili topline, jer se kod toga mast topi, iscuri, a i meso se poradi topline rado pokvari. Isto se tako meso ne smije sušiti nad praonicom rublja ili svinjskom kuhinjom, gdje se mnogo pare ishlapljuje, jer to sve utječe, kako je već prije rečeno, na trajnost mesa. Što se tiče trajanja dimljenja ili sušenja, ustanovit će ga svaki najbolje sam prema tome, gdje i kako se meso manje ili više dimilo ili sušilo; ali svakako ne valja predugo sušiti, jer je takvo meso tvrdo i nesočno. Za trgovine i brži potrošak takovo je meso dobro, kao što rade tvornice suhomesnate robe, da ga dime i suše tako, te je meso za 48 sati za porabu. U tom mesu ostaje do 25% rasola — što biva za vagu teže, pa stoga ovakav postupak s mesom za nas nema važnosti.

Da se meso što dulje zdravo i sočno uzdrži, naročito šunke i mesnate kobasice, omota se papirom, poveže špagom, pa se pohranjuje na posve suhom mjestu na ovaj način: uzme se široka vreća i natrpa do polovice suhim zdravim sijenom ili sječkom pa se u sredinu sijena ili sječke položi butina (šunka), posve se čvrsto zatrpa, zaveže špagom i objesi na hladnom i posve suhom mjestu. Može se prirediti i sanduk ili čisto bure, koje se naspe do sredine čistim pepelom ili suhom piljevinom, našto se slože butine, a nakon toga se zatvori posuda poklopcem. U istu se svrhu može upotrijebiti suha, zdrava zob ili raž, pa se meso, koje nema kosti, kao n. pr. z vite butine, mogu zdravo uzdržati po više mjeseci.

Ratni kalendar.

(Nastavak.)

16. listopada: Rusi su pretrpjeli kod Lycka potpun poraz. — Njemačke su čete zaposjele Brügge i Ostende. — Umr'o je talijanski ministar vanjskih posala markiz di San Giuliano.

17. listopada: Pod Bokom Kotorskom došlo je do boja izmedju naših torpiljarki i podmornice, pa jedne francuske krstarice. Naše su se jedinice neoštećene vratile u luku. — U Ruskoj su Poljskoj saveznici suzbili ponovnu navalu na liniji Ivangorod—Kozienice uz vrlo teške gubitke po Ruse. — Nijemci su zaposjeli Lodz bez najmanjega boja. — Francuzi su i Englezi pretrpjeli kod Genta težak poraz.

18. listopada: Navala je Rusa na tvrdjavu Przemysl suzbijena. Rusi su imali oko 40.000 što mrtvih što ranjenih. — U Francuskoj je oko tvrdjave Belfort započeo odlučujući boj. — Portugalska je vlada odredila djelomičnu mobilizaciju.

19. listopada: Nasljednik prijestolja nadvojvoda Franjo Karlo Josip podastr'o je Njegovu Veličanstvu izvješće s ratišta, te će se opet za koji dan vratiti onamo. — Kr. sveučilište Franje Josipa I. u Zagrebu proslavilo je skromno svoju 40 godišnjicu otvorenja. — Na istočnom je ratištu položaj nepromijenjen. Bojevi se na Visli i u Galiciji razvijaju. — Kod pomorskoga je boja u Sjevernom moru sudjelovalo deset brodova.

20. listopada: Nadvojvoda Franjo Salvator stigao je u Zagreb te pregledao bolnice, rad i djelovanje »Crvenoga križa«. — Bitka se na Aisni smatra neodlučenom. Težište se prenijelo na sjever. — Navale na Lille suzbili su Nijemci. — Bitka u Središnjoj Galiciji postaje sve žešćom. — Područje je ugarske države očišćeno od ruskih četa. — Rusi su ispraznili Černovice.

21. listopada: U Karpatima su naše čete zauzele klanac Jablanicu, a u Bukovini su doprle do Velikoga Sereta. Na istočnom ratištu još nije pala odluka. — Austro-ugarske su čete ušle u grad Černovice.

22. listopada: Austro-ugarsko je brodovlje žestoko bombardiralo Lovćen. Navale su Francuza oko Toula Nijemci odbili. — Izmedju Ostende-a i Nieuporta bije se topnički boj s kopna i s mora. — Srpske i crnogorske čete bile su poražene na cesti Mokro-Rogatica.

uspjela. — **Na istočnoj su pruskoj granici** suzbite ruske čete. — Nijemci nastoje, da na liniji Arras—Lille prodru na obalu.

1. prosinca: Srbi su na cijeloj liniji poraženi te se povlače. — Bojevi u Karpatima traju dalje. — Pred Przemyslom su bili Rusi suzbijeni.

2. prosinca: Proslava 66 godišnjega vladanja Njegova Veličanstva obavljena je svečanim načinom. — Naše su čete slavodobitno zaposjele Beograd. — Ruska je navala na sjevero-zapadu od Wolbrona suzbita. — U Argonskoj su šumi osvojili Nijemci jako uporište.

3. prosinca: Nijemci su održali svoje pozicije te napreduju na lijevoj obali Visle. — Ruski je general Rennenkampf dignut s vrhovnoga zapovjedništva.

4. prosinca: Na zapadu i jugu Arangjelovca jaki se srpski odjeli odupiru našemu prodiranju. — Istočno su od Mazurskih jezera odbite ruske navale. — U županijama se Zemplen i Saroš povlače Rusi. — Na tunel je u Zaječaru izveden dinamitski atentat.

5. prosinca: U osvojenom je Beogradu ostalo oko 15.000 stanovnika. — Naše su čete suzbile Ruse, koji su provalili u Beskide. — Englezi su poraženi izmedju Tigrisa i Suvajskoga prokopa.

6. prosinca: Poradi osvojenja Beogra potrebno je novo grupiranje naših četa. Austro-ugarske su i njemačke čete osvoj Lodz. — Bojevi u istočnim Karpatima tra dalje.

7. prosinca: Naša ofenziva na jugu Beograda povoljno napreduje. — Bojevi u z padnoj Galiciji postaju sve žešći. — Ratni lazaret u Lille-u pao žrtvom požara.

8. prosinca: Na jugu su od Pjotrko suzbite navale Rusa. — Nijemci su odb francusku navalu sjeverno od Nancya. — K Falklanskoga su otočja potopljene 3 njemač krstarice.

9. prosinca: U sjevernoj Poljskoj sto naše čete u tijesnom dodiru s Rusima. Francuski su napadaji u okolici Scucina s zbiti. — Kod Gornjega su se Milanovca s kobile naše čete s jakim neprijateljskim č tama.

10. prosinca: Nadvojvoda je Fridrik im novan feldmaršalom. — Naše operacije u Ka patima uspješno napreduju. — Na grčkoga m nistra predsjednika Venizelosa izvedeni ate tat nije uspio. — Francuzi su bacili 10 bom na otvoreni grad Freiburg u Badenu.

VRLO VAŽNO.

JOŠ NAS SAMO NEKOLIKO DANA DIJELI OD NOVE GODINE, PA JE STOGA U REDU, DA SE SVI DUŽNICI NAŠIH ZADRUGA SAMI SJETE SVOJIH OBVEZA PREMA ZADRUZI I DA IH ZADOVOLJE U CIJELOSTI. NAROČITO MORAJU PODMIRITI SVE DUŽNE KAMATE NA SVOJE ZAJMOVE DO KONCA OVE GODINE KAO I DUGOVE ZA ROBU, TAKO DA ĆE NJIHOVI RAČUNI SA ZADRUGOM BITI ČISTI I POSVE UREDJENI. DUGOVE MORAMO NAMIRITI, ŠTO VIŠE MOŽEMO, JER DUG JE — ZAO DRUG!

Bilješke i vijesti.

Našim čitateljima. Ovim brojem svršavamo IX. godište našega strukovnog lista »Hrvatskoga udrugara«. Malo smo i opet s njim zakasnili, a tomu su uzrokom vanredne prilike, u kojima sada živimo, pa smo uvjereni, da će nas naši čitatelji rado ispričati. Kako je sada teško uredjivanje i otpremanje lista, razjasnili smo našim čitateljima u 8. i 9. broju »Hrvatskoga udrugara«, a sada ih moramo upozoriti, da 1. broj X. godišta »Hrvatskoga udrugara« ne će moći izaći 1. siječnja 1915., već istom koncem mjeseca kao dv struki broj (1. i 2.) desetoga godišta. Držimo, smo sadržajem IX. godišta potpuno zadovolj potrebu naših zadrugara, a nastojat ćemo, da ih godini 1915. takodjer poslužimo samo biranim gr divom, koje će im dobro doći u svakidašnjem n hovu životu, napose pak u gospodarstvu.

Budući da se ovim brojem posljednji put ovoj godini javljamo našim čitateljima, to im ovu priliku želimo:

Srećno novo ljeto!

krovitelj Središnje sveze hrvatskih seljačkih ga — pravi tajnik savjetnik. — Njegovo je sko i kraljevsko apostolsko Veličanstvo blaoljelo previšnjim riješenjem od 23. studenoga premilostivo podijeliti dr. Anti Baueru, skupu zagrebačkomu, dostojanstvo pravoga savjetnika. Ova je radosna vijest srdačno nula u srcima svih hrvatskih rodoljuba, a na- je obradovala sve hrvatske zadrugare, koji om pravom tajnom savjetniku gledaju uzor gara i prezaslužnoga pokrovitelja svoje blarne organizacije. Budući da je preuzvišeni g. skup kao pokrovitelj Središnje sveze vazda pratio rad naše organizacije, te mu bio pri moralno i materijalno, pouzdano se nadala će i dalje tako biti, pa da će se pod njen moćnim uplivom i zagovorom povoljno ra- i njezino djelovanje u korist svih hrvatskih gara. Želeći našemu duhovnomu natpastiru nu pokrovitelju sve dobro pridružujemo se ovim putem svim ostalim čestitarima te kli- : »Živio naš pokrovitelj, preuzvišeni gosp. skup dr. Ante Bauer!«

gradno natjecanje u sastavljanju bilanca za vnu godinu 1914. Hrvatskoj je poljodjelskoj kao matici svih hrvatskih seljačkih zadruga o stalo do toga, da blagajnici naših zadruga zornije vrše svoje dužnosti, napose pak da se nu na brz i posve ispravan sastav godišnjih učnih računa i bilanca sa svim propisanim ima. Dosadašnjim nagradnim natjecanjem gnuti su već lijepi uspjesi, a da u tom podje iše nabolje, zaključilo je upravno vijeće Hrc poljodjelske banke u svojoj sjednici od 13. noga 1914., da se raspiše nagradno naanje u sastavlanju bilanca za ponu godinu 1914., pa je u tu svrhu odreest nagrada i to:

u iznosu od	K	150.—
u iznosu po	K	100.—
iznosu po	K	50.—
dakle ukupno 6 nagrada sa	K	500.—

d podjeljivanja ovih nagrada pazit će se:

Da predloženi zaključni računi budu posve ni i uredno sastavljeni, potpuno uredjeni i ni svim propisanim prilozima tako, da će se ku stavku u bilanci točno znati, odakle pro- i iz čega se sastoji.

Na vodjenje zadružnih računa i poslova za godine 1914. s osobitim obzirom na uspjeh jenih po nama revizija kao i točnoga uredji- zadružnih stvari kod nas.

Na polučene vidljive uspjehe, na temelju dene reforme zadružne organizacije u poiju zadruga.

Budući da želimo, da bude ovo natjecanje što mnogobrojnije i uspješnije, pozivamo ovim zadružne blagajnike, da živo prionu uz posao, jer njihove radnje moraju stići ovamo po mogućnosti već početkom, a naj-
Dopitanja isplate raspisanih nagrada proglasit
kasnije koncem siječnja 1915.
će se u ovom listu iza pregledanja zaključnih računa za poslovnu godinu 1914.

Ratni zajam. Dne 23. studenoga 1914. zaključeno bi potpisivanje za ug. ratni zajam, koje je prekoračilo iznos od 800 milijuna, dok je potpisivanje austrijskoga ratnog zajma prekoračilo iznos od 1700 milijuna ili ukupno 2 i pô milijarde kruna. Uplata prvoga obroka ug. ratnoga zajma dospijeva 12. prosinca 1914., a uplata drugoga obroka dne 22. prosinca 1914. Kad se bude u siječnju 1915. likvidirao cijeli ratni zajam, tad će se tek očitovati golemi njegov utjecaj na stanje novčanoga tržišta, dok je zasada ovaj utjecaj dosta neznatan. Uspjeh je potpisivanja ugarskoga i austrijskoga ratnog zajma bio veoma povoljan, te je prekoračio znatno svako očekivanje.

Kod naše su centrale Hrvatske poljodjelske banke u Zagrebu potpisane za ratni zajam ove svote:

Nadbiskup dr. Ante Bauer:		
za nadarbinu nadbiskupije zagrebačke	K 300.000.—	
za nadarbinu nadbiskupije zagrebačke za uživatelje poslije god. 1926.	K 11.000.—	
za nadarbinu sv. Ivana u Zagrebu . .	K 8.700.—	K 319.700.—
Prvostolni kaptol zagrebački . .		K 140.000.—
Zaklade pod upravom dijecezanske blagajnice		K 100.000.—
Hrvatske seljačke zadruge . . .		K 32.450.—
Društva i korporacije		K 23.300.—
Privatnici		K 172.750.—
Hrvatska poljodjelska banka . .		K 50.000.—
Prema tomu ukupno		K 838.200.—

Revizije zadruga. Budući da je kod kuće ostao samo jedan od naših nadzornika zadruga, to su se revizije mogle provoditi u vrlo ograničenom broju. Premda se uzeo obzir na one zadruge, koje nijesu u godini 1913. revidirane, to će ipak uza sve naše nastojanje ostati nekoliko takovih zadruga nerevidiranih i ove godine. U mjesecu studenome i prosincu provedene su revizije zadruga u Beravcima, Drenovu Slatinskom, Demerju, Farkaševcu, Feričancima, Harkanovcima, Kuli, Kutjevu, Kneževcu, Levanjskoj varoši, Ljupini, Marijancima, Donjem Miholjcu, Požeškim Sesvetama, Sv. Heleni, Satnici, Semeljcima, Stupniku, Veliškovcima i Vrpolju.

I. [illegible]

II. ČLANCI

A. Zadrugarski

B. Gospodarski

Takovim postupanjem meso pre-
je ili kasnije u gnjilež, što se lože-
ıhim drvetom, iz kojega se para ne
uje, ne dogadja, nego se meso sve
rže suši, pa nema bojazni, da će se
iti. Kod dimljenja se i sušenja mesa
astojati, da ne bude blizu vatre ili
, jer se kod toga mast topi, iscuri,
so se poradi topline rado pokvari.
tako meso ne smije sušiti nad prao-
rublja ili svinjskom kuhinjom, gdje
go pare ishlapljuje, jer to sve uti
ko je već prije rečeno, na trajnost
Što se tiče trajanja dimljenja ili su
ustanovit će ga svaki najbolje sam
tome, gdje i kako se meso manje
e dimilo ili sušilo; ali svakako ne
redugo sušiti, jer je takvo meso tvr-
esočno. Za trgovine i brži potrošak
je meso dobro, kao što rade tvor-
ıhomesnate robe, da ga dime i suše
e je meso za 48 sati za porabu. U
esu ostaje do 25% rasola — što biva
gu teže, pa stoga ovakav postupak
m za nas nema važnosti.
e meso što dulje zdravo i sočno uz-
aročito šunke i mesnate kobasice,
se papirom, poveže špagom, pa se
ıjuje na posve suhom mjestu na
ačin: uzme se široka vreća i natrpa
ovice suhim zdravim sijenom ili sje-
pa se u sredinu sijena ili sječke po-
ıtina (šunka), posve se čvrsto zatr-
veže špagom i objesi na hladnom i
suhom mjestu. Može se prirediti i
ili čisto bure, koje se naspe do sre-
istim pepelom ili suhom piljevinom,
se slože butine, a nakon toga se za
posuda poklopcem. U istu se svrhu
upotrijebiti suha, zdrava zob ili raž,
meso, koje nema kosti, kao n. pr. z
utine, mogu zdravo uzdržati po više
ci.

Ratni kalendar.

(Nastavak.)

listopada: Rusi su pretrpjeli kod Lycka poraz. — Njemačke su čete zaposjele Brügge i Ostende. — Umr'o je talijanski ministar vanjskih posala markiz di San Giuliano.

17. listopada: Pod Bokom Kotorskom došlo je do boja izmedju naših torpiljarki i podmornice, pa jedne francuske krstarice. Naše su se jedinice neoštećene vratile u luku. — U Ruskoj su Poljskoj saveznici suzbili ponovnu navalu na liniji Ivangorod—Kozienice uz vrlo teške gubitke po Ruse. — Nijemci su zaposjeli Lodz bez najmanjega boja. — Francuzi su i Englezi pretrpjeli kod Genta težak poraz.

18. listopada: Navala je Rusa na tvrdjavu Przemysl suzbijena. Rusi su imali oko 40.000 što mrtvih što ranjenih. — U Francuskoj je oko tvrdjave Belfort započeo odlučujući boj. — Portugalska je vlada odredila djelomičnu mobilizaciju.

19. listopada: Nasljednik prijestolja nadvojvoda Franjo Karlo Josip podastr'o je Njegovu Veličanstvu izvješće s ratišta, te će se opet za koji dan vratiti onamo. — Kr. sveučilište Franje Josipa I. u Zagrebu proslavilo je skromno svoju 40 godišnjicu otvorenja. — Na istočnom je ratištu položaj nepromijenjen. Bojevi se na Visli i u Galiciji razvijaju. — Kod pomorskoga je boja u Sjevernom moru sudjelovalo deset brodova.

20. listopada: Nadvojvoda Franjo Salvator stigao je u Zagreb te pregledao bolnice, rad i djelovanje »Crvenoga križa«. — Bitka se na Aisni smatra neodlučenom. Težište se prenijelo na sjever. — Navale na Lille suzbili su Nijemci. — Bitka u Središnjoj Galiciji postaje sve žešćom. — Područje je ugarske države očišćeno od ruskih četa. — Rusi su ispraznili Černovice.

21. listopada: U Karpatima su naše čete zauzele klanac Jablanicu, a u Bukovini su doprle do Velikoga Sereta. Na istočnom ratištu još nije pala odluka. — Austro-ugarske su čete ušle u grad Černovice.

22. listopada: Austro-ugarsko je brodovlje žestoko bombardiralo Lovćen. Navale su Francuza oko Toula Nijemci odbili. — Izmedju Ostende-a i Nieuporta bije se topnički boj s kopna i s mora. — Srpske i crnogorske čete bile su poražene na cesti Mokro-Rogatica.

23. listopada: Monitor je »Temes« nasrnuo na Savi na neprijateljsku minu i potonuo. — Naša je vojska pred Ivangorodom porazila dvije ruske divizije. — Nijemci su odbili navalu Rusa na Augustov.

24. listopada: Nijemci su suzbili juriš, što su ga iz područja tvrdjave Belforta poduzeli Francuzi. — U Antwerpen se povratilo 52.000 tamošnjih žitelja bjegunaca.

25. listopada: U bojevima su kod Ivangoroda i Jaroslava suzbile naše čete neprijatelja. — Nijemci su prodrli do 12 km pred Varšavu.

27. listopada: Kod Ravnja su u Mačvi zauzele naše čete jurišem dvije utvrdjene pozicije. — Nijemci su zauzeli Poperinghe, zapadno od Yperna.

28. listopada: U Sarajevu je izrečena osuda u veleizdajničkoj parnici radi atentata na nasljednika prijestolja Franju Ferdinanda. — Pokušaji su Rusa, da uznapreduju protiv prostora kod Turke, suzbijeni. — Zapadno od Lille-a naše su čete zauzele više neprijateljskih pozicija.

29. listopada: Austro-ugarska je banka snizila kamatnjak od 6% na $5^1/_2$%. — Kod Staroga je Sombora naše topništvo diglo u zrak rusko skladište streljiva. — Jedan turski krstaš bombardirao je ratnu luku Feodosiju na Krimu.

30. listopada: Njemački je krstaš »Emden« u japanskim vodama potopio ruskoga krstaša »Zemčuga«. — Turski su ratni brodovi s uspjehom bombardirali Sebastopolj. Više je ruskih brodova potopljeno.

31. listopada: Naše su čete, koje su prodrle preko Save i Drine, zauzele više većih mjesta u Srbiji. — U Ruskoj su Poljskoj suzbijene navale Rusa. — Uništenjem brana prouzročena je poplava kod Nieuwporta.

1. studenoga: Naše su čete jurišem zauzele Šabac. — Pokušaj je Rusa, da probiju naše redove sjevero-zapadno od grada Suvalki, suzbijen. — Njemačke su čete polučile novih uspjeha u Argonnskoj šumi.

2. studenoga: Naše su čete prešle preko željeznice Šabac—Lješnica. — U bojevima na rijeci Sanu imali su Rusi teških gubitaka. — Na rusko-turskoj su granici započela neprijateljstva izmedju turskih i ruskih četa.

3. studenoga: U Ruskoj su Poljskoj prekinule naše čete bojeve na Lisi gori. — Izmedju Verduna i Toula, kao i u Vogezima odbile su njemačke čete navale Francuza. — Na obali Sueskoga prokopa usredotočile su se jake turske čete. — Englesko-francusko je brodovlje iz velike daljine bombardiralo dardanelske utvrde.

4. studenoga: Bojevi se na jugu od Šapca povoljno razvijaju za naše čete. — U Galiciji se kod Podbuza, Sambora i Jaroslava predao znatan broj Rusa. — Nijemci su žestoko bombardirali Reims.

5. studenoga: Na jugu ušća rijeke Visloka bacile su naše čete neprijatelja iz svih pozicija. — Žestok se boj bije južno od Rousselaire-a. Kod Yperna razviše Nijemci golemu silu u navali. — Engleska je anektirala Cipar.

6. studenoga: U Ruskoj Poljskoj napreduje naša vojska prema osnovi. — Ruski je car Nikolaj stigao na ratište. — Njemačke su čete napredovale sjeverno od Arrasa i u Argonima. — Austro-ugarski se krstaš »Kaiserin Elisabeth« digao sam u lagum pred Tsingtauom.

7. studenoga: Naše su čete kod Krupnja osvojile jedan šanac za drugim, te su jurišem zauzele Kostajnik. — Akcija je francuskoga brodovlja protiv Kotora ostala bezuspješna. — Dio ruskoga brodovlja bombardirao je turska mjesta Kozlu i Zunguldak. — Tsingtau je pao.

8. studenoga: Glavno je vodstvo odredilo uzmak cijele srpske vojske prema Valjevu. — Rusi su pokušali provaliti u istočnu Prusku, ali su suzbijeni. — Navale se njemačke vojske kod Yperna i Lille-a nastavljaju.

9. studenoga: Na jugu Cer-planine, a na istoku linije Loznica—Krupanj—Ljubavija uznapredovale su naše čete. — Prodiranje Rusa preko Warthe je suzbito. — Njemački je krstaš »Emden« podlegao u Indijskom oceanu nadmoćnoj vatri neprijatelja. Vlastita je momčad dignula »Emden« u zrak.

10. studenoga: Naše su čete jurišem osvojile vis Mišara na jugu od Šapca. — Jedan je

turski krstaš položio mine pred ulaz u sebastopoljsku luku. — Ustanak se Bura u južnoj Africi sve više širi.

11. studenoga: U srednjoj su Galiciji uznapredovali Rusi preko Wysloke i Zesowa, kao i kod Liska. — Przemysl je opet opsjednut. — Njemačke su čete osvojile Dixmuiden.

12. studenoga: Njegovo je Veličanstvo potpisalo za austrijski i ugarski ratni zajam iz privatnih svojih sredstava ukupno 5 milijuna kruna. — Željeznička se pruga Šabac—Lješnica nalazi u našim rukama. — U konjaničkom su boju kod Kosmiveka Rusi poraženi.

13. studenoga: Na Savi prijeko od Kupinova naše su čete jurišem zauzele Ušće. — Rusi su ušli u Tarnov, Jaslo i Krosno. — Turske su čete prodrle u pravcu prema Batumu u unutrašnjost Rusije.

14. studenoga: Napredovanje je naših četa naišlo kod Valjeva na jak otpor. — Engleske su navale na zapadu Lille-a suzbite.

15. studenoga: Iz Zemuna se bombardira biogradska tvrdjava. — Kod Stallupönena su u Istočnoj Pruskoj bačeni Rusi iz svojih pozicija.

16. studenoga: U Srbiji su naše čete prispjele do rijeke Kolubare, te su zaposjele Valjevo i Obrenovac.

17. studenoga: Pod zaštitom topništva kreću naše čete iz Obrenovca duž Save u pravcu na Biograd. — Južno su od Verduna navalili Francuzi bez uspjeha na njemačke pozicije. — Njemačka je eskadra zatvorila ulaze u luku Libau.

18. studenoga: Bitka se u Ruskoj Poljskoj na cijeloj fronti za nas povoljno razvija. — U Argonskoj šumi napreduju uspješno njemačke čete. — Pred Sebastopoljem je prisilila turska mornarica rusku na boj, u kojem je oštećena jedna ruska oklopnjača.

19. studenoga: Ministar je predsjednik Stjepan grof Tisza stigao preko Berlina u njemački glavni stan. Rusko je crnomorsko brodovlje bombardiralo Trapezunt. — Turske su čete kod Batuma porazile Ruse.

20. studenoga: Navala naše vojske na utvrdjeni položaj kod Lazarevca povoljno napreduje. — Ruska se glavna sila povlači na liniju Varšava—Ivangorod. — Nijemci su počeli bombardirati Dünkirchen.

21. studenoga: Rusi su bačeni natrag kod Mlave i Plocka. — Na sjevero-istoku su se Čenstohove predala dva ruska bataljuna.

22. studenoga: Naši su izvidni odjeli zarobili mnogo Srba. — Turske su čete stigle do Sueskoga prokopa. — U Belgiji i u sjevernoj Francuskoj vlada ciča zima i zapao je dubok snijeg.

23. studenoga: Pojedine klance u Karpatima prolazno je naša vojska prepustila Rusima. — Kod Yperna i Hoolebecke-a stoje njemačke čete povoljnije negoli francuske.

24. studenoga: Ministar je predsjednik grof Tisza izvijestio našega vladara o svojoj audijenciji kod njemačkoga cara. — U južnoj Poljskoj oko Čenstohove traje boj, a na sjeveru od Krakova napreduje navala naših četa.

25. studenoga: Uz očajno opiranje Srba proveden je prijelaz naših četa preko rijeke Kolubare. — Kod Buvčika su u Kavkazu poražene ruske čete. — Turske su čete stigle 30 km pred Suez.

26. studenoga: Visove su na jugu od mjesta Ljig zauzele naše čete. — Iz soroške su županije potisnuti Rusi. — U prostoru se od Yperna do La Basse-a bije najljuća bitka, što je poznaje povijest.

27. studenoga: Bojevi onkraj Kolubare povoljno napreduju. — U zapadnoj Galiciji i u Karpatima traju bojevi dalje. — Naše su čete opet izpraznile Černovice. — Suzbiti su francuski napadaji u okolici Epremonta.

28. studenoga: Naše su čete napredovale preko Valjeva na jug. — Navale su Rusa u okolici Lodza odbijene. — Njemački se car nalazi na istočnom ratištu.

29. studenoga: U Karpatima su naše čete porazile i potisnule Ruse. — Bitka kod Yperna traje još dalje. — Turske su čete doprle do mjesta Atsaraj 10 km južno od Batuma.

30. studenoga. Naše su čete zauzele Užice. — Njemačka navala na lijevoj obali Visle nije

uspjela. — Na istočnoj su pruskoj granici suzbite ruske čete. — Nijemci nastoje, da na liniji Arras—Lille prodru na obalu.

1. prosinca: Srbi su na cijeloj liniji poraženi te se povlače. — Bojevi u Karpatima traju dalje. — Pred Przemyslom su bili Rusi suzbijeni.

2. prosinca: Proslava 66 godišnjega vladanja Njegova Veličanstva obavljena je svečanim načinom. — Naše su čete slavodobitno zaposjele Beograd. — Ruska je navala na sjevero-zapadu od Wolbrona suzbita. — U Argonskoj su šumi osvojili Nijemci jako uporište.

3. prosinca: Nijemci su održali svoje pozicije te napreduju na lijevoj obali Visle. — Ruski je general Rennenkampf dignut s vrhovnoga zapovjedništva.

4. prosinca: Na zapadu i jugu Arangjelovca jaki se srpski odjeli odupiru našemu prodiranju. — Istočno su od Mazurskih jezera odbite ruske navale. — U županijama se Zemplen i Saroš povlače Rusi. — Na tunel je u Zaječaru izveden dinamitski atentat.

5. prosinca: U osvojenom je Beogradu ostalo oko 15.000 stanovnika. — Naše su čete suzbile Ruse, koji su provalili u Beskide. — Englezi su poraženi izmedju Tigrisa i Suvajskoga prokopa.

6. prosinca: Poradi osvojenja Beograd[a] potrebno je novo grupiranje naših četa. — Austro-ugarske su i njemačke čete osvoji[le] Lodz. — Bojevi u istočnim Karpatima tra[ju] dalje.

7. prosinca: Naša ofenziva na jugu [od] Beograda povoljno napreduje. — Bojevi u za[padnoj] Galiciji postaju sve žešći. — Ratni lazaret u Lille-u pao žrtvom požara.

8. prosinca: Na jugu su od Pjotrkov[a] suzbite navale Rusa. — Nijemci su odb[ili] francusku navalu sjeverno od Nancya. — Ko[d] Falklanskoga su otočja potopljene 3 njemačk[e] krstarice.

9. prosinca: U sjevernoj Poljskoj sto[je] naše čete u tijesnom dodiru s Rusima. — Francuski su napadaji u okolici Scucina su[zbiti]. — Kod Gornjega su se Milanovca su[kobile] naše čete s jakim neprijateljskim če[tama].

10. prosinca: Nadvojvoda je Fridrik ime[novan] feldmaršalom. — Naše operacije u Ka[r]patima uspješno napreduju. — Na grčkoga mi[nistra] predsjednika Venizelosa izvedeni ate[n]tat nije uspio. — Francuzi su bacili 10 bom[ba] na otvoreni grad Freiburg u Badenu.

VRLO VAŽNO.

JOŠ NAS SAMO NEKOLIKO DANA DIJELI OD NOVE GODINE, PA JE STOGA U REDU, DA SE SVI DUŽNICI NAŠIH ZADRUGA SAMI SJETE SVOJIH OBVEZA PREMA ZADRUZI I DA IH ZADOVOLJE U CIJELOSTI. NAROČITO MORAJU PODMIRITI SVE DUŽNE KAMATE NA SVOJE ZAJMOVE DO KONCA OVE GODINE KAO I DUGOVE ZA ROBU, TAKO DA ĆE NJIHOVI RAČUNI SA ZADRUGOM BITI ČISTI I POSVE UREDJENI. DUGOVE MORAMO NAMIRITI, ŠTO VIŠE MOŽEMO, JER DUG JE — ZAO DRUG!

Bilješke i vijesti.

Našim čitateljima. Ovim brojem svršavamo IX. godište našega strukovnog lista »Hrvatskoga udrugara«. Malo smo i opet s njim zakasnili, a tomu su uzrokom vanredne prilike, u kojima sada živimo, pa smo uvjereni, da će nas naši čitatelji rado ispričati. Kako je sada teško uredjivanje i otpremanje lista, razjasnili smo našim čitateljima u 8. i 9. broju »Hrvatskoga udrugara«, a sada ih moramo upozoriti, da 1. broj X. godišta »Hrvatskoga udrugara« ne će moći izaći 1. siječnja 1915., već istom koncem mjeseca kao dvostruki broj (1. i 2.) desetoga godišta. Držimo, [da] smo sadržajem IX. godišta potpuno zadovolj[ili] potrebu naših zadrugara, a nastojat ćemo, da ih [u] godini 1915. takodjer poslužimo samo biranim gra[divom], koje će im dobro doći u svakidašnjem nj[i]hovu životu, napose pak u gospodarstvu.

Budući da se ovim brojem posljednji put [u] ovoj godini javljamo našim čitateljima, to im [u] ovu priliku želimo:

Srećno novo ljeto!

Pokrovitelj Središnje sveze hrvatskih seljačkih zadruga — pravi tajnik savjetnik. — Njegovo je cesarsko i kraljevsko apostolsko Veličanstvo blagoizvoljelo previšnjim riješenjem od 23. studenoga 1914. premilostivo podijeliti dr. Anti Baueru, nadbiskupu zagrebačkomu, dostojanstvo pravoga tajnog savjetnika. Ova je radosna vijest srdačno odjeknula u srcima svih hrvatskih rodoljuba, a naročito je obradovala sve hrvatske zadrugare, koji u novom pravom tajnom savjetniku gledaju uzor zadrugara i prezaslužnoga pokrovitelja svoje blagotvorne organizacije. Budući da je preuzvišeni g. nadbiskup kao pokrovitelj Središnje sveze vazda budno pratio rad naše organizacije, te mu bio pri ruci moralno i materijalno, pouzdano se nadamo, da će i dalje tako biti, pa da će se pod njegovim moćnim uplivom i zagovorom povoljno razvijati njezino djelovanje u korist svih hrvatskih zadrugara. Želeći našemu duhovnomu natpastiru i našemu pokrovitelju sve dobro pridružujemo se i mi ovim putem svim ostalim čestitarima te kličemo: »Živio naš pokrovitelj, preuzvišeni gosp. nadbiskup dr. Ante Bauer!«

Nagradno natjecanje u sastavljanju bilanca za poslovnu godinu 1914. Hrvatskoj je poljodjelskoj banci kao matici svih hrvatskih seljačkih zadruga mnogo stalo do toga, da blagajnici naših zadruga što uzornije vrše svoje dužnosti, napose pak da se potaknu na brz i posve ispravan sastav godišnjih zaključnih računa i bilanca sa svim propisanim prilozima. Dosadašnjim nagradnim natjecanjem postignuti su već lijepi uspjesi, a da u tom podje još više nabolje, zaključilo je upravno vijeće Hrvatske poljodjelske banke u svojoj sjednici od 13. studenoga 1914., da se raspiše nagradno natjecanje u sastavlanju bilanca za poslovnu godinu 1914., pa je u tu svrhu odredilo **šest nagrada** i to:

jednu u iznosu od	K 150.—
dvije u iznosu po	K 100.—
tri u iznosu po	K 50.—
dakle ukupno 6 nagrada sa	K 500.—

Kod podjeljivanja ovih nagrada pazit će se:

1. Da predloženi zaključni računi budu posve ispravni i uredno sastavljeni, potpuno uredjeni i obloženi svim propisanim prilozima tako, da će se za svaku stavku u bilanci točno znati, odakle proizlazi i iz čega se sastoji.

2. Na vodjenje zadružnih računa i poslova za cijele godine 1914. s osobitim obzirom na uspjeh obavljenih po nama revizija kao i točnoga uredjivanja zadružnih stvari kod nas.

3. Na polučene vidljive uspjehe, na temelju provedene reforme zadružne organizacije u poslovanju zadruga.

Budući da želimo, da bude ovo natjecanje što mnogobrojnije i uspješnije, pozivamo ovim zadružne blagajnike, da živo prionu uz posao, jer njihove radnje moraju stići ovamo po mogućnosti već početkom, a naj-
Dopitanja isplate raspisanih nagrada proglasit kasnije koncem siječnja 1915.
će se u ovom listu iza pregledanja zaključnih računa za poslovnu godinu 1914.

Ratni zajam. Dne 23. studenoga 1914. zaključeno bi potpisivanje za ug. ratni zajam, koje je prekoračilo iznos od 800 milijuna, dok je potpisivanje austrijskoga ratnog zajma prekoračilo iznos od 1700 milijuna ili ukupno 2 i pô milijarde kruna. Uplata prvoga obroka ug. ratnoga zajma dospijeva 12. prosinca 1914., a uplata drugoga obroka dne 22. prosinca 1914. Kad se bude u siječnju 1915. likvidirao cijeli ratni zajam, tad će se tek očitovati golemi njegov utjecaj na stanje novčanoga tržišta, dok je zasada ovaj utjecaj dosta neznatan. Uspjeh je potpisivanja ugarskoga i austrijskoga ratnog zajma bio veoma povoljan, te je prekoračio znatno svako očekivanje.

Kod naše su centrale Hrvatske poljodjelske banke u Zagrebu potpisane za ratni zajam ove svote:

Nadbiskup dr. Ante Bauer:		
za nadarbinu nadbiskupije zagrebačke	K 300.000.—	
za nadarbinu nadbiskupije zagrebačke za uživatelje poslije god. 1926.	K 11.000.—	
za nadarbinu sv. Ivana u Zagrebu . .	K 8.700.—	K 319.700.—
Prvostolni kaptol zagrebački . .		K 140.000.—
Zaklade pod upravom dijecezanske blagajnice		K 100.000.—
Hrvatske seljačke zadruge . . .		K 32.450.—
Društva i korporacije		K 23.300.—
Privatnici		K 172.750.—
Hrvatska poljodjelska banka . .		K 50.000.—
Prema tomu ukupno		K 838.200.—

Revizije zadruga. Budući da je kod kuće ostao samo jedan od naših nadzornika zadruga, to su se revizije mogle provoditi u vrlo ograničenom broju. Premda se uzeo obzir na one zadruge, koje nijesu u godini 1913. revidirane, to će ipak uza sve naše nastojanje ostati nekoliko takovih zadruga nerevidiranih i ove godine. U mjesecu studenome i prosincu provedene su revizije zadruga u Beravcima, Drenovu Slatinskom, Demerju, Farkaševcu, Feričancima, Harkanovcima, Kuli, Kutjevu, Kneževcu, Levanjskoj varoši, Ljupini, Marijancima, Donjem Miholjcu, Požeškim Sesvetama, Sv. Heleni, Satnici, Semeljcima, Stupniku, Veliškovcima i Vrpolju.

KAZALO.

I. OKRUŽNICE I POZIVI.

II. ČLANCI.

A. Zadrugarski.

B. Gospodarski.

C. Razni.

III. PABIRCI.

